

**ΥΠΟΕΡΓΟ: ΥΠΟΕΡΓΟ 3 «ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ»**

της Πράξης «ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ 2014-2018»

κωδ. ΟΠΣ 5000245

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

«Ο θεσμός της αναδοχής ως μέσο κοινωνικής προστασίας»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Κωδικός εκπαιδευτικού υλικού:

Κωδικός Πιστοποίησης προγράμματος: 596

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ

Ο θεσμός της αναδοχής ως μέσο κοινωνικής προστασίας

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΑΠΙΣΤΟΥΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΤΣΙΩΛΗΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΜΑΛΛΟΥΧΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΑΝΘΟΥ

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

**Ε.Π.
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

ΗΜΕΡΑ 1η	10
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ	10
Συνοπτική Περιγραφή.....	10
Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 1:	10
1.1 Αναδοχή ανηλίκων: ορισμός, σκοπός, χαρακτηριστικά, ιστορική εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα, αριθμητικά δεδομένα και σημερινή πραγματικότητα.....	11
1.1.1 Ορισμός και σκοπός	11
1.1.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα	13
1.1.3 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα.....	14
1.1.4 Αριθμητικά δεδομένα.....	15
1.1.5 Σημερινή πραγματικότητα.....	16
1.2 Θεσμικό πλαίσιο της αναδοχής.....	18
1.3 Τρόπος σύστασης της αναδοχής	21
1.4 Είδη και μορφές της αναδοχής.....	23
1.4.1 Είδος αναδοχής ανάλογα με τον τρόπο σύστασής της	24
1.4.2 Είδος αναδοχής ανάλογα με την ιδιότητα του αναδόχου γονέα	24
1.4.3 Είδος αναδοχής ανάλογα με την χρονική διάρκεια της ανάδοχης φροντίδας	25
1.4.4 Είδος αναδοχής ανάλογα με την ανάγκη του παιδιού που επιδιώκει να καλύψει	26
1.4.5 Είδος αναδοχής ανάλογα με το αν εφαρμόζεται στο πλαίσιο ποινικών ρυθμίσεων.....	27
1.5 Φορείς υλοποίησης και παρακολούθησης –εποπτείας της αναδοχής και αρμοδιότητες του εποπτεύοντος φορέα	29
1.6 Τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για την έγκριση της καταλληλότητας των αναδόχων γονέων: απαιτούμενα δικαιολογητικά, κίνητρα των υποψηφίων αναδόχων, κριτήρια επιλογής και διαδικασίες έγκρισης της αναδοχής.....	32
1.6.1 Ποιοι μπορεί να γίνουν ανάδοχοι γονείς	33

1.6.2 Τυπικές προϋποθέσεις για να γίνει κάποιος ανάδοχος γονιός.....	33
1.6.3 Απαιτούμενα δικαιολογητικά	34
1.6.4 Ουσιαστικές προϋποθέσεις για να γίνει κάποιος ανάδοχος γονιός.....	35
1.6.5 Ο ρόλος των επαγγελματιών- ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού.....	38
1.6.6 Διαδικασία και ολοκλήρωση της έγκρισης της αναδοχής.....	39
1.6.7 Αντιστοίχιση παιδιού και υποψηφίων αναδόχων – Προετοιμασία για την αναδοχή	40
1.7 Έννομα αποτελέσματα της αναδοχής- Παροχές και διευκολύνσεις.....	41
1.8 Επιμέρους ζητήματα αναδοχής παιδιών	44
1.9 Λήξη –άρση-ανάκληση της αναδοχής	46
1.10 Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων διαδικασία και στοιχεία εγγραφής.....	48
1.10.1 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων	48
1.10.2 Σκοπός και στόχοι του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων.....	48
1.10.3 Στοιχεία που καταχωρούνται- Περιεχόμενο Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων	49
1.10.4 Έντυπα καταγραφής στοιχείων και Χρόνος αποστολής/ υποβολής των στοιχείων στο Μητρώο.....	51
1.10.5 Καταχώρηση στοιχείων - Τήρηση Αρχείου- Επεξεργασία και Κοινοποίηση στατιστικών στοιχείων	52
1.10.6 Ενημέρωση αναδόχου ενηλίκου τέκνου	52
1.10.7 Σημερινή πραγματικότητα και αριθμητικά δεδομένα του Μητρώου.....	53
1.11 Ο θεσμός της αναδοχής σε άλλες χώρες.....	53
Βιβλιογραφία	57
Ασκήσεις.....	63
ΗΜΕΡΑ 2η	64
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΠΟΪΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	64
Συνοπτική Περιγραφή.....	64

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 2:	65
2.1 Μύθοι και πραγματικότητα αναφορικά με την παραμονή των παιδιών στα ιδρύματα.....	66
2.1.1 Ιστορική εξέλιξη, αίτια ανάπτυξης της ιδρυματικής φροντίδας- ελληνική πραγματικότητα	66
2.1.2 Αριθμητικά δεδομένα για την ιδρυματική φροντίδα στην Ελλάδα	68
2.1.3 Η κατάσταση της ιδρυματικής φροντίδας στην Ελλάδα.....	70
2.2 Επιπτώσεις της αναδοχής στα παιδιά: προβλήματα αποχωρισμού από την φυσική οικογένεια, σχέσεις ανάδοχης και φυσικής οικογένειας, επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια.....	76
2.2.2 Προβλήματα αποχωρισμού από την φυσική οικογένεια- Η Θεωρία του δεσμού..	78
2.2.3 Ανάδοχη φροντίδα και δεσμός	80
2.2.5 Επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια	84
2.3 Σύγκριση ιδρυματικής φροντίδας και αναδοχής με οικονομικά κριτήρια.....	85
2.4 Διασύνδεση των δομών παιδικής προστασίας με τις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες παιδικής προστασίας και λειτουργία Εθνικού Μητρώου (Υποψήφιων Αναδόχων) Αναδοχών με στόχο την προώθηση του θεσμού της αναδοχής στη χώρα	86
2.4.1 Διασύνδεση των δομών παιδικής προστασίας με τις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες παιδικής προστασίας.....	86
2.4.2 Λειτουργία Εθνικού Μητρώου Αναδοχών- Υποψήφιων Αναδόχων	88
2.5. Συμπέρασμα: Η αναδοχή μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο αποϊδρυματοποίησης.....	89
Βιβλιογραφία	90
Ασκήσεις.....	95
ΗΜΕΡΑ 3 ^η	97
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΒΑΤΗ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	97
Σύντομη περιγραφή.....	97
Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 3:	98

3.1 Οι Υπηρεσίες Επιμελητών ανηλίκων.....	99
3.1.1 Ο ρόλος των επιμελητών ανηλίκων	99
3.2 Η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων.....	100
3.2.1 Η επιβολή της τοποθέτησης του ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο	102
3.3 Σύσταση αναδοχής με εισαγγελική διάταξη	103
3.4 Δικαιώματα και υποχρεώσεις του ανήλικου και των ανάδοχων γονέων στην ποινική αναδοχή.....	104
3.5 Η τήρηση της εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ανάθεσης της επιμέλειας του ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια και η εποπτεία από τον επιμελητή ανηλίκων.....	106
3.5.1 Αήξη ή αυτοδίκαιη άρση της ποινικής αναδοχής	107
3.5.2 Προβλήματα που εντοπίζονται στην εφαρμογή της ποινικής αναδοχής	107
3.5.3 Ποινική αναδοχή και κοινωνική ένταξη	108
3.5.4 Διασύνδεση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων	109
3.6 Η ποινική αναδοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση	110
3.7 Συμπεράσματα	111
3.8 Επίλογος-Προτάσεις	112
Βιβλιογραφία	114
Ασκήσεις.....	115
ΗΜΕΡΑ 4 ^η	118
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ	118
Σύντομη περιγραφή.....	118
Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 4:	119
4.1. Συστήματα υλοποίησης αναδοχής	120
4.1.1. Παροχές στην αναδοχή	120
4.1.2. Εφαρμογή συστήματος αναδοχής.....	121

4.2 Χαρακτηριστικά της επαγγελματικής σχέσης	123
4.2.1 Βασικές αρχές στην άσκηση της επαγγελματικής σχέσης.....	125
4.2.2 Διαφορές μεταξύ συμβουλευτικής και ελεύθερης συζήτησης	126
4.2.3 Στάδια παρέμβασης στη συμβουλευτική.....	127
4.2.4 Λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία	127
4.3. Βασικές δεξιότητες ανάπτυξης της επαγγελματικής σχέσης	128
4.4 Τεχνικές για την εδραίωση της συνεργατικής επαγγελματικής σχέσης	130
4.4.1 Διαχείριση συνέντευξης στην αναδοχή.....	130
4.4.2 Γενικές αρχές που πρέπει να τηρούνται κατά το σχεδιασμό της αναδοχής.....	131
4.4.3 Απαιτούμενοι χειρισμοί για την ομαλή λήξη της αναδοχής	132
4.5 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς παιδικής προστασίας	132
4.5.1 Τρόποι αντιμετώπισης των υφιστάμενων προβλημάτων	133
4.6 Ανησυχητικές προοπτικές στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας.....	134
4.7 Σύγχρονες τάσεις στην αναδοχή ανηλίκου	135
4.8 Θετικές επιπτώσεις παρεμβάσεων	136
Βιβλιογραφία	138
Ασκήσεις.....	139
ΗΜΕΡΑ 5 ^η	141
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	141
Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 5:	142
5. Υποχρεώσεις, αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.....	143
5.1.1 Υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων	144
5.1.2 Αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.....	144
5.2 Αναγνώριση αναγκών & επιθυμιών αναδεχόμενων παιδιών και ανάδοχων γονέων	145
5.2.1 Τι ζητούν τα παιδιά από την ανάδοχη φροντίδα;	146
5.2.2 Εκπαιδευτικές ανάγκες των ανάδοχων φροντιστών.....	147

5.3 Αναγνώριση & αντιμετώπιση προβλημάτων των αναδεχόμενων παιδιών.....	148
5.4 Η καλή προετοιμασία δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια ομαλή προσαρμογή... ..	150
5.5 Ένταξη στην ανάδοχη οικογένεια.....	150
5.6 Θετικές πτυχές για τα παιδιά των ανάδοχων φροντιστών	152
5.7 Διαχείριση ζητημάτων συγκρούσεων και επικοινωνίας αναδεχόμενων παιδιών, ανάδοχων και φυσικών γονέων.....	154
5.7.1 Παράγοντες που ευνοούν τη διατήρηση της σχέσης των φυσικών γονέων με το παιδί τους σε αναδοχή	155
5.7.2 Ποιο είναι συνήθως το προφίλ των βιολογικών γονέων ενός παιδιού που τίθεται υπό την κρατική προστασία;	156
5.7.3 Ενδυνάμωση βιολογικής οικογένειας.....	157
5.8 Υποστήριξη – Ενδυνάμωση ανάδοχης οικογένειας.....	159
5.8.1 Δραστηριότητες στήριξης ανάδοχων οικογενειών.....	160
5.8.2 Δεξιότητες κοινωνικού επαγγελματία για προγράμματα στήριξης οικογένειας... ..	160
5.8.3 Υιοθετώντας μια συνεργατική προσέγγιση. Συμβουλευτική βασισμένη στις αρχές της Κοινωνικής Εργασίας.....	161
Βιβλιογραφία	163
Ασκήσεις.....	167
Παράρτημα 1: παραδείγματα ενημερωτικών φυλλαδίων για την αναδοχή.....	168
Παράρτημα 2: παραδείγματα αιτήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αναδοχή	172
Παράρτημα 3: Έντυπο 1 του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων ανηλίκων- Εισαγωγή παιδιού σε αναδοχή.....	183

ΗΜΕΡΑ 1η

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Συνοπτική Περιγραφή

Η Θεματική Ενότητα 1 αποτελεί την εισαγωγή στην έννοια της αναδοχής. Αναλυτικότερα, παρουσιάζεται ο ορισμός και ο σκοπός της αναδοχής, η ιστορική εξέλιξη της στη χώρα, σχετικά αριθμητικά δεδομένα, το θεσμικό πλαίσιο της αναδοχής, τα διαφορετικά είδη και οι μορφές της, οι αρμόδιοι φορείς υλοποίησής της και οι διαδικασίες σύστασης και λήξης της. Επίσης, καταγράφονται οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων αναδόχων γονέων. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στην αναδοχή παιδιών με αναπηρία και ασυνόδευτων ανηλίκων. Ακόμη, καταγράφονται τα αποτελέσματα της αναδοχής, αναλύεται η διαδικασία τήρησης και λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών και τέλος, επιχειρείται μια συνοπτική αποτύπωση της εφαρμογής του θεσμού σε άλλες χώρες.

Λέξεις κλειδιά: Θεσμικό πλαίσιο, Είδη αναδοχής, Φορείς αναδοχής, Διαδικασίες σύστασης-άρσης, Προϋποθέσεις-Κριτήρια, Αποτελέσματα, Εθνικό Μητρώο Αναδοχών

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 1:

Η Θεματική Ενότητα 1 στοχεύει στο να δύνανται οι επιμορφούμενοι/νες να:

- 1 Κατανοήσουν τη σημασία του θεσμού της αναδοχής στο πλαίσιο της κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων.
- 2 Γνωρίζουν τα είδη και τις μορφές της αναδοχής, τους τρόπους σύστασης της αναδοχής και τα έννομα αποτελέσματά της.
- 3 Αναγνωρίζουν τις προϋποθέσεις για την έγκριση των υποψήφιων ανάδοχων γονέων.

- 4 Εφαρμόζουν τα κριτήρια επιλογής των ανάδοχων γονέων.
- 5 Γνωρίζουν όλες τις διαδικασίες που υπάρχουν για την έγκριση της αναδοχής σε όλες τις μορφές της, καθώς και όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και τα σχετικά έντυπα.
- 6 Αντιλαμβάνονται τα κίνητρα και τους σκοπούς των υποψήφιων ανάδοχων γονέων.
- 7 Κατανοήσουν τη σημασία του θεσμού της αναδοχής στις περιπτώσεις των παιδιών με προβλήματα υγείας και διαφορετικό γλωσσικό, θρησκευτικό ή πολιτιστικό υπόβαθρο
- 8 Αντιληφθούν τη σημασία της εφαρμογής του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων.
- 9 Διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα σε υιοθεσία και αναδοχή.
- 10 Αναγνωρίζουν τότε μια αναδοχή μπορεί να εξελιχθεί σε υιοθεσία.
- 11 Γνωρίζουν την εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής σε άλλες χώρες.

1.1 Αναδοχή ανηλίκων: ορισμός, σκοπός, χαρακτηριστικά, ιστορική εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα, αριθμητικά δεδομένα και σημερινή πραγματικότητα

Ο θεσμός της αναδοχής διεθνώς αναγνωρίζεται ως η βέλτιστη επιλογή παιδικής προστασίας, ως «οικογενειοκεντρική», εναλλακτική μορφή φροντίδας, με σαφέστατη και τεκμηριωμένη υπεροχή έναντι της ιδρυματικής φροντίδας, για παιδιά που στερούνται επαρκούς οικογενειακού περιβάλλοντος.

1.1.1 Ορισμός και σκοπός

Η έννοια της αναδοχής ανηλίκων και το περιεχόμενό της ορίζονται με σαφήνεια στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο. Ειδικότερα στο άρθρο 1655 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ) αναφέρεται ότι *«Όταν τρίτοι έχουν την πραγματική φροντίδα του προσώπου του ανηλίκου, γιατί τους την ανέθεσαν είτε οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος είτε το δικαστήριο»* αυτοί καλούνται ανάδοχοι γονείς ή ανάδοχη οικογένεια (Καρατζά, 2015:185). Η ανάθεση αυτής της φροντίδας του ανηλίκου σε τρίτα πρόσωπα δεν συνεπάγεται αναγκαστικά την απομάκρυνση του ανηλίκου από την οικογενειακή εστία, ωστόσο η συνθήκη αυτή απαντάται στην πλειονότητα των αναδοχών (Γεώργαρου, 2016).

Με τον όρο «πραγματική φροντίδα» εννοούνται όλες εκείνες οι καθημερινές πράξεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να ικανοποιούνται οι άμεσες, βασικές ανάγκες ανατροφής του παιδιού, όπως πχ η διατροφή του, η διασφάλιση της υγείας και της ιατρικής φροντίδας του, η στέγασή του, η εκπαίδευσή του, κλπ (Γεώργαρου, 2016).

Ο όρος αυτός διακρίνεται σαφώς από τον όρο «γονική επιμέλεια» η οποία με βάση το άρθρο 1518 του ΑΚ «...*περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευσή του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου της διαμονής*» του ανηλίκου (Καρατζά, 2015:167), ουσιαστικά δηλαδή, περιλαμβάνει ζητήματα που αφορούν στην καθημερινότητα της φροντίδας του παιδιού και τον τόπο διαμονής [Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ) & Συνήγορος του Πολίτη–Κύκλος των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2015].

Διαφοροποιείται επίσης από τον όρο «γονική μέριμνα», η οποία με βάση το άρθρο 1510 του ΑΚ «*Η μέριμνα για το ανήλικό τέκνο είναι καθήκον και δικαίωμα των γονέων (γονική μέριμνα), οι οποίοι την ασκούν από κοινού. Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση της περιουσίας και την εκπροσώπηση του τέκνου σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη, που αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του....*» (Καρατζά, 2015:165). Η γονική μέριμνα¹ είναι ευρύτερη από την επιμέλεια και αφορά στα σοβαρά ζητήματα ανατροφής του παιδιού (ΙΥΠ & Συνήγορος του Πολίτη–Κύκλος των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2015).

Η ανάθεση λοιπόν, μέσω της αναδοχής, αυτής της φροντίδας του παιδιού δεν είναι μόνιμη, δύναται δε να είναι βραχυχρόνια ή μακροχρόνια, έως ότου τελικώς, το παιδί επιστρέψει στην φυσική οικογένεια ή εφόσον, για λόγους προστασίας του ανηλίκου, αυτό κριθεί αδύνατο και επιβάλλεται πλέον, η διαμόρφωση ενός άλλου σχεδίου μόνιμης αποκατάστασης του ανηλίκου (Γεώργαρου, 2016 • Συνήγορος του Πολίτη–Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Ουσιαστικά η αναδοχή έχει σκοπό να λειτουργεί ως ένα ενδιάμεσο μέτρο προστασίας του παιδιού, παρέχοντας τον απαιτούμενο χρόνο και προλειαίνοντας το έδαφος για την εξεύρεση της καταλληλότερης, σε σχέση με τις ανάγκες και το συμφέρον του παιδιού, μόνιμης επιλογής φροντίδας του (Καλλινικάκη, 2001).

¹ Στην περίπτωση, όπου την γονική μέριμνα ασκεί τρίτο πρόσωπο ή φορέας λόγω θανάτου των φυσικών γονέων ή λόγω έκπτωσής τους από την γονική μέριμνα, τότε το παιδί βρίσκεται σε επιτροπεία (Γεώργαρου, 2016).

Είναι επίσης προφανές από τα παραπάνω, ότι η αναδοχή επιδιώκει να λειτουργήσει ως ένα εναλλακτικό, οικογενειακοκεντρικό, σε αντιδιαστολή με την ιδρυματική φροντίδα, μέτρο κοινωνικής προστασίας για τα παιδιά που έχουν βιώσει τραυματικές ή/και επικίνδυνες εμπειρίες στη φυσική τους οικογένεια ή στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος, παρέχοντάς τους την δυνατότητα να αναπτυχθούν σωματικά και ψυχοκοινωνικά σε ένα ασφαλές περιβάλλον και να αποκαταστήσουν τις πρώιμες τραυματικές εμπειρίες (Smyke, Zeanah, Fox, Nelson & Guthrie, 2010).

Συνεπώς, οι ανήλικοι που δύναται να τοποθετηθούν σε ανάδοχη οικογένεια είναι παιδιά που η οικογένεια τους βρίσκεται σε κρίση, παιδιά που υφίστανται εγκατάλειψη, απόρριψη (συνηθέστερα λόγω αναπηρίας ή κάποιας νόσου), κακοποίηση-παραμέληση, παιδιά με παραβατική συμπεριφορά, παιδιά που διαβιούν σε κλειστές δομές φροντίδας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

1.1.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

Κατόπιν αυτών, καθίστανται σαφή τα ουσιώδη χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αναδοχής, δηλαδή:

- η μεταβίβαση της «πραγματικής φροντίδας» των παιδιών και όχι της επιμέλειας ή της γονικής μέριμνας, σε άλλα πρόσωπα και η μη άσκηση αυτής της ευθύνης από τους φυσικούς γονείς,
- η λειτουργία της ως μέτρου προσωρινής φροντίδας των παιδιών,
- η επικουρική, συμπληρωματική λειτουργία της όσον αφορά στην γονική μέριμνα και την επιτροπεία και συνακόλουθα,
- η επικουρική, υποστηρικτική δράση των αναδόχων γονέων προς τους φυσικούς γονείς (που ενδεχόμενα αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή διέρχονται κάποια κρίση) ή τον επίτροπο (Γεώργαρου, 2016 • Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Τα χαρακτηριστικά αυτά καταδεικνύουν αφενός το ότι οι ανάδοχοι γονείς δεν υποκαθιστούν τους φυσικούς γονείς του παιδιού, καθώς ουσιώδης επιδίωξη παραμένει η επιστροφή του παιδιού σε αυτούς, εφόσον ανακτήσουν ή διαμορφώσουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο γονεϊκής λειτουργικότητας ή/και κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης (Γεώργαρου, 2016).

Επιπλέον, τα παραπάνω γνωρίσματα καταδεικνύουν ότι **η αναδοχή είναι ένα διαφορετικό, διακριτό μέτρο κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων σε σχέση με την υιοθεσία** (Γεώργαρου, 2016). Ειδικότερα, μια σημαντική ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο αυτών συνθηκών είναι ότι στην υιοθεσία «*το παιδί παίρνει καθόλα τη θέση γνήσιου τέκνου της θετής οικογένειας*», αλλάζει η νομική του ταυτότητα, συνακόλουθα, οι θετοί γονείς του αναλαμβάνουν πλήρως την επιμέλεια και την γονική του μέριμνα (Γεώργαρου, 2016:7).

1.1.3 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα

Ο θεσμός της αναδοχής στην Ελλάδα έχει ιστορία που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Έτσι, χαρακτηριστικά παραδείγματα αναδοχής ανηλίκων εντοπίζονται ακόμη και στην αρχαία ελληνική μυθολογία, όπου περιγράφεται ότι ο Ερμής μετέφερε στον Όλυμπο και ανέθεσε στο Διόνυσο την φροντίδα του δύσμορφου βρέφους του Πάνα, το οποίο είχε εγκαταλειφθεί από την μητέρα του στην Αρκαδία, αμέσως μετά την γέννησή του (Καλλινικάκη, 2001).

Λίγα μόλις χρόνια μετά την ίδρυση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, το 1859, εντοπίζονται αναφορές για την εφαρμογή του θεσμού στη χώρα, ενώ σύμφωνα με τα αρχεία του Βρεφοκομείου Αθηνών, το 1861 το εν λόγω ίδρυμα, είχε τοποθετήσει 35 βρέφη σε αντίστοιχες οικογένειες (Καλλινικάκη, 2001).

Αλλά και αργότερα, τα «ψυχοπαίδια» της μεταπολεμικής περιόδου και τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών που έμεναν πίσω στη χώρα, ενώ οι γονείς τους είχαν μετοικήσει για να εργαστούν σε άλλα κράτη και τα οποία φροντίζονταν από το ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον, ειδικά στην περιφέρεια, αποτελούν εκδηλώσεις της ανάδοχης φροντίδας (Καλλινικάκη, 2001).

Επίσης, εφαρμογή του θεσμού, (ενδεχόμενα κάπως πιο ευρεία ως και μερικές δεκαετίες πριν), διαπιστώνεται από κρατικές δομές, πχ Αναρρωτήριο Πεντέλης (ανήκε στο πρώην ΠΙΚΠΑ), Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», Βρεφοκομεία, Παιδουπόλεις, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

1.1.4 Αριθμητικά δεδομένα

Αναφορικά με την ύπαρξη εθνικής εμβέλειας στοιχείων ως προς την πραγματικότητα της αναδοχής στη χώρα, έχει σημασία να αναφερθεί ότι τα σχετικά, διαθέσιμα αριθμητικά δεδομένα προκύπτουν από ερευνητικές καταγραφές που έχουν πραγματοποιηθεί κατά καιρούς, καθώς το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων² υπολειτουργεί (Μάνθου, 2017^a).

Αναλυτικότερα λοιπόν, διακρατική μελέτη που υλοποιήθηκε σε 33 χώρες της Ευρώπης, (2003-4), αναφορικά με τους θεσμούς παιδικής προστασίας παιδιών 0-3 ετών, επεσήμανε για την Ελλάδα μια αναλογία 1:10.000 παιδιά σε αναδοχή, έναντι της ιδρυματικής φροντίδας, καθώς και ότι 69% των παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας εισάγονται σε Κρατικά Ιδρύματα για περισσότερο από 3 μήνες (χωρίς, όμως να περιλαμβάνονται και τα στοιχεία για τα εκκλησιαστικά ή τις ΜΚΟ) (Brownel, Hamilton-Giachritis, Johnson & Ostergren, 2006, Browne et al, 2005). Αντίθετα, άλλες χώρες κατέγραφαν υψηλότερη αναλογία υπερ της ανάδοχης φροντίδας, όπως π.χ. η Σλοβενία που σημείωνε αναλογία 233:10.000 και σε άλλες, όπως πχ η Μ. Βρετανία, δεν καταγράφονταν παιδί μικρότερο των 3 ετών σε κλειστή δομή (Browne et al, 2005).

Ερευνητικά δεδομένα του 2004, που αφορούσαν στην μελέτη 204 περιπτώσεων παιδιών 6-18 ετών που διαβιούσαν σε Κρατικά & Εκκλησιαστικά Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας κατέγραψε μια αναλογία 1:4 των παιδιών σε αναδοχή, προς εκείνα που διαβιούν σε Ίδρυμα (Νικολαΐδης, 2015).

² Βλ. αναλυτικά στοιχεία για το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων, σε επόμενη ενότητα

Καταγραφή του Ε.Κ.Κ.Α. (2010) σε 27 κρατικές δομές παιδικής προστασίας, σημείωσε ότι φιλοξενούνταν συνολικά 1255 παιδιά στα εν λόγω πλαίσια, ενώ 401 παιδιά βρίσκονταν σε ανάδοχες οικογένειες σε όλη τη χώρα, μέσω των αντίστοιχων προγραμμάτων που υλοποιούσαν οι τρεις κρατικές δομές που εδρεύουν στην Αττική (Αναρρωτήριο Πεντέλης, Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», Παιδόπολη «Άγιος Αντρέας»). Πιο πρόσφατη έρευνα της ΑμΚΕ «Ρίζες» στα πλαίσια της πανευρωπαϊκής καμπάνιας “Opening Doors”, κατέγραψαν για το 2014, 2825 παιδιά σε 85 ελληνικά ιδρύματα (37% κρατικά ιδρύματα), εκ των οποίων σε ανάδοχη φροντίδα βρίσκονταν 309 παιδιά, διαφόρων ηλικιών (από προηγούμενα έτη)³ (PIZES, 2015).

Στοιχεία τέλος που ανακοινώθηκαν το 2017, κατέδειξαν ότι οι δομές του ΚΚΠ Αττικής είχαν υλοποιήσει σε μια δεκαετία 2007-2017, 461 αναδοχές (294 στην Αττική και 197 στην περιφέρεια), ενώ υπό την ευθύνη των ίδιων δομών βρίσκονταν το 2017, 240 παιδιά σε αναδοχή (Κωνσταντέλλια, 2017). Επίσης, τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας (ΚΚΠ) Κρήτης και ΚΚΠ Αν. Μακεδονίας-Θράκης, κατέγραφαν αθροιστικά 47 αναδοχές το 2017 (Κωνσταντέλλια, 2017).

1.1.5 Σημερινή πραγματικότητα

Γενικότερα λοιπόν, και παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται σαφέστατη δραστηριοποίηση των περιφερειών και των ΚΚΠ, με στόχο την ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής, (πχ οργανώνονται εκπαιδευτικά προγράμματα για υποψηφίους αναδόχους, οργανώνονται ημερίδες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, κλπ), εξακολουθεί να θεωρείται και ότι ο θεσμός «στην χώρα μας ...να παραμένει, μέχρι σήμερα, υποβαθμισμένος και εφαρμόζεται ελάχιστα» (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:2), σε σύγκριση με την ευρύτατη εφαρμογή της ιδρυματικής φροντίδας στη χώρα, αλλά και με τα δεδομένα άλλων χωρών⁴.

Ειδικότερα, ο Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2012, 2015), σε σχετικές εκθέσεις του, κατέγραψε τις ακόλουθες διαπιστώσεις αναφορικά με την προβληματική εφαρμογή του θεσμού στη χώρα:

³ Οι δε αποχωρήσεις από τα ιδρύματα αφορούσαν σε 361 (69 λόγω ενηλικίωσης, 84 λόγω υιοθεσίας και 124 επέστρεψαν στη βιολογική τους οικογένεια) (PIZES, 2015).

⁴ Βλ. αναλυτικά στοιχεία για την αναδοχή σε άλλες χώρες, σε επόμενη ενότητα

- περιορισμένη εφαρμογή της αναδοχής από τις κρατικές ΜΚΦΠ⁵, καθώς κύρια υλοποιείται από τις τρεις δομές του ΚΚΠ Αττικής, που διαθέτουν τη δυνατότητα παροχής της προβλεπόμενης οικονομικής ενίσχυσης στους αναδόχους
- περιορισμένη εφαρμογή της αναδοχής από ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα δομές, συνηθέστερα μέσω σύμβασης με την ανάδοχη οικογένεια, χωρίς όμως την παροχή της οικονομικής ενίσχυσης σε αυτήν
- «παρερμηνεία» αναφορικά με την υποχρέωση των περιφερειών στην καταβολή της προβλεπόμενης οικονομικής ενίσχυσης, με συνέπεια να μην υπάρχει πρόβλεψη στους προϋπολογισμούς, των αναγκαίων προς τούτο κονδυλίων και να μην έχει εκδοθεί σχετική εγκύκλιος
- «παρερμηνεία» του θεσμού στην αντίληψη της κοινής γνώμης, καθώς συνήθως εκλαμβάνεται ως προοίμιο ή υποκατάστατο της υιοθεσίας,
- μικρής κλίμακας, ή συγκυριακή υλοποίηση του θεσμού, συνηθέστερα ως δευτερογενές παράγωγο της ιδρυματικής φροντίδας, και όχι ως προκρίνουσα επιλογή φροντίδας
- καθυστερήσεις και μη ουσιαστική αξιοποίηση του θεσμού, εξαιτίας και της προϋπόθεσης της - έστω και τυπικά - εισαγωγής των παιδιών σε κλειστή δομή φροντίδας, η οποία θα πρέπει να αναλάβει την επιτροπεία τους, ώστε στη συνέχεια να προχωρήσει η τοποθέτησής τους σε αναδοχή
- απουσία της δυνατότητας άμεσης αναδοχής των παιδιών
- μη πρόβλεψη της επαγγελματικής αναδοχής
- ενίοτε δύσκαμπτες και χρονοβόρες διαδικασίες υλοποίησης του θεσμού.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τις τεκμηριωμένες διαπιστώσεις της επιβάρυνσης που προκαλεί στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών η ιδρυματική φροντίδα (Cole & Cole, 2001), καθιστά πλέον επιβεβλημένη την αναγκαιότητα εξάπλωσης και ενίσχυσης της ανάδοχης φροντίδας στην ελληνική πραγματικότητα (United Nations - Committee on the Rights of the Child, 2012).

⁵ Μονάδα Κοινωνικής Φροντίδας Παιδιών (Μ.Κ.Φ.Π.)

1.2 Θεσμικό πλαίσιο της αναδοχής

Η εξέταση του θεσμικού πλαισίου που αφορά στην αναδοχή απαιτεί πρωτίστως μια αναφορά στις σχετικές προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών (ΔΣΔΠ) που θεσπίστηκε το 1989 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Νόμο 2101/1992, καθώς αποτελεί την κυριότερη διεθνή ρύθμιση προάσπισης των δικαιωμάτων των παιδιών (Εφημερίδα της Κυβέρνησης, 1992). Στην ΔΣΔΠ λοιπόν, αναγνωρίζεται ουσιαστικά ότι η αναδοχή είναι πρωτίστως δικαίωμα του παιδιού και ειδικότερα στο άρθρο 20 σημειώνεται ότι:

- «Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατό να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και φροντίδα εκ μέρους του Κράτους» (παρ.1).
- «Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους» (παρ.2).
- «Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μια οικογένεια, της KAFALAH του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σ' αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του.» (παρ.3). (Εφημερίδα της Κυβέρνησης, 1992:4113).

Είναι σαφές ότι η ΔΣΔΠ δίνει έμφαση σε εναλλακτικές μορφές προστασίας, όπως η αναδοχή (και η υιοθεσία) και προτάσσει την αναγκαιότητα για μια μη ιδρυματικού τύπου προστασία των ανηλίκων που δεν δύναται να φροντιστούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον (Χρυσόγονος, 2001). Στο ίδιο μήκος κύματος, κινούνται και οι Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, ήτοι η Σύσταση (2005) 5, σχετικά με τα Δικαιώματα των Παιδιών που ζουν σε Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας και η Σύσταση (87) 6 περί Αναδόχων Οικογενειών, οι οποίες με άξονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, επισημαίνουν ότι η ανάδοχη φροντίδα θα πρέπει να προτιμάται και να προωθείται (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Ανιχνεύοντας την ελληνική νομοθεσία, διαπιστώνεται ότι οι πρώτες σχετικές θεσμικές προβλέψεις εντοπίζονται στο Ν. 2082/92 (ΦΕΚ 158/Α'/21-09-1992), **«Αναδιοργάνωση της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών Κοινωνικής Προστασίας»**, σύμφωνα με τον οποίο οι ανήλικοι που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος ή διαβιούν σε μη κατάλληλο περιβάλλον, δύναται να τοποθετηθούν σε αναδοχή, που μπορεί να διαρκέσει ως την ενηλικίωσή τους ή να παραταθεί και μετά αυτή, στις περιπτώσεις ανηλίκων με «ειδικές ανάγκες» (Γεώργαρου, 2016:20).

Στη συνέχεια, το 1993, θεσπίζεται το **Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 337/1993 (ΦΕΚ 144/Α'/02-09-1993), «Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες**, το οποίο περιλάμβανε ρυθμίσεις για την οριοθέτηση του περιεχομένου της ανάδοχης οικογένειας, τις προϋποθέσεις έγκρισης της καταλληλότητας της, τα δικαιώματά της, τις υποχρεώσεις της, τις διαδικασίες υλοποίησης της αναδοχής, κλπ (Γεώργαρου, 2016:20).

Ωστόσο, το εν λόγω ΠΔ παρουσίαζε αντιθέσεις με άρθρα του ΑΚ και της ΔΣΔΠ, καθώς σε ορισμένες προβλέψεις του έμοιαζε να παρακάμπτει ουσιαστικά τα δικαιώματα της φυσικής οικογένειας (Γεώργαρου, 2016).

Σήμερα, στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο οι σχετικές με την αναδοχή ρυθμίσεις εμπεριέχονται:

- στις διατάξεις των άρθρων 1655-1665 του ΑΚ, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στο Κεφάλαιο «Αναδοχή Ανηλίκου» του άρθρου 12 του Ν. 2447/96 (ΦΕΚ 278/Α'/30-12-1996) **«Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου Νόμου "υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές και δικονομικές διατάξεις"**». Στις διατάξεις αυτές ρυθμίζονται θέματα όπως πχ οι επαφές του σε ανάδοχη φροντίδα παιδιού με την φυσική οικογένεια ή τον επίτροπο, οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων, οι αρμοδιότητες και δικαιώματά τους, η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους φυσικούς γονείς, η άρση της αναδοχής (Καρατζά, 2015). Ουσιαστικά, οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν την πρώτη, τολμηρή απόπειρα καθιέρωσης της αναδοχής ως νομικής σχέσης στο πλαίσιο του οικογενειακού δικαίου.

- Κυρίαρχα, στις διατάξεις του **Π.Δ. 86/2009 (ΦΕΚ 114/Α'/17-07-2009)** «**Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων**», το οποίο, όπως μαρτυρά και ο τίτλος του, περιλαμβάνει αναλυτικές ρυθμίσεις για την υλοποίηση του θεσμού στη χώρα και τους αρμόδιους φορείς, τα άτομα που δύνανται να γίνουν ανάδοχοι, τους ανηλίκους που δύνανται να τεθούν σε αναδοχή, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και τις διαδικασίες, τις παροχές και τις διευκολύνσεις προς την ανάδοχη οικογένεια, την εποπτεία της αναδοχής, την λειτουργία Μητρώου αναδόχων ανηλίκων, την επιμόρφωση και προετοιμασία των αναδόχων γονέων, τις κυρώσεις, σε περίπτωση παράβασης των προβλέψεων του ΠΔ (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).
- Στις διατάξεις του **Ν. 3189/2003 (ΦΕΚ 243/Α'/21-10-2003)** «**Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις**» εισάγεται για πρώτη φορά η αναδοχή ως:
 - αναμορφωτικό μέτρο, (άρθρο 122, § 1 περ. γ ΠΚ: «η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια»), που υλοποιείται με απόφαση του Δικαστηρίου Ανηλίκων
 - θεραπευτικό μέτρο (άρθρο 123, § 1 περ. α ΠΚ) (Καρατζά, 2015).
- Στο **άρθρο 45 Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας**, στο πλαίσιο της «**κατά παρέκκλιση**» διαδικασίας, δηλαδή της αποχής του εισαγγελέα ανηλίκων από την ποινική δίωξη ανήλικου δράστη (Καρατζά, 2015).
- Στο **άρθρο 8, §§ 1,2 του ΠΔ 49/1979 (ΦΕΚ 11/Α/24-01-1979)** «**Περί λειτουργίας της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων⁶**», όπου στο πλαίσιο της προληπτικής αρμοδιότητας των Επιμελητών Ανηλίκων, προβλέπεται η άσκηση του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας και η άσκηση της προστατευτικής επίβλεψης σε ανηλίκους, που έχουν διατελέσει κάποια αξιόποινη πράξη ή διατρέχουν κίνδυνο να καταστούν δράστες ή θύματα αξιόποινων ενεργειών (Υπουργείο Δικαιοσύνης 2017).

⁶ Η σύσταση του θεσμού των Επιμελητών Ανηλίκων προβλέφθηκε με τον Ν.378/76 (ΦΕΚ 171/Α/08-07-1976) «Περί συστάσεως Κλάδου και τακτικών θέσεων Επιμελητών Ανηλίκων περί τοις Δικαστηρίοις Ανηλίκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων».

- Στις διατάξεις του Ν. 4478/2017 (ΦΕΚ 91/Α/23-6-2017) «..ΙΙ) Προϋποθέσεις τοποθέτησης ανηλίκων σε ίδρυμα ή ανάδοχη οικογένεια από και προς κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει του άρθρου 56 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 2201/ 2003 του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον Κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000....» περιλαμβάνονται προβλέψεις για την διακρατική εντός των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναδοχή ανηλίκων, σύμφωνα με τις οποίες αρμόδιος για την έγκριση των σχετικών αιτημάτων είναι ο Εισαγγελέας του Τμήματος Ανηλίκων της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών αφού λάβει τη γνώμη ενός επιμελητή της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθηνών (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2017).

Σκοπός των παραπάνω ρυθμίσεων και ειδικότερα του ΠΔ 86/2009 που αποτελεί και το κεντρικό ρυθμιστικό πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού στη χώρα, είναι να δύναται να τεθούν υπό κοινωνικό έλεγχο όλες εκείνες οι περιπτώσεις ανηλίκων που φροντίζονται από τρίτα άτομα και όχι τους γονείς τους. Ακόμη, να τεθεί το πλαίσιο για μια εναλλακτική, μη ιδρυματική φροντίδα των ανηλίκων που στερούνται ή πρέπει να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ειδικότερα, στην 2^η περίπτωση όπου το παιδί κινδυνεύει, αλλά ενδεχόμενα οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος δεν συναινούν στην φροντίδα του από τρίτα πρόσωπα, οι ρυθμίσεις παρέχουν την δυνατότητα να τεθεί η φροντίδα αυτή υπό δικαστικό έλεγχο και με συγκεκριμένα κριτήρια, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (Γεώργαρου, 2016:20).

1.3 Τρόπος σύστασης της αναδοχής

Το ΠΔ 86/2009 προβλέπει δύο τρόπους σύστασης της αναδοχής, δηλαδή:

Α) Αναδοχή που υλοποιείται με σύμβαση μεταξύ φυσικών γονέων ή επιτρόπου και αναδόχων γονέων, σύμφωνα με την οποία οι τελευταίοι αναλαμβάνουν την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου και τις προβλεπόμενες από τον ΑΚ και το ΠΔ 86/2009 υποχρεώσεις και οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος διατηρούν, όπως προαναφέρθηκε την γονική μέριμνα. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Επισημαίνεται ότι αντικείμενο της σύμβασης δεν μπορεί να είναι η επιμέλεια του ανηλίκου, καθώς αυτή, σύμφωνα με τις σχετικές, θεσμικές διατάξεις, ανήκει στους γονείς και δεν δύναται να μεταβιβαστεί μέσω μιας ιδιωτικής συμφωνίας (Γεώργαρου, 2016). Επίσης, τονίζεται ότι η εν λόγω σύμβαση αναγγέλλεται υποχρεωτικά και άμεσα στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, ώστε να μεριμνήσει για την εποπτεία της αναδοχής. Υπεύθυνοι μάλιστα για την ενημέρωση αυτή είναι «αυτοτελώς τόσο οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος όσο και οι ανάδοχοι γονείς», ενώ για το όσο διάστημα είτε παραλείψουν να πληροφορήσουν, είτε ενημερώσουν αργοπορημένα την Υπηρεσία απολύουν το δικαίωμά τους να λάβουν τις παροχές και τις διευκολύνσεις που προβλέπει το ΠΔ. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009:5594).

Β) Αναδοχή που υλοποιείται με δικαστική απόφαση, η οποία λαμβάνεται με άξονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, ειδικότερα στις περιπτώσεις που οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος αδυνατούν ή εμποδίζονται να ανταποκριθούν επαρκώς και καταλλήλως στις ανάγκες φροντίδας του παιδιού, με συνέπεια να υφίσταται κίνδυνος για την υγιή ψυχοσωματική και πνευματική του εξέλιξη. Είναι προφανές ότι ο εν λόγω τρόπος σύστασης της αναδοχής προκρίνεται ιδίως σε περιπτώσεις παιδιών που έχουν εγκαταλειφθεί ή υφίστανται κακοποιητική συμπεριφορά από τους γονείς τους ή διαβιούν σε κλειστές δομές παιδικής προστασίας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009). Επισημαίνεται τέλος, ότι στην περίπτωση της αναδοχής με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο έχει την δυνατότητα να αναθέσει το σύνολο της επιμέλειας στους αναδόχους, αφαιρώντας την από τους φυσικούς γονείς, εφόσον κάτι τέτοιο κριθεί απαραίτητο για την προστασία του ανηλίκου, οπότε πρόκειται για αναδοχή εν ευρεία έννοια (Καρατζά, 2015).

Γ) Αναδοχή που υλοποιείται με Διάταξη του Εισαγγελέα στο πλαίσιο της αποχής του Εισαγγελέα από την ποινική δίωξη, εφαρμόζεται όταν εκείνος αποφασίζει, για λόγους που σχετίζονται με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, να μην ασκήσει δίωξη στο ανήλικο για παραβατικές ενέργειες που έκανε, αλλά να αναθέσει την υπεύθυνη επιμέλειά του σε ανάδοχη οικογένεια, κλπ (Γεώργαρου, 2016).

1.4 Είδη και μορφές της αναδοχής

Το θεσμικό πλαίσιο της αναδοχής αλλά και η διεθνής βιβλιογραφία και σχετική εμπειρία καθορίζουν ότι ο τρόπος υλοποίησής της και η μορφή της δύνανται να ποικίλουν, συνεπώς η φύση της δεν είναι μονοδιάστατη, αντίθετα ποικίλει και δύνανται να διακριθούν διάφορα είδη και μορφές (βλ. Πίνακα 1). Τα κριτήρια δε διαφοροποίησης, κατηγοριοποίησης και διάκρισης αυτών των μορφών αναδοχής επίσης ποικίλουν. Ήδη προηγουμένως, έγινε αναφορά στην διάκριση της αναδοχής με βάση τον τρόπο υλοποίησής της σε αναδοχή με σύμβαση ή με δικαστική απόφαση.

Ακόμη, στην Κοινή Υπουργική Απόφαση που αφορά στην *«Τήρηση Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων»*, επισημαίνεται ότι μεταξύ των πληροφοριών που καταχωρούνται στο Μητρώο, είναι δεδομένα που σχετίζονται με τον *«προσδιορισμό της μορφής της αναδοχής σε σχέση με τους αναδόχους γονείς (εθελοντική, συγγενική, επαγγελματική, επείγουσα, ανοικτή ή άλλη), εφόσον κάποια από αυτές υλοποιείται»* καθώς και τον *«προσδιορισμό της μορφής της αναδοχής σε σχέση με ατομικό προγραμματισμό σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες φροντίδας και αποκατάστασης του ανηλίκου που τοποθετείται σε ανάδοχη οικογένεια (προσωρινή, βραχυπρόθεσμη, μακροχρόνια, μόνιμη ή άλλη)»* (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2014:42352).

Έτσι λοιπόν, τα διάφορα κριτήρια κατηγοριοποίησης της αναδοχής σχετίζονται ανάλογα:

1. Με τον τρόπο σύστασής της
2. Με την ιδιότητα του αναδόχου γονέα
3. Με την χρονική διάρκεια της ανάδοχης φροντίδας
4. Με το είδος της ανάγκης του παιδιού που επιδιώκει να καλύψει
5. Με το αν εφαρμόζεται στο πλαίσιο ποινικών ρυθμίσεων (Γεώργαρου, 2016).

Αναλυτικότερα λοιπόν, τα διάφορα είδη της αναδοχής και τα κεντρικά χαρακτηριστικά τους περιγράφονται ακολούθως.

1.4.1 Είδος αναδοχής ανάλογα με τον τρόπο σύστασής της

- Α) Αναδοχή που υλοποιείται με σύμβαση μεταξύ φυσικών γονέων ή επιτρόπου και αναδόχων γονέων,
- Β) Αναδοχή που υλοποιείται με δικαστική απόφαση
- Γ) Αναδοχή που υλοποιείται με Διάταξη του Εισαγγελέα (έγινε αναλυτική αναφορά προηγούμενα) (Γεώργαρου, 2016).

1.4.2 Είδος αναδοχής ανάλογα με την ιδιότητα του αναδόχου γονέα

Α) Συγγενική Αναδοχή, που μάλιστα προκρίνεται από το θεσμικό πλαίσιο, υφίσταται όταν η πραγματική φροντίδα του παιδιού ανατίθεται σε μέλη του συγγενικού του περιβάλλοντος (πχ θείοι, παππούς, γιαγιά), ανεξάρτητα από το βαθμό της συγγενικής σχέσης με τον ανήλικο και από το αν αυτή προκύπτει εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Β) Εξειδικευμένη ή επαγγελματική αναδοχή υφίσταται όταν, αφενός η επιλογή των αναδόχων γονέων στηρίζεται σε κριτήρια σχετικά με την επιστημονική τους γνώση και την εμπειρία τους στην παροχή ανάδοχης φροντίδας και αφετέρου, όταν λαμβάνουν τακτική αμοιβή ή/και διαθέτουν κοινωνική ασφάλιση για την παροχή αυτή (Γεώργαρου, 2016). Επισημαίνεται ότι σε πολλά κράτη που υλοποιείται η επαγγελματική αναδοχή (πχ Η.Π.Α., Γαλλία, κλπ), έχει αποδειχθεί ένα ουσιώδες μέτρο παιδικής προστασίας που συμβάλλει σημαντικά στην αποφυγή της ιδρυματοποίησης (και δη δια βίου) και στην διασφάλιση της επαρκούς, σταθερής, αυξημένης φροντίδας που απαιτείται ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των παιδιών με αναπηρία, με ψυχικές παθήσεις, με έντονη παραβατική συμπεριφορά, κλπ, των παιδιών δηλαδή, που συνήθως δεν αναλαμβάνονται με ευκολία από μη επαγγελματίες υποψήφιους αναδόχους (Πολύζου, 2001).

Έχει επίσης σημασία να διευκρινιστεί ότι, η αμοιβή των επαγγελματιών αναδόχων δεν συνδέεται με οικονομική ενίσχυση που σχετίζεται με την κάλυψη των αναγκών του ανηλίκου (Γεώργαρου, 2016). Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα (πχ Γαλλία), οι επαγγελματίες ανάδοχοι αμείβονται σχεδόν πανομοιότυπα με τους κοινωνικούς λειτουργούς, διαθέτουν δε ειδική εκπαιδευτική κατάρτιση και σχετική επαγγελματική άδεια (Πολύζου, 2001).

Στην Ελλάδα, δεν έχει διερευνηθεί και δεν έχει διαμορφωθεί ακόμη το κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής της επαγγελματικής αναδοχής, συνεπώς πρόκειται για μια μορφή αναδοχής που εξακολουθεί να μην υλοποιείται στη χώρα (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

1.4.3 Είδος αναδοχής ανάλογα με την χρονική διάρκεια της ανάδοχης φροντίδας

A) Μακροχρόνια ή μακροπρόθεσμη αναδοχή είναι εκείνη που η διάρκειά της υπερβαίνει συνηθέστερα τα δύο χρόνια και ολοκληρώνεται όταν το παιδί ενηλικιωθεί, ενώ καθ' όλο αυτό το διάστημα, όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (πχ φυσικοί γονείς, ανάδοχοι) την εκλαμβάνουν ως μια μόνιμη συνθήκη φροντίδας του παιδιού ως την ενηλικίωσή του. Είναι λοιπόν προφανές ότι στην μακροχρόνια αναδοχή μπορεί να εντοπιστούν γνωρίσματα που προσομοιάζουν με την τεκνοθεσία (πχ μονιμότητα της φροντίδας, ολοκληρωτική ένταξη του ανηλίκου στην ανάδοχη οικογένεια), ωστόσο και πάλι υπάρχουν σαφείς θεσμικές και πρακτικές διαφοροποιήσεις (πχ δεν έχουν οι ανάδοχοι την γονική μέριμνα, το παιδί δεν έχει τα δικαιώματα του «γνήσιου τέκνου», διατηρεί επαφές με την φυσική οικογένεια) (Γεώργαρου, 2016).

Κατόπιν αυτών, το εύλογο ερώτημα που προκύπτει σχετίζεται με τους λόγους και την αναγκαιότητα ύπαρξης της μακροχρόνιας αναδοχής, όταν δεν υφίσταται ουσιαστικά η προοπτική της επιστροφής του παιδιού στην φυσική οικογένεια. Παράμετροι, όπως πχ η διατήρηση επαφών παιδιού και φυσικής οικογένειας, η συνεργατική επικοινωνία ανάδοχης και φυσικής οικογένειας, η μη επιδίωξη της τεκνοθεσίας, κλπ δίνουν απάντηση στο ερώτημα αυτό (Γεώργαρου, 2016).

Ειδικότερα δε σε ότι αφορά στην ελληνική πραγματικότητα, αξίζει να σημειωθεί ότι η μακροχρόνια αναδοχή είναι αυτή που απαντάται συχνότερα, ενδεχόμενα λόγω και των δυσκολιών που σχετίζονται με την περιορισμένη υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής στη χώρα, καθώς και των γενικότερων δυσχερειών του συστήματος παιδικής προστασίας (Γεώργαρου, 2016).

Β) Μεσοπρόθεσμη αναδοχή είναι εκείνη που δεν διαρκεί περισσότερο από δύο χρόνια, η δε προοπτική της υλοποίησης παρεμβάσεων που αφορούν στην μόνιμη ανάληψη της φροντίδας του παιδιού, είτε με επιστροφή του στους φυσικούς γονείς είτε με την τεκνοθεσία του, είναι πάντοτε ισχυρή καθ' όλη την διάρκεια της (Γεώργαρου, 2016).

Γ) Βραχυχρόνια ή βραχυπρόθεσμη αναδοχή, είναι εκείνη της οποίας η διάρκεια κυμαίνεται από μερικές εβδομάδες ως ένα χρόνο περίπου, διάστημα το οποίο απαιτείται είτε για να επανακτήσει η φυσική οικογένεια την ισορροπία και την λειτουργικότητά της αντιμετωπίζοντας την κρίση που διερχόταν και επέβαλλε προσωρινά την απομάκρυνση του παιδιού, είτε για να περατωθούν οι διαδικασίες τεκνοθεσίας του παιδιού (Γεώργαρου, 2016).

1.4.4 Είδος αναδοχής ανάλογα με την ανάγκη του παιδιού που επιδιώκει να καλύψει

Α) Επείγουσα ή έκτακτη αναδοχή είναι εκείνη που έχει συνήθως ολιγοήμερη διάρκεια και υλοποιείται όταν οι γονείς αντιμετωπίζουν κάποια κατάσταση κρίσης (πχ οι γονείς τελούν υπό κράτηση για κάποιες ημέρες, ή απαιτείται να νοσηλευτούν επειγόντως, κλπ) ή όταν η απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον επιβάλλεται, για λόγους ασφάλειας και προστασίας της υγείας και της ζωής του, να γίνει επειγόντως και άμεσα (Γεώργαρου, 2016). Στην πρώτη περίπτωση, μετά την κρίση, το παιδί επιστρέφει στην φυσική οικογένεια, ενώ στην δεύτερη περίπτωση το παιδί είτε εισάγεται σε κάποια κλειστή δομή φροντίδας, είτε τοποθετείται σε άλλη ανάδοχη οικογένεια (Γεώργαρου, 2016).

Β) Ημερήσια αναδοχή ή αναδοχή ημέρας είναι εκείνη όπου το παιδί στην διάρκεια της ημέρας παραμένει και φροντίζεται από την ανάδοχη οικογένεια είτε γιατί οι φυσικοί γονείς αδυνατούν να το κάνουν επαρκώς, είτε γιατί αναγκαστικά (για λόγους επιβίωσης) εργάζονται για πολλές ώρες ή χωρίς σταθερό ωράριο. Κατά την εν λόγω αναδοχή, το παιδί επιστρέφει το βράδυ στους φυσικούς του γονείς. Αυτή η μορφή της αναδοχής διευκολύνει σημαντικά την διατήρηση των οικογενειακών δεσμών του παιδιού, ιδιαίτερα όταν η παραμονή του στο οικογενειακό περιβάλλον δεν εγείρει ανησυχίες για την ασφάλειά του (Γεώργαρου, 2016).

Γ) Αναδοχή φιλοξενίας είναι μια μορφή που έχει ευρεία εφαρμογή στην ελληνική πραγματικότητα και αξιοποιείται κυρίως ως ένας τρόπος αποϊδρυματοποίησης των παιδιών που διαβιούν σε κλειστές δομές, καθώς τα παιδιά φιλοξενούνται από οικογένειες ή μεμονωμένα άτομα, για λίγες ημέρες, συνηθέστερα σε εορταστικές περιόδους ή τα Σαββατοκύριακα, με στόχο την κοινωνικοποίηση των παιδιών, την ανάπτυξη επαφών εκτός ιδρύματος, την παροχή ερεθισμάτων, κλπ (Γεώργαρου, 2016). Βεβαίως η αναδοχή φιλοξενίας δύναται να αξιοποιηθεί και για παιδιά που διαβιούν στην οικογένειά τους και απαιτείται η ανάληψη της φροντίδας τους από αναδόχους για κάποιο διάστημα (Γεώργαρου, 2016).

Έχει σημασία ωστόσο να σημειωθούν και ορισμένες παράμετροι που έχουν οδηγήσει στην αναγνώριση της προβληματικής εφαρμογής της αναδοχής φιλοξενίας, στην ελληνική πραγματικότητα (Γεώργαρου, 2016). Τέτοιες παράμετροι σχετίζονται πχ με την λειτουργία της στη βάση μιας κακώς εννοούμενης «φιλανθρωπίας» των αναδόχων που δύναται να επιφορτίσει συναισθηματικά τα παιδιά, επιπλέον, με την μη πλήρη και επαρκή αξιολόγηση της καταλληλότητας των αναδόχων, με τις συνέπειες που έχει για τα παιδιά η επάνοδος στο ίδρυμα, με την απουσία σταθερότητας, κλπ (Γεώργαρου, 2016).

Δ) Αναδοχή «ανακούφισης» είναι εκείνη που εφαρμόζεται για λίγο διάστημα, με στόχο την παροχή στήριξης, «ανακούφισης» στους φυσικούς γονείς που έχουν αυξημένες οικογενειακές ευθύνες (πχ πολύτεκνοι γονείς) ή σημαντικές δυσκολίες (πχ προβλήματα υγείας, οικονομικές δυσχέρειες) και παράλληλα, έχουν επιφορτιστεί σημαντικά με την ανάγκη ανταπόκρισης στις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού που μπορεί να έχει κάποια αναπηρία ή κάποια ψυχοσυναισθηματική δυσκολία, κλπ (Γεώργαρου, 2016).

1.4.5 Είδος αναδοχής ανάλογα με το αν εφαρμόζεται στο πλαίσιο ποινικών ρυθμίσεων

Α) Αναδοχή ως αναμορφωτικό μέτρο υφίσταται στην περίπτωση που το Δικαστήριο Ανηλίκων, έχοντας λάβει υπόψη την απουσία ή την ανεπάρκεια του οικογενειακού περιβάλλοντος, αποφασίζει να αναθέσει την υπεύθυνη επιμέλεια του παιδιού σε αναδόχους γονείς (Γεώργαρου, 2016).

Β) Αναδοχή ως θεραπευτικό μέτρο διατάσσεται από το Δικαστήριο, «αν η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση» (πχ ψυχική ασθένεια, οργανική νόσος, χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών), καθώς συντρέχουν σοβαρές ανησυχίες για «σοβαρή σωματική δυσλειτουργία, ..διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ... καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη», συνθήκες που καθιστούν αναγκαία την αυξημένη φροντίδα και την υπεύθυνη επιμέλειά του (Καρατζά, 2015:583).

Γ) Αναδοχή στο πλαίσιο της αποχής του Εισαγγελέα από την ποινική δίωξη, η οποία εφαρμόζεται με Διάταξη του Εισαγγελέα, (έγινε αναλυτική περιγραφή προηγούμενα) όταν εκείνος αποφασίζει, να αναθέσει την υπεύθυνη επιμέλεια του ανηλίκου που έχει κάνει παραβατικές ενέργειες σε ανάδοχη οικογένεια (Γεώργαρου, 2016).

Δ) Αναδοχή ως Πρόταση του Επιμελητή Ανηλίκων μπορεί να προκύψει στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων του Επιμελητή, όταν εκείνος εισηγείται στο Δικαστήριο ή στον Εισαγγελέα την αναδοχή του ανηλίκου ως βέλτιστο μέτρο κοινωνικής προστασίας του και αποτροπής της περαιτέρω θυματοποίησής του ή παραβατικότητά του (Γεώργαρου, 2016).

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί αποτυπώνονται συνοπτικά τα διάφορα είδη της αναδοχής ανάλογα με τις διαφορετικές παραμέτρους ταξινόμησής τους. Έχει σημασία τέλος, να σημειωθεί ότι όλες οι παραπάνω μορφές αναδοχής αφενός στερούνται εφαρμογής στην χώρα, αφετέρου κάποιες εξ αυτών στερούνται ουσιαστικής θεσμικής κατοχύρωσης (Γεώργαρου, 2016).

Πίνακας 1: Είδη και Μορφές της αναδοχής

Κριτήριο ταξινόμησης/κατηγοριοποίησης	Είδος αναδοχής
Τρόπος σύστασης	Με σύμβαση
	Με δικαστική απόφαση
	Με διάταξη Εισαγγελέα
Ιδιότητα του αναδόχου γονέα	Συγγενική
	Εξειδικευμένη ή επαγγελματική
Χρονική διάρκεια της ανάδοχης φροντίδας	Μακροχρόνια ή μακροπρόθεσμη
	Μεσοπρόθεσμη
	Βραχυχρόνια ή Βραχυπρόθεσμη
Είδος της ανάγκης του παιδιού που επιδιώκει να καλύψει	Επείγουσα ή έκτακτη
	Ημερήσια αναδοχή ή αναδοχή μιας ημέρα
	Αναδοχή φιλοξενίας
	Αναδοχή "ανακούφισης"
Εφαρμογή στο πλαίσιο ποινικών ρυθμίσεων	Αναμορφωτικό μέτρο
	Θεραπευτικό μέτρο
	Διάταξη Εισαγγελέα/Αποχή από την ποινική δίωξη
	Πρόταση του Επιμελητή Ανηλίκων

1.5 Φορείς υλοποίησης και παρακολούθησης –εποπτείας της αναδοχής και αρμοδιότητες του εποπτεύοντος φορέα

Η αναφορά στο κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την εφαρμογή της αναδοχής στη χώρα σκιαγράφησε ουσιαστικά και τους φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση και την εφαρμογή της. Αναλυτικότερα λοιπόν, πρόκειται για:

- Τις ΝΠΔΔ Μονάδες Κοινωνικής Προστασίας παιδιών των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας, που τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, οι οποίες δύναται να υλοποιήσουν αναδοχές για τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους και εφόσον

προηγουμένως έχουν αξιολογήσει θετικά τους υποψηφίους αναδόχους ως προς την καταλληλότητά τους..

- Τα ΝΠΙΔ Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας, τα οποία έχοντας την επιτροπεία των ανηλίκων που προστατεύουν, μπορούν σε συνεργασία με την οικεία Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας της Περιφέρειας όπου ανήκουν, η οποία προβαίνει στην αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψηφίων αναδόχων, να υλοποιούν αναδοχές επίσης για τους ανηλίκους που προστατεύουν, είτε με σύμβαση, είτε με δικαστική απόφαση και εφόσον έχει προηγηθεί αξιολόγηση της καταλληλότητας
- Τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, σε συνεργασία με τον Εισαγγελέα ή το Δικαστήριο Ανηλίκων (Γεώργαρου, 2016)

Οι αρμοδιότητες του αρμόδιου για την υλοποίηση της αναδοχής φορέα σχετίζονται:

- Με την παροχή σαφούς ενημέρωσης στους υποψηφίους αναδόχους για το θεσμό της αναδοχής, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, κλπ (Βλ. Παράρτημα 2, παραδείγματα ενημερωτικών φυλλαδίων για την αναδοχή).
- Με την συγκέντρωση των δικαιολογητικών.
- Με την διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί εντός εξαμήνου, προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων ανάδοχων γονέων και την ενημέρωσή τους για τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας. Σημειώνεται ότι επιπλέον μεριμνά και για την διαβίβαση της απόφασης για την αξιολόγηση της καταλληλότητας στο Εθνικό Μητρώο Αναδοχών.
- Με την οργάνωση αυτοτελώς ή από κοινού με άλλους επιστημονικούς φορείς, ταχύρρυθμων προγραμμάτων επιμόρφωσης υποψηφίων ανάδοχων γονέων και την χορήγηση σε αυτούς σχετικής βεβαίωσης παρακολούθησης, μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009). Θέματα δε που μπορεί να τύχουν ανάπτυξης στα εν λόγω επιμορφωτικά προγράμματα μπορεί να σχετίζονται πχ με το περιεχόμενο της παιδικής προστασίας, το περιεχόμενο της αναδοχής, την ασφαλή φροντίδα, την διαμόρφωση ασφαλούς ταυτότητας και αυτοεκτίμησης, τις επιπτώσεις της κακομεταχείρισης, την υγειονομική περίθαλψη παιδιών, την ενδυνάμωση παιδιών, κλπ (Μάνθου, 2017^β).

- Με την διαβίβαση, στο Εθνικό Μητρώο Αναδοχών, της απόφασης για την τοποθέτηση παιδιού σε αναδοχή, καθώς και της ενημέρωσης για κάθε περίπτωση σημαντικής αλλαγής στο καθεστώς φροντίδας του παιδιού και στις συνθήκες διαβίωσής του (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2014).

Αντίστοιχα, και στην αρμοδιότητα παρακολούθησης και εποπτείας της αναδοχής εμπλέκονται, ουσιαστικά οι ίδιοι σχεδόν φορείς, καθώς η εν λόγω αρμοδιότητα ανατίθεται, σύμφωνα με το νόμο α) στις κρατικές Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας, των ΚΚΠ, β) Στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας των Περιφερειακών Ενοτήτων, για τους ανηλίκους των οποίων η επιτροπεία έχει ανατεθεί σε ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα γ) στα δημοτικά βρεφοκομεία για τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους (Γεώργαρου, 2016)

Οι αρμοδιότητες του αρμόδιου για την εποπτεία της αναδοχής φορέα, ο οποίος έχει διττό ρόλο, αφενός υποστηρίζει τους αναδόχους και αφετέρου παρακολουθεί τη φροντίδα που παρέχεται στο παιδί, σχετίζονται:

- Με την πραγματοποίηση τακτικών (τουλάχιστον μια φορά το μήνα) και έκτακτων, χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, επισκέψεων στην ανάδοχη οικογένεια, ώστε να εποπτεύει και να διαπιστώνει ότι το παιδί διαβιεί σε ασφαλές και αξιοπρεπές περιβάλλον. Σε κάθε επίσκεψη, ο αρμόδιος επαγγελματίας, ο κοινωνικός λειτουργός του παιδιού είναι πολύ σημαντικό να μιλάει με το παιδί κατ' ιδίαν, έτσι ώστε εκείνο να μπορεί να εκφράσει τυχόν προβληματισμούς σχετικά με την διαβίωσή του στην ανάδοχη οικογένεια, τις επαφές του με την φυσική οικογένεια, κλπ.
- Με την τακτική καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη των τρεχουσών αναγκών του παιδιού.
- Με την χορήγηση σχετικής βεβαίωσης στους ανάδοχους γονείς προκειμένου να αξιοποιηθεί πχ για την κατά προτεραιότητα και δωρεάν εγγραφή του παιδιού στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς αρμοδιότητας των Ο.Τ.Α., στα νηπιαγωγεία, για την συμπερίληψή της στην φορολογική δήλωση, κλπ .
- Με την επιδίωξη της βέλτιστης συνεργασίας με τους αναδόχους και την διαρκή, σταθερή στήριξή τους, ώστε εκείνοι να ανταποκρίνονται πλήρως στα καθήκοντά τους. Για το λόγο αυτό οφείλει να αντιμετωπίζει τους ανάδοχους με άνευ όρων και

χωρίς καμιά κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική ή θρησκευτική διάκριση, σεβασμό.

- Με την άμεση κινητοποίησή του, κάθε φορά που λαμβάνει ενημέρωση από τους αναδόχους ή άλλα άτομα ότι ανέκυψαν επείγοντα ζητήματα που αφορούν στο παιδί, ώστε αυτά να αντιμετωπιστούν εγκαίρως.
- Με την παροχή συμβουλευτικής στήριξης και καθοδήγησης στους αναδόχους για θέματα που αφορούν στα οικογενειακά δρώμενα και δυναμικά, στην λειτουργία της οικογένειας, κλπ και από τα οποία μπορεί να διαταραχθεί η ομαλή διαβίωση του παιδιού.
- Με την μέριμνα για την πλήρη και σύμφωνη με την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και του ιδιωτικού βίου, τήρηση του Ειδικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων, στο οποίο καταχωρούνται στοιχεία που αφορούν στην φυσική και ανάδοχη οικογένεια, στο παιδί, στις σχετικές με την αναδοχή αποφάσεις, κλπ.
- Με την μέριμνα για την ανά εξάμηνο, σύνταξη και αποστολή στο αρμόδιο Δικαστήριο, της έκθεσης του αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης του παιδιού στην αναδοχή, βάσει των επισκέψεων που έχει κάνει, επίσης αναφορικά με την στάση του ανηλίκου, ενδεχόμενα την στάση της φυσικής οικογένειας, κλπ. Σημειώνεται ότι επιπλέον μεριμνά και για την καταχώρηση της έκθεσης στο Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων κατόπιν κοινοποίησής της στο αρμόδιο φορέα τήρησης του εν λόγω Μητρώου (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009 • Καλλινικάκη, 2001)).

1.6 Τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για την έγκριση της καταλληλότητας των αναδόχων γονέων: απαιτούμενα δικαιολογητικά, κίνητρα των υποψηφίων αναδόχων, κριτήρια επιλογής και διαδικασίες έγκρισης της αναδοχής

Επόμενο ζήτημα λοιπόν που αφορά στην αναδοχή είναι το ποιοι μπορούν να γίνουν ανάδοχοι, καθώς και το ποια είναι η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής τους. Ειδικότερα, ως προς τις προϋποθέσεις, διακρίνονται οι τυπικές και οι ουσιαστικές. αναλυτικότερα

1.6.1 Ποιοι μπορεί να γίνουν ανάδοχοι γονείς

Ανάδοχοι γονείς μπορούν να γίνουν: α) σύζυγοι με παιδιά β. σύζυγοι χωρίς παιδιά γ) σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μεμονωμένα άτομα (άγαμα ή διαζευγμένα ή χήρα) με παιδιά ή δ) μεμονωμένα άτομα χωρίς παιδιά, που μπορεί να είναι ή όχι συγγενείς με το παιδί. Εάν οι υποψήφιοι ανάδοχοι είναι περισσότεροι, η επιλογή γίνεται κατά τη σειρά που προαναφέρθηκε. Επίσης οι συγγενείς, ανεξάρτητα από το βαθμό συγγένειας ή το είδος (εξ αίματος ή εξ αγχιστείας) προτιμώνται (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Ειδικότερα ως προς την συγγενική αναδοχή, σχετικές μελέτες κατέδειξαν ότι Η «*τα παιδιά σε φροντίδα συγγενών, καταδεικνύεται ότι κατά βάση εξελίσσονται σημαντικά καλύτερα συγκριτικά με τα παιδιά που είναι σε φροντίδα μη συγγενών*» (Selwyn, Farmer, Meakings & Vaisey, 2013:6).

1.6.2 Τυπικές προϋποθέσεις για να γίνει κάποιος ανάδοχος γονιός

Σύμφωνα με το ΠΔ86/2009 για να γίνει κάποιος ανάδοχος γονιός θα πρέπει να πληροί σωρευτικά, συνολικά δηλαδή τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Ο υποψήφιος ανάδοχος να έχει ηλικία που να κυμαίνεται από 30 ως κάτω των 60 ετών και να έχει διαφορά ηλικίας από το αναδεχόμενο παιδί τουλάχιστον δεκαοκτώ χρόνια, όχι όμως και περισσότερο από πενήντα χρόνια. Οι ηλικιακοί περιορισμοί εξαιρούνται στην περίπτωση που εκείνος που εκδηλώνει την επιθυμία να γίνει ανάδοχος είναι σύζυγος ατόμου, έχει ανατεθεί ήδη η ανάδοχη φροντίδα παιδιού.

β) Ο υποψήφιος ανάδοχος και όσοι συγκατοικούν με αυτόν να έχουν καλή υγεία (ψυχική, διανοητική και σωματική), συνακόλουθα να μην αντιμετωπίζουν κάποιο μεταδοτικό νόσημα.

γ) Ο υποψήφιος ανάδοχος και όσοι συγκατοικούν με αυτόν να μην έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα ή να μην εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για σοβαρά αδικήματα που επισύρουν έκπτωση από τη γονική μέριμνα, πχ αδικήματα που διαπράττει κάποιος με δόλο κατά της ζωής, της υγείας και των ηθών του ανηλίκου, αδικήματα περί ναρκωτικών, περί εμπορίας ανθρώπων και οργάνων, κλπ.

δ) Ο υποψήφιος ανάδοχος να έχει αποδεδειγμένα την οικονομική δυνατότητα να καλύψει τα βασικά έξοδα διατροφής, μόρφωσης και ιατρικής φροντίδας του παιδιού (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιουσιακή κατάσταση των υποψηφίων αναδόχων, έναντι των υπολοίπων στοιχείων και κύρια έναντι των ουσιαστικών προϋποθέσεων που αναλύονται παρακάτω, των στοιχείων της προσωπικότητάς τους και της ειλικρινούς επιθυμίας τους να αναλάβουν την φροντίδα του παιδιού, αποκτούν κάπως μικρότερη σημασία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υποβαθμίζονται (Καλλινικάκη, 2001).

Έχει σημασία να τονισθεί ότι οι παραπάνω αυτές προϋποθέσεις θα πρέπει να ισχύουν και μετά την έγκριση της καταλληλότητας, την σύσταση της αναδοχής και για όσο διάστημα αυτή διαρκεί (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009). Συνεπώς, ο φορέας εποπτείας της αναδοχής, οφείλει, κατά το διάστημα που παρακολουθεί την αναδοχή, να εξετάζει και την ενδεχόμενη απώλεια, από πλευράς αναδόχου, κάποιας εκ των παραπάνω προϋποθέσεων.

1.6.3 Απαιτούμενα δικαιολογητικά

Η απόδειξη της ισχύος των παραπάνω προϋποθέσεων προκύπτει με την κατάθεση στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία των παρακάτω απαιτούμενων δικαιολογητικών:

- Αίτηση, στην οποία αναγράφονται τα πλήρη στοιχεία ταυτότητάς του και η διεύθυνση κατοικίας, και στην οποία πρέπει να αναφέρεται οπωσδήποτε και με επιχειρήματα, τεκμηριωμένα δηλαδή, ο λόγος για τον οποίο ο υποψήφιος θέλει να γίνει ανάδοχος γονέας (Βλ. Παράρτημα 3, παραδείγματα αιτήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αναδοχή).
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης από το Δήμο όπου ανήκει η οικογενειακή μερίδα του υποψηφίου
- Εκκαθαριστικό σημείωμα φόρου εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών. Σε περίπτωση που δεν έχει ακόμη εκδοθεί το εν λόγω εκκαθαριστικό κατά το χρόνο κατάθεσης των δικαιολογητικών, κατατίθεται υπεύθυνη δήλωση του αιτούντος ότι έχει υποβάλλει τη δήλωση φόρου εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους και ότι δεσμεύεται να προσκομίσει το εκκαθαριστικό σημείωμα όταν εκδοθεί.
- Πιστοποιητικό δημόσιου νοσηλευτικού ιδρύματος, από το οποίο να προκύπτει ότι ο

- υποψήφιος ανάδοχος και όσοι συγκατοικούν με αυτόν δεν αντιμετωπίζουν κάποιο μεταδοτικό νόσημα.
- Πιστοποιητικό από το οικείο σε σχέση με τον τόπο κατοικίας του, Πρωτοδικείο, στο οποίο να βεβαιώνεται ότι ο υποψήφιος ανάδοχος και όσοι συγκατοικούν με αυτόν δεν έχουν τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση ή δεν υφίσταται σε εξέλιξη σχετική διαδικασία που να τους αφορά.
 - Αντίγραφο ποινικού μητρώου τύπου Α' για τον υποψήφιο ανάδοχο και όσους συγκατοικούν με αυτόν των ιδίων και των συνοικούντων, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα για σοβαρά αδικήματα που επισύρουν έκπτωση από τη γονική μέριμνα, πχ αδικήματα που διαπράττει κάποιος με δόλο κατά της ζωής, της υγείας και των ηθών του ανηλίκου, αδικήματα περί ναρκωτικών, περί εμπορίας ανθρώπων και οργάνων, κλπ.
 - Πιστοποιητικό από την οικεία σε σχέση με τον τόπο κατοικίας του, Εισαγγελία ότι δεν έχει ασκηθεί στον υποψήφιο ανάδοχο και όσους συγκατοικούν με αυτόν ποινική δίωξη για τα παραπάνω αδικήματα, καθώς και πιστοποιητικό ότι δεν είναι φυγόδοκοι ή φυγόποινοι για τα ίδια αδικήματα. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

1.6.4 Ουσιαστικές προϋποθέσεις για να γίνει κάποιος ανάδοχος γονιός

Κάθε άτομο ωστόσο που συγκεντρώνει αυτές τις προϋποθέσεις και έχει καταθέσει τα προαναφερθέντα απαιτούμενα δικαιολογητικά, δεν συνεπάγεται αυτονόητα ότι μπορεί να γίνει ανάδοχος γονιός ή δεν συνεπάγεται ότι μπορεί να γίνει ανάδοχος γονιός οποιουδήποτε παιδιού, ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά ή τις ιδιαίτερες ανάγκες του.

Για το λόγο αυτό, για την έγκριση της καταλληλότητας συνεξετάζονται και οι ουσιαστικές λεγόμενες προϋποθέσεις, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Για το σκοπό αυτό και μετά την κατάθεση των παραπάνω δικαιολογητικών από τους ενδιαφερομένους, ο αρμόδιος φορέας υποχρεούνται να διεξαγάγει κοινωνική έρευνα προκειμένου να αξιολογηθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων ανάδοχων γονέων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη διαδικασία απαιτεί εξειδικευμένη εκπαίδευση και επιμόρφωση των επαγγελματιών που θα εμπλακούν, ιδίως των κοινωνικών

λειτουργιών που έχουν και τον κεντρικό ρόλο στην διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας (Καλλινικάκη, 2001). Η αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψηφίων βεβαίως είναι σημαντικό να εξετάζεται διεπιστημονικά με την συνδρομή και άλλων, πλην του κοινωνικού λειτουργού, ειδικοτήτων, όπως πχ ψυχολόγου, να βασίζεται σε επιστημονικό πρωτόκολλο, μεθόδους και εργαλεία, στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της πληρότητας και της εγκυρότητάς της (Καλλινικάκη, 2001).

Αναλυτικότερα λοιπόν, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που εξετάζονται σχετίζονται με τα κίνητρα, τους σκοπούς και τους στόχους της οικογένειας που εκφράζει την επιθυμία να αναλάβει την αναδοχή ενός παιδιού. Το ισχυρό και με σαφήνεια κίνητρο, στην περίπτωση υποψηφίων οικογενειών, σχετίζεται και με τους δύο συζύγους, καθώς και με τα άλλα μέλη της οικογένειας, ιδιαιτέρως τα παιδιά, των οποίων οι απόψεις για το ζήτημα θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη (Καλλινικάκη, 2001).

Ως προς το κίνητρο και τις προσδοκίες, έχει σημασία να τονισθεί ότι θα πρέπει να διασαφηνίζεται ότι αυτό δεν σχετίζεται με την καλυμμένη προσδοκία υιοθεσίας τελικά του παιδιού ή με την επιθυμία το αναδεχόμενο τέκνο «να πάρει την θέση παιδιού που έχει αποβιώσει, καθώς όπως έχει επισημανθεί πολλές φορές «είναι λάθος η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια να βασίζεται στην επιθυμία άτεκνων πολιτών να αποκτήσουν ένα παιδί ή να αναπληρώσουν το κενό από την απώλεια ενός παιδιού» (Μόσχος, 2015). Χαρακτηριστικά ο Αμπατζόγλου σημειώνει ότι: «*Η αναδοχή προϋποθέτει γενναιοδωρία. Σημαίνει ότι μπορείς να μεγαλώσεις το παιδί κάποιου άλλου, χωρίς να θέλεις οπωσδήποτε να γίνεις γονιός του*». (Τραΐου, 2006).

Επίσης, προβληματική είναι και η περίπτωση που τα κίνητρα της αναδοχής σχετίζονται με προσδοκίες όπως πχ η λήψη της οικονομικής ενίσχυσης ή/και άλλων παροχών, προσδοκίες ότι το αναδεχόμενο παιδί θα δώσει λύση σε συζυγικά ή οικογενειακά προβλήματα, σε προσωπικά κενά και ανάγκες, θα αναλάβει την φροντίδα παιδιών που υπάρχουν ήδη στην οικογένεια, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Επιπλέον, ζητήματα που εξετάζονται κατά την κοινωνική έρευνα είναι η ικανότητα των υποψηφίων αναδόχων για ζεστές, συναισθηματικές, σταθερές και ουσιαστικές οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις και η κοινωνική τους λειτουργικότητα, συνθήκες που επιτρέπουν την έκφραση συναισθημάτων και δύνανται να βοηθήσουν το παιδί να νιώσει ασφάλεια και αποδοχή (Καλλινικάκη, 2001).

Ακόμη, εκτιμάται η θετική τους, μη επικριτική ή απαξιωτική στάση προς την φυσική οικογένεια, η κατανόηση, η αποδοχή και ενίσχυση της, καθώς έτσι θα διευκολύνονται οι επαφές και η διατήρηση των δεσμών παιδιού και φυσικής οικογένειας ή/και η άμβλυνση (Καλλινικάκη, 2001).

Επίσης, εξετάζονται ζητήματα, όπως πχ η παιδοκεντρική τους οπτική, οι πολιτισμικές και θρησκευτικές τους αξίες (πχ απόρριψη ρατσιστικών αξιών θρησκευτικού, φυλετικού, σεξουαλικού, κλπ περιεχομένου, μη δογματική θρησκευτική οπτική), οι θετικές γονεϊκές εμπειρίες που έχουν, η εξοικείωση με παιδιά και η ικανότητα ανταπόκρισης στις διαφορετικές τους ανάγκες, οι επικοινωνιακές ικανότητες, η αντίληψη σεβασμού και διαφύλαξης των προσωπικών βιωμάτων και εμπειριών του παιδιού, οι γονεϊκές δεξιότητες για χειρισμό ειδικών ή δύσκολων θεμάτων συμπεριφοράς, οι αρχές, οι κανόνες και τα οι αντιλήψεις τους για την ανατροφή και την διαπαιδαγώγηση των παιδιών (πχ κατάλληλη οριοθέτηση, λεκτική εξήγηση για την οριοθέτηση, απόρριψη της σωματικής τιμωρίας,) (Καλλινικάκη, 2001).

Επίσης, ανιχνεύεται η καθημερινότητά τους και ο τρόπος ζωής τους (πχ οι σταθερές και μη εξαντλητικές ή ακατάστατες ώρες εργασίας, η διαθεσιμότητα ελεύθερου χρόνου, τα ενδιαφέροντά τους, τα χόμπι), η ύπαρξη υποστηρικτικού περιβάλλοντος κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Τέλος, αποτιμάται η προθυμία των υποψηφίων αναδόχων να συνεργαστούν με τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους άλλους επαγγελματίες, η προθυμία να συμμετέχουν σε σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα, η ειλικρίνεια, η κατανόηση της σημασίας που έχει η αναδοχή για το παιδί, η κατανόηση του προσωρινού της χαρακτήρα, η κατανόηση των ορίων του ρόλου τους, η συνέπεια στην τήρηση των υποχρεώσεων τους, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Οι ανάδοχοι γονείς συνεπώς που συγκεντρώνουν τα παραπάνω γνωρίσματα και προϋποθέσεις, συγκεντρώνουν και αυξημένες πιθανότητες να διαμορφώσουν ένα ασφαλές περιβάλλον φροντίδας του παιδιού που θα τους ανατεθεί (Καλλινικάκη, 2001). Άλλωστε ένα παιδί για να μεγαλώσει χρειάζεται ουσιαστικά να καλύπτονται οι πυρηνικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας, δηλαδή αγάπη, φροντίδα, προσοχή, αποδοχή, επιβράβευση, ασφάλεια, σταθερότητα, ρεαλιστικά όρια, ενσυναίσθηση, να

καλύπτονται επίσης οι φυσικές του ανάγκες (σίτιση, στέγαση, ένδυση, υγεία), να του δίνονται ευκαιρίες μάθησης, ψυχαγωγίας, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

1.6.5 Ο ρόλος των επαγγελματιών- ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Κατόπιν των παραπάνω, είναι σαφές ότι ο ρόλος της διεπιστημονικής ομάδας⁷ και ειδικότερα ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην επιλογή των κατάλληλων αναδόχων που θα παρέχουν ένα επαρκές, ασφαλές και αξιοπρεπές περιβάλλον φροντίδας και αγωγής για το παιδί που θα τοποθετηθεί σε αναδοχή, είναι ιδιαίτερα δύσκολος (Καλλινικάκη, 2001). Το έργο του κοινωνικού λειτουργού επιτείνουν περαιτέρω η περιορισμένη, συνήθως σχετική εμπειρία και κατάρτιση, με συνέπεια ενίοτε να «σπαταλιέται» σε έναν αδιάκοπο αγώνα αναζήτησης των «τέλειων γονέων» και συχνά να ταλαντεύεται και ο ίδιος από διάφορα διλήμματα και αμφιθυμίες που επιβαρύνονται από την επίγνωση του ότι η απόφαση του θα επηρεάσει το παιδί, την ανάδοχη και την φυσική οικογένεια με καταλυτικό τρόπο (Καλλινικάκη, 2001).

Μάλιστα, η παράμετρος αυτή της «τελειότητας», του «ιδανικού γονέα» απασχολεί έντονα και τους υποψηφίους αναδόχους και τους οδηγεί συχνά στο να διακατέχονται από αγωνία για την έκβαση της αξιολόγησης, ιδιαίτερα αν έχει προηγηθεί προηγούμενη απορριπτική απόφαση άλλου φορέα, κάτι που είναι σημαντικό να έχει υπόψη του ο επαγγελματίας, κατά την διαδικασία αξιολόγησης (Καλλινικάκη, 2001).

Για να μπορέσει να ανταπεξέλθει, ο επαγγελματίας, πέραν της αναγκαιότητας για εξειδίκευση, έχει σημασία να θυμάται ότι ο κεντρικός άξονας των αποφάσεών του είναι το συμφέρον του παιδιού, ότι δεν υφίσταται κάποιο πλαίσιο που να ορίζει τον «τέλειο γονιό», ότι κάθε μέσος, φυσικός γονέας δεν είναι ένας «τέλειο γονιός», ότι ο υποψήφιος ανάδοχος, ακόμη και αν δεν συγκεντρώνει τις προδιαγραφές της «τελειότητας», μπορεί να παρέχει ουσιαστική φροντίδα σε ένα συγκεκριμένο παιδί, κλπ (Καλλινικάκη, 2001). Βεβαίως, η τελευταία παράμετρος δεν σημαίνει την αναγκαιότητα έκπτωσης των κριτηρίων επιλογής των υποψηφίων αναδόχων και άκριτης έγκρισης κάθε αιτήματος για αναδοχή, απλά σημαίνει την αναγκαιότητα απεγκλωβισμού των επαγγελματιών από ψευδοδιλήμματα και αγκυλώσεις (Καλλινικάκη, 2001).

⁷ Βλ. αναλυτικότερα στοιχεία στην Θεματική Ενότητα 4 & 5.

1.6.6 Διαδικασία και ολοκλήρωση της έγκρισης της αναδοχής

Ο κοινωνικός λειτουργός, προκειμένου να εξετάσει τα παραπάνω ζητήματα και να αποφανθεί για την καταλληλότητα των υποψηφίων αναδόχων, πραγματοποιεί συναντήσεις μαζί τους (ατομικά ή ως ζευγάρι) στον φορέα και στην οικία τους, συναντήσεις με τα άλλα μέλη της, συνεργάζεται με τους επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων, με άλλους φορείς, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Με την διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί εντός εξαμήνου, ενημερώνει τους υποψηφίους αναδόχους για τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, τους χορηγεί την σχετική βεβαίωση καταλληλότητας (εφόσον η αξιολόγηση είναι θετική) και παράλληλα, συμπληρώνει το σχετικό έντυπο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων, το οποίο διαβιβάζει μαζί με την απόφαση για την αξιολόγηση της καταλληλότητας στο Εθνικό Μητρώο Αναδόχων (Μάνθου, 2015).

Επισημαίνεται ότι σε ό,τι αφορά στην ελληνική πραγματικότητα, η συνήθης πρακτική είναι η βεβαίωση καταλληλότητας να έχει ένα γενικό περιεχόμενο, να μην εξειδικεύει. Ωστόσο, η ορθή επιστημονικά και δεοντολογικά πρακτική επιβάλλει την αξιολόγηση της καταλληλότητας στη βάση συγκεκριμένων αναγκών και χαρακτηριστικών παιδιών, καθώς στη βάση συγκεκριμένων γνωρισμάτων και επιθυμιών των υποψηφίων και την σαφή αναγραφή αυτού του πορίσματος στην βεβαίωση (Μάνθου, 2017^β). Για παράδειγμα, υπάρχουν υποψήφιοι ανάδοχοι που δύναται να παρέχουν φροντίδα σε μικρά παιδιά, αλλά δεν δύνανται να ανταποκριθούν στην φροντίδα πχ παιδιών με αναπηρίες ή προβλήματα υγείας, κλπ (Μάνθου, 2017^β).

Η διαφοροποίηση αυτή της καταλληλότητας επαυξάνει τις πιθανότητες άμεσης αποκατάστασης των παιδιών, ορθής αντιστοίχισης παιδιού-αναδόχων και παράλληλα, μειώνει τις περιπτώσεις μη επιτυχημένης εξέλιξης της αναδοχής και αναγκαιότητα διακοπής της (Μάνθου, 2017^β).

1.6.7 Αντιστοίχιση παιδιού και υποψηφίων αναδόχων – Προετοιμασία για την αναδοχή⁸

Το επόμενο βήμα μετά την έγκριση της καταλληλότητας των αναδόχων είναι το να τους ανατεθεί η φροντίδα του παιδιού, να υλοποιηθεί δηλαδή η αναδοχή, με τους τρόπους που προαναφέρθηκαν.

Η αντιστοίχιση, το λεγόμενο «matching», είναι σημαντικό να βασίζεται στις ανάγκες του παιδιού, όπως εντοπίστηκαν κατά τη διαγνωστική εκτίμηση, καθώς και στις δεξιότητες, την εμπειρία και τα γνωρίσματα των αναδόχων (Καλλινικάκη, 2001). Παράμετροι που έχει επιπρόσθετα σημασία να λαμβάνονται υπόψη κατά την αντιστοίχιση αυτή είναι πχ το φύλο, η ηλικία, τα ενδιαφέροντα, η κουλτούρα, οι ιδιαίτερες, αυξημένες ανάγκες φροντίδας του παιδιού (Καλλινικάκη, 2001).

Όπου είναι εφικτό, θα πρέπει να υπάρχει μια προπαρασκευαστική διαδικασία πριν ξεκινήσει η τοποθέτηση, κατά την οποία το παιδί έχει έτσι την ευκαιρία να ενημερωθεί από τον κοινωνικό λειτουργό για την επικείμενη αναδοχή, να λάβει διευκρινίσεις για τις συνέπειες του νέου αυτού καθεστώτος φροντίδας του, για τις επαφές με τους γονείς του και τα αδέρφια του, να εκφράσει την γνώμη του και να συμμετέχει στις αποφάσεις που το αφορούν, να γνωρίσει τους νέους φροντιστές (συναντήσεις στο φορέα, κοινές δραστηριότητες, ολιγόωρες επισκέψεις κατ' οίκον), τη νέα γειτονιά, το σχολείο, κλπ (Καλλινικάκη, 2001). Ο επαγγελματίας είναι σημαντικό να λαμβάνει υπόψη του ότι ακόμη και στις περιπτώσεις όπου τα παιδιά υφίστανται κακομεταχείριση στο οικογενειακό τους περιβάλλον, ο αποχωρισμός από τη φυσική οικογένεια και η μη επαφή μαζί της, βιώνεται από τα παιδιά ως τραυματική εμπειρία απώλειας (Καλλινικάκη, 2001).

Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, οι ανάδοχοι ενθαρρύνονται να μοιραστούν με το παιδί πληροφορίες όπως πχ τα άτομα της οικογένειας, το σπίτι και το δωμάτιο του παιδιού, τη γειτονιά, τις καθημερινές συνήθειες της οικογένειας, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Επίσης, οι επαγγελματίες είναι σημαντικό να επιχειρούν κατά την διάρκεια του σταδίου αυτού, να διασφαλίζουν την συναίνεση και την συνεργασία της φυσικής

⁸ Βλ. αναλυτικότερα στοιχεία στην Θεματική Ενότητα 4 & 5.

οικογένειας, να διασκεδάσουν τους φόβους τους για απώλεια των δεσμών τους με το παιδί, τις ανησυχίες και τις αμφιθυμίες τους, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Κεντρικό ρόλο στο στάδιο αυτό και στην προσπάθεια λοιπόν διαδραματίζει ο κοινωνικός λειτουργός, του οποίου κεντρική επιδίωξη είναι η σύμπραξη όλων των εμπλεκόμενων μερών, ώστε να εξελιχθεί επιτυχημένα η αναδοχή, προς το συμφέρον του παιδιού και για το λόγο αυτό, συνεργάζεται με όλους, με συναδέλφους άλλων φορέων (πχ ίδρυμα που μπορεί να φιλοξενείται το παιδί), με άλλους επαγγελματίες, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

1.7 Έννομα αποτελέσματα της αναδοχής- Παροχές και διευκολύνσεις

Η αναδοχή παράγει έννομα αποτελέσματα και παροχές για το παιδί, την ανάδοχη και φυσική οικογένεια. Έτσι, ως προς το παιδί, η αναδοχή δεν συνεπάγεται μεταβολή στις έννομες σχέσεις μεταξύ του ανηλίκου και της φυσικής οικογένειας ή του επιτρόπου του, συνακόλουθα, το παιδί διατηρεί τις σχέσεις αυτές (Γεώργαρου, 2016). Οι εν λόγω σχέσεις μεταβάλλονται στην περίπτωση που έχει αφαιρεθεί από τους γονείς το δικαίωμα άσκησης της γονικής μέριμνας ή της επιμέλειας, ενώ σε ότι αφορά στις επαφές του με την φυσική οικογένεια ενδέχεται και να έχει αποφασιστεί η διακοπή αυτών των σχέσεων για κάποιο μικρό ή μεγαλύτερο διάστημα (Γεώργαρου, 2016).

Ακόμη, το παιδί που βρίσκεται σε ανάδοχη φροντίδα και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί αυτή, καλύπτεται ιατροφαρμακευτικά από τον ασφαλιστικό οργανισμό του ατόμου που έχει την επιμέλειά του (πχ αν την έχουν οι φυσικοί γονείς, καλύπτεται από τον δικό τους ασφαλιστικό φορέα) ή αν εκείνος είναι ανασφάλιστος το παιδί προστατεύεται από τους φορείς κοινωνικής πρόνοιας, με την έκδοση πιστοποιητικό απορίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Επιπλέον, το παιδί που τοποθετείται σε αναδοχή και εφόσον το άτομο που έχει την επιμέλειά του αδυνατεί να καταβάλει διατροφή στον ανήλικο, τότε το παιδί εγγράφεται κατά προτεραιότητα και δωρεάν στους οικείους σε σχέση με τον τόπο κατοικίας των αναδόχων, παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς αρμοδιότητας των Ο.Τ.Α., καθώς και στα νηπιαγωγεία και στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία, στις παιδικές εξοχές, κλπ (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Οι έννομες υποχρεώσεις του αναδόχου γονέα σχετίζονται με την άμεση, αμελλητί ενημέρωση του φορέα εποπτείας για οποιαδήποτε μεταβολή αφορά στην οικογενειακή και κοινωνική του πραγματικότητα, τον τόπο κατοικίας του, κλπ. Ακόμη, έχει υποχρεώσεις στο να μεριμνά για την κάλυψη των καθημερινών ή/και έκτακτων αναγκών του παιδιού, να διευκολύνει τις επαφές του παιδιού με την φυσική οικογένεια ή τον επίτροπο, να μην ενεργεί αντίθετα και ανεξάρτητα από τις επιθυμίες τους, να μην ενεργεί ως εκπρόσωπος του παιδιού (καθώς δεν έχουν την επιμέλειά του) ή της φυσικής οικογένειας, να ενημερώνει την φυσική οικογένεια ή τον επίτροπο και τον φορέα εποπτείας σχετικά με το αναδεχόμενο παιδί, την ανάπτυξή του, τον τρόπο διαβίωσης, να εκφράζει την άποψη του για το τι πρέπει να γίνει με το παιδί, χωρίς να επιχειρεί να την επιβάλλει, κλπ (Γεώργαρου, 2016). Ειδικότερα, όταν υφίσταται διάσταση μεταξύ ανάδοχης και φυσικής οικογένειας ως προς τον καλύτερο τρόπο χειρισμού των ζητημάτων που αφορούν στο παιδί, τότε επιλαμβάνεται ο φορέας εποπτείας και αναλαμβάνει να εξομαλύνει τις αντιπαραθέσεις (Γεώργαρου, 2016).

Στους ανάδοχους γονείς, και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναδοχή, παρέχεται οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη των αναγκών του ανηλίκου, εφόσον το άτομο που έχει την επιμέλειά του αδυνατεί τεκμηριωμένα (προσκόμιση πιστοποιητικού απορίας ή εκκαθαριστικού εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών) να καταβάλει διατροφή στον ανήλικο. Σύμφωνα με σχετική ΚΥΑ το ύψος της εν λόγω ενίσχυσης κυμαίνεται από 200-260€ για τα υγιή παιδιά και ανέρχεται στα 740-850€ για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν ειδικά νοσήματα και λοιμώξεις (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2006).

Επίσης, στους αναδόχους και κατόπιν προηγούμενης αιτιολογημένης απόφασης του φορέα εποπτείας, παρέχεται οικονομική ενίσχυση από τον προϋπολογισμό του φορέα, προκειμένου να καλυφθούν ειδικές δαπάνες πχ ορθοδοντικής, λογοθεραπείας, φυσικοθεραπείας ή άλλης εξειδικευμένης θεραπείας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Στην Ελλάδα, ωστόσο οι παραπάνω παροχές δεν προσφέρονται καθολικά σε όλους τους αναδόχους, αντίθετα παρέχονται μόνο στις περιπτώσεις των αναδοχών που υλοποιούνται από τις δομές του ΚΚΠ Αττικής, καθώς ενώ *«η εποπτεία της αναδοχής ανατίθεται σε όλες τις κατά τόπους Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας και κοινωνικές υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (και πλέον των Περιφερειών), δεν υπάρχουν προβλέψεις.... για την καταβολή των επιδομάτων αναδοχής στους ανάδοχους γονείς»* (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:3). Η καθολική καταβολή άλλωστε της εν λόγω ενίσχυσης έχει και ένα συμβολικό χαρακτήρα, καθώς ουσιαστικά με τον τρόπο αυτό η πολιτεία αναγνωρίζει ότι τα παιδιά που χρήζουν προστασίας, αποτελούν πρωτίστως δική της ευθύνη (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Στις παροχές και τα δικαιώματα των αναδόχων περιλαμβάνονται επίσης η παροχή συμβουλευτικής στήριξης και καθοδήγησης από τον φορέα εποπτείας, προκειμένου να μπορούν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα ζητήματα που ανακύπτουν με το παιδί (Καλλινικάκη, 2009).

Ακόμη, στους αναδόχους που επιδείξει εξαιρετικό ενδιαφέρον, μπορεί να τους να απονέμονται τιμητικές διακρίσεις από τον αρμόδιο Υπουργείο (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, το λειτούργημα του αναδόχου είναι α) μη υποχρεωτικό, δηλαδή κανείς δεν μπορεί να εξαναγκαστεί στην παροχή ανάδοχης φροντίδας, β) προσωποπαγές και αμεταβίβαστο, γ) καταρχήν άμισθο, καθώς η οικονομική ενίσχυση που προβλέπεται δεν είναι μισθός ή αμοιβή, δ) εμπεριέχει ευθύνες έναντι του παιδιού, της φυσικής οικογένειας και των υπηρεσιών (Γεώργαρου, 2016).

Σε ότι αφορά στους φυσικούς γονείς, ήδη με όσα προαναφέρθηκαν, διαφάνηκαν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους κατά την αναδοχή του παιδιού τους, όπως πχ η υποχρέωση καταβολής διατροφής, το δικαίωμα να έχουν επαφές μαζί του, να αποφασίζουν για τα σημαντικά θέματα που το αφορούν, να ενημερώνονται για την ανάπτυξή του, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

1.8 Επιμέρους ζητήματα αναδοχής παιδιών

Η ΔΣΔΠ όπως προαναφέρθηκε, επισημαίνει την αναγκαιότητα κατά την τοποθέτηση παιδιού σε αναδοχή, να *«λαμβάνεται δεόντως υπόψη ...η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του»* (παρ.3). (Εφημερίδα της Κυβέρνησης, 1992:4113), αναδεικνύοντας, πέραν από την σημαντικότητα της επαρκούς αντιστοιχίας παιδιού-υποψηφίων αναδόχων, την αναγκαιότητα ειδικότερης μέριμνας για επιμέρους ζητήματα της αναδοχής.

Αυτά τα επιμέρους ζητήματα σχετίζονται πχ με την αναδοχή παιδιών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα αναπηρίας ή υγείας, τα παιδιά θύματα κακομεταχείρισης, τα παιδιά με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, τους ασυνόδευτους ανηλίκους, κλπ.

Ειδικότερα ως προς τους ασυνόδευτους ανηλίκους επισημαίνεται ότι η Ελλάδα, λόγω της έντονης προσφυγικής ροής που δέχθηκε τα τελευταία χρόνια, χρειάστηκε να παρέχει προστασία και σε ένα σημαντικό αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων που έφτασαν στη χώρα. Ενδεικτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ε.Κ.Κ.Α. (2017), το 2016 αντιμετωπίστηκαν 5096 αιτήματα φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, εκ των οποίων 148 αφορούσαν σε παιδιά κάτω των 14 ετών.

Η αναδοχή ασυνόδευτων ανηλίκων απαιτεί περαιτέρω ειδικότερη προετοιμασία των υποψηφίων αναδόχων, καθώς τα παιδιά αφενός προέρχονται από ένα εντελώς διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον, δεν μιλούν την γλώσσα της χώρας υποδοχής (ή κάποια άλλη γλώσσα που διευκολύνει την επικοινωνία), αφετέρου και κυριότερα έχουν αντιμετωπίσει ιδιαίτερα τραυματικές καταστάσεις (ένοπλες συρράξεις, διώξεις, απώλεια μελών της οικογένειάς τους, σοβαρούς κινδύνους κατά το ταξίδι τους), κλπ, με συνέπεια να εκδηλώνουν ζητήματα ψυχικής υγείας (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού & UNICEF 2017). Ενδεικτικά, σχετική έρευνα του ΙΥΠ & της UNICEF κατέγραψε ότι περίπου σε ποσοστό 75% οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετώπιζαν ήπια, μέτρια ή σοβαρά ζητήματα ψυχικής υγείας (Nikolaidis, Ntinapogias & Stavrou, 2017).

Στην Ελλάδα έχουν γίνει, τα τελευταία χρόνια κάποιες απόπειρες υλοποίησης αναδοχών ασυνόδευτων ανηλίκων (λιγότερα από 50 παιδιά), από την ΜΚΟ

Μετάδραση (2017), με σημαντικά ευεργετικά αποτελέσματα στην ασφαλή διαβίωση και ψυχοσυναισθηματικά σταθερή ανάπτυξη των παιδιών. Βεβαίως, ο αριθμός των εν λόγω αναδοχών μοιάζει περιορισμένος σε σύγκριση με τον όγκο των αιτημάτων προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Αντίστοιχα, οι απαιτήσεις που ενέχει η φροντίδα των παιδιών με σοβαρές αναπηρίες ή προβλήματα υγείας ή συμπεριφοράς, κλπ καταδεικνύουν την αναγκαιότητα επαρκέστερης προσέλευσης, προετοιμασίας και στήριξης των υποψηφίων αναδόχων που θα μπορούσαν να αναλάβουν την φροντίδα των παιδιών αυτών.

Ειδικότερα δε ως προς το ζήτημα της προσέλευσης υποψηφίων αναδόχων καθίσταται αναγκαία η κατάρριψη εκ μέρους των υπηρεσιών των σχετικών προκαταλήψεων, «μύθων» και διαστρεβλωμένων αντιλήψεων που επικρατούν στην κοινή γνώμη. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι πχ τα παιδιά με αναπηρίες παραμένουν σε ιδρύματα περισσότερο χρόνο σε σχέση με τα άλλα παιδιά, ενίοτε δε επ' αόριστο, ακόμη και μετά την ενηλικίωσή τους, (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2015), καθώς για τα παιδιά αυτά *«είναι ιδιαίτερα δύσκολη έως αδύνατη η εξεύρεση οικογενειών για υιοθεσία ή αναδοχή, με τα τρέχοντα δεδομένα»* (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:17).

Στα παραπάνω ζητήματα, απάντηση ενδεχόμενα μπορεί να παρέχουν μοντέλα και πρακτικές που έχουν υλοποιηθεί σε άλλες χώρες και συνεισέφεραν ικανοποιητικά αποτελέσματα στην αύξηση των αναδοχών των παιδιών με αυξημένες ανάγκες φροντίδας, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη και *«η διεύρυνση της επαγγελματικής αναδοχής με την παροχή μισθού, κοινωνικής ασφάλισης και ειδικής εκπαίδευσης»* (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:7).

Η διεύρυνση της επαγγελματικής αναδοχής και η παροχή κινήτρων και υποστήριξης αποτελεί ουσιαστικά την έμπρακτη αναγνώριση της πολιτείας αφενός για τις ιδιαίτερες δυσκολίες που συνεπάγεται η φροντίδα των εν λόγω παιδιών, για την αναγκαιότητα σεβασμού των αναγκών τους και αφετέρου την έμπρακτη απόδειξη του μη ιδρυματικού, αλλά παιδοκεντρικού προσανατολισμού του συστήματος παιδικής προστασίας της (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

1.9 Λήξη –άρση-ανάκληση της αναδοχής

Η αναδοχή και ιδιαίτερα η μακροχρόνια, σε αρκετές περιπτώσεις λήγει με την ενηλικίωση⁹ του ατόμου που ήταν σε καθεστώς φροντίδας. Άλλες περιπτώσεις που μπορεί να σηματοδοτούν την λήξη μιας αναδοχής είναι η επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια ή στο ίδρυμα, η τεκνοθεσία του, η τοποθέτησή του σε άλλη ανάδοχη οικογένεια, ο θάνατος (παιδιού ή αναδόχου).

Πέραν όμως των παραπάνω περιπτώσεων που μοιραία οδηγούν σε λήξη της αναδοχής, οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν ουσιαστικά τρεις περιπτώσεις άρσης της αναδοχής ανηλίκου ήτοι, α) για την περίπτωση της αναδοχής που συστάθηκε με σύμβαση β) για την περίπτωση της αναδοχής που συστάθηκε με δικαστική απόφαση και γ) για την περίπτωση που το άτομο που επιλέχθηκε αποδείχθηκε τελικά ακατάλληλο για το λειτούργημα του αναδόχου (Καρατζά, 2015).

Όταν οι φυσικοί γονείς (ή ο επίτροπος) αναθέτουν τη φροντίδα του παιδιού του σε ανάδοχους γονείς με σύμβαση, μπορούν να ανακαλούν ελεύθερα αυτή την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας. Ειδικότερα δε όταν διατηρούν το δικαίωμα της γονικής μέριμνας (ή μέρος αυτής) μπορούν να ζητήσουν χωρίς δικαιολόγηση να ανακληθεί η αναδοχή και εφόσον το συμβούλιο του φορέα εποπτείας γνωμοδοτήσει θετικά, με άξονα το συμφέρον του παιδιού, τότε εκείνο επιστρέφει στην φυσική οικογένεια (Γεώργαρου, 2016).

Σε περίπτωση αρνητικής γνωμοδότησης (πχ γιατί η οικογένεια δεν έχει καταφέρει να διαμορφώσει ένα ασφαλές περιβάλλον διαβίωσης για το παιδί), το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να ανατρέψει την ανάκληση της αναδοχής και να αποφασίσει να παραμείνει το παιδί στην ίδια ή σε άλλη ανάδοχη (Γεώργαρου, 2016).

Αντίστοιχα, και ο ανάδοχος γονέας, παρά την απουσία σχετικής ρητής αναφοράς στο θεσμικό πλαίσιο, μπορεί υποβάλλοντας την παραίτηση του για οποιονδήποτε λόγο, να αιτηθεί την άρση της αναδοχής (Γεώργαρου, 2016). Άλλωστε όπως προαναφέρθηκε,

⁹ Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως πχ σε άτομα που αντιμετωπίζουν κάποια αναπηρία, κλπ, είθισται η αναδοχή να συνεχίζεται και μετά την ενηλικίωση (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

το λειτούργημα του αναδόχου είναι μη υποχρεωτικό, δηλαδή κανείς δεν μπορεί να εξαναγκαστεί στην παροχή ανάδοχης φροντίδας (Γεώργαρου, 2016). Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, ο φορέας εποπτείας συνεργάζεται με τον ανάδοχο, ώστε να δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος για να βρεθεί άλλη λύση προστασίας του παιδιού, να προετοιμαστεί το παιδί για την νέα πραγματικότητα, κλπ, καθώς δεν μπορεί η απομάκρυνση του παιδιού από την ανάδοχη οικογένεια να γίνει άμεσα και δη όταν δεν υφίστανται σοβαροί λόγοι γι' αυτό (Γεώργαρου, 2016).

Επίσης, όταν η ανάθεση της φροντίδας του παιδιού γίνεται με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο μπορεί να άρει την αναδοχή, να διατάξει δηλαδή την λύση της και την επαναφορά της πραγματικής φροντίδας του παιδιού στους φυσικούς γονείς, μετά από αίτημα των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου και εφόσον βεβαιώνεται από την κοινωνική έκθεση του φορέα εποπτείας, ότι δεν υφίστανται πλέον οι λόγοι για τους οποίους αποφασίστηκε η αναδοχή του παιδιού (Καρατζά, 2015). Έχει σημασία να αναφερθεί ότι πέρα από την γνωμοδότηση των κοινωνικών υπηρεσιών, *«το δικαστήριο οφείλει, ανάλογα με την ωριμότητα του ανηλίκου, να ακούει, πριν αποφασίσει, και τη δική του γνώμη»* (Καρατζά, 2015:187).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 1663 Α.Κ. *«Το δικαστήριο μπορεί, επίσης, να αίρει την ανάθεση και να εμπιστεύεται τη φροντίδα του ανηλίκου σε άλλους, με αίτηση των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, άλλων συγγενών, του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως, όταν διαπιστώνει ότι η ανάδοχη οικογένεια δεν είναι κατάλληλη να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της»* (Καρατζά, 2015:187). Ουσιαστικά, λοιπόν στην περίπτωση αυτή η αναδοχή διατηρείται μεν η ανάθεση της φροντίδας του παιδιού σε τρίτα πρόσωπα, τα οποία ωστόσο είναι διαφορετικά από εκείνα των αναδόχων που είχαν την φροντίδα του παιδιού ως τότε, καθώς τα τελευταία αποδείχθηκαν τελικά , και απλώς αλλάζουν τα πρόσωπα των αναδόχων. 464 Το δικαστήριο αποφασίζει σε ακατάλληλα για το λειτούργημα του αναδόχου (Γεώργαρου, 2016).

1.10 Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων διαδικασία και στοιχεία εγγραφής

1.10.1 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών

Η λειτουργία του εν λόγω Μητρώου είχε προβλεφθεί ήδη, όπως προαναφέρθηκε στο ΠΔ 86/2009 και είχε ανατεθεί στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης (ΙΚΠΑ). Κατόπιν της συγχώνευσης του ΙΚΠΑ με το ΕΚΚΑ, με τον Ν.3895/2010, οι αρμοδιότητες των Υπηρεσιακών Μονάδων του ΙΚΠΑ μεταφέρθηκαν στο ΕΚΚΑ, μεταξύ αυτών και η ευθύνη τήρησης του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων (Μάνθου, 2015).

Το 2011, με την ΚΥΑ με αριθ. 49540/04-05-2011, (ΦΕΚ 877/τ.Β/17.05.2011), «*Συντονισμός δράσεων και υπηρεσιών παιδικής προστασίας*» και το Άρθρο 8 του Νόμου 3961/2011 (ΦΕΚ97/τ.Α'/29-04-2011), προβλέπεται η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Παιδικής Προστασίας, στο οποίο θα έπρεπε να καταχωρούνται στοιχεία των ανηλίκων που σχετίζονται με: α) τα αιτήματα για κοινωνική προστασία, β) τις αναφορές για ενδεχόμενη κακοποίηση-παραμέληση γ) τις εισαγγελικές εντολές, δ) τα πορίσματα διερεύνησης συμβάντων ανηλίκων σε κίνδυνο ή διάπραξης παράνομων πράξεων ε) των προστατευόμενων ανηλίκων από τις υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας (ιδρυματική φροντίδα, *αναδοχή*, κ.ά.) και στ) των επωφελούμενων ανηλίκων από τις παροχές πρόνοιας (Μάνθου, 2015). Το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων συνεπώς, αποτελεί τμήμα του ευρύτερου Εθνικού Μητρώου Παιδικής Προστασίας (Μάνθου, 2015).

Τελικώς, το 2014, με την ΚΥΑ Αριθμ. Δ27/ΓΠ.οικ. 22560/891, ΦΕΚ 3692/τ. Β' / 31 Δεκεμβρίου 2014 των Υπουργείων Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «*Τήρηση Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων*», εξειδικεύεται το περιεχόμενο του εν λόγω Μητρώου και προσδιορίζεται ο Φορέας τήρησης του, το Ε.Κ.Κ.Α (Μάνθου, 2015).

1.10.2 Σκοπός και στόχοι του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων

Η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών θα συμβάλει στην ύπαρξη, εθνικών στοιχείων για την εφαρμογή του θεσμού στη χώρα, με σκοπό την αξιοποίησή τους για την χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών παιδικής προστασίας (Μάνθου, 2015).

Επίσης, μέσω της δυναμικής και μη στατιστικής του σχέσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς, θα συνδράμει στον συντονισμό και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συναρμόδιων φορέων και υπηρεσιών σε πανελλαδικό επίπεδο, με στόχο την αμεσότερη και χωρίς χρονοβόρες διαδικασίες, πληρέστερη φροντίδα των ανηλίκων (Μάνθου, 2015).

Συνακόλουθα, θα διευκολύνει την προώθηση της ανάδοχης φροντίδας ανηλίκων στη χώρα, ως μέτρο εναλλακτικής μορφής παιδικής προστασίας, επιδιώκοντας την μείωση της ιδρυματικής φροντίδας, του χρόνου διάρκειάς της και των δυσμενών επιπτώσεων που έχει στην ανάπτυξη των παιδιών (Μάνθου, 2015).

Επιπλέον, και ειδικότερα το Μητρώο των Υποψηφίων Αναδόχων, προσδοκά να παρέχει την δυνατότητα άμεσης τοποθέτησης (με εισαγγελική διάταξη ή δικαστική απόφαση) του παιδιού, το οποίο επιβάλλεται, για λόγους προστασίας, να απομακρυνθεί άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον, σε ανάδοχους γονείς, οι οποίοι έχουν ήδη αξιολογηθεί και εγκριθεί ως κατάλληλοι από τους αρμόδιους φορείς και είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο (Γεώργαρου, 2016). Η εν λόγω δυνατότητα, πέρα από την παροχή άμεσης προστασίας στο παιδί, λειτουργεί αποτρεπτικά στην εισαγωγή των παιδιών σε ίδρυμα (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Τέλος, η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων θα υπηρετήσει την ανάγκη και το δικαίωμα των ανηλίκων που ήταν υπό ανάδοχη φροντίδα ως παιδιά, να αναζητούν και να λαμβάνουν πληροφορίες για το ατομικό κοινωνικό και οικογενειακό τους ιστορικό (Μάνθου, 2015).

1.10.3 Στοιχεία που καταχωρούνται- Περιεχόμενο Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων

Τα στοιχεία που καταχωρούνται στο Εθνικό Μητρώο περιλαμβάνουν πληροφορίες:

- για το Φορέα υλοποίησης και παρακολούθησης της αναδοχής,
- για το παιδί σε ανάδοχη φροντίδα (πχ στοιχεία ταυτότητας, πλήρη δημογραφικά στοιχεία)
- για την φυσική οικογένειά του (πχ στοιχεία ταυτότητας, πλήρη δημογραφικά

στοιχεία)

- για τους αναδόχους γονείς (πχ στοιχεία ταυτότητας, πλήρη δημογραφικά στοιχεία)
- για το κοινωνικό ιστορικό του ανηλίκου (πχ τους λόγους που επιβάλουν, προς όφελος του ανηλίκου, την τοποθέτηση του σε ανάδοχη φροντίδα)
- για την μορφή της αναδοχής (πχ συγγενική, επαγγελματική, επείγουσα, προσωρινή, βραχυπρόθεσμη, μακροχρόνια, κλπ)
- για τις σχετικές με την αναδοχή αποφάσεις (πχ αριθμό της απόφασης που κηρύσσει την αναδοχή ή ο αριθμό της σύμβασης, αριθμό απόφασης της έγκρισης της καταλληλότητας των αναδόχων γονέων, αριθμό της πιστοποίησης εκπαίδευσης αναδόχων γονέων, αριθμό απόφασης προσωρινής ή μόνιμης αφαίρεσης της επιμέλειας του ανηλίκου από τους βιολογικούς γονείς, εφόσον έχει εκδοθεί κ.ά.
- για τις παροχές, (πχ αναφορά της αποδοχής ή παραίτησης εκ μέρους των αναδόχων γονέων της τακτικής οικονομικής ενίσχυσης. κατηγορία της οικονομικής ενίσχυσης κλπ)
- για τις αλλαγές στην αναδοχή ή/και στο γενικότερο καθεστώς φροντίδας του ανηλίκου (πχ διακοπή αναδοχής, αλλαγή ανάδοχης οικογένειας, αλλαγή της σύνθεσης ή της κατοικίας της ανάδοχης οικογένειας, επιστροφή στη βιολογική οικογένεια ή συγγενείς του, υιοθεσία, εισαγωγή σε Μονάδα Προστατευμένης Φιλοξενίας, αλλαγή κατηγορίας οικονομικής ενίσχυσης, κ.ά.)
- για την εκτίμηση της κατάστασης του ανηλίκου και τα περαιτέρω μέτρα προστασίας που τυχόν απαιτούνται, κατά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του (Μάνθου, 2015).

Επίσης, με βάση το ΠΔ 86/2009 στο Εθνικό Μητρώο αναδοχών τηρούνται και τα στοιχεία των υποψηφίων αναδόχων, για τους οποίους οι αρμόδιοι φορείς έχουν ολοκληρώσει τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας για την αξιολόγηση της καταλληλότητας τους προς εγγραφή στο ως άνω Μητρώο, καθώς και αντίγραφο της απόφασης έγκρισης της καταλληλότητας τους (Μάνθου, 2015).

Τέλος, διευκρινίζεται ότι σχεδόν ανάλογα δεδομένα τηρούνται και στο Ειδικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων, το οποίο οφείλουν να τηρούν οι φορείς εποπτείας της αναδοχής (Γεώργαρου, 2016).

1.10.4 Έντυπα καταγραφής στοιχείων και Χρόνος αποστολής/ υποβολής των στοιχείων στο Μητρώο

Για λόγους εύρυθμης λειτουργίας του Μητρώου και ταυτόχρονα προς διευκόλυνση των επαγγελματιών που φέρουν την ευθύνη τροφοδότησης του Μητρώου με στοιχεία, το Ε.Κ.Κ.Α. ως όφειλε και σύμφωνα και με όσα ορίζει η ΚΥΑ, διαμόρφωσε ειδικά Έντυπα Καταχώρησης Στοιχείων, καθώς και σχετικό Πρωτόκολλο καθορισμού της διαδικασίας υποβολής των στοιχείων, τα οποία εγκρίθηκαν, με την υπ' αρ. 5632/16-07-2015 απόφαση Δ.Σ. του ΕΚΚΑ (Μάνθου, 2015). Αναλυτικότερα τα Έντυπα έχουν ως εξής:

Έντυπο 1: Εισαγωγή- Ένταξη ανηλίκου σε ανάδοχη φροντίδα (Βλ. Παράρτημα 4), το οποίο συμπληρώνεται σε διάστημα ενός μηνός, σε κάθε νέα αναδοχή ή σε περίπτωση διακοπής της αναδοχής και ανάθεσης της φροντίδας του ανηλίκου σε νέους αναδόχους

Έντυπο 2: Μεταβολές στην ανάδοχη φροντίδα ανηλίκου- Περιοδική καταγραφή στοιχείων, το οποίο συμπληρώνεται άμεσα (σε διάστημα ενός μηνός) καταγράφοντας την ύπαρξη σημαντικών μεταβολών στην αναδοχή και υποβάλλεται επίσης περιοδικά ανά εξάμηνο– ΠΔ 86/2009, παρ. 2-: άρθρο 6

Έντυπο 3: Ολοκλήρωση – Λήξη ανάδοχης φροντίδας, το οποίο συμπληρώνεται κατά την ολοκλήρωση (όχι τη διακοπή) της ανάδοχης φροντίδας και την μετάβαση (ή μη) του ατόμου σε άλλη μορφή φροντίδας

Έντυπο 4: Στοιχεία Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων, το οποίο συμπληρώνεται και αποστέλλεται εντός εξαμήνου με την ολοκλήρωση της έρευνας, η οποία διεξάγεται προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων ανάδοχων γονέων, ώστε να γίνει η εγγραφή τους στο Μητρώο (Μάνθου, 2015).

Τα έγγραφα αποστέλλονται επί του παρόντος, μόνο ταχυδρομικά με την ένδειξη «απόρρητο» ή «εμπιστευτικό» στην Επιχειρησιακή Συντονιστική Υπηρεσία Δράσεων Παιδικής Προστασίας του ΕΚΚΑ, καθώς στα πλαίσια του έργου «e-proπoia για τον πολίτη», το οποίο ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2015, προβλέπεται μεταξύ άλλων, η ηλεκτρονική τήρηση των στοιχείων που αφορούν στο Εθνικό Μητρώο

Αναδόχων Ανηλίκων, απαιτείται ωστόσο η έκδοση σχετικών με την λειτουργία του έργου, ΚΥΑ (Μάνθου, 2015).

1.10.5 Καταχώρηση στοιχείων - Τήρηση Αρχείου- Επεξεργασία και Κοινοποίηση στατιστικών στοιχείων

Τα στοιχεία του Μητρώου καταχωρούνται από εξουσιοδοτημένο υπάλληλο του ΕΚΚΑ σε έντυπο αρχείο. Το Ε.Κ.Κ.Α. υποχρεούται επίσης, να καταρτίζει με βάση τα τηρούμενα στοιχεία, ετήσια στατιστική έκθεση για το θεσμό της αναδοχής, στη χώρα την οποία υποβάλει στο εποπτεύον Υπουργείο και στην Ελληνική Στατιστική Αρχή (Μάνθου, 2015).

Η επεξεργασία στοιχείων εξυπηρετεί στατιστικούς ή ερευνητικούς επιστημονικής σκοπούς και γίνεται κατά τρόπο που διασφαλίζει την ανωνυμία των ανηλίκων σε ανάδοχη φροντίδα, των βιολογικών και αναδόχων γονέων και των υπηρεσιών υλοποίησης των αναδοχών (Μάνθου, 2015). Σημειώνεται ότι το ΕΚΚΑ έλαβε στις 26-02-2016, Άδεια από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για την τήρηση του Μητρώου (Μάνθου, 2015).

1.10.6 Ενημέρωση αναδόχου ενηλίκου τέκνου

Το ανάδοχο παιδί, έχει μετά την ενηλικίωσή του, το δικαίωμα να πληροφορείται για τα στοιχεία που κρατούνται στο Μητρώο (πχ ταυτότητα φυσικών ή αναδόχων γονέων), κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης στο ΕΚΚΑ (Μάνθου, 2015). Το ΕΚΚΑ μάλιστα υποχρεούται να χορηγήσει τις παραπάνω πληροφορίες, εντός ενός μηνός, από την υποβολή της αίτησής του (Μάνθου, 2015).

Σε κάθε περίπτωση, εκ μέρους του Ε.Κ.Κ.Α. προκρίνεται η συνεργασία του φορέα Τήρησης του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών Ανηλίκων με τους φορείς υλοποίησης και παρακολούθησης της αναδοχής και η παραπομπή του αναδόχου ενηλίκου τέκνου, στους εν λόγω φορείς για παροχή εξειδικευμένων πληροφοριών που αφορούν στην αναδοχή, μέσω της εξειδικευμένης συμβουλευτικής και κοινωνικής εργασίας (*έχει περιγραφεί στο σχετικό Πρωτόκολλο.*) Ο δε ρόλος του Ε.Κ.Κ.Α., διαχωρίζεται σαφώς από τους φορείς υλοποίησης και εποπτείας της αναδοχής (Μάνθου, 2015).

1.10.7 Σημερινή πραγματικότητα και αριθμητικά δεδομένα του Μητρώου

Έχει σημασία τέλος, να αναφερθεί ότι επί του παρόντος, το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων δεν έχει αναπτυχθεί στην πλήρη του μορφή καθώς οι φορείς και κυρίως τα βασικά, αρμόδια με την αναδοχή, Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας,, παρά και την σχετική επιστολή-εντολή που έλαβαν από το αρμόδιο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, δεν αποστέλλουν στοιχεία, ενδεχόμενα λόγω της μη πρόβλεψης αυστηρών κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις σχετικές θεσμικές τους υποχρεώσεις (Μάνθου, 2017^α).

Ενημερώσεις υπάρχουν από τις Περιφερειακές Ενότητες και ορισμένα ΚΚΠ: δεδομένα για 50 αναδοχές και 20 υποψηφίους αναδόχους (Μάνθου, 2017^α).

1.11 Ο θεσμός της αναδοχής σε άλλες χώρες

Μια σύντομη αναφορά για την εφαρμογή του θεσμού σε άλλες χώρες έγινε σε προηγούμενη υποενότητα σχετικά με τα αποτελέσματα διακρατικής μελέτης που υλοποιήθηκε σε 33 χώρες της Ευρώπης, (2003-4) αναφορικά με τους θεσμούς παιδικής προστασίας παιδιών 0-3 ετών. Η εν λόγω μελέτη μάλιστα είχε καταγράψει ότι και σε ορισμένες χώρες, όπως πχ η Μ. Βρετανία, δεν εντοπίζονταν παιδιά μικρότερο των 3 ετών σε κλειστή δομή, αντίθετα η αναδοχή ήταν το κύριο μέτρο κοινωνικής προστασίας αυτών των παιδιών (Browne et al, 2005).

Στην ίδια μελέτη, επίσης διαπιστώθηκε ότι ενώ ο ευρωπαϊκός Μ.Ο. των δαπανών για την αναδοχή παιδιών 0-3 ήταν 13.279 € το χρόνο για κάθε παιδί, η αντίστοιχη δαπάνη στην Ελλάδα ήταν συγκριτικά χαμηλότερη, ήτοι 2.112 € (Browne et al, 2005).

Γενικότερα, σε ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα της Β. Ευρώπης, πχ στη Μ. Βρετανία, ήδη από το 1994, η αναδοχή αποτελούσε την πρώτιστη επιλογή προστασίας των παιδιών που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς τα ποσοστά των τοποθετήσεων σε αναδοχή ανέρχονταν στο 64% , ενώ οι ιδρυματικές τοποθετήσεις κατέγραφαν ποσοστά της τάξεως του 12%, ποσοστό που τόσο στην Μ. Βρετανία όσο και σε άλλες χώρες όπως η Σλοβακία, η Ουγγαρία, τη Γαλλία, την Πολωνία, κλπ σταδιακά έβαινε μειούμενο, φτάνοντας τελικώς, στην πλήρη κατάργηση της εισαγωγής σε ιδρύματα ειδικότερα για τα παιδιά κάτω των 3 ετών (Πολύζου, 2001; Browne et al, 2006; Browne et al, 2005).

Πιο πρόσφατα δεδομένα πιστοποιούν γενικότερα μια περαιτέρω μεταβολή των ευρωπαϊκών συστημάτων παιδικής προστασίας και υιοθέτησης πολιτικών αποϊδρυματοποίησης, καθώς για παράδειγμα στη Μολδαβία υπήρχαν 10659 παιδιά σε ιδρύματα το 2007 (50% αυτών ήταν παιδιά με αναπηρία) και το 2015 μόλις 1972 παιδιά (Μάνθου, 2018).

Ακόμη, στην Τσεχία η οποία στην προαναφερθείσα διακρατική μελέτη (2003-2004), συγκέντρωνε την μεγαλύτερη αναλογία υπέρ της ιδρυματικής φροντίδας, ήτοι 60:10.000 παιδιά (Browne et al, 2005) και ενώ το 2011 δεν καταγράφονταν κανένα παιδί σε βραχυχρόνια αναδοχή, την 01/01/2016 υπήρχαν 703 παιδιά σε βραχυχρόνια αναδοχή, κλπ (Μάνθου, 2018).

Αντίστοιχα αύξηση της ανάδοχης φροντίδας παρατηρείται και σε άλλες χώρες πχ στη Ρουμανία, ο αριθμός των τοποθετήσεων σε ανάδοχη οικογένεια έχει αυξηθεί κατά 35%, (2010) σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2005 (Μάνθου, 2018).

Η έμφαση άλλων χωρών στην ανάδοχη φροντίδα πιστοποιείται ακόμη και από την ανάπτυξη εξειδικευμένων για το σκοπό αυτό υπηρεσιών. Για παράδειγμα, στη Μ. Βρετανία, όπου χρησιμοποιείται ο όρος ανάδοχοι φροντιστές, κάτι που συμβάλλει στην σαφή διαφοροποίησή τους από τους φυσικούς γονείς και στην αποφυγή παρερμηνειών, οι ανάδοχοι εργάζονται ως μέρος μιας ομάδας μαζί με τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους παιδαγωγούς, τους επαγγελματίες υγείας, κλπ (Lumos, 2017).

Επίσης, κατά την διαδικασία της αξιολόγησης ως προς την καταλληλότητά τους δύναται να ζητηθούν πληροφορίες από πολλές πηγές πχ Αστυνομία, οικογενειακό γιατρό, σχολεία των παιδιών τους, εργοδότες, τυχόν σημαντικός προηγούμενος σύντροφος, κλπ, μεταξύ δε των δε των δικαιολογητικών θα ζητηθεί και η προσκόμιση προσωπικών συστάσεων (Lumos, 2017). Η δε απόφαση για την αξιολόγηση θα ληφθεί από την επιτροπή αναδοχής, στην οποία συμμετέχουν ένα άτομο ανεξάρτητο από την υπηρεσία αναδοχής, με σχετική όμως εμπειρία, ένας ανάδοχος φροντιστής και ένα άτομο που είχε βιώσει την ανάδοχη φροντίδα (Lumos, 2017). Η επιτροπή λοιπόν, θα εξετάσει την σχετική έκθεση του κοινωνικού λειτουργού, αλλά θα καλέσει και θα συζητήσει και με τους υποψήφιους αναδόχους (Lumos, 2017).

Η εκπαίδευση των υποψηφίων αναδόχων αποτελεί επίσης κομμάτι της διαδικασίας αξιολόγησης, είναι δε συνεχιζόμενη, καθώς οι ανάδοχοι φροντιστές λαμβάνουν βασική εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους αναδοχής (Lumos, 2017).

Επιπλέον, μετά την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη φροντίδα επανεξετάζεται το ατομικό σχέδιο παρέμβασης, αρχικά μετά την πάροδο 3 μηνών και στη συνέχεια εκ νέου μετά τους 6 μήνες. Παράλληλα, επανεξετάζονται οι ανάδοχοι φροντιστές, σε ετήσια βάση, προκειμένου να αποφασιστεί η συνέχιση της έγκρισης της αναδοχής (Lumos, 2017). Σημειώνεται δε ότι στις επανεξετάσεις αυτές, που συντονίζονται από ανεξάρτητο άτομο, συμμετέχουν ο ανάδοχος φροντιστής, ο εποπτεύον κοινωνικός λειτουργός και ο κοινωνικός λειτουργός του παιδιού, ο οποίος είναι διαφορετικός (Lumos, 2017).

Στους αναδόχους φροντιστές τέλος, χορηγείται αμοιβή (κυμαίνεται ελαφρά χαμηλότερα από το μέσο μισθό της χώρας), καθώς και αποζημίωση για τις δαπάνες κάλυψης των πρόσθετων εξόδων που προκύπτουν από τη διαβίωση του παιδιού στο σπίτι, η χορήγηση μάλιστα αμοιβής και αυστηρής διαδικασίας αξιολόγησης έχει αποδειχθεί ότι λειτούργησε καταλυτικά στην βελτίωση της ποιότητας των ανάδοχων φροντιστών (Lumos, 2017).

Άλλο ένα παράδειγμα χώρας που δίνει έμφαση στην ανάδοχη φροντίδα με την ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών είναι η Φιλανδία. Στο Ελσίνκι για παράδειγμα, μια πόλη 600.000 κατοίκων, υφίσταται εξειδικευμένη κρατική υπηρεσία αναδοχών, στην οποία υπηρετούν 29 κοινωνικοί λειτουργοί, με αποκλειστικό αντικείμενο την αναδοχή (Puttonen, 2016).

Επίσης, εκτός από το παράδειγμα της Μ. Βρετανίας που περιγράφηκε, σε άλλα κράτη (πχ Η.Π.Α., Γαλλία, κλπ) όπως επισημάνθηκε και προηγούμενα, έχει αναπτυχθεί ευρέως ο θεσμός της επαγγελματικής αναδοχής, όπου ανάδοχοι λαμβάνουν εξειδικευμένοι εκπαίδευση, διαθέτουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και ασφαλιστική κάλυψη, κλπ και έχουν συμβάλει σημαντικά στην αποφυγή της ιδρυματοποίησης (και δη δια βίου) και στην διασφάλιση της επαρκούς, σταθερής, αυξημένης φροντίδας που απαιτείται ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των παιδιών με αναπηρία, με ψυχικές παθήσεις, με έντονη παραβατική συμπεριφορά, κλπ, των παιδιών δηλαδή, που συνήθως δεν αναλαμβάνονται με ευκολία από μη επαγγελματίες υποψήφιους αναδόχους (Πολύζου, 2001).

Κατόπιν αυτών είναι σαφές αφενός η επιλογή πολλών άλλων χωρών να επενδύσουν στην αναδοχή ως ουσιαστικό μέτρο κοινωνικής προστασίας και καταπολέμησης του ιδρυματισμού και αφετέρου, η αναγκαιότητα υλοποίησης ανάλογων πρακτικών και στη χώρα για την διεύρυνση και ανάπτυξη του θεσμού.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γεώργαρου, Ε. (2016). *Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Cole, M., & Cole, R. S. (2001). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (επιμ.) Ζ. Μπαμπέκου, (μτφρ) Μ. Σόλμαν. τ. Β. Αθήνα: Τυποθήτω-Γιώργος Δαρδάνος.

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.). (2010). *Έκθεση εργασίας: Ανταποκρισιμότητα στα αιτήματα φιλοξενίας παιδιών σε κίνδυνο- Καθιέρωση ενιαίου Συστήματος, Αναφορά, Διαχείρισης και Παρακολούθησης*. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Α.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (1992). *ΝΟΜΟΣ Υπ'Αριθμ. 2101. Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού*. ΦΕΚ 192/ τ.Α./02 Δεκεμβρίου 1992. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (2006). *ΚΥΑ Υπ'Αριθμ.Π1α/Γ.Π. οικ. 92798. Αναπροσαρμογή του ύψους της παρεχόμενης οικονομικής ενίσχυσης σε ανάδοχες οικογένειες από τις μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας: Αναρρωτήριο Πεντέλης, Παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας» Καλαμακίου, Κέντρο Βρεφών «Η Μητέρα* ΦΕΚ 1163 / τ.Β../28 Αυγούστου 2006. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2009). *Προεδρικό Διάταγμα Υπ'Αριθμ. 86. Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων*. ΦΕΚ 114/ τ.Α./16 Ιουλίου 2009. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2014). *ΚΥΑ Αριθμ. Δ27/ΓΠ.οικ. 22560/891, Τήρηση Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων*. ΦΕΚ 3692/τ. Β' / 31 Δεκεμβρίου 2014. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2017). *Νόμος Υπ'Αριθμ. 4478. ...II) Προϋποθέσεις τοποθέτησης ανηλίκων σε ίδρυμα ή ανάδοχη οικογένεια από και προς κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει του άρθρου 56 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ.*

2201/ 2003 του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον Κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000... ΦΕΚ 91/Α/23-6-2017. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ) & Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος των Δικαιωμάτων του Παιδιού. (2015). *Ευρετήριο ισχύουσας Νομοθεσίας για την Κακοποίηση και παραμέληση παιδιών*. Αθήνα: ΙΥΠ

Καλλινικάκη, Θ. (επιμ). (2001). *Ανάδοχη φροντίδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καρατζά, Λ. (2015). *4 Κώδικες- ΑΚ, ΚπολΔ, ΠΚ, ΚΠΔ*. 44^η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κωνσταντέλλια, Σ. (2017). *Η αναδοχή σε προτεραιότητα*. Εισήγηση σε Συμπόσιο: Η Κοινωνική εργασία για την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική αλλαγή: Ενδυναμώνοντας ανθρώπους και κοινότητες. 17 & 18 Μαρτίου 2017. Αθήνα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ) & Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρίες (ΕΣΑΜΕΑ).

Lumos. (2017). *Ανάδοχη Φροντίδα: Παρουσίαση του Μοντέλου Αναδοχής στο Ηνωμένο Βασίλειο*. Πρακτικά Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου: Εκπαίδευση εκπαιδευτών για κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στον τομέα της παιδικής προστασίας. 15/11/2017. Αθήνα: Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α) & LUMOS.

Μάνθου, Π. (2018). *Οικονομική κρίση και κοινωνικοί λειτουργοί στον τομέα της παιδικής προστασίας: Επαγγελματική εξουθένωση, επαγγελματική ικανοποίηση και ανάγκες υποστήριξης των επαγγελματιών*. (Μεταπτυχιακή/Διπλωματική Εργασία). ΤΕΙ Αθήνας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Αθήνα.

Μάνθου, Π. (2017^α). *Ελληνικό σύστημα παιδικής προστασίας και δικαιώματα των παιδιών: συγκλίσεις, αποκλίσεις, προκλήσεις και ...προοπτική (·)*. Εισήγηση σε Διημερίδα: Σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών: συμβολή στην συλλογική -

μεθοδική – εξειδικευμένη αντιμετώπιση. 01/11/2017. Βέροια: ΜΚΟ Πρωτοβουλία για το Παιδί, Δήμος Βέροιας & Δικηγορικός Σύλλογος Βέροιας.

Μάνθου, Π. (2017^β). *Η φροντίδα του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια: Η ελληνική πραγματικότητα & Αγωνίες, ανάγκες και οφέλη για παιδιά και για αναδόχους γονείς*. Εισήγηση σε Εκπαιδευτικό Σεμινάριο: Εκπαίδευση εκπαιδευτών για κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στον τομέα της παιδικής προστασίας. 21/11/2017. Θεσσαλονίκη: Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α) & LUMOS.

Μάνθου, Π. (2015). *Η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων*. Εισήγηση σε Ημερίδα: Αναδοχή Ανηλίκων: Προβληματισμοί – Προτάσεις – Προοπτικές. 14/10/2015. Αθήνα: Κεντρικός Τομέας Περιφέρειας Αττικής, Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού & ΕΚΚΑ.

Μόσχος, Γ. (2015). *Η αναδοχή από την οπτική των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων του παιδιού. Διαπιστώσεις και προτάσεις του Συνηγόρου του Παιδιού*. Εισήγηση σε Ημερίδα: Αναδοχή Ανηλίκων: Προβληματισμοί – Προτάσεις – Προοπτικές. 14/10/2015. Αθήνα: Κεντρικός Τομέας Περιφέρειας Αττικής, Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού & ΕΚΚΑ.

Νικολαΐδης, Γ. (2015). *Τεκμηριωμένη πρακτική και εργαλεία αναβάθμισης της παιδικής προστασίας στην χώρα μας στην εποχή της κρίσης*. Εισήγηση σε Ημερίδα: Αναδοχή Ανηλίκων: Προβληματισμοί – Προτάσεις – Προοπτικές. 14/10/2015. Αθήνα: Κεντρικός Τομέας Περιφέρειας Αττικής, Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού & Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Πολύζου, Β. (2001). Τάσεις σχετικά με την ανάδοχη φροντίδα στον ευρωπαϊκό χώρο. Στο: Καλλινικάκη Θ. (επιμ.), *Ανάδοχη φροντίδα* (σσ.:71-76). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Puttonen, H. (2016). *Το κοινωνικοπρονοιακό σύστημα της Φιλανδίας και η Υπηρεσία Παιδικής Προστασίας, Υγείας και Αναδοχής*. Εισήγηση σε Συνάντηση

συνεργασίας στα πλαίσια του 12^{ου} Διεθνούς Εκπαιδευτικού Προγράμματος Ανταλλαγών του Council International Fellowship. 19/5/2016. Αθήνα: Council International Fellowship & Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος

PIZEΣ. (2015). *Χαρτογράφηση των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας και προστασίας παιδιών με αναπηρίες στην Ελλάδα το 2014*. Αθήνα: ΑμΚΕ Κέντρο Ερευνών Ρίζες.

Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2012). *Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2015). *Ειδική Έκθεση: Τα Δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για την λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασία*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Χρυσόγονος, Κ. (2001). Η αναδοχή ανηλίκου στα πλαίσια του Συντάγματος και της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Στο: Καλλινικάκη Θ., (επιμ), *Ανάδοχη Φροντίδα*. (σσ: 27-42). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση

Browne K., Hamilton-Giachritis, C.E., Johnson, R., & Ostergren, M. (2006). Overuse of institutional care for children in Europe. *British Medical Journal*, (332), 485-487.

Browne K., C.E. Hamilton-Giacritsis, R. Johnson, M. Ostergren, I. M. Leth, H. Agathonos, M. Anaut, M. Herczog, M. Keller-Hamela, A. Klimakov, V. Stan, S. Zeytinoglu. (2005). A European Survey of the number and characteristics of children less than three in residential care at risk of harm. *Adoption and Fostering*, 29(4), 1-12.

Nikolaidis, G., Ntinapogias, A., & Stavrou, M. (2017). *Rapid Assessment of Mental Health and Psychosocial Needs and Service Response to Unaccompanied Children (UAC) in Greece*. Athens: Institute of Child Health.

Selwyn, J., Farmer, E., Meaking, S., & Vaisey, P. (2013). *The poor relations? Children and informal kinship carers speak out*. University of Bristol.

Smyke A. T., Zeanah, C. H., Fox, N. A., Nelson, C. A., & Guthrie, D. (2010). Placement in foster care enhances attachment among young children in institutions. *Child Development*, (81), 212–223.

Ηλεκτρονική-Διαδικτυακή

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.) (2017). *Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α) στην Ελλάδα, 2 Ιουνίου 2017*. Ανακτήθηκε 12 Δεκεμβρίου, 2017, από <http://www.ekka.org.gr/files/elinika2617.pdf>

Μετάδραση. (2017). *Πρόγραμμα ανάδοχης φροντίδας ασυνόδευτων ανηλίκων*. Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου, 2018, από <http://metadrasi.org/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%87%CE%B7%CF%82/>

Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού & UNICEF. (2017). *Μηχανισμός Παρακολούθησης της Κατάστασης των Παιδιών που Μετακινούνται στην Ελλάδα- Έκθεση*. Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου, 2018, από <https://www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismos.pdf>

Τραϊού Ε. (2006). Ζητούνται επειγόντως ανάδοχοι. *Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου, 2018, από <http://www.kathimerini.gr/258347/article/epikairothta/ellada/zhtoyntai-epeigontws-anadoxoi-goneis>

United Nations - Committee on the Rights of the Child, (2012). *Consideration of Reports Submitted by States Parties Under Article 44 of the Convention. Concluding Observations: Greece. Sixtieth session. CRC/C/GRC/CO/2-3. 13 August 2012*. Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου, 2018, από http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/co/CRC_C_GRC_CO_2-3.pdf

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. (2017),
Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου,
2018, από

<http://www.ministryofjustice.gr/site/el/%CE%A3%CE%A9%CE%A6%CE%A1%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%CE%A5%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91/%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8E%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82.aspx>

Ασκήσεις

Ασκηση 1

Διαφορές αναδοχής και υιοθεσίας

Σε ομάδες των 3-4 ατόμων συζητήστε για 15 λεπτά και καταγράψτε τις θεσμικές και ουσιαστικές διαφορές μεταξύ αναδοχής και υιοθεσίας. Με την ολοκλήρωση της άσκησης ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα πορίσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα και θα απαντήσει σε πιθανές ερωτήσεις. Συνολική διάρκεια άσκησης: 35 λεπτά.

Ασκηση 2

Ενημέρωση υποψηφίων αναδόχων για το θεσμό: ένα ζευγάρι προσέρχεται στην υπηρεσία σας και ζητά να ενημερωθεί για το πώς μπορεί να γίνουν ανάδοχοι γονείς ενός παιδιού

Σε ομάδες των 3-4 ατόμων συζητήστε για 20 λεπτά και καταγράψτε:

- τα βασικά ζητήματα για το θεσμό τα οποία θα αναφέρατε στην 1^η αυτή συνάντηση
- τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν και για τις οποίες θα ενημερώνατε
- τα δικαιολογητικά που θα τους ζητούσατε να προσκομίσουν σε δεύτερο χρόνο
- τα ερωτήματα που θα κάνατε ως προς τους λόγους που εκφράζουν την επιθυμία να γίνουν ανάδοχοι

Με την ολοκλήρωση της άσκησης ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα πορίσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα και θα απαντήσει σε πιθανές ερωτήσεις. Συνολική διάρκεια άσκησης: 40 λεπτά

ΗΜΕΡΑ 2η

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΠΟΪΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Συνοπτική Περιγραφή

Η Θεματική ενότητα 2 επιχειρεί ουσιαστικά να καταδείξει το συγκριτικό πλεονέκτημα της αναδοχής έναντι της ιδρυματικής φροντίδας και την δυνατότητα αξιοποίησής της ως εργαλείο αποϊδρυματοποίησης. Ειδικότερα, αναγνωρίζεται η σημασία του δεσμού για την ομαλή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού και η σπουδαιότητα ανατροφής του σε ένα ισορροπημένο οικογενειακό περιβάλλον. Έτσι λοιπόν, καταγράφονται δεδομένα αναφορικά με την ιδρυματική φροντίδα, δηλαδή η ιστορική της εξέλιξη, η σημερινή πραγματικότητα, ειδικότερα στη χώρα, τα διαθέσιμα αριθμητικά δεδομένα, οι δυσμενείς ψυχοσυναισθηματικές επιπτώσεις της στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών, κλπ. Αντίστοιχα, παρουσιάζονται στοιχεία για την συνδρομή της αναδοχής στην αποκατάσταση των επιπτώσεων της ιδρυματικής παραμονής και στην αποκατάσταση των πρώιμων τραυματικών εμπειριών. Ακόμη, αναλύονται ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στη συνεργασία φυσικής και ανάδοχης οικογένειας, την αποχώρηση, αλλά και την επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια. Τέλος, επιχειρείται να παρουσιαστεί η σημασία της συνεργασίας δομών παιδικής προστασίας και πρωτοβάθμιων υπηρεσιών παιδικής μέριμνας, παράλληλα με την λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών, με στόχο την προώθηση του θεσμού της αναδοχής στη χώρα.

Λέξεις κλειδιά: αποϊδρυματοποίηση, ιδρυματική προστασία, δεσμός, επιπτώσεις ιδρυματισμού, επιπτώσεις αναδοχής, δισύνδεση υπηρεσιών

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 2:

Η Θεματική Ενότητα 2 στοχεύει στο να δύνανται οι επιμορφούμενοι/νες να:

Σε επίπεδο Γνώσεων:

1. Να αναγνωρίζουν τη σημασία του δεσμού για την ομαλή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού.
2. Να κατανοούν τη σπουδαιότητα ανατροφής ενός παιδιού σε ένα ισορροπημένο οικογενειακό περιβάλλον.
3. Να αντιλαμβάνονται τα αρνητικά συναισθήματα και τις συνέπειες που προκαλεί στα παιδιά η μακροχρόνια παραμονή τους σε ιδρύματα κλειστού τύπου και να αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα απομάκρυνσής τους από αυτά.
4. Να αντιλαμβάνονται τις θετικές συνέπειες του θεσμού της αναδοχής στα παιδιά και την ομαλή ανάπτυξή τους.

Σε επίπεδο Δεξιοτήτων:

1. Να διαχειρίζονται τις ψυχοσυναισθηματικές επιπτώσεις της απομάκρυνσης ενός παιδιού από τη φυσική του οικογένεια.
2. Να διαχειρίζονται τα αρνητικά συναισθήματα και τα προβλήματα που δημιουργεί η μακροχρόνια παραμονή ενός παιδιού σε κάποια κλειστή δομή παιδικής προστασίας.
3. Να αξιοποιούν το θεσμό της αναδοχής ως εργαλείο αποϊδρυματοποίησης.

Σε επίπεδο Στάσεων:

1. Να αποδέχονται τη σημασία του θεσμού της αναδοχής ως πρόσφορο μέσο για την ισόρροπη ψυχοκοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των ανηλίκων.
2. Να κινητοποιούνται σε άμεσες διαδικασίες αποϊδρυματοποίησης των ανηλίκων.
3. Να υποστηρίζουν την ομαλή ένταξη του ανήλικου στην ανάδοχη οικογένεια.

2.1 Μύθοι και πραγματικότητα αναφορικά με την παραμονή των παιδιών στα ιδρύματα

Πριν κάποιες δεκαετίες και κύρια μετά τον Β' Παγκόσμιο, υπό την πίεση των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων της εποχής, αλλά και της ισχύουσας οπτικής για την παιδική προστασία, η ιδρυματική φροντίδα έμοιαζε ως ιδανική λύση για την προστασία του σημαντικού αριθμού που στερούνταν οικογενειακού περιβάλλοντος. Ερευνητικές μελέτες ωστόσο, που ακολούθησαν κατέδειξαν τις δυσμενείς επιπτώσεις της στην υγιά και ομαλή ανάπτυξη των παιδιών (Μάνθου, 2018).

2.1.1 Ιστορική εξέλιξη, αίτια ανάπτυξης της ιδρυματικής φροντίδας- ελληνική πραγματικότητα

Οι συνέπειες των παγκόσμιων πολέμων και η ύπαρξη μεγάλου πληθυσμού παιδιών που είχαν χάσει τους γονείς τους, στερούνταν λοιπού υποστηρικτικού περιβάλλοντος και χρειάζονταν συνεπώς προστασία, είχε ως επακόλουθο την αρχική ιδρυματική, οπτική των συστημάτων παιδικής προστασίας που αποτυπώθηκε με την θεσμοθέτηση και λειτουργία μεγάλων ιδρυματικών δομών μακρόχρονης διαβίωσης των ανηλίκων που στόχευαν στην παροχή προστασίας και επιμόρφωσής τους (Μάνθου, 2018).

Αντίστοιχη διαδρομή ακολούθησε και η ιδρυματική ελληνική προστασία υπό την επήρεια των κοινωνικοοικονομικών και ιστορικών εξελίξεων στη χώρα. Ανιχνεύοντας λοιπόν ιστορικά την σχετική ελληνική πραγματικότητα, καταγράφονται πχ η ίδρυση του πρώτου Ορφανοτροφείου το 1829, στην Αίγινα από τον Ι. Καποδίστρια, στο οποίο διέμειναν αρχικά 500 παιδιά (Πανουτσοπούλου, 1984). Το πρώτο δε Δημοτικό Ορφανοτροφείο του κράτους ξεκίνησε να παρέχει τις υπηρεσίες του το 1856, στην Ερμούπολη της Σύρου (Σταθόπουλος, 2005).

Στη συνέχεια και κυρίως μετά το 1854, όπου η χώρα αντιμετώπισε έντονο λοιμό, ιδρύονται και άλλες δομές παιδικής προστασίας ανηλίκων, δομές που ξεκινούν από ιδιωτικές, φιланθρωπικές πρωτοβουλίες, πολλές μάλιστα εξ αυτών εξακολουθούν να λειτουργούν ως και σήμερα όπως πχ το Ορφανοτροφείο Γ. και Αικ. Χατζηκόνστα Αθηνών που πρωτολειτούργησε το 1856, το Εθνικό Παπάφειον Ορφανοτροφείο Θεσσαλονίκης «ΜΕΛΙΤΕΥΣ», το 1894, κλπ (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2009).

Ακολούθως, το 1914, ιδρύεται το Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως (Π.Ι.Κ.Π.Α.), το οποίο μεταξύ άλλων είχε και την ευθύνη προγραμμάτων παιδικής προστασίας, ανέπτυξε μάλιστα και δομές όπως το Αναρρωτήριο Πεντέλης (1937), το Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παίδων (1950), κλπ (Πανουτσοπούλου, 1984).

Από το 1922 που θεσπίζεται το κανονιστικό πλαίσιο για την λειτουργία των Εθνικών Ορφανοτροφείων και Οικοτροφείων για παιδιά που προέρχονται από άπορες οικογένειες, αρχίζουν να λειτουργούν κρατικές δομές δευτεροβάθμιας φροντίδας, οι οποίες μετονομάστηκαν σε Κέντρα Παιδικής Μέριμνας το 1973 (Σταθόπουλος, 2005).

Μετά την λήξη του ΈΒ Παγκοσμίου Πολέμου και του εμφυλίου θεσπίζονται μέτρα για τη λειτουργία ιδρυμάτων παιδικής φροντίδας, υπό την πίεση του μεγάλου αριθμού ορφανών και απροστάτευτων ανηλίκων, όπως επισημάνθηκε νωρίτερα (Πανουτσοπούλου, 1984).

Έτσι, το 1947 θεσπίστηκε ο «Οργανισμός Πρόνοιας Βορείων Επαρχιών της Ελλάδος», που κατόπιν έγινε αρχικά «Βασιλική Πρόνοια»¹⁰ (1955) και έπειτα «Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας» (1970), ο οποίος υλοποίησε παρεμβάσεις δευτεροβάθμιας φροντίδας όπως οι Παιδοπόλεις (που έφτασαν κάποια στιγμή τις 53 δομές) (Σταθόπουλος, 2005).

Γενικότερα, τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος παιδικής προστασίας, λίγο πριν τα τέλη του 20^{ου} αιώνα (1990), ήταν οι χαμηλού ύψους, στοιχειώδεις οικονομικές παροχές σε παιδιά μονογονεϊκών και πολύτεκνων οικογενειών και σε παιδιά που αντιμετώπιζαν κάποια αναπηρία και η ιδρυματική φροντίδα των παιδιών που έπρεπε να απομακρυνθούν ή στερούνταν το οικογενειακό περιβάλλον (Μάνθου, 2018).

¹⁰ Σε ότι αφορά στην δράση του φορέα ως «Βασιλική Πρόνοια» έχει ασκηθεί εντονότατη κριτική τόσο για πολιτικές τεκνοθεσίας που υλοποιούσε, όσο και τις πολιτικές φροντίδας και διαπαιδαγώγησης των παιδιών μέσα στις δομές (Ιωακειμίδης, 2012 • Σταθόπουλος, 2005).

Σήμερα στη χώρα, συγκεντρωτικά σε ότι αφορά στις δευτεροβάθμιες δομές, καταγράφονται πχ, κρατικές μονάδες των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας (πχ 20 κρατικές δομές, 11 κρατικές δομές για παιδιά με αναπηρία), ακόμη, 52 δομές, κύρια Ν.Π.Ι.Δ. φορέων, για ασυνόδευτους ανηλίκους, 51 Ν.Π.Ι.Δ. Ιδρύματα Παιδικής Πρόνοιας¹¹ και 3 δομές που λειτουργούν στα πλαίσια των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Μάνθου, 2017).

Σύμφωνα δε με καταγραφή που παρουσιάστηκε το 2009, οι δομές (κρατικές και μη) δευτεροβάθμιας αντιπροσώπευαν το 23,9% των υπηρεσιών παιδικής προστασίας στη χώρα (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2009).

2.1.2 Αριθμητικά δεδομένα για την ιδρυματική φροντίδα στην Ελλάδα

Σε ότι αφορά τα αριθμητικά δεδομένα για την ιδρυματική φροντίδα στη χώρα καταγραφή του Ε.Κ.Κ.Α. (2010) σε 27 κρατικές δομές παιδικής προστασίας, σημείωσε ότι φιλοξενούνταν συνολικά 1255 παιδιά στα εν λόγω πλαίσια.

Το 2011 θεσπίστηκε με την ΚΥΑ αριθ. 49540/04- 5-2011, (ΦΕΚ 77/τ.Β/17.05.2011), «Συντονισμός δράσεων και υπηρεσιών παιδικής προστασίας» και το Άρθρο 8 του Νόμου 3961/2011 (ΦΕΚ97/τ.Α΄/29-04-2011) το Εθνικό Μητρώο Παιδικής Προστασίας, στο οποίο θα έπρεπε να καταχωρούνται μεταξύ άλλων και τα στοιχεία των ανηλίκων που βρίσκονται σε ιδρυματική φροντίδα, δηλαδή να λειτουργεί Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων που Προστατεύονται σε Δομές Παιδικής Προστασίας (Μάνθου, 2017). Το εν λόγω Εθνικό Μητρώο ωστόσο, υπολειτουργεί, καθώς στην προσπάθεια που ξεκίνησε το Ε.Κ.Κ.Α., τον Ιούνιο 2015, ανταποκρίθηκαν 34 δομές, με αποτέλεσμα σήμερα να υφίστανται δεδομένα για περίπου 1000 παιδιά (Μάνθου, 2017). Αντίθετα, σημαντικός αριθμός κρατικών φορέων, ΝΠΙΔ Δομών και εκκλησιαστικές δομές δεν ανταποκρίθηκαν στις θεσμικές τους υποχρεώσεις (Μάνθου, 2017).

¹¹ Για τα ΚΔΑΠ, ΚΔΑΠ-ΜΕΑ και τα Ν.Π.Ι.Δ. Ιδρύματα Παιδικής Πρόνοιας, υπάρχουν ρυθμίσεις που προβλέπουν την αδειοδότηση λειτουργίας τους, τις υπηρεσίες που δύνανται να παρέχουν, κλπ (Μάνθου, 2018).

Πρόσφατη έρευνα της ΑμΚΕ «Ρίζες» στα πλαίσια της πανευρωπαϊκής καμπάνιας “Opening Doors”, κατέγραψαν για το 2014, 2825 παιδιά σε 85 ελληνικά ιδρύματα (37% κρατικά ιδρύματα) (PIZES, 2015).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός παιδιών που για λόγους προστασίας, απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον παραμένουν, σε νοσοκομεία ή μαιευτήρια έως ότου βρεθεί θέση σε κάποιο ίδρυμα, καθώς η ιδρυματική φροντίδα μοιάζει ως μοναδική επιλογή παιδικής προστασίας για τα παιδιά αυτά, ενώ απουσιάζει η εφαρμογή προγραμμάτων άμεσης τοποθέτησης παιδιών σε αναδοχή (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Η έκταση του συγκεκριμένου προβλήματος στερείται σαφών αριθμητικών δεδομένων, καθώς δεν υφίστανται σταθερά και εθνικής εμβέλειας στοιχεία για την Ελλάδα, αντίθετα υπάρχουν αποσπασματικές καταγραφές. Για παράδειγμα, τον Ιούλιο του 2015, παρέμεναν στα νοσοκομεία της Αττικής 67 παιδιά, προκειμένου στη συνέχεια να εισαχθούν σε ίδρυμα, με μέσο όρο παραμονής στο νοσοκομείο τους 6 μήνες (Μάνθου, 2015).

Στοιχεία από την Κοινωνική Υπηρεσία του Γενικού Νοσοκομείου Παίδων “Π. & Α. Κυριακού” για τα έτη 2010-2014, καταγράφουν παραμονή στο νοσοκομείο 712 βρεφών και παιδιών, κατόπιν εισαγγελικής εντολής για απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον, εκ των οποίων το 22% ήταν παιδιά κάτω των 2 ετών, ενώ ως προς το χρόνο παραμονής του συνόλου των παιδιών στο νοσοκομείο τα στοιχεία αναφέρουν ότι το 17,7% παρέμεινε για 1- 6 μήνες (Μάνθου, 2018).

Γενικότερα, εκτιμάται ότι σήμερα παραμένουν περίπου 3000 παιδιά στα ιδρύματα που λειτουργούν στη χώρα, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής των ανηλίκων σε ιδρυματική φροντίδα υπερβαίνει σημαντικά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και υπολογίζεται στα 7 περίπου χρόνια (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2015 • Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2009). Μάλιστα, *«υπό τις σημερινές συνθήκες ανυπαρξίας υποδομής για την άμεση δυνατότητα εύρεσης κατάλληλης ανάδοχης οικογένειας για κάθε παιδί σε κίνδυνο ή εγκατάλειψη από τη γέννησή του, η εισαγωγή σε ίδρυμα, με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις, αποτελεί μονόδρομο»* (Γεώργαρου, 2016: 86).

2.1.3 Η κατάσταση της ιδρυματικής φροντίδας στην Ελλάδα

Τα αριθμητικά δεδομένα που αναφέρθηκαν καταδεικνύουν ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός παιδιών στη χώρα μας μεγαλώνει, αναπτύσσεται και εξελίσσεται σε ιδρυματικά πλαίσια. Εύλογα λοιπόν γεννάται το ερώτημα για την πληρότητα, την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια αυτής της φροντίδας (Μάνθου, 2018).

Οι διαπιστώσεις ωστόσο των αρμοδίων φορέων και κυριότερα του Συνηγόρου του Παιδιού περιγράφουν μια δυσάρεστη πραγματικότητα. Για παράδειγμα, καταγράφονται ελλείψεις, όπως πχ απουσία κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με τις προδιαγραφές λειτουργίας των ιδρυμάτων με συνέπεια σε πολλές δομές οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών να είναι απαράδεκτες, (πχ ενίοτε επιβάλλονται αναχρονιστικοί κανόνες συμπεριφοράς), ο δε έλεγχος των ιδρυμάτων μοιάζει συνεπώς ανέφικτος, απουσιάζουν εθνικής εμβέλειας στοιχείων, το δε δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών στις αποφάσεις που τα αφορούν, δεν φαίνεται να αποτελεί συνήθη πρακτική, κλπ (Μάνθου, 2018).

Ειδικότερα ως προς τον έλεγχο των δομών έχει επισημανθεί *«ότι η εποπτεία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας ασκείται συχνά με τυπικό τρόπο, χωρίς εμβάθυνση στα ζητήματα άσκησης παιδαγωγικής πολιτικής του ιδρύματος, χωρίς έλεγχο ποιότητας και αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών στο πλαίσιο των κατευθύνσεων που δημιουργεί η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με έμφαση στο δικαίωμα του παιδιού για αποϊδρυματοποίηση και οικογενειακή αποκατάσταση»* (Γεώργαρου, 2016:89).

Επίσης, καταγράφονται πεπαλαιωμένο οργανωτικό σύστημα, απουσία συντονισμένης δράσης, πιθανά και ως απόρροια της έλλειψης συντονιστή φορέα, άλλοτε υπερκάλυψη υπηρεσιών και άλλοτε παντελής έλλειψη, απουσιάζουν πχ ειδικά, θεραπευτικά πλαίσια για ανηλίκους που έχουν εκδηλώσει κάποια παραβατικότητα ή βιώνουν προβλήματα ψυχικής υγείας, εξειδικευμένες στην παιδική κακομεταχείριση δομές, δομές άμεσης φιλοξενίας παιδιών ως ενδιάμεσοι σταθμοί, κλπ (Μάνθου, 2018).

Άλλες διαπιστώσεις σχετίζονται με την απουσία μέριμνας για την μεταϊδρυματική ζωή των παιδιών, την σοβαρή υποστελέχωση των δομών και δη σε εξειδικευμένο για ζητήματα παιδικής προστασίας επιστημονικό (και μη) προσωπικό, την μη διασφάλιση της καταλληλότητας των εργαζομένων ως προς τις ικανότητες τους να εργάζονται με παιδιά, απουσία επιστημονικών πρωτοκόλλων και δη ενιαίων, κλπ (Μάνθου, 2018).

Ακόμη, επισημάνσεις τονίζουν την μακρόχρονη ιδρυματική διαβίωση των παιδιών, με ότι αυτό συνεπάγεται για την υγιή ανάπτυξή τους, την περιορισμένη υλοποίηση της αναδοχής, τις χρονοβόρες διαδικασίες αναδοχής και τεκνοθεσίας (Μάνθου, 2018). Επιπλέον, τονίζουν την διατήρηση του απρόσωπου, ασυλικού προτύπου των ιδρυμάτων για παιδιά με αναπηρία, όπου ενίοτε επικρατεί η επιλογή της χρήσης αναχρονιστικών και ουσιαστικά κακοποιητικών μεθόδων καθήλωσης των παιδιών, στο όνομα της προστασίας τους από τραυματισμούς, κλπ (Ασημόπουλος, Μαργαριτίδου, Μαυρομάτη, Παρασχάκη & Ψαρά, 2009 • Μάνθου, 2018).

Επιπρόσθετα, αναφέρονται σημαντικές ελλείψεις στους χώρους προσωρινής φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, στα κέντρα υποδοχής, περιορισμένη ή και μη ουσιαστική εφαρμογή της επιτροπείας, περιορισμένες εκπαιδευτικές παροχές, κλπ (Μάνθου, 2018).

Επίσης, καταγράφεται καθήλωση των οικονομικών παροχών για τα παιδιά σε χαμηλά μεγέθη, αλλά και των δαπανών για τους φορείς, οδηγώντας, μάλιστα την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού το 2012, να συστήσει στο κράτος όχι μόνο την διατήρηση των δαπανών προς τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας, αλλά και την επαύξησή τους (Μάνθου, 2018). Είναι χαρακτηριστικό ότι για τα έτη 2011-2012 καταγράφεται περιστολή των δαπανών λειτουργίας των ΝΠΔΔ προνοιακών ιδρυμάτων (στα οποία περιλαμβάνονται και οι κρατικές δομές παιδικής προστασίας) κατά 44% (Μάνθου, 2018). Οι περικοπές δαπανών δεν αφορούν, μόνο τους κρατικούς φορείς αλλά και τους ΝΠΔ φορείς παιδικής προστασίας, όπως μάλιστα σημειώνει ο Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2015), οι προϋπολογισμοί τους και οι επιχορηγήσεις που λάμβαναν, αλλά και οι χορηγίες παρουσιάζουν σοβαρές μειώσεις (Μάνθου, 2018).

Σε ότι αφορά δε στη στελεχιακή επάρκεια των κοινωνικοπρονοιακών φορέων παιδικής προστασίας είναι χαρακτηριστική η διαπίστωση της Ετήσιας Έκθεσης του ΣΚΛΕ (2014), σύμφωνα με την οποία παρατηρείται μείωση των κοινωνικών λειτουργών στα ιδρύματα παιδικής φροντίδας σε ποσοστό που αγγίζει σχεδόν το 50%.

Την ίδια στιγμή που οι δαπάνες για την παιδική προστασία υπέστησαν περικοπές, οι ανάγκες των παιδιών για παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης εμφανίζονται αυξημένες, όπως συνομολογούν όλοι οι συναρμόδιοι φορείς την ύπαρξη σημαντικά αυξημένων αιτημάτων κοινωνικής προστασίας ανηλίκων το διάστημα αυτό (Μάνθου, 2018). Καταγράφηκε μάλιστα αύξηση των αιτημάτων για εισαγωγή των παιδιών σε κλειστές δομές φροντίδας, λόγω του ότι οι γονείς περιήλθαν σε συνθήκες οικονομικής ένδειας εξαιτίας της κρίσης (Kallinikaki, 2015 • Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Κατόπιν λοιπόν όλων αυτών η αναποτελεσματικότητα του ελληνικού ιδρυματικού συστήματος παιδικής προστασίας είναι μάλλον εμφανής, συνεπώς εγείρονται ερωτηματικά για τις επιπτώσεις που αυτές οι συνθήκες συνεπάγονται για τα παιδιά.

2.1.4 Επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας στα παιδιά

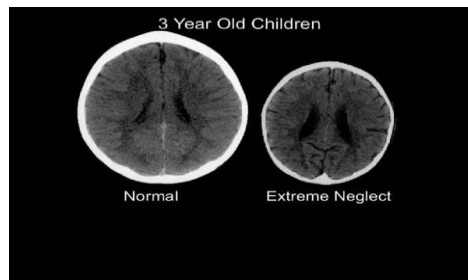
Τα χαρακτηριστικά της ιδρυματικής περίθαλψης έχουν αναλυθεί διεθνώς από τη δεκαετία του 1960 μέσα από πολλές ερευνητικές μελέτες. Μια κοινή παραδοχή είναι ότι η ιδρυματοποίηση έχει πολλές αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά. Σύμφωνα με τις Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (2012: 26) *«το ίδρυμα χαρακτηρίζεται ως μια οποιαδήποτε μορφή στεγαστικών υπηρεσιών, όπου οι ένοικοι ζουν σε απομόνωση από το περιβάλλον, μαζί με άλλους που δεν έχουν επιλέξει, δεν αποφασίζουν οι ίδιοι για όλα όσα τους αφορούν και έχουν μειωμένη αυτονομία αφού το ίδρυμα υπερέχει των ατομικών αναγκών»*.

Γενικότερα, η αναποτελεσματικότητα της ιδρυματικής προστασίας στην υγιή ανάπτυξη των παιδιών και την πρόκληση μάλιστα σημαντικών βλαβών μάλιστα σημαντικών βλαβών σε σωματικό, νοητικό, ψυχολογικά και συμπεριφορικό επίπεδο (πχ μειωμένη ανάπτυξη εγκεφάλου, νοητική υστέρηση, χαμηλή αυτοπεποίθηση,

μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες, δυσκολίες στην δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης κλπ), τεκμηριώθηκε τα επόμενα χρόνια μέσα από πλήθος ερευνών, που συνέβαλλαν στην κριτική θεώρηση του ιδρυματικού μοντέλου και στην αναζήτηση άλλων μορφών φροντίδας των παιδιών (Cole & Cole, 2001 • Μάνθου, 2018). Έτσι, μελέτες έχουν επισημάνει αρνητικές επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας, όπως νευρική ατροφία, γνωστικά προβλήματα (Balbernie, 2001), ιδρυματικό αυτισμό όπου το παιδί είναι παθητικό, δεν ξεκινάει επαφή, κουνιέται μπρος-πίσω, κλπ σε ποσοστό (91%), στερεοτυπίες (71%), επιθετικότητα και αντικοινωνική συμπεριφορά (69%), άνευ διακρίσεων συμπεριφορά προσκόλλησης (67%), αυτοτραυματισμοί (60%), απόσυρση σε ακραία επίπεδα (60%), προβλήματα ύπνου (43%), διατροφικά προβλήματα (38%), κλπ (Rutter et al, 1999). Γενικότερα, παρατηρηθήκαν επιπτώσεις, όπως αναπτυξιακή σωματική καθυστέρηση, ασταθής λειτουργία του ΚΝΣ, αισθητηριακές και κινητικές, σοβαρή καθυστέρηση στις συναισθηματικές, κοινωνικές και γνωστικές λειτουργίες (Μάνθου, 2018).

Ειδικότερα δε οι έρευνες σε βρέφη ως τα 3 ετών, που από τις πρώτες ημέρες τις ζωής τους εισήχθησαν σε ιδρυματικά πλαίσια, κατέδειξαν την καταλυτική επίδραση που έχει η ιδρυματική παραμονή στην νευρολογική ανάπτυξη και την εξέλιξη του εγκεφάλου (ο οποίος ως την ηλικία των τριών ετών έχει σχεδόν αναπτυχθεί πλήρως, 90%), ενισχύοντας τους προβληματισμούς για την μη ορθότητα και την μη επάρκεια της ιδρυματικής φροντίδας (Balbernie, 2001). Για παράδειγμα, οι μελέτες του Perry (2002), ανέδειξαν ότι ο εγκεφαλος σε βρέφη ως 3 ετών, που κατά την περίοδο των 6 πρώτων μηνών της ζωής παρέμεναν σε ιδρυματικό πλαίσιο, παρουσιάζεται σημαντικά μικρότερος από το μέσο όρο και με σημάδια μη φυσιολογικής ανάπτυξης, όπως καταγράφει και το ακόλουθο Γράφημα 1.

Γράφημα 1: Οι εγκεφαλοι ενός 3χρονου που μεγαλώνει σε επαρκή φυσική οικογένεια και ενός επίσης 3χρονου με εμπειρία σοβαρής εγκατάλειψης και ιδρυματικής παραμονής την πρώιμη περίοδο.

Πηγή: Perry, 2002

Η μελέτη επίσης των Tizard και Hodges κατέγραψε σημαντικά ελλείμματα των παιδιών που παρέμεναν σε ιδρύματα ως προς την ικανότητά τους να δημιουργούν κοινωνικές σχέσεις στο σχολείο (Cole & Cole, 2001).

Άλλες επισημάνσεις αναφορικά με την ιδρυματική φροντίδα σχετίζονταν με την εναλλαγή των προσώπων (φροντιστών) που δεν επιτρέπει την δημιουργία δεσμού, με συνέπεια την πρόκληση συναισθηματικού ελλείμματος, την απουσία ερεθισμάτων, την κοινωνική απομόνωση (Cole & Cole, 2001). Επιπλέον, την ανάπτυξη αισθήματος απόρριψης και απαξίωσης από τη φυσική οικογένεια, την μη ανάπτυξη της αίσθησης εαυτού, της ταυτότητας και της μοναδικότητας, λόγω της επιβεβλημένης αναγκαιότητας για «ομοιόσταση», για ομοιογένεια με όλα τα άλλα παιδιά και για ακολουθία ενός ομοιογενούς καθημερινού προγράμματος (Cole & Cole, 2001).

Ακόμη, την έλλειψη ενσυναίσθησης και κατανόησης των άλλων ανθρώπων, την έλλειψη αντίληψης των ορίων, την επιθετική, αρνητική και αντικοινωνική συμπεριφορά, την χαμηλή ηθική ανάπτυξη, την χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα των παιδιών, το αίσθημα κατωτερότητας, ενοχής, ντροπής, φόβου, θυμού, θλίψης, μοναξιάς, απουσίας ελπίδας, ανασφάλειας, αβεβαιότητας, μη ελέγχου των όσων συμβαίνουν στη ζωή τους, κλπ (Cole & Cole, 2001). Επιπρόσθετα, τα προβλήματα σχέσεων και κατά την ενήλικη ζωή, την παραβατική συμπεριφορά κατά την εφηβεία και την πρόωμη ενήλικη ζωή, κλπ (Cole & Cole, 2001).

Οι Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές (2012: 57-59), συνοψίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις της ιδρυματικής διαβίωσης σε κάθε τομέα της ανάπτυξης των παιδιών επισημαίνουν τα εξής προβλήματα:

«Σωματική ανάπτυξη και κινητικές δεξιότητες: προβλήματα όρασης και ακοής, εφόσον τα παιδιά περνούν μεγάλο μέρος της ημέρας σε κούνια, δεν έχουν ερεθίσματα και το παιχνίδι είναι περιορισμένο.

Ψυχολογικές συνέπειες: αρνητικές κοινωνικές συμπεριφορές, επιθετικότητα, απομόνωση, εξαιτίας της έλλειψης ενός πρωτεύοντος ατόμου που παρέχει φροντίδα (όπως είναι για παράδειγμα μια μητέρα), έλλειψη αλληλεπίδρασης με άλλους.

Ανάπτυξη συναισθηματικών δεσμών: υπερβολική φιλικότητα προς τον καθένα, ζητούν απεγνωσμένα την προσοχή των άλλων για τους ίδιους με τους παραπάνω λόγους.

Νοημοσύνη και γλώσσα: εξαιτίας της έλλειψης ερεθισμάτων έχουν μειωμένες γνωστικές δεξιότητες και προβλήματα στην ομιλία.

Ανάπτυξη εγκεφάλου: καταστολή ανάπτυξης του εγκεφάλου με αποτέλεσμα νευρικές ανεπάρκειες ιδιαίτερα στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, στα συναισθήματα και στη γλώσσα και πάλι λόγω έλλειψης ερεθισμάτων, έλλειψης συγκεκριμένου δεσμού με μια γονική φιγούρα».

Γενικότερα, «η ψυχική στέρηση από την έλλειψη στενών διαπροσωπικών σχέσεων και από το αίσθημα της εγκατάλειψης, το βίωμα των αυστηρών κανόνων, που, όπως είναι φυσικό, εφαρμόζουν τα ιδρύματα ακόμα, η έλλειψη ή και βίαιη καταπάτηση της ιδιωτικής ζωής είναι δυναμίτης που υπονομεύει την ψυχική υγεία και ευτυχία των παιδιών» (Πανοπούλου-Μαράτου, Στάγκου, Γεώργας, Λαμπίδη & Δοξιάδης, 1998: 78). Η έλλειψη ατομικότητας εξαιτίας της ομαδικής διαβίωσης, η έλλειψη κοινωνικών ερεθισμάτων και η έλλειψη της αίσθησης του ανήκειν, αποτελούν βασικά προβληματικά χαρακτηριστικά των ιδρυματικών πλαισίων φροντίδας (Βορριά, 1998).

Κατόπιν αυτών λοιπόν, μοιάζει μάλλον αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η ιδρυματική παραμονή, παρά την πρόθεση να λειτουργήσει προστατευτικά για τα παιδιά που για διάφορους λόγους στερούνται οικογενειακής ή επαρκούς οικογενειακής φροντίδας, τελικώς, καταλήγει να επιδρά δυσμενώς στους ανηλίκους, απειλώντας πολυεπίπεδα την ομαλή ανάπτυξή τους.

2.2 Επιπτώσεις της αναδοχής στα παιδιά: προβλήματα αποχωρισμού από την φυσική οικογένεια, σχέσεις ανάδοχης και φυσικής οικογένειας, επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια

Η ΔΣΔΠ προκρίνει με σαφήνεια την αναδοχή έναντι της ιδρυματικής φροντίδας ως μέτρο για την κοινωνική προστασία των παιδιών που στερούνται την οικογενειακή φροντίδα (Εφημερίδα της Κυβέρνησης, 1992). Παράλληλα, πλήθος σχετικών ερευνών τεκμηρίωσε αυτή την συγκριτική υπεροχή της αναδοχής στην διασφάλιση της υγιούς ανάπτυξης των παιδιών (Μάνθου, 2018).

2.2.1 Επιπτώσεις της αναδοχής στα παιδιά

Στον αντίποδα λοιπόν της ιδρυματικής φροντίδας, η αναδοχή, όπως κατέδειξαν πολλές σχετικές μελέτες ασκεί θετική επίδραση τόσο στην ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών, όσο και στην αποκατάσταση των τραυματικών, πρώιμων εμπειριών της βρεφικής ηλικίας (Μάνθου, 2018).

Για παράδειγμα, έρευνες σε παιδιά βρεφικής ηλικίας που βρίσκονταν σε ρουμανικά ιδρύματα, κατέγραψαν σημαντικές δυνατότητες αποκατάστασης της ανάπτυξης μη ασφαλούς δεσμού (σε ασφαλή) και των πρώιμων τραυματικών εμπειριών, εφόσον τα παιδιά τοποθετηθούν νωρίς σε ανάδοχη, γεγονός που καταδεικνύει ότι υφίσταται μια ευαίσθητη, κρίσιμη περίοδος για την ανάπτυξη υγιούς προσκόλλησης, καθώς και γενικότερης υγιούς σωματικής και ψυχοκοινωνικής εξέλιξης (Μάνθου, 2018).

Επίσης, οι μελέτες του Rutter (1998) σε παιδιά ορφανοτροφείων κατέγραψαν ότι τα παιδιά που είχαν υιοθετηθεί πριν τους 6 μήνες της ζωής τους, είχαν φυσιολογική ανάπτυξη, ενώ εκείνα που είχαν υιοθετηθεί σε ηλικία μεγαλύτερη των 18 μηνών παρουσίαζαν σοβαρά προβλήματα στη μάθηση και τη συμπεριφορά (Μάνθου, 2018).

Ακόμη, η μελέτη του Dennis διαπίστωσε ότι η νοητική εξέλιξη παιδιών ενός έτους που παρέμεναν σε ίδρυμα από την γέννησή τους, εμφάνιζε ανάπτυξη με ρυθμό κατά το ήμισυ, όσα βρέφη όμως υιοθετήθηκαν σύντομα, ανέτρεψαν αυτήν την εικόνα, παρουσιάζοντας φυσιολογική νοητική εξέλιξη (Cole & Cole, 2001). Πλήθος άλλων ερευνών καταλήγει στα ίδια συμπεράσματα, αναφορικά με τις επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας στην βρεφική ηλικία.

Άλλες επισημάνσεις αναφορικά με την ανάδοχη φροντίδα σχετίζονται με την δυνατότητα που δίνει στα παιδιά να αναπτύξουν δεσμούς ασφάλειας και εμπιστοσύνης έχοντας σταθερά πρόσωπα αναφορά που τα φροντίζουν, γεγονός που συμβάλλει στο να μην έχουν σημαντικά συναισθηματικά κενά (Cole & Cole, 2001). Συνακόλουθα, την ανάπτυξη συναισθημάτων αναγνώρισης, αποδοχής, ασφάλειας, ελπίδας, αισιοδοξίας, σταθερότητας, καλής αυτοεικόνας (Cole & Cole, 2001). Επιπλέον, την αίσθηση του «ανήκειν» σε μια οικογένεια από την οποία λαμβάνουν προσοχή και φροντίδα, την αίσθηση του «ανήκειν» στην ευρύτερη κοινότητα στην οποία συμμετέχουν μέσω δημιουργικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και λαμβάνουν ερεθίσματα, κλπ (Cole & Cole, 2001).

Ακόμη, το παιδί που βρίσκεται σε ανάδοχη φροντίδα έχει και κάποια ουσιώδη πρακτικά οφέλη, όπως πχ για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναδοχή, καλύπτεται ιατροφαρμακευτικά από τον ασφαλιστικό οργανισμό του ατόμου που έχει την επιμέλειά του ή αν εκείνος είναι ανασφάλιστος το παιδί προστατεύεται από τους φορείς κοινωνικής πρόνοιας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Επιπλέον, το παιδί, και εφόσον το άτομο που έχει την επιμέλειά του αδυνατεί να καταβάλει διατροφή, εγγράφεται κατά προτεραιότητα και δωρεάν στους οικείους σε σχέση με τον τόπο κατοικίας των αναδόχων, παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς αρμοδιότητας των Ο.Τ.Α., καθώς και στα νηπιαγωγεία και στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία, στις παιδικές εξοχές, κλπ (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Ακόμη, προκειμένου για την κάλυψη των αναγκών του ανηλίκου, παρέχεται οικονομική ενίσχυση στους ανάδοχους γονείς για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναδοχή, και εφόσον το άτομο που έχει την επιμέλειά του αδυνατεί να καταβάλει διατροφή (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009). Επιπρόσθετα, στο παιδί που είναι σε αναδοχή δύναται να καλυφθούν ειδικές δαπάνες πχ ορθοδοντικής, λογοθεραπείας,

φυσικοθεραπείας ή άλλης εξειδικευμένης θεραπείας, με την παροχή στους αναδόχους σχετικής οικονομικής ενίσχυσης από τον προϋπολογισμό του φορέα εποπτείας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2009).

Στην Ελλάδα, ωστόσο οι παραπάνω παροχές δεν προσφέρονται καθολικά για όλα τα παιδιά που είναι σε αναδοχή, αντίθετα παρέχονται μόνο στις περιπτώσεις των αναδοχών που υλοποιούνται από τις δομές του ΚΚΠ Αττικής (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012). Η επέκταση και η καθολική εφαρμογή άλλωστε των παραπάνω παροχών για όλα τα παιδιά που είναι σε ανάδοχη φροντίδα αφενός θα δηλώσει την επικράτηση της αρχής της ισότητας και της ισονομίας ως προς την ικανοποίηση των σχετικών δικαιωμάτων για όλα τα παιδιά και αφετέρου θα σημάνει την με πρακτικό τρόπο αναγνώριση της πολιτείας ότι όλα τα παιδιά που χρήζουν προστασίας, αποτελούν πρωτίστως δική της ευθύνη (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Πέρα όμως από τα αποτελέσματα των ερευνών ή των όποιων άλλων δικαιωμάτων που παρέχονται στο παιδί κατά την αναδοχή, σημαντικό επιχείρημα υπέρ της αναδοχής και των ωφελειών που αυτή συνεπάγεται για τα παιδιά, αποτελούν οι αναφορές-εξομολογήσεις των ίδιων των ατόμων που βρίσκονταν σε ανάδοχη φροντίδα κατά την παιδική τους ηλικία. Ενδεικτικά, μια 20χρονη φοιτήτρια κοινωνικής εργασίας που παρέμεινε 13 χρόνια στην ίδια ανάδοχη οικογένεια, αναφερόμενη στο τι σήμαινε για εκείνη η ανάδοχη μητέρα της σημείωσε «Καταφύγιο. Φθάνοντας εκεί ένοιωσα προφυλαγμένη. Στην αρχή με παρηγόρησε και σιγά-σιγά μου άλλαξε τη γνώμη που είχα για μένα,...). Ως τότε ένοιωθα πεταμένη και κακιά, πολύ κακιά (...) ένοχη για την οργή που ένοιωθα για τον πατέρα και τη γιαγιά μου» (Καλλινικάκη, 2016).

2.2.2 Προβλήματα αποχωρισμού από την φυσική οικογένεια- Η Θεωρία του δεσμού

Η απομάκρυνση από τη φυσική οικογένεια ακόμη και αυτή γίνεται με την συνεργασία των φυσικών γονέων ή ακόμη και όταν γίνεται γιατί η παραμονή του παιδιού στο οικογενειακό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη και επισφαλής για το παιδί, δεν παύει να είναι μια τραυματική εμπειρία (Καλλινικάκη, 2001). Ειδικότερα, δε μοιάζει η απομάκρυνση αυτή να καθίσταται απειλητική για την περαιτέρω διατήρηση του δεσμού που έχει το παιδί με τους φυσικούς γονείς.

Ο όρος «δεσμός» και η σχετική θεωρία του δεσμού που αναπτύχθηκε αρχικά από τον John Bowlby το 1951, χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη σχέση εξάρτησης που αναπτύσσει το παιδί με τους κύριους φροντιστές του, με ένα ή δύο σημαντικά πρόσωπα, τα οποία θα το φροντίζουν και θα το προστατεύουν από τον κίνδυνο, τα πρόσωπα δηλαδή που του παρέχουν σωματική και συναισθηματική φροντίδα, αδιάλειπτα και σταθερά, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του (Bowlby, 1988; Cole & Cole, 2001).

Έχει σημασία ωστόσο να σημειωθεί, ότι το κύριο πρόσωπο δεσμού είναι εκείνο με το οποίο το παιδί νιώθει πιο κοντά, εκείνο που με αξιοπιστία και σταθερότητα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του, συνεισφέροντας στην κοινωνική, ψυχοσυναισθηματική και συμπεριφορική ανάπτυξη του παιδιού, το πρόσωπο που επιτρέπει στο παιδί να δημιουργήσει ασφαλή δεσμό (Bowlby, 1988; Cole & Cole, 2001).

Με την πάροδο των ετών, το παιδί είναι σε θέση να εμπιστεύεται και να διαχειρίζεται τους σύντομους αποχωρισμούς από τα πρόσωπα φροντίδας, τα πρόσωπα με τα οποία έχει αναπτύξει δεσμούς (Bowlby, 1988; Cole & Cole, 2001).

Ένα παιδί με ασφαλή προσκόλληση πιθανολογείται ότι μπορεί ευκολότερα να εξελιχθεί σε μια ανθεκτική και ανεξάρτητη προσωπικότητα με ενισχυμένη αυτοεκτίμηση και να αναπτύξει τον έλεγχο των συναισθημάτων του, τις κοινωνικές του δεξιότητες και τα θετικά του συναισθήματα (Bowlby, 1988; Cole & Cole, 2001). Αντίθετα, τα παιδιά με ανασφαλή δεσμό προσκόλλησης, που βιώνουν απορριπτική, επικριτική ή διαρκώς τιμωρητική συμπεριφορά από τον κύριο φροντιστή τους, ο οποίος φαίνεται ότι δεν είναι σταθερά διαθέσιμος, αναπτύσσουν άγχος και φόβο για πιθανή απόρριψη στο μέλλον, αδυνατούν να ελέγξουν την παρορμητικότητά τους, εκδηλώνουν αρνητικά συναισθήματα, αντικοινωνική ή/και επιθετική συμπεριφορά, ενώ οι κοινωνικές τους δεξιότητες και η αυτοεκτίμησή τους παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα (Taylor, 2010).

Η σημασία λοιπόν της πλήρους και ουσιαστικής φροντίδας ιδιαίτερα κατά την πρώτη βρεφική ηλικία, ειδικότερα δε η σημασία της πρώιμης εμπειρίας δημιουργίας δεσμού (attachment) με το πρόσωπο που φροντίζει το βρέφος— συνήθως τη μητέρα— όπως άλλωστε έχει επισημάνει και ο Bowlby ασκεί σημαντικότερη επίδραση στην μετέπειτα υγιή ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού (πχ στην αυτοεκτίμηση και την αυτονομία, στην ανεξαρτησία, στην σχολική επίδοση, στις κοινωνικές σχέσεις, στην έλλειψη ανησυχίας, κλπ) (Cole & Cole, 2001). Ο μητρικός δεσμός είναι «στα θηλαστικά, συμπεριλαμβανομένων των πρωτευόντων, ο πρώτος και διαρκέστερος δεσμός ο οποίος συχνά διατηρείται και στην ενήλικη ζωή», ενώ όσο πιο ασφαλής είναι αυτός ο δεσμός τόσο πιο εύκολο είναι για το παιδί να ανεξαρτητοποιηθεί στο μέλλον και να αναπτύξει υγιείς, ασφαλείς σχέσεις με τους άλλους (Μπόλμπυ, 1995: 107).

Η θεωρία του δεσμού αποτελεί μια από τις πλέον έγκυρες θεωρίες για την επεξήγηση του αρνητικού αντικτύπου της ιδρυματοποίησης και στην υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών και παράλληλα, για την ανάδειξη της σημασίας της αναδοχής στην ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών.

2.2.3 Ανάδοχη φροντίδα και δεσμός

Όλα τα παιδιά σε αναδοχή δυσκολεύονται σε κάποιο βαθμό, με το δεσμό διότι έχουν βιώσει την τραυματική εμπειρία της απώλειας ή του αποχωρισμού από το βιολογικό τους γονέα ή την έλλειψη ενός σταθερού προσώπου δεσμού, εάν είχαν τοποθετηθεί σε ίδρυμα από πολύ μικρή ηλικία (Lumos, 2017). Οι δυσκολίες δεσμού εμφανίζονται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Εάν τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν ζεστή σχέση εμπιστοσύνης και σταθερής φροντίδας με το φροντιστή τους, μπορούν να ξεκινήσουν να αναπτύσσουν δεσμό με το φροντιστή τους. Λόγω της σταθερότητας του φροντιστή, τα παιδιά σε ανάδοχη φροντίδα έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αναπτύξουν δεσμό με το φροντιστή τους, συγκριτικά με τα παιδιά που βρίσκονται σε ιδρυματική φροντίδα. Είναι σημαντικό οι φροντιστές να εκπαιδεύονται, ώστε να κατανοούν τον κύκλο δεσμού και το ρόλο που διαδραματίζουν σε αυτόν (Lumos, 2017).

Έτσι, όταν το παιδί καλείται να αποχωριστεί την φυσική οικογένεια και να ζήσει με άλλα πρόσωπα, είναι επόμενο να αγωνιά, να έχει ανησυχία για το ποιον να εμπιστευτεί, καλείται να προσαρμοστεί σε μια νέα πραγματικότητα και ένα νέο περιβάλλον (πχ σπίτι, σχολείο, γειτονιά, καθημερινό πρόγραμμα κλπ), τελείως διαφορετικά από εκείνα που γνώριζε, καλείται να διαχειριστεί την απώλεια των όποιων σταθερών είχε στη ζωή του, διερωτάται και ανησυχεί για το πότε θα ξαναδεί τους γονείς του, ενδεχόμενα ανησυχεί για τα αδέρφια του από τα οποία μπορεί να έχει χωριστεί, προβληματίζεται για το αν ευθύνεται για την καινούργια αυτή συνθήκη, κλπ (Καλλινικάκη, 2001). Ενδεχόμενα λοιπόν, το παιδί να αντιδράσει έντονα στην αποχώρηση από την φυσική οικογένεια (πχ επιθετικότητα, φωνές, κλάματα, κλπ) ή να δείχνει μια παθητική υποτακτική, εσωστρεφή στάση.

Παρατηρείται δε συχνά ότι ακόμα και στο νέο περιβάλλον, τα παιδιά εξακολουθούν να χρησιμοποιούν στρατηγικές που ανέπτυσαν για να επιβιώσουν σε συνθήκες κακοποίησης και παραμέλησης, παρά το γεγονός ότι τώρα βρίσκονται σε ένα ασφαλές οικογενειακό περιβάλλον (Lumos, 2017). Η δημιουργία νέων σχέσεων και συγκεκριμένα η σχέση με τους ανάδοχους γονείς, δεν μπορεί να μην επηρεάζεται από τα μοντέλα συναισθηματικής πρόσδεσης, που ήδη έχουν εγκαθιδρυθεί σε προηγούμενες δραματικά ανεπαρκείς σχέσεις (Lumos, 2017).

Το ζητούμενο είναι «να δημιουργηθούν οι συνθήκες για νέες εμπειρίες, οι οποίες θα αποτελούν νέες εγγραφές στο παιδί και οι οποίες θα οδηγήσουν σε αλλαγές των αναπαραστάσεών του» (Vadilonga, 2017: 35). Οι Ansermet και Magistretti (2016: 21) σημειώνουν ότι, «το άτομο μεταβάλλεται συνεχώς, ξαναρχίζοντας κάθε μέρα την πορεία του από μια *tabula rasa* πάνω στην οποία έρχονται ν' αποτυπωθούν νέα ίχνη».

Κατόπιν αυτών, καθίσταται σαφής η σημασία και η αναγκαιότητα του να υπάρχει μια προπαρασκευαστική διαδικασία πριν ξεκινήσει η τοποθέτηση, να μην αιφνιδιάζεται το παιδί και έρχεται αντιμέτωπο με μια βίαιη ουσιαστικά αλλαγή στη ζωή του, που θα επιτείνει σημαντικά το άγχος και τους φόβους του.

Κατά την προπαρασκευαστική διαδικασία το παιδί έχει έτσι την ευκαιρία να ενημερωθεί από τον κοινωνικό λειτουργό για την επικείμενη αναδοχή, να λάβει διευκρινίσεις (σε γλώσσα ανάλογη με το αναπτυξιακό του στάδιο), πχ για τις επαφές με τους γονείς του και τα αδέρφια του, να εκφράσει την γνώμη του, να μιλήσει για ότι το ανησυχεί, να λάβει διαβεβαιώσεις ότι όσα συμβαίνουν δεν είναι δικό του λάθος, διαβεβαιώσεις ότι ο επαγγελματίας θα έχει τακτική επαφή μαζί του, να γνωρίσει τους νέους φροντιστές, τη νέα γειτονιά, κλπ (Καλλινικάκη, 2001).

Είναι σημαντικό, κυρίως ο κοινωνικός λειτουργός, (και τα άλλα εμπλεκόμενα μέρη, οι υποψήφιοι ανάδοχοι και οι φυσικοί γονείς) να έχει υπόψη του, ότι ουσιαστικά τα παιδιά έχουν ανάγκη από ενήλικες που αντιλαμβάνονται ότι κάτι τα προβληματίζει, που τα κατανοούν και ενεργούν βάσει των αναγκών τους, που είναι σταθεροί, που τους δείχνουν σεβασμό, που τα ενημερώνουν και τους εξηγούν αναλυτικά τα όσα συμβαίνουν και όσα πρόκειται να συμβούν ή όσα τελικά δεν έγιναν βάσει των επιθυμιών τους, που συνεργάζονται, που τα υποστηρίζουν, που συνηγορούν για εκείνα (Lumos, 2017).

Επίσης, οι επαγγελματίες είναι σημαντικό να επιχειρούν κατά την διάρκεια του σταδίου αυτού, να διασφαλίζουν την συναίνεση και την συνεργασία της φυσικής οικογένειας, να διασκεδάσουν τις ανησυχίες και τις αμφιθυμίες τους, ώστε και οι ίδιοι να λειτουργήσουν καθησυχαστικά προς το παιδί (Καλλινικάκη, 2001). Κεντρικό βεβαίως, ρόλο στο στάδιο αυτό και στην προσπάθεια αυτή διαδραματίζει ο κοινωνικός λειτουργός, ο οποίος, όπως επισημάνθηκε, επιδιώκει την σύμπραξη όλων των εμπλεκόμενων μερών, ώστε να εξελιχθεί επιτυχημένα η αναδοχή, προς το συμφέρον του παιδιού, σε κάθε περίπτωση λειτουργεί ως ένα είδους «γεφυροποιού» μεταξύ της προηγούμενης και της νέας πραγματικότητας του παιδιού, που διευκολύνει την επικοινωνία όλων των εμπλεκόμενων μερών (Καλλινικάκη, 2001).

Όταν γίνουν όλα τα παραπάνω, όταν έχει προετοιμαστεί κατάλληλα το παιδί, όταν έχουν συνεργαστεί οι φυσικοί και οι ανάδοχοι γονείς, η εμπειρία αποχωρισμού του παιδιού από την φυσική οικογένεια μπορεί να γίνει λιγότερο τραυματική για τα παιδιά. Άλλωστε, αυτό που θέλουν τα παιδιά στην ανάδοχη φροντίδα είναι να εισακούονται, να μην νιώθουν ότι τα διαχωρίζουν (κανονικότητα), να νιώθουν ότι αποτελούν μέλη της ανάδοχης οικογένειας (οικογενειακή φροντίδα), ότι γίνονται σεβαστά ανεξάρτητα από την καταγωγή τους το πολιτισμικό ή θρησκευτικό, κλπ

υπόβαθρό τους, ότι ελέγχουν την ζωή τους, ότι έχουν την δυνατότητα για σχολικά και μελλοντικά επιτεύγματα (Sinclair & Wilson, 2009).

Ειδικότερα, δε το αίσθημα του «ανήκειν» στην ανάδοχη οικογένεια δεν είναι κάτι απλό, απαιτεί την έμπρακτη επιβεβαίωση των όσων λεκτικά μπορεί να εκφράζουν οι ανάδοχοι γονείς, όπως μαρτυρούν και οι αναφορές-εξομολογήσεις των ίδιων των ατόμων που βρίσκονταν σε ανάδοχη φροντίδα κατά την παιδική τους ηλικία. Ενδεικτικά, ένας 26χρονος δάσκαλος που παρέμεινε 20 χρόνια στην ίδια ανάδοχη οικογένεια, αναφερόμενο σε αυτό το συναίσθημα του «ανήκειν» σημείωσε *«Παρότι έδειχναν θερμοί και φιλικοί μαζί μου, δεν μπορούσα να τους εμπιστευτώ. Με τίποτα... Εξάντλησα την αντοχή τους με άθλια συμπεριφορά επί δυο μήνες, (...). Αυτό που επιζητούσα ήταν η επιβεβαίωση πως σε καμιά περίπτωση δεν θα με έστελναν πίσω στο ίδρυμα»* (Καλλινικάκη, 2016).

Έχει σημασία τέλος να τονισθεί η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα της σταθερότητας στην ανάδοχη φροντίδα. Τα παιδιά και οι νέοι που απομακρύνονται από την οικογένειά τους βιώνουν αισθήματα αποχωρισμού και απώλειας, ακόμα και σε περιπτώσεις που υφίσταντο κακομεταχείριση. Τα συναισθήματα αυτά επιτείνονται στην περίπτωση πολλαπλών τοποθετήσεων (Schofield & Beek, 2005). Όσον αφορά την ψυχολογική, κοινωνική και ακαδημαϊκή έκβαση, έχει παρατηρηθεί ότι τα παιδιά που βιώνουν πολλές αλλαγές τοποθέτησης, εξελίσσονται χειρότερα συγκριτικά με εκείνα που έχουν μεγαλύτερη σταθερότητα.

Συνοψίζοντας, είναι σημαντικό οι επαγγελματίες και οι υποψήφιοι ανάδοχοι να έχουν υπόψη τους ότι παρά το γεγονός ότι όλα τα παιδιά σε αναδοχή δυσκολεύονται σε κάποιο βαθμό με το δεσμό, λόγω του αποχωρισμού από τους φυσικούς γονείς, μπορούν όμως να αναπτύξουν δεσμό με τους αναδόχους, εφόσον δημιουργήσουν μια σχέση εμπιστοσύνης και σταθερής φροντίδας μαζί τους (Καλλινικάκη, 2001).

2.2.4 Σχέσεις ανάδοχης και φυσικής οικογένειας¹²

¹² Αναλυτικά για τις σχέσεις ανάδοχης και φυσικής οικογένειας, βλ. Θεματική Ενότητα 5, υποενότητα 5.7.

Η ύπαρξη συνεργατικών σχέσεων μεταξύ ανάδοχης και φυσικής οικογένειας αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, ουσιώδη παράμετρο για την επιτυχή λειτουργία της αναδοχής, καθώς και για την ομαλή προσαρμογή και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Καλλινικάκη, 2001).

Συχνά ωστόσο, η φύση των εν λόγω σχέσεων είναι είτε επιθετική, είτε ανύπαρκτη, καθώς ενδέχεται πχ, οι ανάδοχοι να αντιμετωπίζουν με αρνητική προκατάληψη τους φυσικούς γονείς ή αυτοί με επιφυλακτικότητα, ανασφάλεια και καχυποψία τους αναδόχους (Κάκουρος, 1996). Καθοριστικό ρόλο στην άρση των επιφυλάξεων και στην δημιουργία διαύλων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των δύο αυτών πλευρών καλείται να διαδραματίσει ο κοινωνικός λειτουργός (Καλλινικάκη, 2001). Ο επαγγελματίας θα πρέπει να βοηθήσει κάθε πλευρά να διασκεδάσει τους φόβους και τα άγχη και να αντιληφθεί την οπτική και την αγωνία της άλλης, να συνειδητοποιήσουν ότι μοιράζονται τις ίδιες ανησυχίες που αφορούν στην ομαλή ανάπτυξη του παιδιού, το οποίο αποτελεί άλλωστε τον κοινό παρανομαστή της σχέσης τους (Καλλινικάκη, 2001).

2.2.5 Επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια¹³

Η αναδοχή αποτελεί προσωρινό μέτρο φροντίδας του παιδιού, καθώς μεταξύ των βασικών της επιδιώξεων είναι η επιστροφή του παιδιού στην φυσική οικογένεια, άμεσα μόλις εκλείψουν οι λόγοι που επέβαλαν την απομάκρυνση του παιδιού.

Ωστόσο, ειδικότερα σε ότι αφορά στην ελληνική πραγματικότητα, η επανασύνδεση αυτή στις περιπτώσεις των αναδεχομένων, δεν μοιάζει να αποτελεί συνήθη πρακτική, αφενός λόγω του ότι οι περισσότερες τοποθετήσεις στη χώρα μας προβλέπονται ή καταλήγουν να είναι μακροπρόθεσμες, αφετέρου δε λόγω του ότι οι σχέσεις μεταξύ ανάδοχης και φυσικής οικογένειας δεν υφίστανται σε σημαντική μερίδα αναδοχών (Καλλινικάκη, 2002).

¹³ Αναλυτικά για την επιστροφή του παιδιού στη φυσική οικογένεια, βλ. Θεματική Ενότητα 5, υποενότητα 5.7.

Είναι σημαντικό ωστόσο, οι επαγγελματίες να αναλαμβάνουν δράση προς την κατεύθυνση της επιστροφής του παιδιού στην φυσική οικογένεια, στηρίζοντας και ενισχύοντας τους φυσικούς γονείς και έχοντας υπόψη ότι η τοποθέτηση του παιδιού σε αναδοχή, δεν σημαίνει την υποβάθμιση του γονεϊκού τους ρόλου (Καλλινικάκη, 2002).

2.3 Σύγκριση ιδρυματικής φροντίδας και αναδοχής με οικονομικά κριτήρια

Η συγκριτική υπεροχή της αναδοχής έναντι της ιδρυματικής φροντίδας, πέραν των σημαντικών συνεπειών που προαναφέρθηκαν στην ανάπτυξη των παιδιών, έχει καταδειχθεί και με οικονομικούς όρους και οικονομικά κριτήρια.

Για παράδειγμα, στην διακρατική μελέτη μεταξύ των 33 χωρών της Ευρώπης (2003-4) και για την οποία έγινε αναφορά στην θεματική ενότητα 1, καταγράφηκε επιπλέον ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι συγκριτικά πιο κοστοβόρα από την ανάδοχη φροντίδα σε 4 μάλιστα χώρες (Μολδαβία, Ουκρανία, Ρωσία, Ρουμανία), ενώ ήταν 3 φορές ακριβότερη από το κόστος της επαγγελματικής αναδοχής, και 2 φορές ακριβότερη από την παραμονή των ανηλίκων σε μικρές οικογενειακού τύπου δομές (Browne et al, 2005).

Ανάλογες συγκρίσεις για την ελληνική πραγματικότητα, επιτρέπει να γίνουν σχετικά πρόσφατη ανακοίνωση του Κέντρου Προστασίας του Παιδιού «Η Μητέρα» (2013: 6, 2), στην οποία αναφέρει ότι *«για την υλοποίηση του Προγράμματος Αναδοχής, δαπανήσαμε το έτος 2012 ποσό 1.297.649,19 Ευρώ ετησίως ενώ για την ιδρυματική φροντίδα αυτών των παιδιών, θα απαιτείτο τετραπλάσιο ποσό»* και ότι *«Για το έτος 2013, εκτιμούμε ότι το ποσό που θα δαπανηθεί για την υποστήριξη του Προγράμματος Αναδοχής, θα ανέλθει στο 1.360.000 € περίπου. Το αντίστοιχο ποσό για την ιδρυματική φροντίδα αυτών των παιδιών θα ήταν τουλάχιστον τέσσερις (4) φορές μεγαλύτερο.»*

Κατόπιν αυτών λοιπόν, αποδεικνύεται και με τεχνοκρατικά κριτήρια η υπεροχή της αναδοχής έναντι της ιδρυματικής φροντίδας, κάτι που μπορεί να αποτελέσει ένα επιπλέον επιχείρημα στην αναγκαιότητα προσανατολισμού των συστημάτων παιδικής προστασίας προς αυτή την κατεύθυνση και στην αναγκαιότητα απόρριψης της αδικαιολόγητης εμμονής στο ιδρυματικό μοντέλο φροντίδας των παιδιών.

2.4 Διασύνδεση των δομών παιδικής προστασίας με τις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες παιδικής προστασίας και λειτουργία Εθνικού Μητρώου (Υποψηφίων Αναδόχων) Αναδοχών με στόχο την προώθηση του θεσμού της αναδοχής στη χώρα

2.4.1 Διασύνδεση των δομών παιδικής προστασίας με τις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες παιδικής προστασίας

Η διασύνδεση των φορέων παιδικής προστασίας και ειδικότερα, η συνεργασία πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δομών αποτελεί αναγκαία συνθήκη, παράγοντα εκ των οποίων ουκ άνευ για την ανάπτυξη και την προώθηση του θεσμού της αναδοχής στη χώρα (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012). Σε αυτή άλλωστε την διαπίστωση φαίνεται ότι συγκλίνουν και τα δεδομένα από την διεθνή σχετική εμπειρία.

Είναι λοιπόν σημαντικό, αρχικά να υπάρχει ενημέρωση και διάχυση για τις δράσεις και τα προγράμματα αναδοχής που υλοποιούν όλοι οι αρμόδιοι φορείς μεταξύ όλων των οργανισμών παιδικής προστασίας. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι φορείς να μοιράζονται την ίδια επιστημονική οπτική, την ίδια τεχνογνωσία ως προς την εφαρμογή και την στόχευση της αναδοχής, δηλαδή να προχωρήσουν σε από κοινού διαμόρφωση επιστημονικών πρωτοκόλλων και μεθοδολογικών εργαλείων ως προς την αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψηφίων αναδόχων, ως προς την εποπτεία της αναδοχής, την στήριξη της φυσικής οικογένειας, την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ φυσικής και ανάδοχης οικογένειας, κλπ (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Έτσι, θα δίνεται η δυνατότητα επίσπευσης των διαδικασιών, αμεσότερης τοποθέτησης των παιδιών που βρίσκονται σε ιδρυματική προστασία σε ανάδοχη φροντίδα και η αποτροπή πχ της εκ νέου, από τις δευτεροβάθμιες δομές, αξιολόγησης καταλληλότητας υποψηφίων αναδόχων που έχουν και αξιολογηθεί θετικά από τις πρωτοβάθμιες δομές, κλπ (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Παράλληλα, θα υφίσταται η δυνατότητα «για την άμεση τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες, με εισαγγελική εντολή, παιδιών που χρειάζεται να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον επειγόντως ή για βραχεία χρονική περίοδο, χωρίς χρονοβόρες διαδικασίες ή την διαμεσολάβηση ιδρυμάτων παιδικής προστασίας» (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:11).

Σημειώνεται ότι προς την προώθηση της αναδοχής θα συμβάλουν και οι συμπράξεις φορέων σε δράσεις, όπως η προσέλκυση υποψηφίων αναδόχων και η εκπαίδευσή τους, η κατάθεση εκθέσεων προόδου του θεσμού, κλπ (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

Η δημιουργία άλλωστε «ενός πλαισίου δικτύωσης και συνεργασίας των συναρμοδίων φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση της αναδοχής, καθώς και των υπηρεσιών παιδικής προστασίας, υγείας, πρόνοιας και ψυχικής υγείας στην κοινότητα, σε τοπικό επίπεδο» θα συμβάλουν στην «διασφάλιση συνέχειας στη φροντίδα των παιδιών σε αναδοχή και την ολοκληρωμένη παροχή υποστήριξης σε αυτά και τις ανάδοχες οικογένειες» (Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012:20).

Σημειώνεται ότι από τα τέλη του 2015 έχει ολοκληρωθεί από το Ε.Κ.Κ.Α. το έργο «εργονομία για τον πολίτη», στα πλαίσια του οποίου έχει διαμορφωθεί α) ένα ηλεκτρονικό σύστημα καταγραφής όλων των προνοιακών φορέων (κρατικών και μη κρατικών) και των δράσεων τους και β) ένα ηλεκτρονικό σύστημα αναφοράς και παρακολούθησης δράσεων κοινωνικής φροντίδας για το παιδί, στο οποίο θα μπορούν να διασυνδέονται όλοι οι σχετικοί με την παιδική προστασία φορείς, με καταγραφή στοιχείων από την 1η επαφή ενός παιδιού με μια υπηρεσία και καθ' όλη την πορεία του στο προνοιακό σύστημα, (Μάνθου, 2018 • Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος δικαιωμάτων του Παιδιού, 2015), ωστόσο δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη, καθώς αναμένεται η έκδοση των σχετικών με τον τρόπο λειτουργίας του Υπουργικών Αποφάσεων (Μάνθου, 2018).

2.4.2 Λειτουργία Εθνικού Μητρώου Αναδοχών- Υποψηφίων Αναδόχων

Η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδοχών είχε προβλεφθεί ήδη, όπως προαναφέρθηκε στο ΠΔ 86/2009. Το 2011, θεσμικές ρυθμίσεις προβλέπουν την λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Παιδικής Προστασίας, στο οποίο θα έπρεπε, μεταξύ άλλων να καταχωρούνται και τα στοιχεία των ανηλίκων που βρίσκονται σε ανάδοχη φροντίδα, καθιστώντας ουσιαστικά το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων τμήμα του ευρύτερου Εθνικού Μητρώου Παιδικής Προστασίας (Μάνθου, 2015). Τελικώς, το 2014, με την σχετική ΚΥΑ εξειδικεύεται το περιεχόμενο του εν λόγω Μητρώου Αναδοχών και προσδιορίζεται ο φορέας τήρησης του, το Ε.Κ.Κ.Α (Μάνθου, 2015).

Στο Εθνικό Μητρώο Αναδοχών, με βάση το ΠΔ 86/2009, τηρούνται και τα στοιχεία των υποψηφίων αναδόχων, για τους οποίους οι αρμόδιοι φορείς έχουν ολοκληρώσει τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας για την αξιολόγηση της καταλληλότητας τους (Μάνθου, 2015). Πιο συγκεκριμένα μάλιστα, εντός εξαμήνου με την ολοκλήρωση της έρευνας, οι αρμόδιοι φορείς συμπληρώνουν και αποστέλλουν στο Ε.Κ.Κ.Α. το σχετικό Έντυπο 4: Στοιχεία Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων, στο οποίο καταχωρούνται πληροφορίες, όπως πχ τα στοιχεία ταυτότητας των υποψηφίων αναδόχων, τα πλήρη κοινωνικοδημογραφικά τους στοιχεία, κλπ (Μάνθου, 2015). Τέλος, διευκρινίζεται ότι ανάλογα δεδομένα τηρούνται και στο Ειδικό Μητρώο, το οποίο οφείλουν να τηρούν οι φορείς εποπτείας (Γεώργαρου, 2016).

Έχει σημασία τέλος, να αναφερθεί ότι επί του παρόντος, το Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως, καθώς δεν αποστέλλουν όλοι οι φορείς στοιχεία, με συνέπεια σήμερα να υπάρχουν καταχωρήσεις για 20 υποψηφίους αναδόχους (Μάνθου, 2017).

Η λειτουργία ωστόσο του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων θα συμβάλει στον συντονισμό και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συναρμόδιων φορέων και υπηρεσιών σε πανελλαδικό επίπεδο, με στόχο την αμεσότερη και πληρέστερη φροντίδα των ανηλίκων, συνεισφέροντας παράλληλα και στην προώθηση της ανάδοχης φροντίδας (Μάνθου, 2015).

Ειδικότερα δε η λειτουργία του Μητρώου των Υποψηφίων Αναδόχων θα συνδράμει

την δυνατότητα άμεσης τοποθέτησης (με εισαγγελική διάταξη ή δικαστική απόφαση) του παιδιού, το οποίο επιβάλλεται να απομακρυνθεί άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον, σε ανάδοχους γονείς, οι οποίοι έχουν ήδη εγκριθεί ως κατάλληλοι και είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο (Γεώργαρου, 2016), βεβαίως πάντα με την συνεργασία, την σύμφωνη γνώμη και την εποπτεία των αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών (Μάνθου, 2015). Η εν λόγω δυνατότητα, πέρα από την παροχή άμεσης προστασίας στο παιδί, λειτουργεί αποτρεπτικά στην εισαγωγή των παιδιών σε ίδρυμα (Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2012).

2.5. Συμπέρασμα: Η αναδοχή μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο αποϊδρυματοποίησης

Κατόπιν όσων προηγήθηκαν, είναι σαφές ότι η αναδοχή μπορεί να αποτελέσει το εργαλείο για την αποϊδρυματοποίηση των παιδιών και στην ελληνική πραγματικότητα, όπως αποδεικνύει η διεθνής, επιτυχημένη σχετική εμπειρία. Άλλωστε, οι Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές (2012: 29) ορίζουν *«ως αποϊδρυματοποίηση την πλήρη διαδικασία σχεδιασμού της μετατροπής, μείωσης του προσωπικού ή/ και κλεισίματος των στεγαστικών δομών, παράλληλα με τη δημιουργία ποικίλων άλλων υπηρεσιών φροντίδας παιδιών που διέπονται από προδιαγραφές που βασίζονται στα δικαιώματα και προσανατολίζονται προς τα αποτελέσματα»*. Επιπλέον, αναφέρουν την αναδοχή *«ως μορφή παιδικής προστασίας και ως έναν από τους ανασταλτικούς παράγοντες των συνεπειών της ιδρυματοποίησης»*.

Εν προκειμένω και για το σκοπό αυτό, κρίνεται απαραίτητη κι επιβεβλημένη η οργανωμένη, έγκαιρη και στοχευμένη κοινωνική εργασία. Για κάθε παιδί που τοποθετείται σε ίδρυμα, θα πρέπει να καταρτίζεται το αργότερο μέσα σε ένα εξάμηνο από την εισαγωγή του ο προγραμματισμός για το μέλλον του, με στόχο την αποϊδρυματοποίηση μέσω της οικογενειακής του αποκατάστασης (Lumos, 2017). Όσο αυξάνεται η ηλικία του παιδιού τόσο δυσκολότερη καθίσταται η οικογενειακή του αποκατάσταση σε ανάδοχη οικογένεια (Lumos, 2017). Η εικόνα «ευτυχισμένων» παιδιών που ζουν σε ιδρύματα δεν είναι συνηθέστατα αληθινή, όσο καλές και εάν θεωρούνται οι συνθήκες διαβίωσης σε αυτά ...Κανένα από τα παιδιά που τοποθετήθηκαν μετά από συστηματική διαδικασία προετοιμασίας, σε κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια δεν νοστάλγησαν το περιβάλλον του ιδρύματος, αντίθετα προσπαθούν να το διαγράψουν με κάθε τρόπο από τη μνήμη τους (Καλλινικάκη, 2016).

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ansermet, Fr., & Magistretti, P. (2016/2004). *Τα ίχνη της εμπειρίας. Νευρωνική πλαστικότητα και η συνάντηση της βιολογίας με την ψυχανάλυση*. (μτφρ.) Β. Βακάκη. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Ασημόπουλος Χ, Μαργαριτίδου Μ, Μαυρομάτη Α, Παρασχάκη ΜΕ, Ψαρά Ι (2009). Παιδιά με αναπηρίες σε ιδρύματα στην Ελλάδα: Το φαινόμενο της ιδρυματικής παραμέλησης και κακοποίησης. *Κοινωνική Εργασία*. (94), 105-121.

Βορριά, Γ. (1998). Οι συνέπειες στην κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών από τη μακρόχρονη παραμονή τους σε ιδρύματα κλειστής περίθαλψης. Στο Θ. Καλλινικάκη (Επιμ.), *Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα* (σσ. 79-107). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεώργαρου, Γ. Ε. (2016). *Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Cole, M., & Cole, R. S. (2001). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Ζ. Μπαμπέκου (επιμ.), Μ. Σόλμαν (μτφρ). τ. Β. Αθήνα: Τυποθήτω-Γιώργος Δαρδάνος.

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.). (2010). *Έκθεση εργασίας: Ανταποκρισιμότητα στα αιτήματα φιλοξενίας παιδιών σε κίνδυνο- Καθιέρωση ενιαίου Συστήματος, Αναφορά, Διαχείρισης και Παρακολούθησης*. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Α.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (1992). *ΝΟΜΟΣ Υπ'Αριθμ. 2101. Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού*. ΦΕΚ 192/ τ.Α./02 Δεκεμβρίου 1992. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2009). *Προεδρικό Διάταγμα Υπ'Αριθμ. 86. Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων*. ΦΕΚ 114/ τ.Α./16 Ιουλίου 2009. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Ιωακειμίδης, Β. (2012). Η «σκοτεινή πλευρά» της κοινωνικής εργασίας στην Ελλάδα. Μια κριτική αποτίμηση της πρώιμης ιστορίας του επαγγέλματος (1945-1967). Στο: ιδίου(επιμ.), *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη: Ριζοσπαστική και κριτική θεωρία, πρακτική, παραδείγματα* (σσ: 23-52). Αθήνα: Ίων.
- Κακούρος, Ε. (1996). Παιδιά σε αναδοχή – η προβληματική του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα. *Κοινωνική Εργασία*, (44), 249-264.
- Καλλινικάκη, Θ. (2016). *Γονείς καταφύγιο: Ο λόγος των αναδεχόμενων για την ανάδοχη φροντίδα*. Εισήγηση στο 6^ο Συνέδριο Επ'αρωγή: Αποϊδρυματοποίηση - Υποστηριζόμενη Διαβίωση και Υιοθεσία – Αναδοχή. 30/07/2016 & 01/07/2016. Άγιος Νικόλαος Κρήτης: Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης.
- Καλλινικάκη, Θ. (2002). Οι σχέσεις της φυσικής οικογένειας με το παιδί υπό προστασία. Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 195-218). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καλλινικάκη, Θ. (επιμ.). (2001). *Ανάδοχη φροντίδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Lumos. (2017). *Ανάδοχη Φροντίδα: Παρουσίαση του Μοντέλου Αναδοχής στο Ηνωμένο Βασίλειο*. Πρακτικά Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου: Εκπαίδευση εκπαιδευτών για κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στον τομέα της παιδικής προστασίας. 15/11/11/2017. Αθήνα: Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α) & LUMOS.
- Μάνθου, Π. (2018). *Οικονομική κρίση και κοινωνικοί λειτουργοί στον τομέα της παιδικής προστασίας: Επαγγελματική εξουθένωση, επαγγελματική ικανοποίηση και ανάγκες υποστήριξης των επαγγελματιών*. (Μεταπτυχιακή/Διπλωματική Εργασία). ΤΕΙ Αθήνας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Αθήνα.
- Μάνθου, Π. (2017). *Ελληνικό σύστημα παιδικής προστασίας και δικαιώματα των παιδιών: συγκλίσεις, αποκλίσεις, προκλήσεις και ...προοπτική (;)*. Εισήγηση σε Δημερίδα: Σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών: συμβολή στην συλλογική - μεθοδική – εξειδικευμένη αντιμετώπιση. 01/11/2017. Βέροια: ΜΚΟ Πρωτοβουλία για το Παιδί, Δήμος Βέροιας & Δικηγορικός Σύλλογος Βέροιας.
- Μάνθου, Π. (2015). *Η λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων*. Εισήγηση σε Ημερίδα: Αναδοχή Ανηλίκων: Προβληματισμοί – Προτάσεις – Προοπτικές. 14/10/2015. Αθήνα: Κεντρικός Τομέας Περιφέρειας Αττικής, Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού & ΕΚΚΑ.
- Μπόλμπυ, Τ. (1995). *Δημιουργία και διακοπή των συναισθηματικών δεσμών*. (μτφρ.) Π. Στρατή. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πανοπούλου-Μαράτου, Ο., Στάγκου Α., Γεώργας Δ., Λαμπίδη, Α., Δοξιάδης, Σ. (1998). Σχήματα ιδρυματικής περίθαλψης για παιδιά στην Ελλάδα. Λειτουργία των ιδρυμάτων και επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών. Στο Θ. Καλλινικάκη (Επιμ.), *Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα* (σσ. 59-78). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πανουτσοπούλου, Κ. (1984). *Κοινωνική Πρόνοια: Ιστορική Εξέλιξη - Σύγχρονες Τάσεις*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- PIZEΣ. (2015). *Χαρτογράφηση των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας και*

προστασίας παιδιών με αναπηρίες στην Ελλάδα το 2014. Αθήνα: ΑμΚΕ Κέντρο Ερευνών Ρίζες.

Rutter, M. (1988). Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα: μηχανισμοί επικινδυνότητας και προστατευτικοί παράγοντες. Στο: Θ. Καλλινικάκη (επιμ.), *Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα*. (σσ.:7-48). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική Εξέλιξη – Νέες Κατευθύνσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.

Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ). (2014). *Ετήσια Έκθεση για τις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΣΚΛΕ.

Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2012). *Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Συνήγορος του Πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2015). *Ειδική Έκθεση: Τα Δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για την λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασία*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Το Χαμόγελο του Παιδιού, (2009). *Σχέδιο δράσης για την οριζόντια δικτύωση και τον συντονισμό των υπηρεσιών και φορέων κοινωνικής αλληλεγγύης προς το παιδί Μελέτη στο πλαίσιο του Ε.Π. «Υγεία –Πρόνοια»*. Αλτάνης Π. & Οικονόμου Χ. (επιμ), Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Ξενόγλωση

Balbernie, R. (2001). Circuits and circumstances: The neurobiological consequences of early relationship experiences and how they shape later behaviour. *Journal of Child Psychotherapy*, (27), 237-255.

Bowlby, J. (1988). Attachment, communication, and the therapeutic process. *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*, 137-157.

Browne K., C.E. Hamilton-Giacritsis, R. Johnson, M. Ostergren, I. M. Leth, H.

- Agathonos, M. Anaut, M. Herczog, M. Keller-Hamela, A. Klimakov, V. Stan, S. Zeytinoglu. (2005). A European Survey of the number and characteristics of children less than three in residential care at risk of harm. *Adoption and Fostering*, 29(4), 1-12.
- Kallinikaki, T. (2015). Child Protection in Times of Crisis in Greece. *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue ‘Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece*, 4(1), 177-189.
- Perry, B. D. (2002). Childhood experience and the expression of genetic potential: What childhood neglect tells us about nature and nurture. *Brain and Mind*, (3), 79–100.
- Rutter, M., Andersen-Wood, L., Beckett, C, Bredenkamp, D., Castle, J., Groothues, C, Kreppner, J., Keaveney, L., Lord, C., O'Connor, T.G. & the English and Romanian Adoptees (ERA) study team (1999). Quasi-autistic patterns following severe early global privation, *Child Psychology and Child Psychiatry*, (40), 537–49.
- Schofield, G. & Beek, M. (2005). *Providing a secure base: parenting children in long-term foster family care*. US: National Library of Medicine National Institutes of Health.
- Sinclair, I., & Wilson K., (2009). Foster care in England. In: G. Schofield and J. Simmonds (Eds), *The child placement handbook*. London: British Agencies for Adoption and Fostering (BAAF).
- Taylor, C. (2010). *A practical guide to caring for children and teenagers with attachment difficulties*. London: Jessica Kingsley

Ηλεκτρονική-Διαδικτυακή

- Κέντρο Προστασίας του Παιδιού «Η Μητέρα» (2013: 6, 2) ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2018, από: http://kvmhtera.gr/docs/enimer_2012_4.pdf

Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. (2012). Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2018, από: <https://www.deinstitutionalisationguide.eu/>

Vadilonga, Fr. (2017). Το άγχος των υιοθετημένων παιδιών. (Μτφρ. Μ. Νοχού, Ε. Βαρίνου). Στο *Συστημική Σκέψη και Ψυχοθεραπεία*, 10. (σσ. 27-42). Ανακτήθηκε 12 Ιανουαρίου 2018, από: <https://www.hestafta.gr>

Ασκήσεις

Άσκηση 1

Διαφοροποίηση αναδοχής και ιδρυματικής φροντίδας ως προς τις επιπτώσεις στην ανάπτυξη των παιδιών

Σε ομάδες των 3-4 ατόμων συζητήστε για 15 λεπτά και καταγράψτε τις επιπτώσεις της ανάδοχης και της ιδρυματικής φροντίδας στην ανάπτυξη των παιδιών και ειδικότερα στην ανάπτυξη ασφαλούς δεσμού. Με την ολοκλήρωση της άσκησης ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα πορίσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα και θα απαντήσει σε πιθανές ερωτήσεις. Συνολική διάρκεια άσκησης: 35 λεπτά.

Άσκηση 2

Προώθηση και ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής: Σε ομάδες των 3-4 ατόμων και με άξονα το ότι είστε εργαζόμενος σε μια δομή παιδικής προστασίας, συζητήστε για 20 λεπτά και καταγράψτε:

- Τρόπους που θα μπορούσε να αναπτυχθεί η συνεργασία μεταξύ του φορέα που εργάζεστε και άλλων, συγκεκριμένων υπηρεσιών παιδικής προστασίας, ώστε να εφαρμόσετε πρόγραμμα αναδοχής για ένα παιδί 6 ετών, που αντιμετωπίζει πρόβλημα νοητικής υστέρησης και απαιτείται να παρακολουθεί ειδικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, να κάνει ειδικές θεραπείες (πχ λογοθεραπείες) και το οποίο έχει απομακρυνθεί από το οικογενειακό του περιβάλλον και παραμένει προσωρινά στο νοσοκομείο
- Τις διαδικασίες και τις ενέργειες που θα ακολουθούσατε για να υλοποιηθεί η αναδοχή αυτή άμεσα
- Τον τρόπο που θα συνεργαζόσασταν με το Εθνικό Μητρώο Αναδοχών
- Τις διαδικασίες και τις ενέργειες που θα ακολουθούσατε για να εποπτεύετε επαρκώς η αναδοχή αυτή και να υποστηρίζετε επαρκώς το παιδί

Με την ολοκλήρωση της άσκησης ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα πορίσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα και θα απαντήσει σε πιθανές ερωτήσεις. Συνολική διάρκεια άσκησης: 40 λεπτά

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΒΑΤΗ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Σύντομη περιγραφή

Η εκτενής αναφορά στη λειτουργία του θεσμού της αναδοχής μέσα από την ποινική διαδικασία αποτελεί το κύριο μέλημα σε αυτή τη θεματική ενότητα. Για την πιο μεθοδική κατανόηση της εφαρμογής αυτής της διαδικασίας είναι απαραίτητη η περιγραφή των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων (ΥΕΑ), καθώς και η ανάλυση του ρόλου του επιμελητή ανηλίκων τόσο προδικαστικά κατά τη διάρκεια της κοινωνικής έρευνας, όσο και στο στάδιο όπου απαιτείται η συνεργασία της Υπηρεσίας με τον ανήλικο παραβάτη μετά την επιβολή του αναμορφωτικού μέτρου από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Επίσης, θα πρέπει να αναλυθεί το στάδιο της ανίχνευσης αναγκών από τον επιμελητή ανηλίκων κατά τη διάρκεια της συνεργασίας με τον εξυπηρετούμενο και την οικογένειά του. Αναφορά θα υπάρχει και στη δυνατότητα που υπάρχει για τη σύσταση της ποινικής αναδοχής με εισαγγελική διάταξη, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και, επιπρόσθετα, θα διερευνηθεί η τήρηση της εφαρμογής της ποινικής αναδοχής από τον επιμελητή ανηλίκων, καθώς και η εποπτεία που υπάρχει σε αυτή την περίπτωση. Επιπλέον, θα υπάρχει αναφορά στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ανήλικου παραβάτη και των ανάδοχων γονέων, όπως και σε θέματα που αφορούν τη λήξη ή την αυτοδίκαιη άρση της ποινικής αναδοχής. Τέλος, αφού διερευνηθεί πρώτα η διασύνδεση των ΥΕΑ με τους φορείς παιδικής προστασίας και το Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Γονέων θα γίνει μια μικρή ανακεφαλαίωση με αναφορά στα κυριότερα συμπεράσματα που προέκυψαν, καθώς και σε προτεινόμενες λύσεις.

Λέξεις κλειδιά: υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, επιμελητής ανηλίκων, αναμορφωτικά μέτρα, ποινική αναδοχή, ανήλικος παραβάτης

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 3:

Γνώσεις:

1. Να γνωρίζουν τις προϋποθέσεις για την ανάθεση της επιμέλειας ενός ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια ως επιβολή αναμορφωτικού μέτρου με δικαστική απόφαση
2. Να αναγνωρίζουν το ρόλο του επιμελητή ανηλίκων στην ποινική αναδοχή
3. Να αντιλαμβάνονται τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ανήλικου παραβάτη και των ανάδοχων γονέων
4. Να γνωρίζουν τις δυνατότητες παρέμβασης του επιμελητή ανηλίκων στην ποινική αναδοχή

Δεξιότητες:

1. Να αξιοποιούν τις γνώσεις τους εφαρμόζοντας συγκεκριμένες τεχνικές στη διαδικασία της ποινικής αναδοχής
2. Να ανιχνεύουν τις ανάγκες ενός ανήλικου παραβάτη
3. Να διαμορφώνουν τις κατάλληλες συνθήκες για την προετοιμασία της ένταξης ενός ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια

Στάσεις:

1. Να ευαισθητοποιηθούν ως προς τη σημασία της εφαρμογής της ποινικής αναδοχής
2. Να συνειδητοποιήσουν την αξία της δημιουργίας ενός ασφαλούς οικογενειακού περιβάλλοντος για τον ανήλικο παραβάτη
3. Να κατανοήσουν την αναγκαιότητα της διασύνδεσης και συνέργειας μεταξύ των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και των φορέων παιδικής προστασίας

3.1 Οι Υπηρεσίες Επιμελητών ανηλίκων

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων ανήκουν διοικητικά στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Λειτουργούν στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου που υπάρχει σε όλη την Ελλάδα και υπό το πλαίσιο του Δικαστηρίου Ανηλίκων. Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων συστάθηκαν με τη σημερινή τους μορφή το 1976, σύμφωνα με το νόμο 378/1976, και η λειτουργία τους ρυθμίζεται από το Προεδρικό Διάταγμα 49/1979. Το έργο και τα καθήκοντα των επιμελητών ανηλίκων καθορίζονται με σαφήνεια στο Προεδρικό Διάταγμα 49/1979 (<http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>).

Οι επιμελητές ανηλίκων είναι δυνατό να προέρχονται από ένα συγκεκριμένο εύρος από κοινωνικά και ανθρωπιστικά επαγγέλματα. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν οι επαγγελματικές ειδικότητες των κοινωνικών λειτουργών, των κοινωνιολόγων, των ψυχολόγων, των κοινωνικών ανθρωπολόγων, των νομικών κλπ. Ως ομάδα στόχου των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων μπορούμε να ορίσουμε τους ανήλικους που διώκονται ποινικά και θα δικαστούν από το Δικαστήριο Ανηλίκων, αλλά και τους ανήλικους που μολονότι δεν τους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, κινδυνεύουν ωστόσο, να εμπλακούν σε κάποια παραβατική πράξη. Στην τελευταία περίπτωση οι ΥΕΑ επεμβαίνουν σε προληπτικό επίπεδο μετά από παραγγελία της αρμόδιας Εισαγγελίας Ανηλίκων και ανάλογα με τις διαπιστωμένες ανάγκες του ανηλίκου και της οικογένειάς του γίνεται η κατάλληλη διαχείριση της υπόθεσης από τον επιμελητή ανηλίκων, ο οποίος συντάσσει έκθεση για την πορεία της εξέλιξης του ανηλίκου που βρίσκεται σε κίνδυνο.

3.1.1 Ο ρόλος των επιμελητών ανηλίκων

Όσον αφορά το ρόλο του επιμελητή ανηλίκων θα πρέπει να διευκρινιστεί, ότι αυτός είναι πολυσύνθετος, καθώς περιλαμβάνει στοιχεία από όλες τις προαναφερόμενες επιστημονικές - επαγγελματικές ειδικότητες. Επιγραμματικά, θα μπορούσε να αναφερθεί πως εστιάζει κυρίως:

- Στη λήψη του κοινωνικού ιστορικού και τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας, η οποία κατά κανόνα γίνεται προδικαστικά στο αρχικό στάδιο της συνεργασίας του ανήλικου με την ΥΕΑ.

- Στην εκτίμηση και τη διάγνωση των αναγκών του εξυπηρετούμενου ανήλικου.
- Στην παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στον ανήλικο και την οικογένειά του, όπου αυτό κριθεί απαραίτητο.
- Στη σύνταξη της έκθεσης προς το αρμόδιο Δικαστήριο Ανηλίκων, η οποία συμπεριλαμβάνει και την πρόταση για την αναμορφωτική μεταχείριση του ανήλικου σε περίπτωση που κριθεί ότι αυτός έχει τελέσει την αξιόποινη πράξη για την οποία κατηγορείται.
- Στην άσκηση των αναμορφωτικών μέτρων της «Επιμέλειας Υπηρεσίας Επιμελητών» και της εντατικής επιμέλειας.
- Στην παρακολούθηση της εφαρμογής των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, όπως είναι η παροχή κοινωφελούς εργασίας, η παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος, κλπ.
- Αν κριθεί αναγκαίο κατά τη διάρκεια της κοινωνικής έρευνας και ανάλογα με την περίπτωση υπάρχει παραπομπή του ανήλικου ή συνεργασία με φορείς, όπως Σχολεία, Κέντρα Ψυχικής Υγείας, Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων, Μ.Κ.Ο., Κέντρα Παιδικής Προστασίας κ.α.

3.2 Η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων

Σε κάθε ανήλικο από 8 έως 18 ετών που τέλεσε κάποια αξιόποινη πράξη του επιβάλλονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Τα αναμορφωτικά μέτρα που πρόκειται να επιβληθούν διέπονται από τις αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας. Το περιεχόμενο και η διάρκειά τους πρέπει να είναι ανάλογο της βαρύτητας της παραβατικής πράξης που έχει τελεστεί. Τα ισχύοντα αναμορφωτικά μέτρα σήμερα, σύμφωνα με το νόμο 3189/2003, είναι τα εξής:

- Επίπληξη
- Ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς ή στους επιτρόπους του
- **Ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου σε ανάδοχη οικογένεια**

- Ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή ιδρύματα ανηλίκων ή επιμελητές ανηλίκων
- Συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος
- Αποζημίωση του θύματος
- Παρακολούθηση κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων
- Φοίτηση σε σχολές επαγγελματικής κατάρτισης
- Παρακολούθηση ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής
- Παροχή κοινωνικού εγγράμιου
- Εντατική επιμέλεια και επιτήρηση του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή επιμελητή ανηλίκων
- Τοποθέτηση σε κατάλληλο ίδρυμα αγωγής, το οποίο είναι το πιο βαρύ αναμορφωτικό μέτρο που επιβάλλεται πλέον, σύμφωνα με τις τελευταίες τροποποιήσεις της νομοθεσίας για τους ανηλίκους (άρθρο 25 ν.4356/2015), μόνο για κακουργηματικές πράξεις και μόνο όταν ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του.

Σύμφωνα με το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα, «αν η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν πάσχει από ψυχική ασθένεια ή τελεί σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή από οργανική νόσο ή κατάσταση που του δημιουργεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση οιοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη, το δικαστήριο διατάσσει:

- α) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους του ή **στην ανάδοχη οικογένεια**,
- β) την ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων,
- γ) την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και

δ) την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάσταση.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' ή β' σε συνδυασμό με το μέτρο που προβλέπεται στην περίπτωση γ'.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ανήλικοι, που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης είναι ηλικίας από 8 έως 15 ετών, θεωρούνται από το νόμο ποινικά ανεύθυνοι, οπότε σε αυτή την περίπτωση τους επιβάλλονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Αντίθετα, μετά την τελευταία τροποποίηση του άρθρου 127 του Ποινικού Κώδικα με το άρθρο 26 του νόμου 4356/2015, οι ανήλικοι που κατά τον χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης είναι ηλικίας 15 ετών συμπληρωμένα, θεωρούνται ποινικά υπεύθυνοι και μπορεί να τους επιβληθεί ως ποινή ο ποινικός σωφρονισμός, δηλαδή ο εγκλεισμός τους σε κατάστημα κράτησης νέων. Αυτό βέβαια μπορεί να συμβεί μόνο στις περιπτώσεις που έχουν τελέσει αδίκημα, που αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στην περίπτωση ανθρωποκτονίας από πρόθεση κλπ.

3.2.1 Η επιβολή της τοποθέτησης του ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο

Όταν, μετά από τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας, κριθεί από το Δικαστήριο Ανηλίκων πως το κατάλληλο αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο για έναν ανήλικο παραβάτη είναι η ανάθεση της επιμέλειάς του σε ανάδοχη οικογένεια, τότε επί της ουσίας πρόκειται για την περίπτωση της εφαρμογής της ποινικής αναδοχής. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ποινικής αναδοχής είναι:

- Η ανάγκη άμεσης απομάκρυνσης του ανήλικου παραβάτη από τη φυσική του οικογένεια.
- Τα ηλικιακά όρια μεταξύ ανήλικου και ανάδοχων γονέων να είναι τα προβλεπόμενα.
- Η τήρηση των κριτηρίων καταλληλότητας των ανάδοχων γονέων, όπως είναι η οικονομική επάρκεια, η άρτια ψυχική και σωματική υγεία κ.α.

Επιπρόσθετα, μπορεί να αποτελεί προϋπόθεση εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής, εκείνη η περίπτωση όπου ο ανήλικος που τελεί την παραβατική πράξη είναι ήδη τοποθετημένος σε ανάδοχη οικογένεια. Είναι ευνόητο πως για να εφαρμοστεί η ποινική αναδοχή με αποτελεσματικό τρόπο, είναι απαραίτητο να έχει προηγηθεί η κατάλληλη προεργασία από τον επιμελητή ανηλίκων. Η ανίχνευση των αναγκών του ανήλικου παραβάτη είναι το πρώτο στάδιο, το οποίο χρήζει συστηματικής διερεύνησης από τον επιμελητή ανηλίκων. Στη συνέχεια θα πρέπει να συνυπολογιστούν οι επιπτώσεις της εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της αναδοχής τόσο στον ανήλικο όσο και στους υποψήφιους ανάδοχους γονείς, καθώς είναι δεδομένο πως στην περίπτωση της ποινικής αναδοχής οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς θα έχουν κατά κανόνα να ασχοληθούν με εφήβους, οι οποίοι παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες, που καθιστούν την εφαρμογή αυτής της αναδοχής μια ιδιαίτερα δύσκολη και επίπονη διαδικασία. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι ανήλικοι που έχουν συχνή εμπλοκή με την παραβατικότητα, συνήθως, προέρχονται από ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, είναι στην εφηβική ηλικία, έχουν ήδη εμπλακεί τουλάχιστον μια φορά σε κάποια παραβατική πράξη και είναι πολύ πιθανό να κινδυνεύουν να εμπλακούν σε άλλη εκ νέου. Επιπλέον, υπάρχει το ενδεχόμενο να κάνουν περιστασιακή ή και συστηματική χρήση ναρκωτικών ουσιών, όπως και να υπάρχει κάποιο ψυχιατρικό υπόβαθρο διαταραχής της αγωγής, το οποίο να χρήζει κατάλληλης αντιμετώπισης και θεραπείας.

3.3 Σύσταση αναδοχής με εισαγγελική διάταξη

Θεωρητικά, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία που διέπει το Δίκαιο των ανηλίκων, υπάρχει και η περίπτωση της σύστασης της αναδοχής με εισαγγελική διάταξη με παράλληλη αποχή του ανήλικου παραβάτη από την ποινική δίωξη. Αυτό μπορεί να συμβεί μόνο στις περιπτώσεις που ο ανήλικος έχει τελέσει αξιόποινη πράξη, η οποία είναι πταίσμα ή πλημμέλημα. Τότε ο εισαγγελέας ανηλίκων μπορεί να δώσει εντολή για την αποχή του ανήλικου από την άσκηση της ποινικής δίωξης αν, μετά από έρευνα, κρίνει ότι η άσκησή της δεν είναι απαραίτητη, προκειμένου να συγκρατηθεί ο ανήλικος από την τέλεση νέων αξιόποινων παραβατικών πράξεων. Αυτή η εφαρμογή της συγκεκριμένης διαδικασίας σε κάθε περίπτωση απαιτεί την ακρόαση του ανήλικου από τον εισαγγελέα ανηλίκων, η οποία σε συνδυασμό με την διενεργηθείσα έρευνα θα οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι συνθήκες σύμφωνα με τις

οποίες τελέστηκε η συγκεκριμένη παραβατική πράξη και η προσωπικότητα του ανηλίκου, δεν πρόκειται να ωθήσουν τον ανήλικο σε πραγματοποίηση νέας παραβατικής συμπεριφοράς στο μέλλον. Για την έκδοση της εισαγγελικής διάταξης απαιτείται προηγούμενη έκθεση του αρμόδιου επιμελητή ανηλίκων.

Επίσης, δίνεται η αρμοδιότητα στον εισαγγελέα ανηλίκων να μπορεί να επιβάλει με διάταξη ένα ή περισσότερα από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α΄ έως και ια΄ του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα, όπως επίσης και τα θεραπευτικά μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 123. Επομένως ο εισαγγελέας ανηλίκων έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει, μεμονωμένα ή με συνδυασμό, όλα τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που υπάρχουν, εκτός από το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης του ανήλικου σε ίδρυμα αγωγής. Με την ίδια διάταξη του εισαγγελέα ανηλίκων θα πρέπει να ορίζεται και η προθεσμία συμμόρφωσης. Αν ο ανήλικος δεν συμμορφωθεί με τα μέτρα και τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, τότε ο εισαγγελέας ανηλίκων κινεί την ποινική δίωξη και ο ανήλικος θα δικαστεί από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Και σε αυτή την περίπτωση η συνεργασία με τον επιμελητή ανηλίκων είναι απαραίτητη. Επομένως, υπό αυτό το πρίσμα, ουσιαστικά δίνεται από τη νομοθεσία η δυνατότητα στον εισαγγελέα ανηλίκων να επιβάλει με διάταξη το αναμορφωτικό μέτρο της ανάθεσης της επιμέλειας του ανήλικου σε ανάδοχη οικογένεια, όπου αυτό κριθεί απαραίτητο και όταν συντρέχουν όλες εκείνες οι προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, ότι το συγκεκριμένο μέτρο θα έχει θετική επίδραση στην προσωπικότητα του ανήλικου και θα δράσει με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτρέψει την πιθανότητα εμπλοκής του σε κάποια νέα παραβατική πράξη.

3.4 Δικαιώματα και υποχρεώσεις του ανήλικου και των ανάδοχων γονέων στην ποινική αναδοχή

Μολονότι, δυστυχώς, τα δικαιώματα στην ποινική αναδοχή δεν ορίζονται ακριβώς σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, τόσο στην περίπτωση του ανήλικου, όσο και στην περίπτωση των ανάδοχων γονέων, αυτά δεν είναι δυνατό να διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό σε σχέση με ότι ισχύει στις υπόλοιπες μορφές αναδοχής. Επειδή, ωστόσο, πρόκειται για εφαρμογή αναμορφωτικού μέτρου που έχει επιβληθεί από ποινικό δικαστήριο, είναι ευνόητο ότι ο ανήλικος θα πρέπει να έχει οπωσδήποτε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία για τα αναμορφωτικά μέτρα.

Σε ενδεχόμενη περίπτωση που κριθεί ότι το αναμορφωτικό μέτρο δεν ανταποκρίνεται με επάρκεια στις ανάγκες του ανηλίκου, υπάρχει η δυνατότητα αυτό να ανακληθεί και να επιβληθεί άλλο. Για τους ανάδοχους γονείς επιγραμματικά αναφέρονται ως δικαιώματα τα παρακάτω:

- Μπορούν να εκφέρουν γνώμη για οποιοδήποτε θέμα αφορά τον ανήλικο.
- Να λαμβάνουν την οικονομική ενίσχυση που προβλέπεται στο αρ.4 παρ.1 του Π.Δ. 86/2009.
- Δεν προβλέπεται καμία ελάφρυνση στα πλαίσια της εργασιακής τους απασχόλησης.
- Μπορούν να διατηρούν το δικαίωμα στην επικοινωνία και μετά τη λήξη της αναδοχής.
- Το δικαίωμα της ανάκλησης.

Ομοίως και οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων στην ποινική αναδοχή που είναι δυνατό να αναφερθούν είναι:

- Να διευκολύνουν τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία του ανηλίκου με τη φυσική οικογένεια.
- Να ενημερώνουν ανελλιπώς τους φυσικούς γονείς και τον επιμελητή ανηλίκων για τις συνθήκες διαβίωσης και την εξέλιξη του ανηλίκου. Η υποχρέωση αυτή, ειδικά για την ενημέρωση των φυσικών γονέων, υφίσταται ανεξάρτητα από τον τρόπο και το λόγο για τον οποίο ανατέθηκε η φροντίδα του ανηλίκου στην ανάδοχη οικογένεια. (Ανδρουλιδάκη – Δημητριάδη, 1998).
- Να μην ενεργούν εναντίων της βούλησης των φυσικών γονέων, όταν βέβαια αυτή προάγει την θετική εξέλιξη της προσωπικότητας του ανηλίκου.

Οι ανάδοχοι γονείς εκτός από δικαιώματα και υποχρεώσεις είναι κατανοητό πως θα επωμιστούν με το βάρος ευθυνών, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις θα μπορούσαν να είναι ανάλογες με αυτές που έχουν οι φυσικοί γονείς ή οι έχοντες την επιμέλεια του ανηλίκου με δικαστική απόφαση. Ενδεικτικά αναφέρονται τα κάτωθι:

- Σε περίπτωση που ο ανήλικος προκαλέσει ζημία σε τρίτους την ευθύνη λόγω παραμέλησης εποπτείας έχει πρωταρχικά ο ανάδοχος γονέας.
- Ο ανάδοχος γονέας έχει την ευθύνη απέναντι στον ανήλικο σε θέματα διασφάλισης του κατάλληλου περιβάλλοντος διαβίωσης.
- Ο ανάδοχος γονέας έχει την ευθύνη της εποπτείας του ανηλίκου εντός και εκτός του χώρου διαμονής.

3.5 Η τήρηση της εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ανάθεσης της επιμέλειας του ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια και η εποπτεία από τον επιμελητή ανηλίκων

Ειδικότερα, για την εποπτεία στην αναδοχή που έχει επιβληθεί από το Δικαστήριο Ανηλίκων ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο, την ευθύνη εφαρμογής του μέτρου έχει ο επιμελητής ανηλίκων.

Μολονότι, δεν προσδιορίζεται ρητά κάπου συγκεκριμένα, είναι ευνόητο ότι θα πρέπει να υπάρχει ενημέρωση για την εξέλιξη της διαδικασίας από τον επιμελητή ανηλίκων είτε προς τον εισαγγελέα ανηλίκων, είτε προς τον Δικαστή Ανηλίκων, είτε διοικητικά προς το αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, ώστε να επιτυγχάνεται η άμεση και κατάλληλη επέμβαση από την Πολιτεία, όταν διαπιστώνεται ότι η πορεία της εξέλιξης του ανηλίκου κατά το χρόνο εφαρμογής της ποινικής αναδοχής δεν είναι η αναμενόμενη.

Είναι σημαντικό, επίσης, να ρυθμιστούν και να καθοριστούν με σαφήνεια οι αρμοδιότητες του επιμελητή ανηλίκων στην εποπτεία κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής. Εξίσου σημαντική είναι παράλληλα και η έγκαιρη πρόβλεψη της κατάλληλης διοικητικής παρακολούθησης της συγκεκριμένης διαδικασίας, ώστε να εξασφαλίζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η αποτελεσματική εφαρμογή του μέτρου.

3.5.1 Λήξη ή αυτοδίκαιη άρση της ποινικής αναδοχής

Είναι αντιληπτό, πως όταν λήγει η χρονική διάρκεια του αναμορφωτικού μέτρου που έχει επιβληθεί από το Δικαστήριο Ανηλίκων, τότε έχουμε και την οριστική λήξη της ποινικής αναδοχής. Δεν υπάρχει αυτοδίκαιη λήξη του μέτρου όταν αυτό έχει επιβληθεί πριν από το 18^ο έτος της ηλικίας και κατόπιν, κατά τη διάρκεια εφαρμογής, υπάρχει ενηλικίωση του ανηλίκου, καθώς είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι τα αναμορφωτικά μέτρα, οπότε και η ποινική αναδοχή, μπορούν να επιβάλλονται ως το 25^ο έτος της ηλικίας ενός ατόμου, με βασική προϋπόθεση η αξιόποινη πράξη να έχει τελεστεί πριν από τη συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του.

Χωρίς να διευκρινίζεται κάπου ρητά στην ισχύουσα νομοθεσία, πότε υπάρχει η δυνατότητα για αυτοδίκαιη άρση της ποινικής αναδοχής, αυτό θα ήταν θεωρητικά δυνατό να υφίσταται σε κάποιες ειδικές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, όταν υπάρχει περίπτωση θανάτου του ανηλίκου ή του ανάδοχου γονέα. Ειδικά στο ενδεχόμενο θανάτου ή ανημποριάς ή ανάκλησης του ανάδοχου γονέα είναι μείζον ζήτημα η αποτελεσματική διατήρηση του αναμορφωτικού μέτρου, καθώς θεωρείται πολύ δύσκολη η άμεση αντικατάσταση του ανάδοχου γονέα. Είναι πολύ πιθανό σε μια τέτοια περίπτωση να υπάρχει αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής με κάποιο άλλο. Επίσης, θα πρέπει να προβλέπεται και η περίπτωση που κατά τη διάρκεια εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής υπάρχει υιοθεσία του ανηλίκου από τους ανάδοχους γονείς.

3.5.2 Προβλήματα που εντοπίζονται στην εφαρμογή της ποινικής αναδοχής

Η ποινική αναδοχή είναι ένα αναμορφωτικό μέτρο, το οποίο έχει εφαρμοστεί ελάχιστα μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, καθώς συναντώνται ένα πλήθος από δυσκολίες που ουσιαστικά εμποδίζουν την επιτυχημένη εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου. Η καταγραφή αυτών των δυσκολιών θα αποτελούσε ένα πρώτο βήμα στην προσπάθεια για την ουσιαστική επίλυσή τους, ώστε η ποινική αναδοχή να μπορεί να εφαρμόζεται ανεμπόδιστα με μεγαλύτερη συχνότητα, στοχεύοντας στην πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση περιπτώσεων ανηλίκων, οι οποίοι σήμερα είναι εξαναγκασμένοι να διαβιούν σε ένα νοσηρό οικογενειακό περιβάλλον, που εμποδίζει την ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και τους ωθεί στην εμπλοκή με την παραβατικότητα.

Οι κυριότερες δυσκολίες που έχουν εντοπιστεί στην προσπάθεια για εφαρμογή της ποινικής αναδοχής είναι οι εξής:

- Η ανυπαρξία συγκεκριμένων νομοθετικών ρυθμίσεων που να ορίζουν ακριβώς το πλαίσιο λειτουργίας της εφαρμογής της ποινικής αναδοχής.
- Η ελλιπής διασύνδεση των ΥΕΑ και των φορέων παιδικής προστασίας.
- Η ανύπαρκτη διασύνδεση των ΥΕΑ με το Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Γονέων.
- Η ανάγκη για εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού.
- Η ανάγκη για την ευαισθητοποίηση και την προσέλκυση υποψήφιων ανάδοχων γονέων.

3.5.3 Ποινική αναδοχή και κοινωνική ένταξη

Η ποινική αναδοχή προωθεί την κοινωνική προστασία και την ένταξη του ανήλικου παραβάτη παρέχοντας τη δυνατότητα σε αυτόν για ανάπτυξη και εξέλιξη σε ένα ασφαλές και λειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον. Οι τομείς που αποτελούν τη βασική προτεραιότητα των στοχευόμενων δράσεων είναι οι εξής:

- παιδική μέριμνα
- υγειονομική περίθαλψη
- δυνατότητα για επαγγελματική κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων
- προσβασιμότητα στην εκπαίδευση
- εξεύρεση εργασίας
- απεμπλοκή από τις «κακές» παρέες και την πιθανότητα υποτροπής σε νέα παραβατική πράξη

Μέσα από τη διαδικασία της εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής θεωρείται πως ο ανήλικος θα έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που θα του επιτρέψουν να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή του. Ανάλογα με τις ανάγκες του ανηλίκου που έχουν καταγραφεί δίνεται και η αντίστοιχη έμφαση στην παρακολούθηση εκείνων των προγραμμάτων που μπορούν να συμβάλουν στην εποικοδομητική και ουσιαστική κάλυψη όλων των διαπιστωμένων αδυναμιών σε θέματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης.

3.5.4 Διασύνδεση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στα υφιστάμενα προβλήματα που ανακόπτουν την ανεμπόδιστη εφαρμογή της ποινικής αναδοχής είναι η διασύνδεση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων είτε μεταξύ τους, είτε με τους φορείς παιδικής προστασίας. Ειδικά η δεύτερη είναι σχεδόν ανύπαρκτη, οπότε πρωταρχικά κρίνεται σκόπιμη η διασύνδεση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων μεταξύ τους και όπου είναι δυνατό με τους φορείς παιδικής προστασίας που υπάρχει προοπτική συνεργασίας.

Επίσης, η ύπαρξη ενός «υπομητρώου» στο Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Γονέων θα δώσει σαφείς ενδείξεις για τη διάθεση εμπλοκής στην ποινική αναδοχή από τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς. Είναι πολύ σημαντικό ένας υποψήφιος ανάδοχος γονέας να είναι επαρκώς ενημερωμένος για όλες τις δυσκολίες που παρουσιάζει η ανατροφή ενός ανηλίκου που έχει εμπλοκή σε κάποια παραβατική πράξη. Την ίδια σπουδαιότητα έχει και η κατάλληλη εκπαίδευση του υποψήφιου ανάδοχου γονέα, που θα δίνει έμφαση στο χειρισμό δύσκολων καταστάσεων που ενδέχεται να προκύψουν μέσα στην ανάδοχη οικογένεια κατά τη διάρκεια εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής.

Η επαρκής χρηματοδότηση του μέτρου θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου της ανάθεσης της επιμέλειας του ανηλίκου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια. Αυτό συμβαίνει, καθώς όταν πρόκειται για μια περίπτωση, όπου ένας ανήλικος, ο οποίος εμφανίζει παραβατική συμπεριφορά και έχει κριθεί πως το οικογενειακό περιβάλλον του είναι εντελώς ακατάλληλο, θεωρείται σχεδόν δεδομένο πως παρουσιάζει ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες.

Αυτές αφορούν κυρίως την ψυχολογική – θεραπευτική υποστήριξή του, όπως και την ανάπτυξη και καλλιέργεια βασικών δεξιοτήτων. Η παροχή μιας ολοκληρωμένης προστασίας προαπαιτεί των κάλυψη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μέρους από τις ανάγκες που έχουν καταγραφεί. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την παρακολούθηση μιας σειράς από συγκεκριμένες δραστηριότητες, που συνήθως έχουν μεγάλο κόστος και απαιτούν μια ιδιαίτερα υψηλή μηνιαία δαπάνη για την πλήρη κάλυψή τους.

3.6 Η ποινική αναδοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως σκοπό να συντονίζει και να παρακολουθεί τις εθνικές πολιτικές (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=750>). Σύμφωνα με την έως τώρα εμπειρία φαίνεται ότι ο αριθμός των ανηλίκων που έχουν τεθεί προσωρινά σε ξενώνες φιλοξενίας ή σε ανάδοχες οικογένειες είναι συγκριτικά μεγαλύτερος σε χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, εκεί δηλαδή που είναι περισσότερο ανεπτυγμένο συνολικά το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

Συνήθως, σε αυτές τις χώρες εξασφαλίζεται και η επαρκής χρηματοδότηση του μέτρου, η οποία αποτελεί και αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του. Δεν έχει διαφανεί έως σήμερα κάποια αξιολογή προσπάθεια για ενοποίηση της εφαρμογής της ποινικής αναδοχής στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα, το κάθε κράτος είναι απόλυτα υπεύθυνο για τη διαχείριση της ποινικής νομοθεσίας που αφορά τους ανηλίκους παραβάτες, οπότε κατά συνέπεια και για την εφαρμογή της ποινικής αναδοχής.

Σε αντίθεση με τη συνήθη πρακτική που συναντάται στις χώρες που είναι συγκριτικά περισσότερο ανεπτυγμένο το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, στην Ελλάδα είναι γνωστό πως απουσιάζει διαχρονικά μια ολοκληρωμένη στρατηγική με στόχο τη μεταρρύθμιση της παιδικής προστασίας. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας που αναπτύχθηκε από τη δεκαετία του 1950 και μεταγενέστερα χαρακτηρίζεται έντονα από τον κατακερματισμό των διαθέσιμων πόρων, είτε αυτοί αφορούν οικονομικά μέσα και κτιριακές εγκαταστάσεις, είτε ανθρώπινο δυναμικό.

Επίσης, έχει παρατηρηθεί να λαμβάνονται, κατά κανόνα, ανομοιογενή μέτρα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων. Είναι διάχυτη η αίσθηση που επικρατεί, ότι υπάρχει μια παντελής απουσία εποπτείας και ελέγχου, αλλά και ενός πρότυπου προγράμματος κοινωνικού σχεδιασμού. Σε γενικές γραμμές συμβαίνει κάτι αντίστοιχο με αυτό που διακρίνεται και σε άλλους τομείς της Δημόσιας Διοίκησης, όπου παρατηρείται η ανεπαρκής κατανομή των διαθέσιμων πόρων με αποτέλεσμα την μειωμένη λειτουργικότητα και την αναποτελεσματική διαχείριση των αιτημάτων που εισέρχονται για επίλυση στις διάφορες κρατικές δομές.

3.7 Συμπεράσματα

Είναι προφανές ότι δεν υπάρχει επαρκής καταγεγραμμένη εμπειρία στην Ελλάδα πάνω στην εφαρμογή του αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου της ανάθεσης της επιμέλειας του ανήλικου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια. Οι μεμονωμένες περιπτώσεις της εφαρμογής του μέχρι σήμερα, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να συνιστούν οδηγό διαχείρισης του συγκεκριμένου αναμορφωτικού μέτρου.

Ωστόσο, μέσα από αυτή την ενότητα προκύπτουν κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία με βάση τα οποία μπορούν να εξαχθούν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα, τόσο για την πιο αποτελεσματική εφαρμογή του μέτρου, όσο και για τις απαιτούμενες συνθήκες του ευρύτερου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος. Ενδεικτικά, θα μπορούσαν να αναφερθούν τα εξής:

- Το δίκτυο κοινωνικής προστασίας ήταν και εξακολουθεί να είναι διάτρητο έως και ανύπαρκτο σε αρκετές περιπτώσεις με τελικό αποτέλεσμα την αραιή εφαρμογή προγραμμάτων αναδοχής και κατ' επέκταση την μειωμένη έως και μηδενική εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της ανάθεσης της επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια.
- Οι εξελίξεις σε δημογραφικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο οδηγούν την Ελλάδα, αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε τροποποιήσεις των συστημάτων κοινωνικής προστασίας με βασικό στόχο τη μείωση των κοινωνικών δαπανών και τη μείωση των παροχών σε χρήμα. Παράλληλα προωθείται η ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών και η εξατομικευμένη παρέμβαση.

- Η επαρκής δικτύωση όλων των φορέων που υλοποιούν προγράμματα αναδοχής αποτελεί ένα βασικό και προαπαιτούμενο συστατικό για την επιτυχή εφαρμογή του θεσμού, όπου αυτό είναι απαραίτητο. Ειδικά στην περίπτωση που πρόκειται να επιβληθεί η αναδοχή ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο κρίνεται απαραίτητη η διασύνδεση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων με τους φορείς παιδικής προστασίας και με το Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Γονέων.
- Δεν υπάρχουν εθνικές προδιαγραφές και πρωτόκολλα διαδικασιών για την επιλογή, την εκπαίδευση και την πιστοποίηση των ανάδοχων γονέων. Ειδικά όταν πρόκειται για δύσκολες περιπτώσεις, όπως αυτές των ανηλίκων που έχουν εμπλοκή με την παραβατικότητα, τότε αυτό καθίσταται απαραίτητη προϋπόθεση για την δραστική εφαρμογή του αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου της ποινικής αναδοχής.
- Απουσιάζουν οι συγκεκριμένες, ουσιαστικές και σαφείς νομοθετικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή της αναδοχής ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο για τους ανήλικους παραβάτες.
- Η προβλεπόμενη από την ισχύουσα νομοθεσία οικονομική ενίσχυση σε ανάδοχες οικογένειες, στην πράξη παρατηρείται πως χορηγείται μόνο σε μικρό αριθμό αναδοχών, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω συγκεκριμένων ιδρυμάτων.
- Είναι επιτακτική η ανάγκη για επαρκή στελέχωση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων.

3.8 Επίλογος-Προτάσεις

Η εφαρμογή της ποινικής αναδοχής μπορεί να επιφέρει ουσιαστική βελτίωση στη συμπεριφορά του ανήλικου, όταν εφαρμοστεί με κατάλληλο τρόπο στις περιπτώσεις που αυτό κρίνεται απαραίτητο. Η θέσπιση ενός σταθερού, συνεκτικού και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου αποτελεί βασική προϋπόθεση για να στηριχθεί ουσιαστικά αυτό το εγχείρημα.

Επίσης, είναι σημαντική η διασφάλιση της αναγκαίας υποδομής, όπως και της χρηματοδότησης της ανάδοχης οικογένειας, προκειμένου να καλυφθούν ολοκληρωμένα όλες οι απαιτούμενες ανάγκες του ανηλίκου. Απαραίτητη είναι και η επιμόρφωση του προσωπικού που εμπλέκεται στη διαδικασία, όπως και των υποψηφίων αναδόχων γονέων, καθώς συνήθως στην ποινική αναδοχή πρόκειται για ανηλίκους, οι οποίοι θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη ανάγκη για φροντίδα και εξατομικευμένη παρακολούθηση.

Η επιτυχημένη λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Γονέων εύλογα θεωρείται πως μπορεί να κατευθύνει το θεσμό της αναδοχής σε πιο εποικοδομητικό επίπεδο εφαρμογής. Επίσης, αναμένεται να αποτελέσει οδηγό για τη συχνότερη εφαρμογή της με σκοπό την ελαχιστοποίηση του χρόνου παραμονής των παιδιών στα ιδρύματα. Παράλληλα, η συγκέντρωση και ενοποίηση όλων των φορέων και των παροχών που αλληλοεπικαλύπτονται είναι δυνατό να διευκολύνει την αδιάλειπτη υλοποίηση προγραμμάτων ποινικής αναδοχής.

Επιπρόσθετα, η συχνή εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην αύξηση της προσέλκυσης υποψήφιων ανάδοχων γονέων. Μια πρόταση που θα μπορούσε επιφέρει κάποιες επιθυμητές λύσεις προς σε αυτή την κατεύθυνση, ίσως να είναι η θεσμοθέτηση της επαγγελματικής αναδοχής. Σε κάθε περίπτωση η διαρκής ενίσχυση της καινοτομίας σε όλους τους φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της παιδικής προστασίας είναι δυνατό να οδηγήσει τελικά στην αποτελεσματική υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής και μέσα από την ποινική διαδικασία.

Βιβλιογραφία

Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη Ι. (1998), *Ανάδοχες Οικογένειες*, στον τόμο *Η πρόσφατη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου* (ν.2447/1996). Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Νόμος 378/1976 «Περί συστάσεως Κλάδου και τακτικών θέσεων Επιμελητών Ανηλίκων παρά τοις Δικαστηρίοις και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων».

Νόμος 3189/2003 «Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις».

Νόμος 4356/2015 «Σύμφωνο συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις».

Προεδρικό Διάταγμα 49/1979 «Περί λειτουργίας της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων».

Προεδρικό Διάταγμα 86/2009 «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων».

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=750>

<http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>

<http://www.kivotostoukosmou.org/el/kivotos-tou-kosmou>

Ασκήσεις

Για την καλύτερη κατανόηση της θεματικής ενότητας και την κάλυψη όλων των εκπαιδευτικών αναγκών των επιμορφούμενων θα χρησιμοποιηθεί ένα φάσμα από κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές, όπως είναι η εμπλουτισμένη εισήγηση, η τεχνική των ερωτήσεων – απαντήσεων, ο καταγισμός ιδεών, η χιονοστιβάδα και η εργασία σε ομάδες, ενώ θα υπάρχει μελέτη περίπτωσης και ορισμένες ασκήσεις. Στη συνέχεια θα περιγραφεί συνοπτικά ένα παράδειγμα εφαρμογής της τεχνικής της χιονοστιβάδας και μια συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης.

Άσκηση 1^η: Τεχνική της χιονοστιβάδας

Οι επιμορφούμενοι θα κληθούν αρχικά ατομικά να καταγράψουν με ιεράρχηση τις τρεις βασικότερες ανάγκες που, κατά την άποψή τους, έχει ένας ανήλικος παραβάτης. Στη συνέχεια σε δυάδες θα εντάξουν τον ανήλικο σε μια ευπαθή ομάδα της επιλογής τους και θα καταγράψουν εκ νέου τις σημαντικότερες ανάγκες του ανηλίκου που πρέπει να καλυφθούν ιεραρχικά από την πιο σημαντική στη λιγότερο σημαντική ανάγκη. Κατόπιν, θα ενωθούν ανά δύο οι δυάδες και θα σχηματιστούν τετράδες, οι οποίες θα επιλέξουν μια ευπαθή ομάδα που ανήκει ο ανήλικος και θα καταχωρήσουν ως ομάδα με τον ίδιο τρόπο τις βασικές ανάγκες του ανηλίκου για κάλυψη. Τα αποτελέσματα θα γραφτούν στον πίνακα και στη συνέχεια θα υπάρχει εργασία με τις ομάδες όπως είναι χωρισμένες, όπου θα πρέπει να αντιστοιχήσουν τις κατάλληλες υπηρεσίες που μπορούν να οδηγήσουν στην αποτελεσματική κάλυψη των καταγεγραμμένων αναγκών. Στο τέλος, και ανάλογα με τα δεδομένα και τις περιπτώσεις που θα έχουν καταγραφεί, οι ομάδες θα απαντήσουν σε ποιες από αυτές τις περιπτώσεις η επιβολή της αναδοχής, ως αναμορφωτικό μέτρο, θα ήταν δυνατό να καλύψει ένα μέρος ή το σύνολο αυτών των αναγκών του ανηλίκου.

Άσκηση 2^η: Μελέτη Περίπτωσης

Ο Ηλίας είναι 17 ετών και πάσχει από ελαφριάς μορφής νοητική υστέρηση. Ο πατέρας του είναι 50 ετών και εργάζεται ως υπάλληλος, ενώ η μητέρα είναι 42 ετών και πάσχει από σύνδρομο down. Έχει 5 μικρότερα αδέρφια τα οποία, είτε με εισαγγελικές εντολές είτε με συγκατάθεση του πατέρα είναι όλα τοποθετημένα εκτός οικογένειας και φιλοξενούνται μόνιμα σε διάφορα κέντρα παιδικής προστασίας κλειστού τύπου.

Ο Ηλίας με τους γονείς του διαμένουν σε υπόγειο διαμέρισμα, το οποίο είναι σε άθλια κατάσταση. Έχει τάσεις φυγής και κλεπτομανίας, ενώ έχει δικαστεί για υπόθεση κλοπής από το Δικαστήριο Ανηλίκων και η επίβλεψή του έχει ανατεθεί σε επιμελητή ανηλίκων, ο οποίος φροντίζει την ένταξη του Ηλία σε ανοικτή δομή επαγγελματικής κατάρτισης για άτομα με νοητική υστέρηση. Πέρα από τον πατέρα, που είναι σχετικά λειτουργικός και συνεργάσιμος, δεν υπάρχει κανένας από το ευρύτερο οικογενειακό ή γειτονικό περιβάλλον, που να δείχνει ελάχιστο ενδιαφέρον, για να βοηθήσει τη συγκεκριμένη οικογένεια. Μια τυχαία ημέρα ο πατέρας απεβίωσε ξαφνικά στο χώρο εργασίας του από καρδιακή ανακοπή.

Οι επιμορφούμενοι χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες των 5-6 μελών, με τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται παρακάτω:

ΟΜΑΔΑ Α'

Είστε ο-η επιμελητής/τρια ανηλίκων που έχετε την επίβλεψη του Ηλία και ενημερώνετε για το θάνατο του πατέρα του, ενώ η μητέρα έχει εξαφανιστεί και έχετε σε εκκρεμότητα ένα δικαστήριο για μια υπόθεση.

ΟΜΑΔΑ Β'

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας του γενικού νοσοκομείου στο οποίο νοσηλεύεται ο Ηλίας και σας ενημερώνουν από το θάλαμο νοσηλείας του, ότι ο Ηλίας συνεχίζει να είναι εκεί για τρίτη ημέρα μετά την ανάρρωσή του και δεν υπάρχει κάποιος ενήλικος να τον παραλάβει. Μετά από επικοινωνία με την εταιρεία που εργάζεται ο πατέρας ενημερώνετε για το θάνατό του, ενώ η μητέρα έχει εξαφανιστεί.

ΟΜΑΔΑ Γ'

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας του Δήμου στον οποίο διαμένει ο Ηλίας και σας ενημερώνουν ότι υπάρχουν καταγγελίες και παράπονα από δημότες ότι ο Ηλίας περιφέρεται και διαμένει τις νύχτες στο δημοτικό πάρκο για τρίτη συνεχόμενη ημέρα. Μετά από κοινωνική έρευνα ενημερώνετε για το θάνατο του πατέρα, ενώ η μητέρα έχει εξαφανιστεί.

ΟΜΑΔΑ Δ'

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας της ανοικτής δομής επαγγελματικής κατάρτισης στην οποία είναι εγγεγραμμένος ο Ηλίας και το μεσημέρι λίγο πριν τη λήξη του ωραρίου εργασίας σας, ενημερώνεστε από τον οδηγό του σχολικού ότι δεν υπάρχει κάποιος ενήλικος να παραλάβει τον Ηλία στο προκαθορισμένο σημείο παραλαβής. Μετά από σύντομη κοινωνική έρευνα ενημερώνεστε για το θάνατο του πατέρα, ενώ η μητέρα έχει εξαφανιστεί.

Και στις τέσσερις περιπτώσεις οι επιμορφούμενοι καλούνται να επεξεργαστούν τα δεδομένα της περίπτωσης και να δώσουν απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

1. Θα εξετάζατε την πιθανότητα για αναδοχή στη συγκεκριμένη περίπτωση;
2. Αν ΟΧΙ, ποιες είναι οι ενέργειες που κατά τη γνώμη σας είναι αναγκαίο να κάνει ο/η κοινωνικός/ή επαγγελματίας;
3. Αν ΝΑΙ, ποιες είναι οι ενέργειες που κατά τη γνώμη σας είναι αναγκαίο να κάνει ο/η κοινωνικός/ή επαγγελματίας;

Ο σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης περίπτωσης πέρα από την προφανή πολύπτυχη εξέταση της πιθανότητας εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής, είτε μέσα από την ποινική διαδικασία είτε εκτός, έχει παράλληλο στόχο την κατανόηση του φαινομένου της αλληλοεπικάλυψης των υπηρεσιών που έχουν προνοιακό χαρακτήρα. Είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση ανάλυσης της υπόθεσης ενός ανηλίκου με ιδιαίτερα γνωρίσματα, ο οποίος μπορεί να παρακολουθείται συγκυριακά, ταυτόχρονα, από τέσσερις κοινωνικούς επαγγελματίες που υπηρετούν σε εντελώς διαφορετικούς χώρους και έχει έντονο ενδιαφέρον ο χειρισμός της περίπτωσης από τον-την κοινωνικό-ή επαγγελματία, ανάλογα με τη δομή στην οποία εργάζεται. Επίσης υπάρχει εκτενής ανάλυση και για το βαθμό, στον οποίο ο-η κοινωνικός-ή επαγγελματίας προκρίνει ή όχι τη διαδικασία της αναδοχής, είτε μέσω παραπομπής είτε μέσα από τον ίδιο το φορέα που εργάζεται, σύμφωνα με τις τυπικές και τις ουσιαστικές δυνατότητες που υπάρχουν.

ΗΜΕΡΑ 4^η

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ

Σύντομη περιγραφή

Είναι προφανής η σπουδαιότητα της διεξαγωγής της κοινωνικής έρευνας από τον κοινωνικό επαγγελματία για την επιλογή των ανάδοχων γονέων κατά τη διαδικασία της εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής, σε οποιαδήποτε μορφή. Σε αυτή την ενότητα θα διερευνηθούν οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων κοινωνικών υπηρεσιών στην αναδοχή με επισήμανση στις αδυναμίες που παρουσιάζονται, καθώς και τις απαραίτητες κατευθύνσεις, όπου θα πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη στόχευση. Ειδική εστίαση θα υπάρξει στη διαχείριση της υλοποίησης της αναδοχής από τον κοινωνικό επαγγελματία και σε θέματα εποπτείας με αναλυτικά παραδείγματα εφαρμογής στοχευόμενων προγραμμάτων. Θα υπάρχει αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς παιδικής προστασίας, όπως και στις σύγχρονες τάσεις και προοπτικές, που εντοπίζονται στην αναδοχή. Τέλος, στο κλείσιμο της ενότητας θα γίνει η απαραίτητη ανακεφαλαίωση, θα σημειωθούν τα συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί και θα υπάρχουν προτάσεις για την πιο αποτελεσματική εφαρμογή της αναδοχής από τον κοινωνικό επαγγελματία.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικός επαγγελματίας, ανάδοχοι γονείς, επαγγελματική σχέση, διαχείριση λήξης αναδοχής, δεξιότητες

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 4:

Γνώσεις:

1. Να γνωρίζουν τις σύγχρονες τάσεις στις διαδικασίες της αναδοχής.
2. Να αξιολογούν τις παρεχόμενες υπηρεσίες των φορέων παιδικής προστασίας που υλοποιούν αναδοχές
3. Να γνωρίζουν τις βασικές δεξιότητες και τεχνικές για την εδραίωση και την ανάπτυξη της επαγγελματικής σχέσης ανάμεσα στον κοινωνικό επαγγελματία και τους ανάδοχους γονείς.
4. Να αντιληφθούν τις δυνατότητες παρέμβασης για ολοκληρωμένη αντιμετώπιση ενός παιδιού που βρίσκεται σε κίνδυνο

Δεξιότητες:

1. Να εφαρμόζουν τις βασικές αρχές στην άσκηση της επαγγελματικής σχέσης
2. Να διακρίνουν τις ανάγκες ενός ανηλίκου ανάλογα με την ευπαθή ομάδα που ανήκει
3. Να συνδυάζουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση των αναγκών του ανηλίκου
4. Να αξιοποιούν το σύνολο των υφιστάμενων υπηρεσιών που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη του ανήλικου μέσα από το θεσμό της αναδοχής

Στάσεις:

1. Να αποδεχτούν τη σημασία του ρόλου του κοινωνικού επαγγελματία στο θεσμό της αναδοχής
2. Να υποστηρίζουν την ομαλή ένταξη του ανήλικου στην ανάδοχη οικογένεια

4.1. Συστήματα υλοποίησης αναδοχής

Έχουν αναφερθεί αναλυτικά στις προηγούμενες ενότητες οι κυριότερες μορφές εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής. Ως σύστημα υλοποίησης της αναδοχής θα μπορούσε να οριστεί, συγκεντρωτικά στο σύνολο των υποθέσεων, αυτό που περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- **Ομάδα στόχου:** κάθε ανήλικος που βρίσκεται ή κινδυνεύει να βρεθεί σε κατάσταση ανάγκης (μόνιμης ή έκτακτης) και κρίνεται επιτακτική η άμεση απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον ή το ίδρυμα που φιλοξενείται.
- **Σκοπός:** η πρόληψη ή η αντιμετώπιση (μερική ή ολική) της ανάγκης ή των αναγκών του ανηλίκου που έχουν προκύψει
- **Κριτήριο παρέμβασης:** βιοτική, οικονομική ή ψυχοκοινωνική ανάγκη
- **Χρηματοδότηση:** κρατικός προϋπολογισμός, δωρεές, ιδιωτικοί πόροι (διαφήμιση, συνδρομές κλπ.)
- **Οργάνωση:** φορέας υλοποίησης
- **Πλαίσιο λειτουργίας:** συνήθως ορίζεται από το κράτος

4.1.1. Παροχές στην αναδοχή

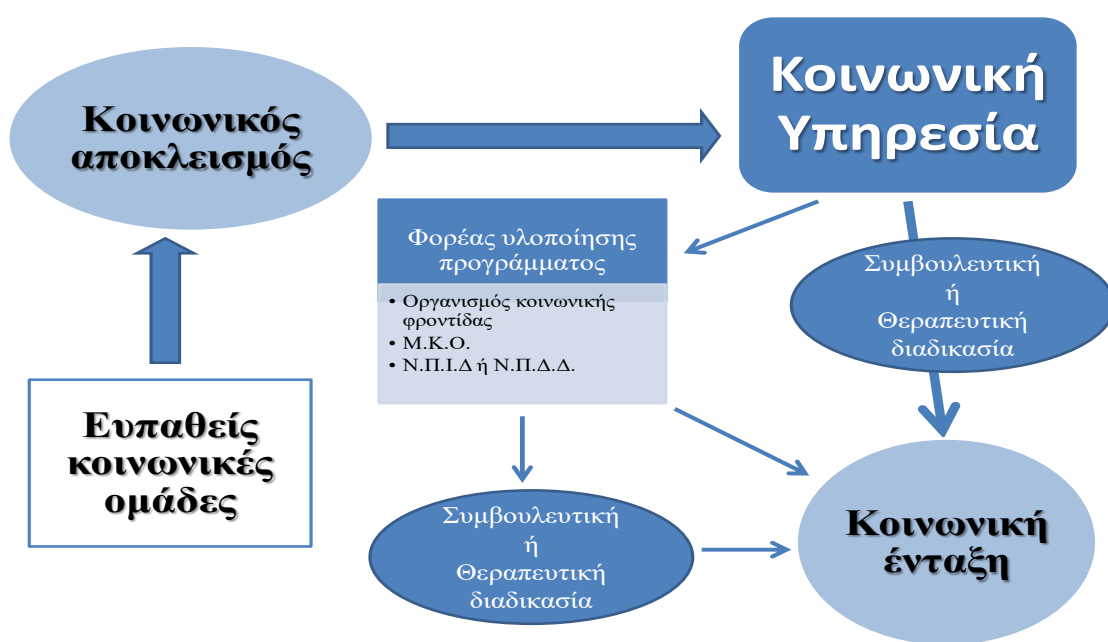
Οι παροχές στην αναδοχή, όπως και σε πληθώρα άλλων προνοιακών προγραμμάτων, μπορούν να περιλαμβάνουν καταρχήν, παροχή σε χρήμα προς τους ανάδοχους γονείς με τη μορφή επιδόματος, μόνιμου ή έκτακτου. Αυτό ενδέχεται να προκύπτει τελικά ανάλογα με το είδος και τη διάρκεια της αναδοχής που πραγματοποιείται κάθε φορά. Μπορεί επίσης, να υπάρχει παροχή σε είδος, όπως σε ρούχα, φάρμακα, σχολικά είδη, δωρεάν ρεύμα, φαγητό κλπ.

Ακόμη μπορεί, και είναι επιθυμητό, να υπάρχει μια σειρά από παροχές υπηρεσιών, όπως είναι η συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη είτε προς τον ανήλικο είτε προς τους ανάδοχους γονείς, η επαγγελματική κατάρτιση του ανηλίκου, η συμμετοχή του σε προγράμματα ψυχαγωγίας ή εκπαιδευτικές δραστηριότητες κλπ.

4.1.2. Εφαρμογή συστήματος αναδοχής

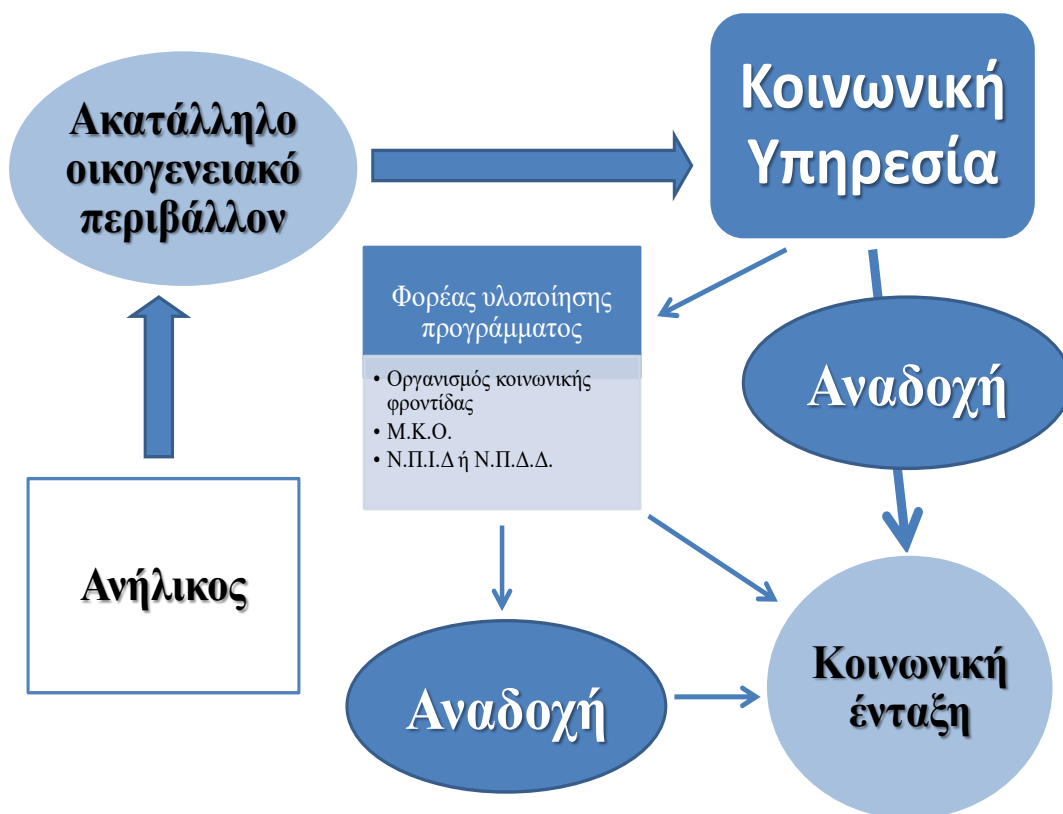
Έχει ενδιαφέρον κατά την εφαρμογή ενός συστήματος υλοποίησης αναδοχής να μελετηθεί ο άξονας της σχέσης μεταξύ αιτήματος – κοινωνικής υπηρεσίας – εφαρμογής συστήματος και τελικού αποτελέσματος. Συνήθως στην κοινωνική πρόνοια προβάλλεται αρχικά ένα αίτημα από κάποιο άτομο το οποίο ανήκει σε κάποια ευπαθή κοινωνική ομάδα, που βιώνει κοινωνικό αποκλεισμό και απευθύνεται στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία. Ο κοινωνικός επαγγελματίας που διαχειρίζεται κάθε περίπτωση καλείται είτε απευθείας από το φορέα που εργάζεται, μέσα από τη συμβουλευτική ή τη θεραπευτική διαδικασία, είτε μέσω παραπομπής στον αρμόδιο φορέα, να οδηγήσει αυτό το άτομο στην κοινωνική ένταξη. Η ανάπτυξη του αιτήματος περιγράφεται συνοπτικά στο σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 1. Η διαδικασία ανάπτυξης ενός αιτήματος κοινωνικής παρέμβασης.

Στο ενδεχόμενο όπου ένας ανήλικος έχει κριθεί ότι πρέπει να απομακρυνθεί άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον του επειδή αυτό είναι ακατάλληλο, η εφαρμογή της αναδοχής επιβάλλεται να γίνει υπό την επίβλεψη της κοινωνικής υπηρεσίας του φορέα στον οποίο τοποθετείται το παιδί, εκτός και αν ο συγκεκριμένος φορέας δεν υλοποιεί αντίστοιχα προγράμματα, οπότε η αναδοχή θα διεκπεραιωθεί στο σύνολό της από την κοινωνική υπηρεσία του φορέα στον οποίο θα γίνει η κατάλληλη παραπομπή του ανηλίκου. Η καθορισμένη εξέλιξη αυτής της διαδικασίας φαίνεται σχηματικά στο επόμενο διάγραμμα.

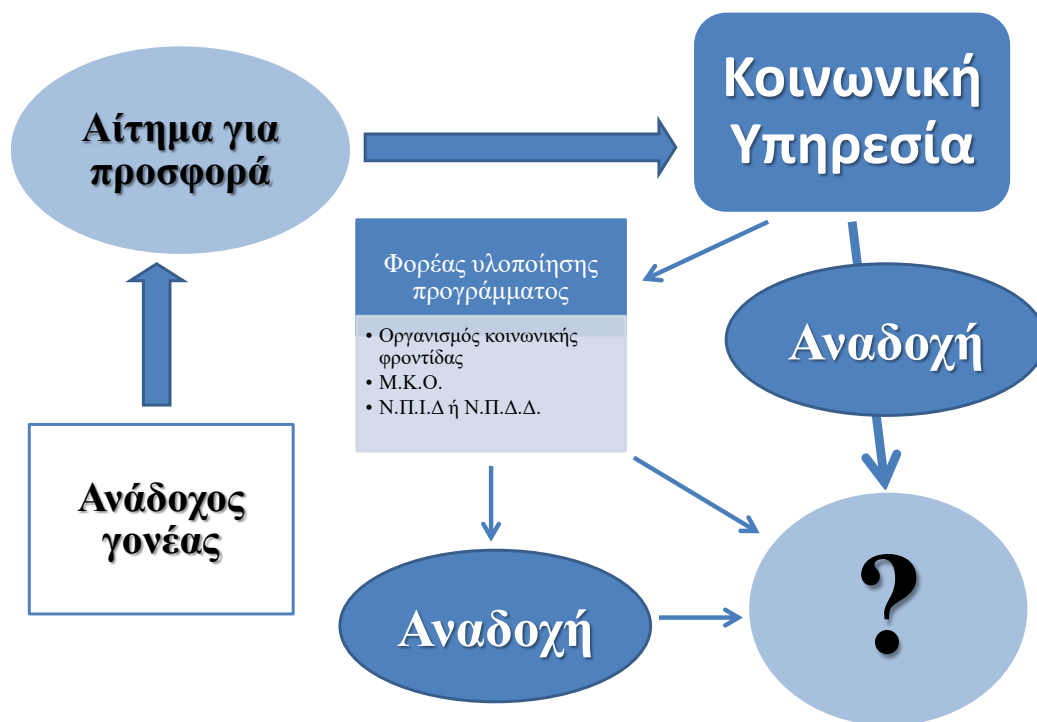
Σχήμα 2. Η εξέλιξη της αναδοχής.

Στην περίπτωση της υλοποίησης του θεσμού της αναδοχής καλό θα είναι να εξεταστεί και η περίπτωση της εμπλοκής του ανάδοχου γονέα. Ο υποψήφιος ανάδοχος γονέας είτε μεμονωμένα είτε ως ζευγάρι, προσεγγίζει αρχικά την κοινωνική υπηρεσία και εκδηλώνει ένα αίτημα για προσφορά το οποίο πρέπει να αξιολογηθεί.

Είναι ζητούμενο για τον κοινωνικό επαγγελματία, μέσα από ένα σύνολο ενεργειών, να ανιχνευθούν τα κίνητρα που ωθούν τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς σε μία τόσο σημαντική απόφαση. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να καταγραφούν κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της κοινωνικής έρευνας και τα οφέλη που αποκομίζει τελικά ο ανάδοχος γονέας. Η μορφή της ανάπτυξης του αιτήματος ενός ανάδοχου γονέα απεικονίζεται διαγραμματικά παρακάτω.

Σχήμα 3. Η διαδικασία ανάπτυξης του αιτήματος ενός ανάδοχου γονέα.

4.2 Χαρακτηριστικά της επαγγελματικής σχέσης

Ο κοινωνικός επαγγελματίας που καλείται να διεκπεραιώσει μια περίπτωση αναδοχής, όποια μορφή και αν έχει αυτή, θα πρέπει να γνωρίζει ότι με τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς αναπτύσσεται μια επαγγελματική σχέση σε όλα τα στάδια εφαρμογής της αναδοχής.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), η επαγγελματική σχέση του κοινωνικού λειτουργού και του εξυπηρετούμενου θα πρέπει να έχει συγκεκριμένα γνωρίσματα, τα κυριότερα από τα οποία αναγράφονται παρακάτω, και που φυσικά τα περισσότερα ισχύουν και στις περιπτώσεις των επαγγελματικών σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ του κοινωνικού επαγγελματία και του ανάδοχου γονέα:

- Πρόκειται για μια αμφίδρομη διεργασία, υποκινούμενη και κατευθυνόμενη από τον ειδικά εκπαιδευμένο κοινωνικό επαγγελματία.
- Διέπεται και καθορίζεται από αρχές, κανόνες και **όρια**.
- Είναι σχέση δυαδική, προσχεδιασμένη και όχι τυχαία, αναπτύσσεται και λειτουργεί σε συγκεκριμένο χώρο (συνήθως στο χώρο της κοινωνικής υπηρεσίας) με συγκεκριμένο στόχο και συγκεκριμένη χρονική διάρκεια.
- Προϋποθέτει την κατανόηση και από τις δύο πλευρές, των ιδιαίτερων αναγκών που προκύπτουν από το κοινωνικό πρόβλημα του εξυπηρετούμενου.
- Προϋποθέτει αμοιβαία αναγνώριση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, αμοιβαία συμφωνία για τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, τα μέσα και τη μορφή της υλοποίησης.
- Συνιστά το πεδίο της σταδιακής ανάπτυξης, της διεργασίας, καθώς και το μέσο της επίδρασης και της διαμεσολάβησης στον εξυπηρετούμενο και στο περιβάλλον του.
- Αποτελεί πρότυπο διαπροσωπικής συναλλαγής, υπόδειγμα για τη βελτίωση των ελλειμματικών διαπροσωπικών σχέσεων και για τη δημιουργία πιο εποικοδομητικών και ουσιαστικών μελλοντικών σχέσεων.
- Είναι δυναμική, καθώς η εμπιστοσύνη και το ενδιαφέρον των δύο πλευρών για τη σχέση και το στόχο της δοκιμάζονται συνεχώς.
- Επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. σχέσεις του προϊσταμένου - εργοδότη με τον κοινωνικό επαγγελματία, από το ισχύον πλαίσιο της επαγγελματικής συνεργασίας κλπ.), το βαθμό αυτογνωσίας και αυτοελέγχου του κοινωνικού επαγγελματία, καθώς και από την ικανότητά του να επιβάλλει το κύρος και τον κοινωνικό ρόλο της υπηρεσίας του.

4.2.1 Βασικές αρχές στην άσκηση της επαγγελματικής σχέσης

Στο διάστημα που η επαγγελματική σχέση μεταξύ του κοινωνικού επαγγελματία και του ανάδοχου γονέα βρίσκεται σε εξέλιξη, είτε πριν την έναρξη της αναδοχής, είτε κατά τη διάρκεια, είτε μετά τη λήξη της, θα πρέπει να τηρούνται με συνέπεια οι παρακάτω βασικές αρχές:

- Ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας του κάθε ατόμου.
- Η εχεμύθεια είναι απολύτως απαραίτητη για την εδραίωση μιας καλής επαγγελματικής σχέσης. Ο κοινωνικός επαγγελματίας πρέπει να δείχνει εχεμύθεια για κάθε προσωπική πληροφορία που αφορά τον εξυπηρετούμενο, εκτός εάν απαιτείται να μοιραστεί τις πληροφορίες αυτές με κάποιον άλλο επαγγελματία για την αποτελεσματικότερη βοήθεια ή για την ασφάλεια του εξυπηρετουμένου.
- Κάθε περίπτωση είναι διαφορετική και μοναδική.
- Κάθε άτομο έχει δικαίωμα να αναζητά τη βελτίωση στην ποιότητα της ζωής του.
- Τα άτομα που ανήκουν σε κάποια ευπαθή ομάδα έχουν ανάγκη προστασίας στις περιπτώσεις που αντιμετωπίζουν κάποιο κίνδυνο και βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό.
- Προϋπόθεση για την παρέμβαση στα προβλήματα και στη ζωή ενός ατόμου είναι η συναίνεση και η συγκατάθεσή του στην παρέμβαση αυτή, εκτός από τις περιπτώσεις των ανηλίκων, όπου ανάλογα με την περίπτωση ενδέχεται και να μην απαιτείται.
- Η προσπάθεια κατανόησης του ατόμου δεν εξαντλείται με την απλή ερμηνεία των θέσεων που εκφράζει με λόγια.
- Ο στόχος της παρέμβασης δεν είναι να αξιολογηθεί από ηθική άποψη ο εξυπηρετούμενος. Αξιολογούνται οι δυνατότητες και τα θετικά του στοιχεία.

4.2.2 Διαφορές μεταξύ συμβουλευτικής και ελεύθερης συζήτησης

Έχει παρατηρηθεί κάποιες φορές ο κοινωνικός επαγγελματίας, είτε προκειμένου να νιώθει ο ίδιος πως αντιμετωπίζει καλύτερα τις ανάγκες ενός ανηλίκου ή ενός υποψήφιου ανάδοχου γονέα είτε περισσότερο στην προσπάθεια να τον κάνει να νιώσει πιο άνετα, να κινείται στα όρια των επαγγελματικών σχέσεων και να συγχέει λανθασμένα τη διαδικασία της συμβουλευτικής.

Επιπλέον, είναι γνωστό πως η τήρηση των βασικών κανόνων ενδυναμώνει τον κοινωνικό επαγγελματία με τα απαραίτητα εφόδια για την αναγνώριση των κινήτρων των υποψήφιων ανάδοχων γονέων. Μολονότι, σπάνια εμφανίζονται πλέον περιπτώσεις υποψήφιων ανάδοχων γονέων που θα αναφέρουν ότι θέλουν να αναθρέψουν ένα παιδί για ιδιοτελείς σκοπούς, ωστόσο η αναγνώριση των πραγματικών κινήτρων παραμένει μια ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση (Κουσίδου, 2000). Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται επιγραμματικά, οι κυριότερες διαφορές μεταξύ συμβουλευτικής και ελεύθερης συζήτησης, που κάθε κοινωνικός επαγγελματίας είναι καλό να γνωρίζει, ώστε να μπορεί να αποφεύγει δυσκολίες στην προσπάθεια που καταβάλει για συνεργασία με τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς.

Πίνακας 1. Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ συμβουλευτικής και συζήτησης

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ	ΣΥΖΗΤΗΣΗ
Συγκεκριμένος στόχος	Μη συγκεκριμένος στόχος
Εστίαση σε συγκεκριμένα θέματα	Ελεύθερο θέμα
Στοχεύει στην αλλαγή στάσεων χρησιμοποιώντας τη μαιευτική μέθοδο	Καταβάλλεται προσπάθεια για να πείσει κανείς τους άλλους
Βασική της προϋπόθεση είναι η ενσυναίσθηση	Αντιπαράθεση απόψεων χωρίς να υπάρχει απαραίτητα συναισθηματική κατανόηση
Γίνεται σε κλειστό χώρο και προστατεύεται το προσωπικό απόρρητο	Δεν υπάρχει ορισμένος χώρος. Η συζήτηση δεν είναι απόρρητη
Συγκεκριμένοι ρόλοι μεταξύ κοινωνικού επαγγελματία και εξυπηρετούμενου	Ισοτιμία στη συμμετοχή
Διάρκεια καθορισμένη και περιορισμένη	Δεν υπάρχει καθορισμένη διάρκεια
Έκφραση συναισθημάτων	Προσπάθεια απόκρυψης συναισθημάτων

4.2.3 Στάδια παρέμβασης στη συμβουλευτική

Τις περισσότερες φορές τα στάδια παρέμβασης στη συμβουλευτική δεν είναι απόλυτα διακριτά. Κάποιες φορές μάλιστα, τυχάνει να συμπίπτουν ή να εναλλάσσονται ανάλογα με τις συνθήκες, καθώς συνήθως πρόκειται για κυκλική και δυναμική διαδικασία. Στο αρχικό στάδιο γίνεται από τον κοινωνικό επαγγελματία η συλλογή των βασικών πληροφοριών, η λήψη του κοινωνικού ιστορικού και είναι η καλύτερη περίοδος για την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης στην επαγγελματική σχέση. Στη συνέχεια, στο ενδιάμεσο στάδιο, πραγματοποιείται και η κυρίως παρέμβαση, αφού προηγουμένως έχει ολοκληρωθεί η εκτίμηση της κατάστασης. Αυτό είναι το στάδιο, όπου υλοποιείται ο κύριος άξονας της παρέμβασης. Το τελευταίο στάδιο συνήθως περιλαμβάνει μια σύντομη αναφορά αξιολόγησης πριν από την οριστική απόφαση για την ολοκλήρωση και τη λήξη της συνεργασίας.

4.2.4 Λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία

Είναι πολύ σημαντικό για έναν κοινωνικό επαγγελματία που διαχειρίζεται την διεξαγωγή της αναδοχής να αντιλαμβάνεται τη σημασία που έχει η αποτύπωση των συμβόλων με λεκτικό τρόπο ή με μη λεκτικό, καθώς και τη σωστή ερμηνεία των μηνυμάτων που προέρχονται από τους ανάδοχους γονείς και από τον ανήλικο, είτε αυτά εκφράζονται με λέξεις είτε όχι. Σε μια δυναμική διαδικασία, όπως αυτή που αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σχέσης και ιδιαίτερα στη συνέντευξη, εμφανίζεται το φαινόμενο της αλληλεπίδρασης του κοινωνικού επαγγελματία με τον εξυπηρετούμενο, όπου υπάρχει εκατέρωθεν διαρκώς μια αποστολή και λήψη από σιωπηλά σήματα. Όλες οι μη λεκτικές συμπεριφορές, οι χειρονομίες που γίνονται, η στάση του σώματος, η ταχύτητα της ομιλίας ή η ένταση της φωνής, όπως και η οπτική επαφή είναι δυνατό να στέλνουν ισχυρά μηνύματα.

Ακόμα και παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση θεωρούνται επίσης ένα μέσο για τη μη λεκτική επικοινωνία.. Η εμφάνιση, επίσης, είναι δυνατό να αλλάξει τις φυσιολογικές αντιδράσεις, αλλά και κάποιες από τις κρίσεις και τις ερμηνείες. Για αυτό είναι χρήσιμο για τον κοινωνικό επαγγελματία να γνωρίζει ορισμένες από τις κυριότερες διαφορές μεταξύ της λεκτικής και της μη λεκτικής επικοινωνίας που αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2. Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας

Λεκτική επικοινωνία	Μη λεκτική επικοινωνία
συνειδητή μορφή επικοινωνίας	συχνά ασυνείδητη μορφή επικοινωνίας
προκύπτουν προβλήματα από τη διαφορετική ερμηνεία των λέξεων	το μήνυμα που μεταφέρεται με μη λεκτικό τρόπο μπορεί να αναιρεί εκείνο που εκφράζεται με λόγια
περιλαμβάνει χρήση λέξεων	δεν περιλαμβάνει χρήση λέξεων
αποτελεί διανοητική διαδικασία και στηρίζεται στην κατανόηση κάθε λεκτικής έκφρασης	συμπληρωματική διαδικασία του προφορικού λόγου που εμπεριέχει συναισθήματα
λειτουργεί πάνω σε κοινωνικούς κανόνες	αποτελεί ένα αυστηρά προσωπικό κόσμο για το κάθε άτομο

4.3. Βασικές δεξιότητες ανάπτυξης της επαγγελματικής σχέσης

Υπάρχει ένα σύνολο δεξιοτήτων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον κοινωνικό επαγγελματία στην προσπάθεια που καταβάλλει για την πιο μεθοδική ανάπτυξη της επαγγελματικής σχέσης. Η σωστή επιλογή και εφαρμογή τους συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών που ενδέχεται να προκύψουν, καθώς πρόκειται για μια σχέση δυναμική, που αναπτύσσεται μεταξύ ανθρώπων.

Επομένως, είναι χρήσιμο για έναν κοινωνικό επαγγελματία να εφαρμόζει, ανάλογα με την περίπτωση που καλείται να διαχειριστεί, ορισμένες από τις βασικές δεξιότητες που αποτυπώνονται παρακάτω (Αδαμίδου και Χαραλάμπους, 2004):

- Η διατύπωση του σκοπού της επαγγελματικής σχέσης με σαφήνεια.
- Η διάκριση των ρόλων μεταξύ του κοινωνικού επαγγελματία και του εξυπηρετούμενου.
- Η ενθάρρυνση του εξυπηρετούμενου για ανατροφοδότηση σχετικά με το σκοπό της συνάντησης.
- Η ένδειξη πίστης στις δυνατότητες που έχει η από κοινού συνεργασία.

- Η συλλογή πληροφοριών μεταξύ των συναντήσεων.
- Η δυνατότητα για μετατόπιση της συζήτησης από γενικά σε συγκεκριμένα θέματα.
- Η κατανόηση των συναισθημάτων του εξυπηρετούμενου.
- Η έκφραση των συναισθημάτων του εξυπηρετούμενου με λόγια.
- Ο έλεγχος των προσωπικών σκέψεων και συναισθημάτων.
- Η υποστήριξη των δυνατοτήτων του εξυπηρετούμενου.
- Η τμηματοποίηση και διαβάθμιση των ανησυχιών και των ενδιαφερόντων του εξυπηρετούμενου.
- Η διατήρηση της έμφασης.
- Η παροχή πληροφοριών με σαφήνεια.
- Ο χειρισμός του θέματος εξουσίας.
- Η ενίσχυση του ατόμου σε θέματα που θεωρούνται ταμπού.
- Ο προσδιορισμός των συναισθηματικών εμποδίων στην συνάντηση.
- Η υπόδειξη της έλευσης του τερματισμού της συνάντησης.
- Ο κατάλληλος χειρισμός των συναισθημάτων του εξυπηρετούμενου λόγω του τερματισμού.

Είναι προφανές, ότι σε κάθε συνάντηση με τον ανήλικο ή τον ανάδοχο γονέα χρησιμοποιούνται από τον κοινωνικό επαγγελματία εκείνες οι δεξιότητες που θεωρούνται ως οι πιο κατάλληλες, ώστε να αναπτυχθεί η επαγγελματική σχέση πάνω σε μια σταθερή βάση, όπου θα ευνοείται η πιο εποικοδομητική εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής.

4.4 Τεχνικές για την εδραίωση της συνεργατικής επαγγελματικής σχέσης

Χρήσιμες είναι επίσης οι τεχνικές που βοηθούν έναν κοινωνικό επαγγελματία, ώστε να σταθεροποιήσει και να παγιώσει μια συνεργατική επαγγελματική σχέση τόσο με τον ανάδοχο γονέα, όσο και με τον ανήλικο. Παρακάτω αναφέρονται ενδεικτικά οι βασικές τεχνικές για την εδραίωση της επαγγελματικής σχέσης που βασίζεται στον άξονα της από κοινού συνεργασίας (Beck, Emery & Greenberg, 1985):

- Αποφεύγονται οι κρυφές διαδικασίες από τον κοινωνικό επαγγελματία. Όλα τα βήματα της συνεργασίας περιγράφονται και εξηγούνται αναλυτικά στον εξυπηρετούμενο.
- Η δουλειά για το σπίτι καθορίζεται συνεργατικά. Ο κοινωνικός επαγγελματίας ενθαρρύνει τον εξυπηρετούμενο να πει τη γνώμη του σχετικά με τη δουλειά για το σπίτι.
- Ο κοινωνικός επαγγελματίας οφείλει να παραδέχεται τα λάθη του. Αυτή η στάση είναι πολύ πιο αποτελεσματική από τη στάση αυθεντίας.
- Το περιβάλλον των συναντήσεων θα πρέπει να είναι διαμορφωμένο κατάλληλα

4.4.1 Διαχείριση συνέντευξης στην αναδοχή

Προκειμένου να αποφεύγονται προβλήματα και δυσλειτουργίες κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης στην αναδοχή ο κοινωνικός επαγγελματίας θα πρέπει να έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα, ώστε να αναγνωρίζει το προσωπικό πρότυπο σκέψης του ανήλικου και των ανάδοχων γονέων.

Επίσης, σε γενικές γραμμές, είναι επιθυμητό να αποφεύγει τους γενικούς χαρακτηρισμούς που εκφράζονται με ετικέτες ή ταμπέλες και τις αξιολογικές κρίσεις, γιατί αυτό ενδεχομένως είτε να ευνοήσει την ανάδειξη ενός ελλείμματος εμπιστοσύνης, είτε ακόμη και να οδηγήσει την επαγγελματική σχέση σε κατάσταση ρήξης, γεγονός το οποίο δεν είναι επιθυμητό, καθώς δεν ευνοεί την επιτυχημένη εφαρμογή της αναδοχής.

Επίσης, ο κοινωνικός επαγγελματίας δεν πρέπει να αποδίδει τις δυσλειτουργικές συμπεριφορές που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διάρκεια εφαρμογής της αναδοχής, σε ασυνείδητες επιθυμίες είτε του ανηλίκου, είτε του ανάδοχου γονέα, αλλά να επεμβαίνει σε συνειδητό επίπεδο με αμεσότητα, ώστε να αποφεύγεται η διαιώνιση μιας δυσάρεστης κατάστασης. Υφίσταται μια ακόμα διάσταση που αφορά την επιθυμία του παιδιού για επανασύνδεση με τη φυσική οικογένεια, που άλλες φορές εκφράζεται ανοικτά, ενώ άλλες κρύβεται επιμελώς, μολονότι ταυτόχρονα το παιδί διατηρεί την ελπίδα πως κάποτε, στο μέλλον θα αποκατασταθεί η σχέση του με τους φυσικούς του γονείς (Worden, 1991). Ο κοινωνικός επαγγελματίας οφείλει να κατευθύνει τους ανάδοχους γονείς στους κατάλληλους χειρισμούς αφού πρώτα λάβει υπόψη τους επιμέρους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του παιδιού, όπως είναι η ηλικία του, το είδος και η διάρκεια της αναδοχής, καθώς και οι προοπτικές που υπάρχουν για την επιστροφή του στη φυσική οικογένεια.

4.4.2 Γενικές αρχές που πρέπει να τηρούνται κατά το σχεδιασμό της αναδοχής

Αποτελεί γεγονός πως η εργασία του κοινωνικού επαγγελματία μέσα στην διαδικασία της αναδοχής είναι κομβική, όταν ειδικά είναι εκείνος που εμπλέκεται άμεσα στην επιλογή των ανάδοχων γονέων και στο κατάλληλο ταίριασμα με το παιδί, που πρόκειται να τους δοθεί.

Έτσι είναι σημαντικό, πριν ξεκινήσει η υλοποίηση μιας αναδοχής, όποια μορφή κι αν έχει, να εξετάζεται με λεπτομέρεια το σύνολο της διαδικασίας και να σχεδιάζεται με ακρίβεια η μορφή της αναδοχής που θα επιφέρει ουσιαστική βελτίωση στη ζωή του ανηλίκου, όπως και τα επιθυμητά προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Οι βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται από τον κοινωνικό επαγγελματία κατά το σχεδιασμό της αναδοχής είναι καταρχήν να αποφεύγει να εντάσσει τον ανήλικο και τους ανάδοχους γονείς σε στερεότυπες κατηγορίες και να διατηρεί την αισιοδοξία του, ακόμη και όταν φαίνεται ότι ίσως να υπάρχει κάποια παρέκκλιση από τον αρχικό σχεδιασμό. Επίσης θα πρέπει να εντοπίζει, να χειρίζεται και να ελέγχει τις δικές του δυσλειτουργικές σκέψεις.

Υπάρχουν κάποιες φορές, ωστόσο, που η αναδοχή δεν θα ολοκληρωθεί, όπως είχε προγραμματιστεί αρχικά, όσο καλός και αν είναι ο σχεδιασμός, όσο σωστά και αν έχουν τηρηθεί όλες οι απαραίτητες διαδικασίες και τα πρωτοκόλλα. Αυτό είναι δυνατό να συμβεί είτε γιατί οι ανάδοχοι γονείς κάνουν ανάκληση, είτε γιατί υπάρχει το ενδεχόμενο να διαπιστωθεί ότι η εξέλιξη του ανηλίκου παραμένει στάσιμη ή εξελίσσεται σε προβληματική. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο κοινωνικός επαγγελματίας θα πρέπει να αντέχει τη ματαίωση. Όμως, σε κάθε περίπτωση είναι βασικό να διατηρεί εκείνη τη στάση που θα επιτρέπει την επίλυση όλων των προβλημάτων απέναντι στις δυσκολίες που προκύπτουν.

4.4.3 Απαιτούμενοι χειρισμοί για την ομαλή λήξη της αναδοχής

Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει μια σειρά από κατάλληλους χειρισμούς από τον κοινωνικό επαγγελματία, όταν μια αναδοχή οδεύει προς τη λήξη της. Πρωταρχικά, είναι αναγκαία η έγκαιρη ενημέρωση και η προετοιμασία του ανήλικου και των ανάδοχων γονέων για τη λήξη, ειδικά στην περίπτωση που αυτή δεν έχει οριστεί ρητά κατά την έναρξη. Σύμφωνα με τον Παπακώστα (1994), θα πρέπει η συχνότητα των συναντήσεων να μειώνεται σταδιακά και να προγραμματίζονται αναμνηστικές συναντήσεις.

Σε κάθε περίπτωση η απόφαση για τη λήξη της αναδοχής δεν πρέπει να αποτελεί αυθαίρετη απόφαση του κοινωνικού επαγγελματία. Ακόμα και στην περίπτωση που παρουσιάζεται αρνητική εξέλιξη στην πορεία της θα πρέπει να ορίζεται με συγκεκριμένα πρωτόκολλα η μέθοδος που θα ορίζεται ο τερματισμός της αναδοχής. Τέλος, είναι προφανές ότι ο κοινωνικός επαγγελματίας οφείλει να γίνεται όλο και λιγότερο παρεμβατικός κατά τη φάση του τερματισμού.

4.5 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς παιδικής προστασίας

Είναι γνωστό πως υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός προβλημάτων που ταλανίζουν τους φορείς της παιδικής προστασίας και ουσιαστικά δυσχεραίνουν την προσπάθεια ενός κοινωνικού επαγγελματία για την επίτευξη ενός επιθυμητού αποτελέσματος στη φάση υλοποίησης της αναδοχής. Συνοπτικά, τα κυριότερα από αυτά τα προβλήματα είναι τα κάτωθι:

- η μειωμένη προβολή και διαφήμιση που περιορίζουν την προσβασιμότητα στα άτομα που έχουν πραγματικά ανάγκη
- η ανεπάρκεια των οικονομικών πόρων
- η έλλειψη σταθερού θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου
- η γραφειοκρατία, η πολυπλοκότητα και ο πολυκερματισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών
- η έλλειψη δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων που υλοποιούν προγράμματα αναδοχής
- οι ελλείψεις που παρατηρούνται σε υλικοτεχνική υποδομή όπως και σε προσωπικό

4.5.1 Τρόποι αντιμετώπισης των υφιστάμενων προβλημάτων

Είναι κατανοητό, πως μόνο με την επίλυση ενός μέρους ή και του συνόλου των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί θα μπορούσε να ενισχυθεί έμπρακτα το έργο του κοινωνικού επαγγελματία μέσα σε όλες τις φάσεις της αναδοχής.

Είναι πολύ σημαντική η αύξηση της χρηματοδοτικής ενίσχυσης των φορέων παιδικής προστασίας για την κάλυψη της παροχής των νέων υπηρεσιών μέσω της ανεύρεσης νέων πόρων και εκτός του κρατικού προϋπολογισμού. Επιπλέον, διαφαίνεται ως επιτακτική ανάγκη η συστηματική διαβούλευση με τους φορείς υλοποίησης κατά την αξιολόγηση των υφιστάμενων κοινωνικών δομών και των προγραμμάτων αναδοχής, ώστε να έχουν καταγραφεί έγκαιρα τα πιθανά προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν και να έχει δρομολογηθεί η επίλυσή τους πριν από την έναρξη υλοποίησης ενός προγράμματος. Επίσης, η συγκέντρωση και η ενοποίηση όλων των φορέων και των παροχών που αλληλεπικαλύπτονται συνθέτουν τα βασικά προαπαιτούμενα για την επιτυχή έκβαση ενός προγράμματος αναδοχής.

Έχει εκφραστεί ως πάγιο το αίτημα όλων των εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και των εργαζομένων, για τη θέσπιση ενός σταθερού, συνεκτικού και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου από την πολιτεία, που θα προάγει τη διαδικασία του θεσμού της αναδοχής και θα ρυθμίζει με σαφήνεια, όλες εκείνες τις λεπτομέρειες που παρουσιάζονται σε όλα τα στάδια εφαρμογής. Τέλος, αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι η ηλεκτρονική δικτύωση όλων των κοινωνικών υπηρεσιών θα συμβάλει στην ταχύτερη και πιο εποικοδομητική δράση του κοινωνικού κράτους, ώστε αυτό να αποτελεί αρωγό στην αποτελεσματική διαχείριση της εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής και με αυτό τον τρόπο να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή συνεισφορά του σε τυχόν προβλήματα που θα προκύπτουν.

4.6 Ανησυχητικές προοπτικές στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας

Στις σημερινές συνθήκες της οικονομικής κρίσης οι εξελίξεις στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας αντιμετωπίζονται από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την προσπάθεια κάλυψης των πρωτογενών ελλειμμάτων στους προϋπολογισμούς τους. Αυτό απαιτεί παρεμβάσεις κυρίως στην κατεύθυνση της διασφάλισης της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της μεταβίβασης σημαντικών οικονομικών βαρών και προβλημάτων στις επόμενες γενεές, της μετατροπής των συνταξιοδοτικών συστημάτων από διανεμητικά σε κεφαλαιοποιητικά και της ανάληψης του μεγαλύτερου μέρους της χρηματοδότησης των κοινωνικών παροχών από τους εξυπηρετούμενους.

Μέσα από αυτή την θεώρηση είναι εμφανές ότι η περικοπή των κοινωνικών δαπανών που εκτυλίσσεται την τελευταία δεκαετία είναι πολύ πιθανό να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια. Η επίδραση αυτών των περικοπών έχει καταρχήν άμεσο αντίκτυπο στη συνέχιση της μείωσης των παροχών, και κυρίως των παροχών σε χρήμα. Επιπλέον, η ελάττωση του αριθμού των εξυπηρετούμενων μέσω της επιδείνωσης των όρων και των συνθηκών ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών θα είναι μια ακόμη συνέπεια που θα διαφανεί με έντονο τρόπο στο μέλλον, αν δεν αλλάξει μορφή η προτεραιότητα της κάλυψης των οικονομικών ελλειμμάτων.

Η αύξηση της φτώχειας αποτελεί ακόμη μια σημαντική συνέπεια που θα έχει ως κατάληξη την άμεση επιβάρυνση στην πτώση του βιοτικού επιπέδου των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Απόρροια των αρνητικών εξελίξεων θα είναι και η διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων με τις δυσμενείς συνέπειες που συνεπάγονται από τη διατήρηση του χαμηλού επιπέδου των προσφερόμενων κοινωνικών παροχών. Ως φυσικό επακόλουθο όλων αυτών θα ήταν ο περιορισμός της κοινωνικής συνοχής με τελικό αποτέλεσμα τη σταδιακή μετατροπή του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου σε πρότυπο κράτους-φιλανθρωπίας.

4.7 Σύγχρονες τάσεις στην αναδοχή ανηλίκου

Μολονότι είναι διαπιστωμένος ο κίνδυνος για περιορισμό του κοινωνικού κράτους, μέσω της διαρκούς μείωσης των κοινωνικών δαπανών, όσον αφορά την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της μακρόχρονης παραμονής των ανηλίκων στα ιδρύματα, η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως σκοπό να προάγει το θεσμό της αναδοχής και με αυτό τον τρόπο, χωρίς να αυξήσει τις οικονομικές δαπάνες, να είναι δυνατό να επιτευχθούν τα κάτωθι:

- Η διευκόλυνση της πρόσβασης του ανηλίκου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Η εξασφάλιση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Η εξεύρεση εργασίας.
- Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων παιδικής προστασίας.
- Η μείωση της φτώχειας και η καταπολέμηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η προστασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Η μείωση της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Οπότε είναι προφανές ότι πλέον οι σύγχρονες τάσεις στην αναδοχή αποσκοπούν στην ικανοποίηση όσο το δυνατό περισσότερων αιτημάτων από τα προαναφερόμενα και ανάλογα με την περίπτωση του ανηλίκου και τις συγκεκριμένες και εξατομικευμένες ανάγκες που έχουν καταγραφεί. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθούν και οι νέες προκλήσεις που εμφανίζονται στο θεσμό της αναδοχής. Με την αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας και της εγκατάλειψης των ανηλίκων κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ενισχύθηκε η ανάγκη εξεύρεσης νέων τρόπων μέριμνας για τους ανήλικους που πρέπει να απομακρυνθούν άμεσα από τη φυσική τους οικογένεια. Αυτό αποτελεί μια βασική πρόκληση για το θεσμό της αναδοχής, που έρχεται να καλύψει με δραστικό τρόπο αυτό το πεδίο. Επιπλέον, η παιδική μέριμνα ανέκυψε ως μείζον νέο πεδίο παρέμβασης με την ένταξη όλο και περισσότερων γυναικών στην αγορά εργασίας. Ίσως η ενίσχυση του θεσμού της επαγγελματικής αναδοχής να είναι η ενδεδειγμένη λύση, ώστε ο θεσμός της αναδοχής να καταφέρει να αντιμετωπίζει τις ολοένα και αυξανόμενες προκλήσεις.

4.8 Θετικές επιπτώσεις παρεμβάσεων

Αντί επιλόγου, στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα, θα μπορούσε να υπάρξει μια σύντομη αναφορά στις θετικές επιπτώσεις του θεσμού της αναδοχής, όπως είναι για παράδειγμα, η επίτευξη της κοινωνικής ένταξης ή της επανένταξης των ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο. Είναι προφανές ότι ο ρόλος του κοινωνικού επαγγελματία σε όλα τα στάδια υλοποίησης της αναδοχής είναι καταλυτικός και συμβάλει τα μέγιστα στην επιτυχή εφαρμογή του θεσμού, με την οποία εξασφαλίζεται η αποδοτική πρόληψη του κινδύνου εμφάνισης κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού για τις κατηγορίες παιδιών που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ή μεταπίπτουν σε αυτές.

Ακόμη, είναι δεδομένο ότι μέσα από το θεσμό της αναδοχής μπορεί να επιτευχθεί η καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των διακρίσεων στο κοινωνικό πεδίο, καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Στις θετικές επιπτώσεις του θεσμού της αναδοχής συγκαταλέγεται έμμεσα και η μείωση της εγκληματικότητας, καθώς από την επιτυχημένη εφαρμογή προγραμμάτων αναδοχής, περιορίζεται σημαντικά η ροπή των ανηλίκων προς την παραβατικότητα και η εμπλοκή τους σε παραβατικές πράξεις.

Επομένως, αποτελεί λογική συνέπεια η καλλιέργεια του αισθήματος της ασφάλειας, τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Συνοψίζοντας, μέσα από αυτή τη θεματική ενότητα, αποδεικνύεται τελικά με emphaticό τρόπο ότι η ουσιαστική συμβολή του κοινωνικού επαγγελματία κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της αναδοχής, σε όλες τις μορφές της, είναι αυτή που μπορεί να εγγυηθεί την αποτελεσματική κάλυψη όλων των αναγκών του ανηλίκου που έχουν καταγραφεί.

Βιβλιογραφία

- Αδαμίδου, Α. & Χαραλάμπους, Κ. (2004). *Η συμβολή της επαγγελματικής σχέσης κοινωνικού λειτουργού – εξυπηρετούμενου στις διαπροσωπικές σχέσεις του εξυπηρετούμενου*. (Πτυχιακή Εργασία), ΤΕΙ Κρήτης-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Ηράκλειο.
- Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία - Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουσίδου Τ., (2000). *Υιοθεσία, Τάσεις- Πολιτική- Πρακτική*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Παπακώστας, Ι. (1994). *Γνωσιακή Ψυχοθεραπεία..* Αθήνα: Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς.
- Beck, A. T., Emery, G., & Greenberg, R. (1985). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. New York: Basic Books.
- Worden J. W., (1991). *Grief Counseling and Grief Therapy: A Handbook for the Mental Health Practitioner*. New York: Springer Publishing Company.

Ασκήσεις

Όπως και στην προηγούμενη θεματική ενότητα, έτσι και σε αυτήν, προκειμένου να υπάρξει πλήρης κάλυψη όλων των εκπαιδευτικών αναγκών των επιμορφούμενων θα χρησιμοποιηθούν συγκεκριμένες εκπαιδευτικές τεχνικές που θα προωθούν την ενεργή συμμετοχή τους. Οι κυριότερες εκπαιδευτικές τεχνικές που θα εφαρμοστούν είναι η εμπλουτισμένη εισήγηση, η τεχνική των ερωτήσεων – απαντήσεων, ο καταιγισμός ιδεών, η χιονοστιβάδα, η εργασία σε ομάδες και η μελέτη περίπτωσης. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα παράδειγμα εφαρμογής της τεχνικής του καταιγισμού ιδεών και η περιγραφή μιας μελέτης περίπτωσης.

Άσκηση 1^η: Καταιγισμός ιδεών

Οι επιμορφούμενοι θα κληθούν να συμμετέχουν με αυθορμητισμό στην απάντηση του ερωτήματος «Ποια είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας κοινωνικός επαγγελματίας;». Ο καταιγισμός ιδεών είναι μια τεχνική στην οποία οι επιμορφούμενοι προβαίνουν σε αυθόρμητη και ελεύθερη έκφραση ιδεών και όλες οι απαντήσεις τους καταγράφονται στον πίνακα. Στη συνέχεια, και αφού ολοκληρωθούν και καταγραφούν όλες οι απαντήσεις, θα γίνει μια προσπάθεια διαχωρισμού των γνωρισμάτων που έχουν καταγραφεί σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία θα περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά που θεωρείται ότι είναι έμφυτα, ενώ η δεύτερη αυτά που αποκτώνται μετά από εκπαίδευση.

Άσκηση 2^η: Μελέτη περίπτωσης

Ο Γρηγόρης είναι 14 ετών με ήπια παραβατική συμπεριφορά και η αδερφή του η Ειρήνη είναι 8 ετών και προέρχονται από μια δομημένη οικογένεια. Κάποια στιγμή, εντελώς ξαφνικά, οι γονείς σκοτώνονται σε τροχαίο ατύχημα και τα παιδιά μένουν ορφανά. Από τους συγγενείς του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος δεν εκδηλώνει ΚΑΝΕΙΣ ενδιαφέρον για την ανάληψη της ευθύνης της ανατροφής των δύο παιδιών.

Οι επιμορφούμενοι χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες των 5-6 μελών, με τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται παρακάτω:

ΟΜΑΔΑ Α΄

Είστε ο-η επιμελητής/τρια ανηλίκων που έχετε την επίβλεψη του Γρηγόρη και ενημερώνετε για το θάνατο των γονέων του, ενώ έχετε μαζί του σε εκκρεμότητα ένα δικαστήριο για μια υπόθεση.

ΟΜΑΔΑ Β΄

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας του γενικού νοσοκομείου στο οποίο έχουν παραπεμφθεί τα παιδιά προσωρινά μέχρι να εξευρεθεί κάποια λύση.

ΟΜΑΔΑ Γ΄

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας του Δήμου στον οποίο διαμένουν ο Γρηγόρης και η Ειρήνη και σας ενημερώνουν ότι υπάρχουν καταγγελίες από δημότες ότι τα παιδιά περιφέρονται και διαμένουν τις νύχτες στο δημοτικό πάρκο για τρίτη συνεχόμενη ημέρα.

ΟΜΑΔΑ Δ΄

Είστε ο-η υπεύθυνος/η της κοινωνικής υπηρεσίας του φορέα παιδικής προστασίας που έχουν παραπεμφθεί τα παιδιά με εισαγγελική εντολή.

Και στις τέσσερις περιπτώσεις οι επιμορφούμενοι καλούνται να επεξεργαστούν τα δεδομένα της περίπτωσης και να δώσουν απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

1. Θα εξετάζατε την πιθανότητα για αναδοχή στη συγκεκριμένη περίπτωση;
2. Αν ΟΧΙ, ποιες είναι οι ενέργειες που κατά τη γνώμη σας είναι αναγκαίο να κάνει ο/η κοινωνικός/ή επαγγελματίας;
3. Αν ΝΑΙ, ποιες είναι οι ενέργειες που κατά τη γνώμη σας είναι αναγκαίο να κάνει ο/η κοινωνικός/ή επαγγελματίας;

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Συνοπτική περιγραφή

Στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα αποσαφηνίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων και αναγνωρίζονται παράλληλα οι ανάγκες του αναδεχόμενου παιδιού. Εντοπίζονται οι κυκλικές διαρκείς ροές ανάμεσα στη φυσική οικογένεια, το παιδί και την ανάδοχη οικογένεια και αφού γίνουν αντιληπτά τα προβλήματα και οι συγκρούσεις που προκύπτουν, αναλύονται οι καλύτεροι τρόποι αντιμετώπισής τους και ομαλής ένταξης των παιδιών στην ανάδοχη οικογένεια. Τέλος, παρουσιάζεται η ενδυνάμωση και υποστήριξη τόσο των αναδεχόμενων παιδιών, όσο και των ανάδοχων γονέων αλλά και των φυσικών βασισμένη στις αρχές της κοινωνικής εργασίας, εφαρμόζοντας τις βέλτιστες τεχνικές επικοινωνίας.

Λέξεις κλειδιά: Δικαιώματα, υποχρεώσεις, κυκλικές ροές, συγκρούσεις, ενδυνάμωση, υποστήριξη, διαχείριση κρίσεων, ένταξη.

Στόχοι της Θεματικής Ενότητας 5:

Η Θεματική Ενότητα 5 στοχεύει στο να δύνανται οι επιμορφούμενοι/νες να:

Σε επίπεδο Γνώσεων:

1. Να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις, αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.
2. Να αναγνωρίζουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες όλων των εμπλεκόμενων στην αναδοχή μερών.
3. Να αντιλαμβάνονται τα συναισθήματα και τα προβλήματα των παιδιών που ετοιμάζονται για αναδοχή.

Σε επίπεδο Δεξιοτήτων:

1. Να εφαρμόζουν τις αρχές και τις βέλτιστες τεχνικές επικοινωνίας στη διαχείριση των συγκρούσεων που προκύπτουν κατά την υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής
2. Να διαχειρίζονται τα συναισθήματα και τα προβλήματα των αναδεχόμενων παιδιών, καθώς και των ανάδοχων αλλά και φυσικών γονέων.
3. Να αξιοποιούν τις αρχές της κοινωνικής εργασίας για τα προγράμματα στήριξης της οικογένειας.

Σε επίπεδο Στάσεων:

1. Να αποδέχονται τη σημασία του ρόλου και του έργου του κοινωνικού επαγγελματία στο θεσμό της αναδοχής.
2. Να υποστηρίζουν την ομαλή ένταξη του ανήλικου στην ανάδοχη οικογένεια.
3. Να κινητοποιούνται σε συμβουλευτικές πρακτικές διαρκούς ενδυνάμωσης των ανάδοχων γονέων.

5. Υποχρεώσεις, αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων

Συνοψίζοντας τα όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω, ως αναδοχή ανηλίκου ορίζεται η ανάθεση της πραγματικής φροντίδας και ανατροφής ενός παιδιού σε τρίτα φυσικά πρόσωπα χωρίς να μεταβάλλονται οι έννομες σχέσεις του ανηλίκου με τους βιολογικούς του γονείς (ή με τον επίτροπό του, αν ο ανήλικος τελεί υπό επιτροπεία).

Συνεπώς, κατά την αναδοχή ανηλίκου οι γονείς ή ο επίτροπος του παιδιού διατηρούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως προς τη γονική μέριμνα ή την επιμέλειά του. Διαφορετική είναι η περίπτωση όταν με απόφαση του Δικαστηρίου, έχει αφαιρεθεί η άσκηση της γονικής μέριμνας ή της επιμέλειας του παιδιού από τους φυσικούς γονείς ή το ίδρυμα και έχει ανατεθεί απευθείας στην ανάδοχη οικογένεια. Από την πλευρά των αναδόχων γονέων, η αναδοχή σημαίνει την ανάληψη της υποχρέωσης για τη φροντίδα των καθημερινών αναγκών διαβίωσης ενός παιδιού στην κατοικία τους, χωρίς να είναι φορείς της γονικής μέριμνας ή υποχρεωτικά της επιμέλειάς του (Γεώργαρου, 2016: 6, 55).

Η εξέλιξη της αναδοχής, σύμφωνα με το νόμο, μπορεί να είναι η εξής:

1. Η επάνοδος και η επανένταξη του παιδιού στη φυσική του οικογένεια, η οποία φυσικά προϋποθέτει ότι τα προβλήματα, εξαιτίας των οποίων είχε συσταθεί η αναδοχή, έπαψαν να υπάρχουν. Σημειώνεται ότι, μια τέτοια εξέλιξη είναι και ο στόχος της αναδοχής.
2. Αν δεν επιτευχθεί ο στόχος και τα προβλήματα δεν ξεπεραστούν, αλλά αντίθετα το παιδί αρχίσει να απομακρύνεται συνεχώς και περισσότερο από τη βιολογική του οικογένεια και να συνδέεται όλο και περισσότερο με την ανάδοχη, τότε οι ανάδοχοι γονείς έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν από το δικαστήριο να αφαιρέσει από τους φυσικούς γονείς την άσκηση είτε μόνο της επιμέλειας είτε και ολόκληρης της γονικής μέριμνας και να την αναθέσει στους ίδιους. Σε τέτοια περίπτωση επέρχεται μεταβολή στις έννομες σχέσεις του παιδιού με τους φυσικούς γονείς και οι ανάδοχοι γίνονται πλέον οι νόμιμοι αντιπρόσωποι του ανηλίκου.
3. Αν το παιδί αποσυνδεθεί εντελώς από τη φυσική του οικογένεια και ιδίως εάν εγκαταλειφθεί από τους φυσικούς του γονείς, η περίπτωση μπορεί να καταλήξει στην τέλεση μιας υιοθεσίας του παιδιού είτε από τους ανάδοχους γονείς είτε και από άλλους, ανάλογα με το συμφέρον του παιδιού.

4. Αν η ανάδοχη οικογένεια αποδειχτεί και αυτή ακατάλληλη, το δικαστήριο μπορεί να αλλάξει τους ανάδοχους γονείς, μετά από αίτηση των φυσικών γονέων, του επιτρόπου, άλλων συγγενών, του εισαγγελέα ή και αυτεπάγγελτα.
5. Οι ανάδοχοι γονείς μπορούν και οι ίδιοι να παραιτηθούν για οποιουσδήποτε λόγους από την αναδοχή, αφού αυτή για να λειτουργήσει σωστά προϋποθέτει την επιθυμία των αναδόχων να ασχοληθούν με το παιδί.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αναδοχή αποτελεί στο σύγχρονο δίκαιο ένα μεταβατικό θεσμό, που μπορεί να προχωρήσει προς δύο εντελώς αντίθετες κατευθύνσεις: στο ένα άκρο της μίας κατεύθυνσης βρίσκεται η επανένταξη του παιδιού στη φυσική του οικογένεια και στο άλλο άκρο βρίσκεται η υιοθεσία (Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, 2002: 181-182) .

5.1.1 Υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων

Οι ανάδοχοι γονείς έχουν υποχρέωση:

- *«Να διευκολύνουν τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία των φυσικών γονέων και του επιτρόπου με το αναδεχόμενο παιδί.*
- *Να παρέχουν ανελλιπώς στους φυσικούς γονείς και στον επίτροπο καθώς και στον φορέα που εποπτεύει την αναδοχή πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο, τις συνθήκες διαβίωσης και την ανάπτυξη του ανηλίκου.*
- *Να μην ενεργούν αντίθετα από τη βούληση των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου του παιδιού, όταν αυτή έχει εκφραστεί ρητά. Στην περίπτωση που υπάρξουν διαφωνίες για το συμφέρον του παιδιού, αυτές επιλύονται στο πλαίσιο της εποπτείας της αναδοχής -ή σε ακραίες περιπτώσεις διαφωνίας- από το αρμόδιο δικαστήριο» (Γεώργαρου, 2016: 55-56).*

5.1.2 Αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων

Στο πλαίσιο της ανάδοχης φροντίδας του ανηλίκου, οι ανάδοχοι γονείς που δεν έχουν την επιμέλεια του παιδιού, δεν ενεργούν ως εκπρόσωποι του ανηλίκου αλλά ως εκπρόσωποι των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου που μπορεί να είναι το ίδρυμα παιδικής προστασίας.

- Οι αρμοδιότητές τους περιορίζονται στην άσκηση πράξεων απαραίτητων για την καθημερινή φροντίδα του ανηλίκου ή σε όσες έχουν επείγοντα χαρακτήρα και σχετίζονται με την ανατροφή, διαπαιδαγώγηση , προστασία και γενικά τη διαβίωσή του.
- Μόνο δικαίωμα που παρέχεται στους αναδόχους γονείς είναι να αξιώνουν από τους ασκούντες τη γονική μέριμνα του ανηλίκου να διατυπώνουν τη γνώμη και την άποψή τους (για τυχόν ζήτημα που υπερβαίνει τον κύκλο της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου και αφορά τις ανάγκες, τις επιθυμίες ή τις προοπτικές του), χωρίς αυτή να είναι δεσμευτική για τους φυσικούς γονείς ή το ίδρυμα-επίτροπο.

Οι «αρμοδιότητες και τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων εξελίσσονται ή μεταβάλλονται ανάλογα με την εξέλιξη της σχέσης του ανηλίκου με την ανάδοχη αλλά και τη φυσική του οικογένεια» (Γεώργαρου, 2016: 56).

5.2 Αναγνώριση αναγκών & επιθυμιών αναδεχόμενων παιδιών και ανάδοχων γονέων

Μέσω της αναδοχής προσφέρεται η δυνατότητα αφενός σε ένα παιδί να διαμορφώσει μια νέα ταυτότητα σε μια προσπάθεια να απαλύνει τα «σημάδια» που σχημάτισαν στην ψυχή του η παραμέληση, η κακοποίηση, η εγκατάλειψη και ένα ιδρυματικό πλαίσιο διαβίωσης και αφετέρου στον ανάδοχο γονέα να επιτελέσει το γονεϊκό του ρόλο μέσα από το χτίσιμο μιας ουσιαστικής σχέσης με το αναδεχόμενο παιδί. Πάντα είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε:

 Ποιες είναι οι επιθυμίες του παιδιού

 Ποιες είναι οι επιθυμίες των γονιών

Είναι καλό να δίνεται χρόνος τόσο στο παιδί όσο και στους γονείς να εκφράσουν τις επιθυμίες τους. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι επιθυμίες του παιδιού και των γονιών. Ωστόσο, δεν είναι πάντα εφικτό να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες τους. Οι ανάγκες του αναδεχόμενου παιδιού πρέπει να βρίσκονται πάντα στο επίκεντρο κάθε παρέμβασης και να αποτελούν έναν κεντρικό άξονα ως προς την ανατροφή του και τη διαπαιδαγώγησή του. Οι ανάγκες αυτές δεν διαφοροποιούνται τόσο ριζικά σε σχέση με τις ανάγκες κάθε παιδιού (αναδεικνύονται και ταξινομούνται μέσω της τεχνικής του καταγισμού ιδεών):

- ❖ Βιολογικές (διατροφή, σωματική φροντίδα, ιατρική περίθαλψη κ.λπ)
- ❖ Ακαδημαϊκές (σπουδές, εκπαίδευση)
- ❖ Συναισθηματικές (αγάπη, στοργή, ασφάλεια, ανατροφή σε περιβάλλον παροχής ερεθισμάτων για νέες γνώσεις και εμπειρίες, ανάπτυξη αισθήματος ευθύνης, έπαινος και αναγνώριση)

Τι σημαίνει, όμως, η ανάγκη του παιδιού για αναγνώριση;

- 🌈 Ν' αφουγκράζονται οι γονείς τις βαθύτερες ανησυχίες ή ανάγκες του παιδιού.
- 🌈 Ν' αντιλαμβάνονται τις ιδιαίτερες κλίσεις και ενδιαφέροντά του.
- 🌈 Να σέβονται την ατομικότητά του.
- 🌈 Να το εκτιμούν γι' αυτό που πραγματικά είναι.
- 🌈 Αφορά μια γενικότερη στάση των γονιών που πρέπει να διαχέεται στην καθημερινότητα της οικογενειακής ζωής και να επιτρέπει στο παιδί το δικαίωμα «να είναι ο εαυτός του» (Αμπατζόγλου, 2002β: 188-190).

5.2.1 Τι ζητούν τα παιδιά από την ανάδοχη φροντίδα;

Η έρευνα για τα παιδιά σε αναδοχή καταδεικνύει ότι θέλουν να εισακούονται και να λαμβάνεται υπόψη η άποψή τους. Η μακροπρόθεσμη αναδοχή είναι επωφελής, μόνο εφόσον το παιδί είναι ευτυχισμένο εκεί που βρίσκεται (Sinclair, 2010). Ορισμένα παιδιά που δεν ήταν ευτυχισμένα στη μακροπρόθεσμη τοποθέτησή τους, ανέφεραν ότι κανείς δεν τα άκουγε και κανείς δεν προτίθετο να τα απομακρύνει από εκεί (Sinclair et al, 2007).

Τα παιδιά έχουν πέντε βασικές απαιτήσεις για την ανάδοχη φροντίδα τους:

- κανονικότητα - δεν θέλουν να αισθάνονται ότι κάποιος τα ξεχωρίζει
- οικογενειακή φροντίδα - εάν πρόκειται για μακροπρόθεσμη επιλογή, θέλουν να αισθάνονται ότι ανήκουν στην ανάδοχη οικογένεια
- σεβασμό προς την καταγωγή τους
- έλεγχο της ζωής τους
- ευκαιρία για επιτυχία στο σχολείο και καλή επαγγελματική αποκατάσταση (Sinclair and Wilson, 2009)

5.2.2 Εκπαιδευτικές ανάγκες των ανάδοχων φροντιστών

Οι ανάδοχοι φροντιστές μπορεί να προέρχονται από διάφορα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα, αρκεί να πληρούν τις προϋποθέσεις που η νομοθεσία θέτει - και που ήδη έχουν αναλυθεί σε προηγούμενη ενότητα - και να έχουν κριθεί κατάλληλοι να γίνουν ανάδοχοι γονείς, αναπτύσσοντας με τη βοήθεια της εκπαίδευσης και της διαρκούς υποστήριξης και επιμόρφωσης ειδικές δεξιότητες για να αναλάβουν με επιτυχία την ανατροφή ενός ξένου παιδιού (Γεώργαρου, 2016: 33-34). Τα προβλήματα που συνήθως αντιμετωπίζουν οι ανάδοχοι γονείς από τη στιγμή που αναλαμβάνουν τη φροντίδα ενός παιδιού και για τα οποία ζητούν συμβουλευτική υποστήριξη και εκπαίδευση, ανάγονται κυρίως σε θέματα, όπως:

- Διαχείριση της επαφής των αναδεχόμενων παιδιών με τις βιολογικές οικογένειές τους
- Διαχείριση της δύσκολης συμπεριφοράς των παιδιών και τρόποι ομαλής ένταξης στην ανάδοχη οικογένεια
- Υποστήριξη της εκπαίδευσης των αναδεχόμενων παιδιών, κάλυψη μαθησιακών τους αναγκών και επικοινωνία με σχολεία

5.3 Αναγνώριση & αντιμετώπιση προβλημάτων των αναδεχόμενων παιδιών

Πολλά ερωτήματα δημιουργούνται και απασχολούν ένα αναδεχόμενο παιδί και όταν εκείνο τα εκφράζει, οι ανάδοχοι γονείς θεωρούν ότι τίθεται σε κίνδυνο η συνοχή της οικογένειάς τους. Οι γονείς πρέπει να μιλούν στα παιδιά τους, να τα ακούν και όταν δεν θέλουν να απαντήσουν σε κάτι, καλό είναι να αναλαμβάνουν την ευθύνη να εξηγήσουν στο παιδί για ποιο λόγο σιωπούν και μέχρι πότε θα σιωπούν.

Η επιθυμία του παιδιού να μάθει περισσότερα για τους λόγους απομάκρυνσής του από τη βιολογική του οικογένεια, δείχνει να ταρασσει το συναισθηματικό κόσμο των αναδόχων γονέων, πανικοβάλλοντάς τους, επειδή οι ανησυχίες και τα ερωτήματα του παιδιού τους κάνουν να νιώθουν ότι το παιδί τους αμφισβητεί ως γονείς.

Ερωτήματα που απασχολούν ένα αναδεχόμενο παιδί...

- ✓ Γιατί με απέρριψαν οι βιολογικοί μου γονείς;» ή «Γιατί με εγκατέλειψαν;»
- ✓ «Μήπως ήμουν ένα παιδί που δεν άξιζε να κρατήσουν;»
- ✓ «Πώς μπορώ να ξέρω αν αυτοί οι γονείς - που ούτε καν με γέννησαν - για πόσο θελήσουν να με κρατήσουν;»

Ερωτήματα που απασχολούν έναν ανάδοχο γονέα...

- ✓ «Από πού προέρχεται αυτό το παιδί; Μήπως μου έχουν αποκρύψει στοιχεία για την καταγωγή του ή για τους βιολογικούς του γονείς, που θα έπρεπε να ξέρω;»
- ✓ «Μήπως οι βιολογικοί γονείς είναι παραβατικοί και κάποια στιγμή κινδυνεύσουμε οικογενειακώς αν μάθουν τα στοιχεία μας;»
- ✓ «Μήπως το παιδί κουβαλά γονιδιακά μια ψυχιατρική διαταραχή;»
- ✓ «Αν το παιδί προέρχεται π.χ. από ρομά, μήπως αναπτύξει ανάλογες συμπεριφορές στην εφηβεία, μας δημιουργήσει πολλά προβλήματα και στο τέλος μας εγκαταλείψει χωρίς ούτε μια κουβέντα;»
- ✓ «Αν το παιδί είχε γεννηθεί από τοξικομανείς μήπως είναι επιρρεπές σε ανάλογες εθιστικές συμπεριφορές στο μέλλον;»
- ✓ «Μήπως το παιδί θα πρέπει να ξέρει ακριβώς τι άνθρωποι ήταν οι γονείς του, ώστε να μην κατασκευάζει στο μυαλό του μια εξιδανικευμένη εικόνα για εκείνους;»

- ✓ «Είναι απαραίτητο να διατηρεί το παιδί επαφές και με τη βιολογική οικογένεια; αφού αυτοί είναι ακατάλληλοι και το παιδί κάθε φορά που τους βλέπει παλινδρομεί...»

Επιπλέον δυσκολίες...Προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών

Τα περισσότερα παιδιά κατά καιρούς επιδεικνύουν δύσκολες συμπεριφορές όπως για παράδειγμα εκρήξεις οργής ή επιθετικά ξεσπάσματα.

Μια μειοψηφία παιδιών διαγιγνώσκεται με προβλήματα συμπεριφοράς που οφείλονται σε «διαταραχές συμπεριφοράς». Στην περίπτωση αυτών των παιδιών, τα σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς έχουν αντίκτυπο στην ικανότητά τους να μαθαίνουν και να αναπτύσσονται.

Γενικά ο όρος «προβλήματα συμπεριφοράς» αναφέρεται σε προβλήματα εξωτερίκευσης, όπως εκρήξεις οργής ή επιθετική συμπεριφορά. Τα περισσότερα παιδιά εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς ως μέρος της φυσιολογικής αναπτυξιακής τους διαδικασίας και μεγαλώνοντας, τα ξεπερνούν. Παρόλα αυτά, τα προβλήματα στη συμπεριφορά των μικρών παιδιών μπορεί να σχετίζονται με διάφορα προβλήματα στη μετέπειτα ζωή τους. Τα προβλήματα συμπεριφοράς ήδη από την πρώιμη παιδική ηλικία έχουν σχετιστεί με παραβατική συμπεριφορά, κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ, προβλήματα ψυχικής υγείας, αδυναμία διατήρησης σχέσεων και αποτυχία στον εργασιακό χώρο.

Οι γονείς και η αλληλεπίδραση στο πλαίσιο της οικογένειας αναφέρεται ότι επηρεάζει σε ποσοστό 30-40% τις διάφορες αντικοινωνικές συμπεριφορές των παιδιών. Ας μην ξεχνάμε ότι αυτό που συμβαίνει από την πλευρά του παιδιού βρίσκεται πάντα σε μια δυναμική σχέση με αυτά που διαδραματίζονται από την πλευρά των γονιών.

5.4 Η καλή προετοιμασία δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια ομαλή προσαρμογή...

Η καλή προετοιμασία των μερών από τον Κοινωνικό Λειτουργό μειώνει τις πιθανότητες αποτυχημένων τοποθετήσεων παιδιών σε νέα οικογένεια. Οι ανάδοχοι γονείς εκπαιδεύονται να αναπτύξουν αυτογνωσία σε σχέση με τη συμπεριφορά τους, τα κίνητρά τους, τις ανάγκες τους, έτσι ώστε από μόνοι τους να κρίνουν αν είναι ικανοί γι' αυτό το ρόλο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, καμία προετοιμασία, όσο επαρκής και αν θεωρηθεί, δεν είναι δυνατό να προβλέψει και να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα της καθημερινότητας ενός παιδιού μέσα στην οικογένεια (Καλλινικάκη, 2001).

Ο Κοινωνικός Λειτουργός εξηγεί σε ξεχωριστές συναντήσεις στο παιδί τους λόγους απομάκρυνσης από τους γονείς του, με τον τρόπο που το παιδί μπορεί να κατανοήσει. Τα παιδιά συνήθως διακατέχονται από άγχος και φόβο. Ο ειδικός ασχολείται με τη διαχείριση των συναισθημάτων του παιδιού και προσπαθεί να εκμαιεύσει τις σκέψεις, τις ανησυχίες, τα συναισθήματά του και να τα διαχειριστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Μέσα από το κλίμα εμπιστοσύνης που θα δημιουργηθεί, θα μπορέσει να επιλέξει την κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια για το συγκεκριμένο παιδί.

5.5 Ένταξη στην ανάδοχη οικογένεια

«Η υποδοχή του παιδιού στο νέο περιβάλλον, η αποδοχή του αλλά και ο τρόπος που αυτό αποδέχεται τη νέα οικογένεια περιλαμβάνει αντιδράσεις με θετικό και αρνητικό πρόσημο» (Φυλακτού, 2017: 57). Είναι απαραίτητο να έχουμε συνεχώς κατά νου ότι πρόκειται για παιδιά, η συντριπτική πλειονοψηφία των οποίων έχουν βιώσει εξαιρετικά τραυματικές εμπειρίες – πριν ή αφού αποχωρίστηκαν τις βιολογικές τους οικογένειες- και ότι έχουν διαμορφώσει τις στρατηγικές προσαρμογής τους. Αυτά τα παιδιά αναπόφευκτα θα επιφέρουν μεταβολές στην καθημερινή πραγματικότητα της ανάδοχης οικογένειας και θα σχετισθούν με ξεχωριστό τρόπο με τα πρόσωπα που θα αναλάβουν τη φροντίδα τους.

Οι σχέσεις που διαμείβονται ανάμεσα σε ένα παιδί και τους φροντιστές του καθορίζουν την αναπτυξιακή πορεία του παιδιού κατά μήκος μιας συγκεκριμένης αναπτυξιακής διαδρομής. Όπως ήδη έχει αναφερθεί παραπάνω, η σχέση με τους ανάδοχους γονείς, δεν μπορεί να μην επηρεάζεται από τα μοντέλα συναισθηματικής πρόσδεσης, που ήδη έχουν εγκαθιδρυθεί σε προηγούμενες τραυματικές και επώδυνες σχέσεις. Η αναπτυξιακή πορεία κάθε παιδιού εξαρτάται από το είδος της κακοποίησης, της παραμέλησης και της απόρριψης που έχει βιώσει, αλλά στη συνέχεια και από τις συγκεκριμένες αντιδράσεις των ανάδοχων γονέων.

Η ανάπτυξη συμπεριφορικών μοτίβων, που βασίζεται στις αντιδράσεις του προσώπου συναισθηματικής πρόσδεσης, μπορεί να θεωρηθεί ως ένας τρόπος προσαρμογής στο περιβάλλον, προκειμένου να διατηρηθεί η επικοινωνία με έναν φροντιστή.

Είναι αναμενόμενο, λοιπόν, για το αναδεχόμενο παιδί να επαναφέρει στη σχέση με τους ανάδοχους γονείς τις στρατηγικές προσαρμογής που έχει μάθει από προηγούμενες σχέσεις, χρησιμοποιώντας παράλληλα αναπαραστάσεις προερχόμενες από τα βιώματα των προηγούμενων εμπειριών του, στην προσπάθειά του να προβλέψει τις συμπεριφορές των άλλων ανθρώπων. Τα αναδεχόμενα παιδιά αναμένουν πως οι νέοι φροντιστές θα έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με εκείνα των ατόμων που είχαν αναλάβει τη φροντίδα τους στο παρελθόν (σύγχυση, αμφιθυμία, αδικαιολόγητα ξεσπάσματα, σκληρότητα, βία).

Έτσι, ακόμα και η προσπάθεια ενός συνειδητοποιημένου και ευαίσθητου ανάδοχου γονέα να παρέχει ουσιαστική φροντίδα και προστασία, ενδέχεται να προκαλέσει στο αναδεχόμενο παιδί - που είναι ελλιπώς εφοδιασμένο για να επωφεληθεί από μια τέτοια τρυφερή ανταπόκριση - έντονες καταστάσεις διέγερσης και απρόσμενες συναισθηματικές και συμπεριφορικές αντιδράσεις, όπως πάγωμα, φόβο, θυμό, σύγχυση, ακόμα και επιθετικότητα, εφόσον αυτές οι μαθημένες στρατηγικές είχαν βοηθήσει στο παρελθόν τα παιδιά να επιβιώσουν σε ένα πολύ τραυματικό περιβάλλον.

Η αναδοχή έχει μια μετασχηματιστική δύναμη, η οποία επικεντρώνεται στις ανάγκες του παιδιού και πηγάζει από την προσφορά νέων εμπειριών φροντίδας στο παιδί, οι οποίες θα πρέπει να είναι σημαντικά διαφορετικές από την προηγούμενη εμπειρία του, επαναλαμβανόμενες και έντονες, ώστε το παιδί να υποχρεωθεί να δημιουργήσει νέες εγγραφές και να τις συνδέσει με όσες προϋπήρχαν. Το να γίνει κανείς ανάδοχος γονέας ενός παιδιού με ψυχικά τραύματα χρειάζεται πολλή υπομονή, επιμονή, ψυχραιμία και την ικανότητα να οδηγήσει προοδευτικά – μέσα από ασφαλή μοντέλα πρόσδεσης και με αφετηρία ατομικές καθημερινές εμπειρίες φροντίδας- στην αλλαγή της ψυχονοητικής οργάνωσης του παιδιού, ώστε να μην επιβεβαιωθούν οι τραυματικές αναπαραστάσεις του και τεθεί σε κίνδυνο η ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη.

5.6 Θετικές πτυχές για τα παιδιά των ανάδοχων φροντιστών

Ο σκοπός της ανάδοχης φροντίδας είναι να προσφέρει στα παιδιά μια θετική εμπειρία της οικογενειακής ζωής. Οι γιοι και οι κόρες των αναδόχων αποτελούν βασικό συστατικό για την επιτυχία της τοποθέτησης και επομένως, είναι οι άνθρωποι κλειδιά για τη θετική έκβαση της αναδοχής. Οι περισσότεροι γιοι και κόρες αναφέρουν ότι δέχονται με χαρά την αναδοχή και αναγνωρίζουν τα οφέλη της εμπειρίας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, ένα ποσοστό των παιδιών αυτών συνεχίζουν και τα ίδια ως ανάδοχοι φροντιστές. Αρκετά παιδιά αισθάνονται ότι η αναδοχή βελτιώνει την κοινωνική αντίληψη, ενσυναίσθηση και δεξιότητές τους.

Για την πλειοψηφία των γιων και των κορών των αναδόχων, οι σχέσεις τους με τα παιδιά της αναδοχής έχουν πολλές θετικές πτυχές. Το γεγονός ότι μοιράζονται το σπίτι και τους εαυτούς τους με παιδιά που τους έχουν ανάγκη δημιουργεί συντροφικότητα, φιλία και μια αίσθηση αυτο-εκτίμησης. Ορισμένα παιδιά αναφέρουν ότι απολαμβάνουν να συμμετέχουν στη φροντίδα ενός μωρού ή νηπίου ή την προσοχή ενός μεγαλύτερου νέου ανθρώπου που βρίσκεται στην αναδοχή της οικογένειας. Σύμφωνα με τους γιους και τις κόρες, προσφέρει μεγάλη ικανοποίηση να βλέπουν ότι τα παιδιά της αναδοχής επωφελούνται από αυτήν και αναγνωρίζουν τα όσα τους προσέφερε η οικογένειά τους (<https://www.thefosteringnetwork.org.uk>).

Ωστόσο, οι γιοι και οι κόρες αναφέρουν, επίσης, ότι ο ρόλος αυτός έχει ουσιαστικές δυσκολίες και ότι κάποιες από τις εμπειρίες είναι αρνητικές ή δύσκολες στη διαχείριση. Αυτός ο συνδυασμός θετικών και αρνητικών πτυχών έχει περιγραφεί ως «αντιφατική εμπειρία». Η δυσκολία διαχείρισης των αρνητικών πτυχών της αναδοχής μπορεί να οξυνθεί, καθώς οι γιοι και οι κόρες μας αναφέρουν ότι, για πολλούς λόγους, κάποιες φορές αισθάνονται ότι δεν μπορούν να συζητήσουν τους προβληματισμούς τους με τους γονείς τους ή αισθάνονται ότι οι γονείς τους δεν μπορούν να αντιληφθούν πλήρως τους προβληματισμούς τους. Επομένως, οι υπηρεσίες αναδοχής πρέπει να υποστηρίζουν τους γιους και τις κόρες των ανάδοχων φροντιστών.

Η σύνθεση της ανάδοχης οικογένειας αλλάζει κάθε φορά που φεύγει ή έρχεται ένα παιδί στο σπίτι. Αυτό σημαίνει ότι οι γιοι και οι κόρες των ανάδοχων φροντιστών επαναδιαπραγματεύονται διαρκώς τον ρόλο τους μέσα στην οικογένεια και προσαρμόζονται στα νέα μέλη. Μια μικρή κόρη αναδόχων περιέγραψε ότι συνήθιζε να βγαίνει μόνη με τον μπαμπά της τα σαββατοκύριακα αλλά κάποια στιγμή αυτός ο προσωπικός χρόνος μετατράπηκε σε ομαδική δραστηριότητα όταν δύο μικρότερα παιδιά μπήκαν στην οικογένεια. Οι γιοί και οι κόρες περιγράφουν συχνά ότι κάποιες φορές αισθάνονταν ότι οι γονείς τους δεν είχαν χρόνο για τα προβλήματά τους, που μπορεί να μοιάζουν ήσσονος σημασίας συγκριτικά με τα προβλήματα των παιδιών που είχαν ανάγκη την ανάδοχη φροντίδα.

Τα μικρά παιδιά ενδέχεται να εμφανίσουν ανησυχία για το πόσο μόνιμη είναι η δική τους θέση στην οικογένεια. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις όπου οι γονείς και οι κοινωνικοί λειτουργοί έπρεπε να καθησυχάσουν τα παιδιά ότι δε θα πάνε σε άλλη οικογένεια αν κάνουν αταξίες. Πρόκειται για κάτι που μπορεί να είχαν δει να γίνεται με άλλα παιδιά. *«Ήμουν μόλις έξι ετών και πίστευα ότι θα έμενε μαζί μας για πάντα. Όταν έφυγε, σκέφτηκα ότι θα μπορούσε να συμβεί το ίδιο και σε μένα»* (<https://www.thefosteringnetwork.org.uk>)

5.7 Διαχείριση ζητημάτων συγκρούσεων και επικοινωνίας αναδεχόμενων παιδιών, ανάδοχων και φυσικών γονέων

Η φυσική οικογένεια, το παιδί και η ανάδοχη οικογένεια βρίσκονται σε κυκλικές διαρκείς ροές. Οι ανάδοχοι θεωρούν συχνά τους βιολογικούς γονείς ως «άτομα ανεύθυνα, ανήθικα ή κατώτερα και ως όντα απειλητικά, κακά και επικίνδυνα για τους ίδιους» και με το πέρασμα του χρόνου οι ίδιοι γίνονται όλο και πιο επικριτικοί προς τους φυσικούς γονείς. Τους αποδίδουν ευθύνες για ιδιότητες της προσωπικότητας και για μορφές συμπεριφοράς του παιδιού που δεν είναι αρεστές ή ανεκτές και για επιβαρυνμένη κληρονομικότητα. Θεωρούν ότι οι συναντήσεις και οι επαφές με τη φυσική οικογένεια επηρεάζουν αρνητικά το παιδί (Κάκουρος, 1996).

Οι φυσικοί γονείς υπογραμμίζουν την έλλειψη ευκαιριών να είναι μόνοι μαζί με τα παιδιά τους στη διάρκεια της συνάντησης (Woodman, 1982). Έρχονται στον απρόσωπο, βαριά φορτισμένο χώρο του φορέα, χωρίς στοιχειώδη ιδιωτικότητα. Φθάνουν φοβισμένοι, αγωνιούν για τη στάση του παιδιού, για τα λεγόμενά τους, αγωνιούν για τις κρίσεις των αναδόχων ή φθονούν τους αναδόχους. Πολλοί νιώθουν μειονεκτικά γιατί δεν έχουν χρήματα να φέρουν δώρα. Όταν έρχονται και οι δύο γονείς μαζί επιβαρύνονται από τη μεταξύ τους ένταση. Πιεσμένοι αντιδρούν παθητικά ή επιθετικά προς τους αναδόχους (Καλλινικάκη, 2002).

Σε έρευνα του Κάκουρου (1996) σχετικά με το βαθμό ανταπόκρισης 224 αναδόχων οικογενειών του ΕΟΚΦ-ΠΙΚΠΑ, στις απαιτήσεις του θεσμού της αναδοχής διαπιστώθηκε ανυπαρξία επαφής μεταξύ αναδεχόμενων και φυσικής οικογένειάς τους (ποσοστό 70,5 % των αναδεχομένων δεν είχαν καμία επίσκεψη από τους φυσικούς γονείς τους) και μόνο 3,8% μεταξύ των παιδιών σε μη συγγενικές ανάδοχες οικογένειες είχαν συχνή επαφή με τους φυσικούς γονείς τους.

Η προσοχή των κοινωνικών επαγγελματιών εστιάζεται περισσότερο στην επιλογή του κατάλληλου υποκατάστατου σχήματος, στο ταίριασμα του παιδιού και υποκατάστατου σχήματος οικογένειας, στη μεταξύ τους προσαρμογή και στη συνέχεια στην ποιότητα της φροντίδας που παρέχει η ανάδοχη οικογένεια. Όσο για την επανασύνδεση στις περιπτώσεις των αναδεχομένων, αυτή συνιστά μια σκοτεινή πτυχή της αναδοχής, αφού οι περισσότερες τοποθετήσεις στη χώρα μας προβλέπονται ή καταλήγουν να είναι μακροπρόθεσμες. Το γεγονός αυτό έχει λειτουργήσει ανασταλτικά σε ό,τι αφορά την υποστήριξη της φυσικής οικογένειας (Καλλινικάκη, 2002).

Η διατήρηση της επικοινωνίας με τη φυσική οικογένεια απαιτεί διαρκή υποστήριξη και στις δύο πλευρές (ανάδοχη και φυσική). Το βάρος της απώλειας και της απαξίωσης ωθεί τους φυσικούς γονείς στην υιοθέτηση μιας αμυντικής στάσης αβεβαιότητας και αμηχανίας, η οποία πυροδοτεί την επιθετικότητα των αναδόχων. Οι επαγγελματίες πιστεύουν ότι η αδιαφορία των φυσικών γονέων δεν είναι προϊόν άγνοιας σχετικά με τα δικαιώματά τους, αλλά προϊόν της αδυναμίας να αξιοποιήσουν την πληροφορία και να δράσουν, να αναλάβουν πρωτοβουλίες. Αδρανούν επειδή δεν πιστεύουν ότι αξίζουν μια καλή μεταχείριση ή αποφεύγουν να εκτεθούν για μία ακόμη φορά (Καλλινικάκη, 2002).

5.7.1 Παράγοντες που ευνοούν τη διατήρηση της σχέσης των φυσικών γονέων με το παιδί τους σε αναδοχή

Στο σημείο αυτό, χρειάζεται να τονιστεί η σημασία της διατήρησης της επαφής με τους φυσικούς γονείς. Η έλλειψη επαφής με τους βιολογικούς γονείς ενισχύει στα παιδιά το αίσθημα του στιγματισμού, καθώς η προσωπική αξία τους έχει υποτιμηθεί από τα βιώματα εγκατάλειψης και απόρριψης (Millham et al., 1986). Με τη διατήρηση της επαφής οι φυσικοί γονείς αισθάνονται ότι έχουν σημαντικό και εμπιστευτικό ρόλο για τη φροντίδα των παιδιών τους. Η διατήρηση των δεσμών είναι παράγοντας καλής πρόγνωσης για την επανασύνδεση της φυσικής οικογένειας. Τα αναδεχόμενα παιδιά που δέχονται συχνές επισκέψεις των φυσικών γονέων τους εμφανίζουν λιγότερο συχνά συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς (Cantos et al., 1997).

Ποιοι είναι όμως οι παράγοντες που ευνοούν τη διατήρηση της σχέσης των φυσικών γονέων με το παιδί τους σε αναδοχή;

- ✚ Πίστη των φυσικών γονέων στην αξία της επαφής με το παιδί
- ✚ Θετική στάση των αναδόχων απέναντί τους
- ✚ Θετικές αντιδράσεις του παιδιού στις συναντήσεις.
- ✚ Ηλικία του παιδιού κατά την τοποθέτηση (άνω των πέντε ετών)
- ✚ Η καλή υγεία των φυσικών γονέων
- ✚ Ο τόπος συνάντησης με το παιδί
- ✚ Ο χρόνος μετακίνησης της φυσικής μητέρας ως τον τόπο συνάντησης με το παιδί να μην ξεπερνά τη μία ώρα (Triseliotis et al, 1995)
- ✚ Η χρήση συμβολαίων, που θα αποσαφηνίζουν το ρόλο και τις προσδοκίες από κάθε εμπλεκόμενο και περιλαμβάνουν ως έναν από τους όρους τη διατήρηση της επαφής του παιδιού με τα κοινωνικά του δίκτυα.
- ✚ Η έμφαση στη διατήρηση των δεσμών κατά την περίοδο της προετοιμασίας όλων των συμβαλλομένων για την τοποθέτηση.
- ✚ Συνεχιζόμενη ενθάρρυνση από τον κοινωνικό λειτουργό για τη διατήρηση της σχέσης, εφόσον δεν υπάρχουν σοβαρές αντενδείξεις γι' αυτό.
- ✚ Η συνεχιζόμενη φροντίδα και υπόμνηση για τη συστηματική ενημέρωση του βιβλίου ζωής του παιδιού από την ανάδοχη οικογένεια.
- ✚ Η θετική στάση της ανάδοχης οικογένειας προς τις επισκέψεις της φυσικής (Καλλινικάκη, 2002).

5.7.2 Ποιο είναι συνήθως το προφίλ των βιολογικών γονέων ενός παιδιού που τίθεται υπό την κρατική προστασία;

Προσπαθώντας να σκιαγραφήσουμε το προφίλ των βιολογικών γονέων ενός παιδιού που έχει τεθεί υπό την κρατική προστασία, σημειώνουμε τα εξής:

- Η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις.
- Η προσωπική ιστορία των περισσότερων γονέων συντίθεται από πολύ τραυματικά βιώματα, βαριές προσωπικές και περιβαλλοντικές στερήσεις πριν και μετά την απόκτηση των παιδιών τους (μεγάλες περιόδους φτώχειας, μακροχρόνιας ανεργίας, υποβαθμισμένα περιβάλλοντα, κακή υγεία, ψυχική ή/και σωματική κακοποίηση,

χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, εμπλοκή με εξαρτησιογόνες ουσίες, κοινωνικός αποκλεισμός κλπ) (Καλλινικάκη, 2002).

Μεταξύ των πρακτικών που υιοθετούν οι γονείς και επηρεάζουν αρνητικά τη συναισθηματική προσαρμογή και τη συμπεριφορά των παιδιών συμπεριλαμβάνονται οι κάτωθι:

- ✓ σκληρές και μη συνεπείς μέθοδοι πειθαρχίας
- ✓ υψηλά επίπεδα κριτικής
- ✓ ελλιπής επίβλεψη/παραμέληση
- ✓ αδυναμία στη θέσπιση και τήρηση ορίων
- ✓ ανεπαρκής συμμετοχή παιδιού
- ✓ έλλειψη τρυφερότητας στη σχέση μεταξύ γονέα-παιδιού

5.7.3 Ενδυνάμωση βιολογικής οικογένειας

Στις περιπτώσεις των παιδιών που με εισαγγελική εντολή απομακρύνονται από τη βιολογική τους οικογένεια και τοποθετούνται σε ένα ίδρυμα, ο αποχωρισμός αυτός συντελείται με βίαιο τρόπο. Ωστόσο, *«ο αποχωρισμός δεν πρέπει να είναι βίαιος και απότομος, ούτε να βιώνεται ως μια οριστική απώλεια αλλά χρειάζεται να δίνεται ο αναγκαίος χρόνος»* (Καμαλακίδου, 2002: 297), προκειμένου να μην έχει τόσο τραυματικό χαρακτήρα.

Η επαφή με τους βιολογικούς γονείς δίνει στην αίσθηση της ταυτότητας του εαυτού αξία και αυτοεκτίμηση. Σε μεγάλη συχνότητα οι βιολογικοί γονείς στερούνται δεξιοτήτων και δυνατοτήτων που θα τους επέτρεπαν να συνεργαστούν αποτελεσματικά με τις δημόσιες υπηρεσίες και τα ιδρύματα, ενώ επίσης συχνά δεν γνωρίζουν τη νομοθεσία και τα δικαιώματά τους. Νιώθουν ότι έχουν χάσει την αξιοπρέπειά τους μέσα από όλη τη διαδικασία απομάκρυνσης του παιδιού από το σπίτι τους, από τη στιγμή που τους έχει αφαιρεθεί τουλάχιστον συμβολικά η ιδιότητα του γονέα. Η απουσία επαφής με τους βιολογικούς γονείς αποτελεί μια «σκοτεινή» πτυχή της αναδοχής. Φαίνεται σαν να βρίσκεται σε σύγκρουση η «σωτηρία» των παιδιών με τη στήριξη της φυσικής οικογένειας, η οποία παραμελείται (Καλλινικάκη, 2002: 195-217 • Κωνσταντέλια, 2002: 299-310).

Η οικογένεια είναι ένα δίκτυο σχέσεων που αφορά σε μεγάλο βαθμό τη δόμηση της προσωπικής ταυτότητας του ατόμου (Thery 2002: 37). Οι παρεμβάσεις για την υποστήριξη της οικογένειας στοχεύουν συγκεκριμένα:

- να βελτιώσουν τη σχέση μεταξύ γονέα-παιδιού
- να βοηθήσουν τους γονείς να διαχειριστούν τη συμπεριφορά των παιδιών τους, αποκτώντας οι ίδιοι καινούριες δεξιότητες.

Ο τρόπος ανατροφής που υιοθετούν οι γονείς επηρεάζει την ανάπτυξη παραγόντων κινδύνου και προστασίας που σχετίζονται με τη συμπεριφορά και την προσαρμογή των παιδιών. Έτσι λοιπόν, ο γενικός στόχος μιας παρέμβασης είναι η βελτίωση της συμπεριφοράς των παιδιών και της προσαρμογής τους μέσω της αλλαγής των πρακτικών που χρησιμοποιούν οι γονείς. Οι παρεμβάσεις έχουν ως στόχο:

- να μεγιστοποιήσουν την έκφραση τρυφερότητας των γονέων προς τα παιδιά και να τους ωθήσουν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους
- να τους ωθήσουν να είναι πιο συνεπείς ως προς την πειθαρχία/ επιβολή ορίων
- να αυξήσουν τα επίπεδα επίβλεψης
- να μειώσουν την υιοθέτηση σκληρών πρακτικών απέναντι στα παιδιά

Ωστόσο, επισημαίνεται ότι σε περίπτωση που εγείρονται υποψίες κακοποίησης/παραμέλησης παιδιών, θα αναφέρουν την οικογένεια στις υπηρεσίες παιδικής προστασίας.

Η στήριξη των βιολογικών οικογενειών δεν είναι εύκολη. Ο ρόλος αυτός μπορεί να είναι εξαιρετικά ψυχοφθόρος. Οι κοινωνικοί λειτουργοί που δουλεύουν σε προγράμματα στήριξης οικογενειών αντιμετωπίζουν ευαίσθητες και τραυματικές καταστάσεις, όπως το πένθος και η παραμέληση. Κάποιες φορές μπορεί να υπάρχουν αντιπαραθέσεις, ειδικά αν η οικογένεια δεν είναι δεκτική στην παρέμβαση. Σε κάποιες περιπτώσεις, η οικογένεια μπορεί να μην είναι έτοιμη να συνεργαστεί. Δεν έχουν όλες οι διαδράσεις θετική έκβαση. Παρόλα αυτά, ο ρόλος αυτός μπορεί να έχει τρομερό ενδιαφέρον, ποικιλία και να σε ανταμείβει.

➤ **Εργασία σε ομάδες: «Ποιες συμπεριφορές μας δυσκολεύουν;»**

(Οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες των 4 - 5 ατόμων).

- ✓ Δημιουργείτε μια λίστα με όλες εκείνες τις συμπεριφορές (αναδόχων & φυσικών γονέων), που θεωρείτε δύσκολες και τις οποίες έχετε εντοπίσει με βάση την εμπειρία σας (π.χ αδιαφορία, έπαρση, χειριστική συμπεριφορά κ.λπ).
- ✓ Στη συνέχεια, ως ομάδα, διαλέξτε τρεις από τις συμπεριφορές που προσδιορίσατε προηγουμένως και επιλέξτε τον καλύτερο τρόπο για να τις αντιμετωπίσετε.

5.8 Υποστήριξη – Ενδυνάμωση ανάδοχης οικογένειας

Σύμφωνα με την Παπαδάκη (2013: 192) οι εκπρόσωποι των θεσμικών διαδικασιών (κοινωνικοί λειτουργοί, νομικοί, γιατροί, επαγγελματίες ψυχικής υγείας) καταλαμβάνουν τη θέση των θεματοφυλάκων του κυρίαρχου σεναρίου της γονεϊκότητας, καθώς υποβάλλουν σε έλεγχο και επιτήρηση τους υποψήφιους γονείς, η συναίνεση των οποίων- με ή χωρίς αντιστάσεις - στον έλεγχο αποτελεί την αναγκαία συνθήκη πιστοποίησης της γονεϊκής ιδιότητας.

Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Κωνσταντέλια (2002: 299-310) σημαντικό ρόλο διαδραματίζει πώς είναι ο ίδιος ο επαγγελματίας ως άνθρωπος, τι γνωρίζει για τον εαυτό του, ποια είναι η σχέση του με την απώλεια, την εγκατάλειψη, το πένθος, τι σημαίνουν για τον ίδιο οι έννοιες που χρησιμοποιούνται στην αναδοχή, διότι ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος να αντιμετωπίσει το θέμα με βάση τις προσωπικές του προκαταλήψεις, προφασιζόμενος και έχοντας πείσει τον εαυτό του ίσως ότι με αυτό τον τρόπο προστατεύει το παιδί. Για όλους τους παραπάνω λόγους, οι επαγγελματίες που εργάζονται σε δομές παιδικής προστασίας έχουν ανάγκη συνεχούς στήριξης και εποπτείας.

Οι παρεμβάσεις υποστήριξης της ανάδοχης οικογένειας έχουν ως στόχο την ενίσχυση:

- της αυτοπεποίθησης και των ικανοτήτων τους σχετικά με το ρόλο του γονέα
- της ψυχικής τους υγείας
- της αυτοεκτίμησής τους
- της κατανόησης των αιτίων της συμπεριφοράς του παιδιού
- της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων
- της ικανότητάς τους να ανταπεξέλθουν σε δυσκολίες
- των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων

5.8.1 Δραστηριότητες στήριξης ανάδοχων οικογενειών

Τα βήματα στα οποία θα προβεί ένας κοινωνικός επαγγελματίας σχεδιάζοντας ένα πρόγραμμα δραστηριοτήτων στήριξης ανάδοχων οικογενειών αναφέρονται στη συνέχεια:

- Διαγνωστική εκτίμηση των αναγκών της οικογένειας
- Διαγνωστική εκτίμηση των γονεϊκών ικανοτήτων
- Υποστήριξη γονέων, έτσι ώστε να αναπτύξουν σωματικές και συναισθηματικές δεξιότητες φροντίδας, μέσω μιας σειράς πρακτικών δραστηριοτήτων
- Ενημέρωση της οικογένειας για άλλες υπηρεσίες - εάν κριθεί απαραίτητο -ή απευθείας παραπομπή της
- Συχνές συναντήσεις και στενή συνεργασία με την οικογένεια και άλλες υπηρεσίες.
- Υποστήριξη των παιδιών σε ζητήματα μάθησης και ανάπτυξης
- Ενίσχυση της ικανότητας των γονέων να κατανοήσουν διάφορες εκπαιδευτικές στρατηγικές και στρατηγικές παιχνιδιού

5.8.2 Δεξιότητες κοινωνικού επαγγελματία για προγράμματα στήριξης οικογένειας

Ένας επαγγελματίας που ασχολείται με προγράμματα στήριξης οικογένειας, θα πρέπει να έχει ιδιαίτερα αναπτυγμένες ορισμένες κοινωνικές δεξιότητες και κυρίως:

- ✚ Καλές επικοινωνιακές δεξιότητες και δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης.
- ✚ Ικανότητα να χτίζει και να διατηρεί σχέση σύνδεσης με ενήλικες και παιδιά.
- ✚ Ηρεμία σε συνθήκες πίεσης και όταν αντιμετωπίζει δύσκολη ή επιθετική συμπεριφορά.
- ✚ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα
- ✚ Καλή κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες.
- ✚ Οργανωτικές δεξιότητες και ικανότητα να λύνει προβλήματα που προκύπτουν.
- ✚ Ικανότητα να χειρίζεται τραυματικές καταστάσεις και καταστάσεις που επιφέρουν συναισθηματική επιβάρυνση.
- ✚ Δέσμευση στο στόχο να αλλάξει θετικά τη ζωή των ανθρώπων.
- ✚ Θετική προσέγγιση με ευαισθησία, ενσυναίσθηση και χωρίς επικριτική διάθεση.
- ✚ Θα πρέπει να μπορεί να εργάζεται αποδοτικά ως μέλος μιας ομάδας.

- ✚ Χρήση τεχνολογίας/πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών για να καταγράφει και να διατηρεί ακριβές αρχείο δεδομένων.
- ✚ Καλή γνώση των τοπικών υπηρεσιών και των παροχών τους (Lumos, 2017)

Παράγοντες που επιφέρουν βελτίωση:

- Υποστηρικτικοί γονείς που συνδυάζουν την τρυφερότητα με τα ξεκάθαρα όρια
- Ασφαλής δεσμός μεταξύ παιδιών και γονέων
- Οικιακό περιβάλλον που υποστηρίζει τη μάθηση

5.8.3 Υιοθετώντας μια συνεργατική προσέγγιση. Συμβουλευτική βασισμένη στις αρχές της Κοινωνικής Εργασίας

Οι κοινωνικοί επαγγελματίες που αναλαμβάνουν προγράμματα στήριξης ανάδοχων οικογενειών προγραμματίζουν την παρέμβασή τους, υιοθετώντας μια συνεργατική προσέγγιση και ειδικότερα:

- εμψυχώνοντας τους γονείς και παρακινώντας τους να θέσουν τους δικούς τους στόχους
- δουλεύοντας μαζί με τους γονείς και αναγνωρίζοντας τα δυνατά τους σημεία και την εμπειρία τους
- αντιμετωπίζοντας τους γονείς ως ικανούς να εργαστούν και να βρουν λύσεις στα προβλήματά τους
- ξεκινώντας τη δουλειά από «το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι γονείς» και πηγαίνοντας όσο είναι δυνατόν με το δικό τους ρυθμό, αξιοποιώντας θετικά τους χαρακτηριστικά
- όντας φιλικοί, προσιτοί και όχι επικριτικοί.

Οδηγίες προς τους επαγγελματίες κατά την εργασία τους με οικογένειες:

- Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στο σπίτι, να θυμάστε ότι είστε φιλοξενούμενοι στο σπίτι της οικογένειας.
- Προσπαθήστε να είστε εξωστρεφείς και δεκτικοί.
- Όσο χτίζετε τη σχέση εμπιστοσύνης με μια οικογένεια, θα πρέπει να παραμένετε επαγγελματίες και να κρατάτε ξεκάθαρα όρια.

- Βρείτε τα θετικά της συγκεκριμένης οικογένειας και δουλέψτε με βάση αυτά.
- Προσπαθήστε να αποτελέσετε έμπνευση για τις οικογένειες αυτές.
- Ξεκινήστε από το σημείο στο οποίο βρίσκεται σήμερα η οικογένεια και θέστε ρεαλιστικούς στόχους σχετικά με το τι θέλουν να καταφέρουν.
- Προσπαθήστε να είστε ευέλικτοι - αν κάτι είναι σημαντικό για μια οικογένεια, να το αναγνωρίσετε και να το αποδεχτείτε.
- Αποδεχτείτε τον τρόπο επικοινωνίας της οικογένειας και την κατάστασή της.
- Η δουλειά που κάνουν οι κοινωνικοί λειτουργοί γίνεται σε πλήρη συμφωνία με τους γονείς και τα παιδιά και ει δυνατό καθοδηγείται από αυτούς.
- Πρέπει να υποστηρίξετε τα παιδιά έτσι ώστε να εκφράσουν αυτά που είναι σημαντικά στη ζωή τους.

Εμπιστευτικότητα

- Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να ξεκαθαρίζουν ότι σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις (εκτός περιπτώσεων που εντοπίζεται παραμέληση ή κακοποίηση) θα τηρήσουν την εμπιστευτικότητα με την οικογένεια.
- Θα πρέπει επίσης να γίνεται ξεκάθαρο ήδη από την αρχή ότι ο ρόλος τους εκεί είναι να ενεργούν υπέρ του παιδιού.

Οι παρεμβάσεις υποστήριξης γονέων μπορούν:

- να βοηθήσουν τους γονείς να διαχειριστούν το ρόλο τους και να αναπτύξουν αυτοπεποίθηση
- να δημιουργήσουν υγιείς οικογενειακές σχέσεις
- να ενισχύσουν την κοινωνική, συμπεριφορική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, καθώς και την ευεξία του

«Δεν πρόκειται για ένα μοντέλο όπου ο συντονιστής διδάσκει ή συμβουλεύει. Αυτό που έχει σημασία είναι να καταλάβουν οι γονείς μόνοι τους τις βασικές αρχές, να είναι οι ειδικοί και να σκέφτονται οι ίδιοι ιδέες» (Lumos, 2017).

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αμπατζόγλου, Γρ. (Επιμ.). (2002α). *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Αμπατζόγλου, Γρ. (2002β). Η υιοθεσία από την πλευρά του παιδιού. Στο Γρ. Αμπατζόγλου *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 187-194). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ansermet, Fr. & Magistretti, P. (2016/2004). *Τα ίχνη της εμπειρίας. Νευρωνική πλαστικότητα και η συνάντηση της βιολογίας με την ψυχανάλυση*. (Μτφρ.) Β. Βακάκη. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Βορριά, Γ. (1998). Οι συνέπειες στην κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών από τη μακρόχρονη παραμονή τους σε ιδρύματα κλειστής περίθαλψης. Στο Θ. Καλλινικάκη (Επιμ.), *Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα* (σσ. 79-107). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεωργιάδης, Δ. (2002). Τα παιδιά που (ακόμη) τοποθετούνται σε ιδρύματα, οι ανάγκες τους και οι παρεμβάσεις των παιδοψυχιατρικών υπηρεσιών. Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 233-257). Θεσσαλονίκη: UniversityStudioPress.

Γεώργαρου, Γ. Ε. (2016). *Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κακούρος, Ε. (1996). Παιδιά σε αναδοχή – η προβληματική του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα. *Κοινωνική Εργασία*, (44), 249-264.

Καλλινικάκη, Θ. (2001). *Ανάδοχη Φροντίδα, Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικής Φροντίδας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

- Καλλινικάκη, Θ. (2002). Οι σχέσεις της φυσικής οικογένειας με το παιδί υπό προστασία. Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 195-218). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καμαλακίδου Σ. (2002). Κακοποίηση παιδιού: Θεραπευτικά διλήμματα. Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 291-298). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, Έ. (2002). Η αναδοχή ανηλίκου. Στο Γ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ.173-186). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κωνσταντέλια, Σ. (2002). Προβληματισμοί των επαγγελματιών απέναντι στις σχέσεις που χάνονται κατά τη διακίνηση των παιδιών. Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 299-310). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Lumos. (2017). *Ανάδοχη Φροντίδα: Παρουσίαση του Μοντέλου Αναδοχής στο Ηνωμένο Βασίλειο*. Πρακτικά Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου: Εκπαίδευση εκπαιδευτών για κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στον τομέα της παιδικής προστασίας. 15/11/2017. Αθήνα: Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (ΣΚΛΕ), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α) & LUMOS.
- Παπαδάκη, Ε. (2013). Διεκδικώντας τη μητρότητα στον κόσμο της υιοθεσίας. Η περίπτωση ενός διαδικτυακού τόπου. Στο Β. Καντσά (Επιμ.), *Η μητρότητα στο προσκήνιο. Σύγχρονες έρευνες στην ελληνική εθνογραφία* (σσ. 171-199). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Φυλακτού, Μ. (2017). *Αναδοχή: Νοηματοδοτώντας ξανά την οικογένεια. Τέσσερις μελέτες περίπτωσης*. (Διπλωματική Εργασία) ΠΜΣ Κοινωνιολογίας, Κατεύθυνση Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα.

Thery, I. (2002). Διαφορά των φύλων και διαφορά των γενεών. Ο οικογενειακός θεσμός σε αποκλήρωση (Μτφρ. Γρ. Αμπατζόγλου). Στο Γρ. Αμπατζόγλου (Επιμ.), *Αλλάζοντας χέρια. Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών* (σσ. 37-82). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ξενόγλωση

Bowlby, J. (1988). Attachment, communication, and the therapeutic process. *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*, 137-157.

Cantos, A., Gries, L., Slis, V. (1997). Behavioral Correlates of Parental Visits During Family Foster Care. *Child Welfare*, Vol.LXXVI, (2), 309-328.

Millham, S., Bullock, R., Hosie, K., Haak, M. (1986). *Lost in care*. London: Gower.

Schofield, G.& Beek, M. (2005) *Providing a secure base: parenting children in long-term foster family care*. US National Library of Medicine National Institutes of Health.

Sinclair, I. (2010). What makes for effective foster care: some issues. In: E. Fernandez and R. Barth (Eds.) *How does foster care work? International evidence on outcomes*. Jessica Kingsley Publishers.

Sinclair, I. and Wilson K. (2009). Foster care in England. In: G. Schofield and J. Simmonds (Eds.) *The child placement handbook*. London: BAAF.

Sinclair, I., Baker C., Lee J. and Gibbs I. (2007). *The pursuit of permanence: a study of the English care system*. London: Jessica Kingsley.

Smith, C. (1993). Restoring Children from Foster Care to their Families. In: P. Marsh & J. Triseliotis (Eds.) *Prevention and Reunification In Child Care*. London: Batsford, 174.

Triseliotis, J, Sellick, C., Short, R. (1995). *Foster Care: Theory and Practice*. London: Batsford

Taylor, C. (2010). *A practical guide to caring for children and teenagers with attachment difficulties*. London: Jessica Kingsley

Wade, J., Biehal, N., Farrelly, N. and Sinclair, I. (2011). *Caring for abused and neglected children: making the right decisions for reunification or long-term care*. Jessica Kingsley Publishers.

Woodhead, M. (1990). Psychology and the cultural construction of children's needs. In: A. James & A. Prout (Eds.), *Constructing and Reconstructing Childhood*. London: Falmer Press

Woodman, E. (1982). Access Visits in Family Rights Groups. In: Family Rights Group (Eds.), *Fostering Parental Contact*. London: F.R.G

Ηλεκτρονική-Διαδικτυακή

Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. (2012). Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2018, από: <https://www.deinstitutionalisationguide.eu/>

Vadilonga, Fr. (2017). Το άγχος των υιοθετημένων παιδιών. (Μτφρ. Μ. Νοχού, Ε. Βαρίνου). Στο *Συστημική Σκέψη και Ψυχοθεραπεία*, 10. (σσ. 27-42). Ανακτήθηκε 12 Ιανουαρίου 2018, από: <https://www.hestafta.gr>

<http://www.wearelumos.org>

[http://www.whatworksforchildren.org.uk/docs/Nuggets/pdfs/parenting% 20nugget.pdf](http://www.whatworksforchildren.org.uk/docs/Nuggets/pdfs/parenting%20nugget.pdf)

https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/www.fostering.net/files/public/resources/fostering-networks-position/sons_and_daughters_policy.pdf

Ασκήσεις

Άσκηση 1^η: Εργασία σε ομάδες: «Απολογισμός»

(Οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες των 4 - 5 ατόμων).

- ✓ Με βάση τη συζήτηση και τις δραστηριότητες που έχουν προηγηθεί, καταγράψτε τα βασικότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζετε κατά την εργασία σας σε υποθέσεις αναδοχής, ομαδοποιώντας τα και προτείνετε τρόπους αντιμετώπισής τους.
- ✓ Ποια στοιχεία θα θέλατε να διαφοροποιήσετε στη μέχρι σήμερα διαχείρισή τους;

(Συνολική διάρκεια άσκησης: 25 λεπτά)

Άσκηση 2^η: Παιχνίδι ρόλων

Ένα παντρεμένο ζευγάρι, ο Φώτης και η Αλεξάνδρα (47 περίπου ετών και οι δύο) έχουν μία κόρη 13 ετών, τη Χρύσα (την οποία απέκτησαν μετά από αρκετές αποτυχημένες προσπάθειες εξωσωματικής γονιμοποίησης). Πριν τρεις μήνες έγιναν ανάδοχοι γονείς ενός άλλου συνομήλικου κοριτσιού, της όμορφης Έλενας, μετά από συνειδητή επιλογή να διευρύνουν την οικογένειά τους και να αποκτήσει μια αδερφούλα η κόρη τους. Διατηρούν μια καλή επαφή με το πλαίσιο, στο οποίο έχει ανατεθεί το σύνολο της γονικής μέριμνας της Έλενας και κάποια στιγμή έρχονται στο γραφείο του κοινωνικού λειτουργού για συμβουλευτική υποστήριξη. Τους απασχολούν κυρίως το πώς θα διαχειριστούν: α) τις επαναλαμβανόμενες αναφορές της Έλενας στο πρόσωπο του βιολογικού της πατέρα και την επιθυμία της να τον συναντήσει (οι ίδιοι θεωρούν ότι το παιδί θα παλινδρομήσει εάν έχει την παραμικρή επαφή με τον παραβατικό πατέρα της), β) την «ξεπεταγμένη» συμπεριφορά της Έλενας και τα συχνά ψέματά της, γ) τη ζήλια της Χρύσας απέναντι στην Έλενα, μια και πιστεύει ότι η μαμά της δείχνει μια ιδιαίτερη αδυναμία στη νέα της «αδερφή».

(Συνολική διάρκεια άσκησης: 45 λεπτά)

Παράρτημα 1: παραδείγματα ενημερωτικών φυλλαδίων για την αναδοχή

Ενημερωτικό φυλλάδιο της Περιφέρειας Κρήτης

Αναδοχή σημαίνει:

**ανοικτό μυαλό,
παραδοχή,
αγάπη,
στήριξη,
προσφορά,
κατανόηση...**

**Άνοιξε την καρδιά σου.
Άνοιξε το σπίτι σου.**

Υπηρεσίες Αναφοράς

► Δ/νσεις Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων Κρήτης.
Π.Ε Ηρακλείου: 2813410253, 238, 257
Π.Ε Χανίων: 2821344226, 242, 238
Π.Ε Ρεθύμνου: 2831343324
Π.Ε Λασιθίου: 2841340394
Μπορείτε επίσης ν'απευθυνθείτε:
► Στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης
Παραρτήματα Προστασίας Παιδιού
• Ηράκλειο (θηλέων): 2810226339
• Λασιθί (αρρένων): 2841033101
Παραρτήματα Προστασίας Παιδιών και Νέων
• Χανιά (αρρένων): 2821341500
Παραρτήματα Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Παιδιών με Αναπηρία Ηρακλείου
• Πόμπια: 289234001
► Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας.
• Ιεράς Μονής Παναγίας Καλυβιανής Ηράκλειο: 2892022153
• Στέγη Κοριτσιού «Ο Αγ. Νεκτάριος» Χανιά: 2821095450

Το φυλλάδιο δημιουργήθηκε ύστερα από τη συνεργασία των:

- Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας Περιφέρειας Κρήτης
- Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Π.Ε. Ηρακλείου
- Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Π.Ε. Χανίων
- Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Π.Ε. Ρεθύμνου
- Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Π.Ε. Λασιθίου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜ. ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

ΑΝΑΔΟΧΗ

Ψάχνω να βρω:
Κάποιον να με φροντίζει.
Κάποιον να με κρατά από το χέρι.
Κάποιον να είναι αρκετά δυνατός για να μη με διώξει αλλά και να με αφήσει ελεύθερο ξανά.

Τι είναι α ν α δ ο χ ή

Η αναδοχή **δεν** είναι υ ι ο θ ε σ ί α .

Είναι ο θεσμός παιδικής προστασίας που προσφέρει οικογενειακό περιβάλλον σε παιδιά που το έχουν ανάγκη για ορισμένο χρονικό διάστημα (εβδομάδες, μήνες, χρόνια), έως ότου οι γονείς τους είναι σε θέση να αναλάβουν ξανά τη φροντίδα και τη προστασία τους.

Η ανάληψη της φροντίδας των παιδιών από τις ανάδοχες οικογένειες πραγματοποιείται είτε με τη συγκατάθεση των φυσικών γονέων είτε ύστερα από δικαστική απόφαση.

Ποια παιδιά γίνονται ανάδοχα

- Παιδιά που η οικογένειά τους βρίσκεται σε κρίση.
- Παιδιά σε κίνδυνο.
- Παιδιά με θέματα υγείας.
- Παιδιά φιλοξενοούμενα σε «Κήλειςτές» Δομές Κοινωνικής Φροντίδας .

Είδη αναδοχής

- **Επείγουσα**
(για έκτακτη ανάγκη και με διάρκεια ολίγων ημερών).
- **Βραχυπρόθεσμη**
(διαρκεί από λίγες εβδομάδες έως λίγους μήνες).
- **Μεσοπρόθεσμη**
(διαρκεί 1-2 χρόνια).
- **Μακροπρόθεσμη**
(διαρκεί πολλά χρόνια έως και την ενηλικίωση του παιδιού).
- **Συγγενική.**
- **Φιλοξενίας**
(Σαββατοκύριακου και σχολικών διακοπών ή ολιγοήμερης ανακούφισης της βιολογικής οικογένειας).

Ποιοι μπορούν να γίνουν ανάδοχοι γονείς

Σύμφωνα με το Π.Δ. 86/2009 ανάδοχοι γονείς μπορούν να γίνουν :

- Οικογένειες ή άτομα με σωματική και ψυχική υγεία.
- Οικογένειες με παιδιά ή χωρίς παιδιά.
- Μόνοι γονείς με παιδιά ή χωρίς παιδιά.
- Όσοι έχουν ηλικία έως 60 ετών και διαφορά ηλικίας με το ανάδοχο παιδί μεγαλύτερη των 18 ετών.
- Όσοι έχουν την δυνατότητα κάλυψης των αναγκών διατροφής, ένδυσης, υπόδησης, ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης του παιδιού.
- Να μην έχουν καταδικαστεί για πράξεις που θα μπορούσαν να τους στερήσουν τη γονική μέριμνα.

Ποια είναι η σχέση του παιδιού με τη βιολογική οικογένεια

Η ανάδοχη οικογένεια στηρίζει το δεσμό του παιδιού με τη βιολογική του οικογένεια.
Το ανάδοχο παιδί επικοινωνεί με τη βιολογική του οικογένεια εκτός αν συντρέχουν λόγοι που το εκθέτουν σε κίνδυνο.
Στόχος παραμένει η επιστροφή στην βιολογική οικογένεια.

Μπορώ να γίνω ανάδοχος γονιός

Ναι, εάν μπορώ να προσφέρω :

- Μια μεγάλη αγκαλιά να υποδεχτεί και να φροντίσει το ανάδοχο παιδί ως ισότιμο μέλος της οικογένειας μου.
- Αγάπη, υπομονή, κατανόηση, σταθερότητα και συναισθηματική ασφάλεια.

Ναι, αν μπορώ:

- Να προσφέρω θετικές εμπειρίες ομαλής οικογενειακής ζωής.
- Να καλλιεργώ στο παιδί το αίσθημα ότι αξίζει και να το ενθαρρύνω να αναπτύξει αυτοπεποίθηση και υγιείς ανθρώπινες σχέσεις.
- Να φροντίζω την υγεία, την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των ικανοτήτων του.
- Να σέβομαι και να δέχομαι την ταυτότητα, τη σεξουαλικότητα, τη θρησκεία, τη φυλή, τη γλώσσα και κάθε ιδιαίτερη ανάγκη του.
- Να είμαι ικανός και ευέλικτος να αντιμετωπίσω τυχόν προκλητική και δύσκολη συμπεριφορά του.
- Να συνεργάζομαι με τον Κοινωνικό Λειτουργό και Ψυχολόγο της αρμόδιας Υπηρεσίας οι οποίοι θα παρέχουν την απαραίτητη συμβουλευτική στήριξη.

**Κάθε παιδί αξίζει
μια Οικογένεια!**

Αν θέλετε να γίνετε ανάδοχος γονέας απευθυνθείτε:

στην ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Για τον Κεντρικό τομέα
Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας
Λ. Αλεξάνδρας 196, Αθήνα

Τηλ. 213 1600-315,312,318,321,330,331,340,342,344.

Δ/νσεις Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας των Π.Ε.
Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Για τον Νότιο τομέα
Δ/νση: Ελ. Βενιζέλου 273 & Σόλωνος 133, Καλλιθέα
Τηλ. 213 2101-257,246, 255,256,261

Για τον Βόρειο τομέα
Δ/νση: Λ. Μεσογείων 448, Αγία Παρασκευή
Τηλ. 213-2100590-591-592,593,563

Για τον Δυτικό τομέα
Δ/νση: Ιερά Οδός 294, Αιγάλεω
Τηλ. 213 2100 950, 952, 953,

Για την Ανατολική Αττική
Δ/νση: 17^ο χλμ. Λ. Μαραθώνος, Παλλήνη
Τηλ. 213 2005 272,273

Για την Δυτική Αττική
Δ/νση: Εθνικής Αντιστάσεως 80, Ελευσίνα
Τηλ. 213 1601348 , 2132100953

Για τον Πειραιά
Δ/νση: Ηρώων Πολυτεχνείου 19, Πειραιάς
Τηλ. 213 1601 821, 822

Για την Νήσων
Δ/νση: Δημοσθένους 1, Πειραιάς
Τηλ.:213 1618 524,567

ΑΝΑΔΟΧΗ: Μία ευκαιρία για όλους

Για το παιδί: Μία ευκαιρία για ισόρροπη
ανάπτυξη και υγιή εξέλιξη.

Για την ανάδοχη οικογένεια: Μία ευκαιρία για
μία σχέση ανιδιοτελούς αγάπης και προσφοράς.

Για τη φυσική οικογένεια: Μία ευκαιρία για να
ορθοποδήσει και να καλύψει αποτελεσματικότερα
τις ανάγκες των μελών της.

Για την κοινωνία: Μία ευκαιρία να έχει
δημιουργικές και υγιείς οικογένειες.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Αγάπη
Νοιάξιμο
Αποδοχή
Δέσμευση
Οικογένεια
Χαρά
Ηρεμία

ΑΘΗΝΑ 2015

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τι είναι αναδοχή: Η ανάληψη της πραγματικής φροντίδας και της προστασίας του παιδιού που στερείται ή απομακρύνεται από το οικογενειακό του περιβάλλον για διάφορους λόγους, από μία άλλη οικογένεια ή πρόσωπο που καλείται «ανάδοχη/ος».

Η τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια γίνεται με σύμβαση με τους φυσικούς γονείς ή το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει ορισθεί επίτροπος του ή με δικαστική απόφαση.

Μία αναδοχή μπορεί να είναι:

- Βραχυπρόθεσμη
- Μεσοπρόθεσμη
- Μακροπρόθεσμη
- Συγγενική
- Επείγουσα Αναδοχή

Ποιος μπορεί να γίνει ανάδοχος γονέας;

Σύμφωνα με το Π.Δ 86/2009 ανάδοχος γονέας μπορεί να είναι:

- A) Οικογένεια με γονείς που έχουν και δικά τους παιδιά.
- B) Ζεύγος εγγάμων χωρίς παιδιά.
- Γ) Συγγενική οικογένεια του υπό τοποθέτηση ανηλίκου.
- Δ) Μεμονωμένα ενήλικα άτομα με ή χωρίς παιδιά.

ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Στήριξη στην ανάδοχη οικογένεια

Για όλο το χρονικό διάστημα της φροντίδας ανηλίκου παρέχεται:

A) Συμβουλευτική βοήθεια. Παρέχονται ακόμα συμβουλευτικές υπηρεσίες για την καλύτερη δυνατή προσαρμογή παιδιού - ανάδοχων γονέων από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων της Περιφέρειας Αττικής.

B) Εκπαίδευση. Πριν την τοποθέτηση του ανάδοχου παιδιού πραγματοποιείται σχετικό ταχύρρυθμο πρόγραμμα επιμόρφωσης για τους ανάδοχους γονείς.

Γ) Οικονομική στήριξη. Η ανάδοχη οικογένεια, δικαιούται μηνιαία οικονομική ενίσχυση από την Περιφέρεια Αττικής για την κάλυψη των τρεχουσών αναγκών των παιδιών που επίτροπός τους έχει οριστεί Ν.Π.Ι.Δ.

Διαφορά της Αναδοχής από την Υιοθεσία:

Η υιοθεσία είναι μία νομική πράξη, κατά την οποία το θετό παιδί απολαμβάνει όλα τα προνόμια και τα δικαιώματα ενός φυσικού παιδιού. Η υιοθεσία αλλάζει τη νομική ταυτότητα του παιδιού.

Στην αναδοχή, το παιδί κρατάει τη νομική του ταυτότητα και εξακολουθεί να είναι νόμιμο παιδί των φυσικών του γονέων.

ΠΑΙΔΙΟΥ

Η σχέση του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς κατά την αναδοχή.

Οι φυσικοί γονείς επιτρέπεται να επικοινωνούν με το παιδί και οι ανάδοχοι χρειάζεται να διευκολύνουν και να ενθαρρύνουν τις συναντήσεις του παιδιού με τα μέλη της φυσικής οικογένειας σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες, εφόσον δεν παραβιάζονται ουσιώδη συμφέροντα του παιδιού.

Γιατί να γίνετε ανάδοχος γονέας:

- Για να παρέχετε σε ένα παιδί που το έχει ανάγκη την εμπειρία της θαλπωρής του οικογενειακού περιβάλλοντος και για να αποφύγει το παιδί την εμπειρία του ιδρύματος
- Για να βοηθήσετε ένα παιδί σε μία δύσκολη περίοδο της ζωής του να ανατραφεί και να μεγαλώσει ήρεμα και με ασφάλεια.
- Για να δημιουργήσετε μία ανιδιοτελή σχέση αγάπης και προσφοράς με το παιδί.

Παράρτημα 2: παραδείγματα αιτήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αναδοχή

Αίτηση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αναδοχή παιδιού που υποβάλλεται ηλεκτρονικά στο e-pronoia

Διαχειριστής

Αποσύνδεση

Μηνύματα

Βοήθεια

ΑΡΧΙΚΗ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ▾

ΧΡΗΣΙΜΑ ▾

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ▾

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ▾

ΝΕΑ ▾

🏠 Αρχική » Ηλεκτρονικά Αιτήματα » Υποβολή Αιτήματος

ΑΙΤΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΔΟΧΗ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η Αίτηση υποβάλλεται επώνυμα από οποιονδήποτε πολίτη, ο οποίος επιθυμεί να γίνει ανάδοχος γονέας και να αναλάβει την προσωρινή φροντίδα και ανατροφή κάποιου ανηλίκου ο οποίος στερείται προσωρινά οικογενειακού περιβάλλοντος ή επιβάλλεται, για λόγους προστασίας του, η απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον. Το αίτημα μπορεί να αποστέλλεται είτε με επιλογή συγκεκριμένου Φορέα, ο οποίος είναι εγγεγραμμένος στο e-pronoia, ως παραλήπτη, είτε χωρίς επιλογή Φορέα. Στην 2η περίπτωση το αίτημα εξετάζεται από το Διαχειριστή του Συστήματος και διαβιβάζεται στον αρμόδιο για το αίτημα Φορέα. Ακολουθεί επικοινωνία εξουσιοδοτημένου υπαλλήλου του αρμοδίου Φορέα και ενημέρωση του αιτούντα για περαιτέρω διαδικασίες (επίσκεψη σε Μ.Κ.Φ.Π., συναντήσεις κατ' οίκον, συνεντεύξεις, κλπ).

Στοιχεία για αίτηση

Φορέας στον οποίο απευθύνεται η αίτηση *

- Επιλέξτε -

Περιγραφή Αιτήματος

Παρακαλώ όπως δεχθείτε την παρούσα δήλωση ενδιαφέροντος μου για αναδοχή ανηλίκου/ων και να με ενημερώσετε για την συνέχεια των απαιτούμενων διαδικασιών

Σε περίπτωση που δεν γνωρίζετε τον αποδέκτη της αίτησης, παρακαλώ επιλέξτε ως φορέα το ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (ΕΚΚΑ)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

- ▾ Υποβολή Αιτήματος
 - Αναφορά παιδι σε κίνδυνο
 - Αίτηση φιλοξενίας παιδιού σε ΜΚΦΠ
 - Αίτηση βεβαίωσης φιλοξενίας σε ΜΚΦΠ
 - Αίτηση πληροφοριών διαμονής σε ΜΚΦΠ
 - Αίτηση αναζήτησης ριζών τεκνοθετημένου
 - Εκδήλωση ενδιαφέροντος για τεκνοθεσία
 - Εκδήλωση ενδιαφέροντος για αναδοχή
 - Αίτηση βεβαίωσης ανάδοχης οικογένειας
 - Αίτηση χορήγησης επιδόματος αναδοχής
 - Αίτηση παροχής εθελοντικής εργασίας
 - Αίτηση βεβαίωσης παροχής εθελοντικής εργασίας
 - Αίτηση επιβεβαίωσης εγκυρότητας Ηλεκτρονικής Βεβαίωσης

Στοιχεία ταυτότητας αιτούντος/αιτούντων

****σε περίπτωση που τα άτομα που υποβάλλουν αίτηση είναι 2(ζευγάρι), καταγράφονται τα στοιχεία όλων

Στοιχεία αιτούντος

Όνομα

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Επώνυμο

ΜΑΝΘΟΥ

Πατρώνυμο

Όνομα Μητέρας

Ηλικία Αιτούντος

Ημερομηνία Γέννησης

Ημέρα	▼	Μήνας	▼	Έτος	▼	
-------	---	-------	---	------	---	---

Τόπος Γέννησης

Υπηκοότητα

- Κανένα -

Εθνικότητα

- Κανένα -

Στοιχεία συζύγου

Όνομα Συζύγου

Επώνυμο Συζύγου

Πατρώνυμο Συζύγου

Όνομα Μητέρας Συζύγου

Ηλικία Συζύγου

Ημερομηνία Γέννησης Συζύγου

Ημέρα	▼	Μήνας	▼	Έτος	▼	
-------	---	-------	---	------	---	---

Τόπος Γέννησης Συζύγου

Υπηκοότητα Συζύγου

- Κανένα -

Εθνικότητα Συζύγου

- Κανένα -

◦ Κατάσταση Αιτήματος

◦ Πληροφορίες

Εθνικότητα

- Κανένα -

ΑΔΤ/Διαβατηρίου

Έκδουσα Αρχή

Εκπαίδευση

- ☐ Αναλφάβητος
☐ Δημοτικό
☐ Γυμνάσιο
☐ Λύκειο
☐ ΑΕΙ / ΤΕΙ

Εργασία

- ☐ Πλήρης εργασία
☐ Περιστασιακή
☐ Άνεργος

Οικονομική Κατάσταση/ Αποδοχές

Λήψη Επιδόματος

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Διευκρίνιση

Εθνικότητα Συζυγου

- Κανένα -

ΑΔΤ/Διαβατηρίου

Έκδουσα Αρχή

Εκπαίδευση

- ☐ Αναλφάβητος
☐ Δημοτικό
☐ Γυμνάσιο
☐ Λύκειο
☐ ΑΕΙ / ΤΕΙ

Εργασία

- ☐ Πλήρης εργασία
☐ Περιστασιακή
☐ Άνεργος

Οικονομική Κατάσταση/ Αποδοχές

Λήψη Επιδόματος

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Διευκρίνιση

Ασφάλιση	Κατάσταση Υγείας
☐ ΟΧΙ	
☐ ΝΑΙ	

Αναπηρία	Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες
☐ ΟΧΙ	
☐ ΝΑΙ	

Ασφάλιση	Κατάσταση Υγείας
☐ ΟΧΙ	
☐ ΝΑΙ	

Αναπηρία	Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες
☐ ΟΧΙ	
☐ ΝΑΙ	

Κατάσταση οικογένειας αιτούντος/αιτούντων

Κατάσταση Οικογένειας

☐ Άγαμος

☐ Έγγαμος

☐ Διαζ/νος

☐ Σε χηρεία

☐ Σε σύμφωνο συμβίωσης

Έχετε Παιδιά:

☐ ΝΑΙ

☐ ΟΧΙ

Συγκατοικείτε με Άλλο Άτομο :

☐ ΝΑΙ

☐ ΟΧΙ

Ποιά Σχέση σας Συνδέει:

Διεύθυνση κατοικίας - Στοιχεία επικοινωνίας

Οδός	Αριθμός	T.K.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Πόλη	Περιφέρεια	
<input type="text"/>	<input type="text" value="- Κανένα -"/>	
Τηλ. Κατοικίας	Κινητό	EMAIL
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Κατάσταση Κατοικίας		
☐ Ιδιόκτητη		
☐ Ενοικιαζόμενη		

Διεύθυνση εργασίας

Οδός	Αριθμός	T.K.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Πόλη	Περιφέρεια	Τηλ. Εργασίας
<input type="text"/>	<input type="text" value="- Κανένα -"/>	<input type="text"/>
Παρακολούθηση Σχετικού Επιμορφωτικού Προγράμματος		Φορέας Διεξαγωγής Επιμορφωτικού Προγράμματος
☐ ΝΑΙ		<input type="text"/>
☐ ΟΧΙ		

Είστε εγγεγραμμένος στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Ανάδοχων Γονέων. Αριθμός Μητρώου

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Είστε εγγεγραμμένος στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Αριθμός Μητρώου

Παροχή Αναδοχής Φροντίδας σε ΑνηλίκουΣ στο Παρελθόν

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Αριθμός Ανάδοχων στο Παρελθόν

Φορέας/εις Παρακολούθησης των Ανάδοχων που Προηγήθηκαν

Τεκνοθεσία Παιδιού στο Παρελθόν

- ☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

Αριθμός Δικαστικής Απόφασης

Φορέας Παρακολούθησης Τεκνοθεσίας

Ενδιαφέροντα/Λοιπές Δραστηριότητες

Ενδιαφέροντα / Λοιπές Δραστηριότητες Συζύγου

Από που Πληροφορηθήκατε για το Θεσμό της Αναδοχής

- ☐ Τηλεόραση
☐ Έντυπο
☐ Ημερίδα
☐ Άλλο ανάδοχο γονέα
☐ Άλλο

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

Έχετε καταθέσει σε άλλον φορέα αίτηση για αναδοχή ανηλίκου;

- ☐ ΝΑΙ Φορέας
☐ ΟΧΙ

Ημερομηνία Κατάθεσης Αίτησης

Ημέρα	▼	Μήνας	▼	Έτος	▼	
-------	---	-------	---	------	---	---

Έκβαση Αιτήματος

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

Έχετε καταθέσει σε άλλον φορέα αίτηση για τεκνοθεσία;

☐ ΝΑΙ Φορέας

☐ ΟΧΙ

Ημερομηνία Κατάθεσης Αίτησης

Ημέρα	▼	Μήνας	▼	Έτος	▼	
-------	---	-------	---	------	---	---

Έκβαση Αιτήματος

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το ανήλικο που θέλετε να αναλάβετε;

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

Μπορείτε να περιγράψετε το ανήλικο που θα θέλατε να φροντίζετε;

Ηλικία

Φύλο

- Κανένα -	▼
------------	---

Άλλο

Πώς θα περιγράφατε την οικονομική σας κατάσταση;

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

--

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα θετικά στοιχεία σας;

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

--

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα αρνητικά σας στοιχεία;

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

--

Πιστεύετε ότι θα καταφέρετε να προσεγγίσετε και να φροντίσετε ένα ανήλικο παιδί;

Διευκρινήσεις / Πρόσθετες Πληροφορίες

Επιπρόσθετα στοιχεία που θέλετε να αναφέρετε στην υπηρεσία και σχετίζονται με το αίτημά σας

Τα Στοιχεία που Δηλώνω στην Αίτηση μου Είναι Αληθή

Ενημερωτικά Στοιχεία για τον υποψήφιο ανάδοχο γονέα ή οικογένεια

Θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι:

1. Τα προσωπικά στοιχεία και οι πληροφορίες που αναγράφονται στο παρόν έντυπο είναι απόρρητα και έχουν ως σκοπό την επίτευξη της επικοινωνιακής συνεργασίας μαζί σας, προς όφελος κάποιου ανήλικου προστατευόμενου από Δομές Παιδικής Προστασίας
2. Για τη διερεύνηση της καταλληλότητάς σας ως υποψήφιου ανάδοχου, η αίτηση σας θα διαβιβαστεί προς αρμόδιο Φορέα και θα εξεταστεί από

[Αίτηση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αναδοχή παιδιού για το πρόγραμμα «Πρώτη Αγκαλιά» που υποβάλλεται ηλεκτρονικά στο ΚΚΠ Αττικής](#)

[ΑΡΧΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ](#) | [Ο ΦΟΡΕΑΣ ΜΑΣ](#) | [ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ](#) | [ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ-ΕΝΤΥΠΑ](#) | [ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ](#) | [ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ](#)

Εκδήλωση Ενδιαφέροντος για την Ανάδοχη Πρώτη Αγκαλιά

Όνοματεπώνυμο *

Τηλ. σταθερό * **Κινητό** **Ηλ. Διεύθυνση *** **Πόλη και Νομός Κατοικίας ***

Οικογενειακή Κατάσταση * **Επάγγελμα *** **Παιδιά στην Οικογένεια: ***

☐ Μονογονεϊκή

☐ Με δύο γονείς

☐ Ναι

☐ Όχι

Περιγραφή Αιτήματος * **Επιβεβαίωση ***

☐ Κατανοώ ότι δεν πρόκειται για αίτημα υιοθεσίας

☐ Συμφωνώ με την παραπάνω δήλωση

Παράρτημα 3: Έντυπο 1 του Εθνικού Μητρώου Αναδόχων ανηλίκων- Εισαγωγή παιδιού σε αναδοχή

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

ΜΗΜΑ ΚΚΣ & ΞΕΝΩΝΩΝ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Επιχειρησιακή Συντονιστική Υπηρεσία Δράσεων

Παιδικής Προστασίας

Τηλέφωνο: 213 2039777 Fax: 213 2039716

Πληροφορίες: Μάνθου Π.
Τηλέφωνο Έκτακτης Ανάγκης 197
Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας 1107
Ταχ. Δ/ση: Β. Σοφίας 135 & Ζαχάρωφ, 11521 Αθήνα
Email: paidikiprostatia@ekka.org.gr
Website: www.ekka.org.gr

Αριθμός Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων:
(συμπληρώνεται από το ΕΚΚΑ)

Έντυπο 1: Εισαγωγή- Ένταξη ανηλίκου σε ανάδοχη φροντίδα
(συμπληρώνεται σε κάθε νέα αναδοχή-άμεσα ή το αργότερο εντός μήνα- ή σε περίπτωση διακοπής της αναδοχής και ανάθεσης της φροντίδας του ανηλίκου σε νέους αναδόχους)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

(ΚΥΑ Αριθμ. Δ27/ΓΠ.οικ. 22560/891, ΦΕΚ 3692/τ Β/ 31 Δεκεμβρίου 2014)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ

Φορέας	
Όνοματεπώνυμο υπευθύνου συμπλήρωσης του	

εντύπου			
Ειδικότητα υπευθύνου συμπλήρωσης του εντύπου			
Τηλέφωνο		Fax	
Email		Διεύθυνση	
Ημερομηνία συμπλήρωσης του Εντύπου			
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΕΑ (Η ΦΟΡΕΩΝ) ΑΝΑΔΟΧΗΣ			
Επωνυμία Φορέα υλοποίησης της αναδοχής		Επωνυμία Φορέα παρακολούθησης της αναδοχής	
Ονοματεπώνυμο υπευθύνου		Ονοματεπώνυμο υπευθύνου	
Ειδικότητα υπευθύνου		Ειδικότητα υπευθύνου	
Τηλέφωνο		Τηλέφωνο	
Fax		Fax	
Email		Email	
Διεύθυνση		Διεύθυνση	
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ			
Όνομα ανηλίκου		Επώνυμο ανηλίκου	
Αριθμός Ειδικού Μητρώου		Φύλο	• Άρρεν ☐

			• Θήλυ ☐
Ημερομηνία γέννησης		Τόπος γέννησης	
Ηλικία		Νομική κατάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Παιδί εντός γάμου ☐ • Παιδί εκτός γάμου αναγνωρισμένο από τον πατέρα ☐ • Παιδί εκτός γάμου μη αναγνωρισμένο από τον πατέρα ☐ • Άγνωστο ☐
Εθνικότητα		Υπηκοότητα/ Ιθαγένεια	
Ειδική Ομάδα	<ul style="list-style-type: none"> • Θύμα κακοποίησης/ παραμέλησης ☐ • Θύμα trafficking ☐ • Άστεγος/-η ☐ • Ανήλικος παραβάτης ☐ • Αιτών/-ούσα άσυλο ☐ • Ασυνόδευτος ανήλικος ☐ • Παλινοστήσας/-ασα ☐ • Πρόσφυγας ☐ • Roma ☐ • Διαμένει παράνομα στη χώρα ☐ • Δεν ανήκει σε ειδική ομάδα ☐ • ΑΜΕΑ ☐ 	Κατάσταση υγείας	
		Υπαρξη προβλημάτων σωματικής υγείας	<ul style="list-style-type: none"> • Όχι ☐ • Ναι ☐ Διευκρίνιση-----
		Υπαρξη προβλημάτων ψυχικής υγείας	<ul style="list-style-type: none"> • Όχι ☐ • Ναι ☐ <ul style="list-style-type: none"> • Διευκρίνιση-----
		Παρατηρήσεις	
Πρόσθετα στοιχεία/ πληροφορίες			
<p align="center">ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΓΟΝΕΩΝ & ΜΕΛΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ &/Ή ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ Ή ΚΗΔΕΜΟΝΑ</p>			

Μέλη βιολογικής οικογένειας----- ή επίτροπος/ ή κηδεμόνας	1° άτομο	2° άτομο	3° άτομο	4° άτομο	5° άτομο	6° άτομο	7° άτομο
Όνομα							
Επώνυμο							
Πατρώνυμο							
Φύλο	Θήλυ	Άρρεν					
Σχέση με τον ανήλικο/ ιδιότητα	Μητέρα	Πατέρας	Αδελφός				
Ημερομηνία γέννησης							
Τόπος γέννησης							
Ηλικία							
Εθνικότητα							
Υπηκοότητα/ Ιθαγένεια							
Κατοικεί με τον ανήλικο	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐				
Νομιμότητα παραμονής στη χώρα	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐	Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐				

Εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> •Αναλφάβητος ☐ •Δημοτικό ☐ •Γυμνάσιο ☐ •Λύκειο ☐ •ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐ •Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Αναλφάβητος ☐ •Δημοτικό ☐ •Γυμνάσιο ☐ •Λύκειο ☐ •ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐ •Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Αναλφάβητος ☐ •Δημοτικό ☐ •Γυμνάσιο ☐ •Λύκειο ☐ •ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐ •Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>				
Εργασία /Επάγγελμα	<ul style="list-style-type: none"> Πλήρης εργασία ☐ Περιστασιακή ☐ Άνεργος ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Πλήρης εργασία ☐ Περιστασιακή ☐ Άνεργος ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Πλήρης εργασία ☐ Περιστασιακή ☐ Άνεργος ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>				
Ασφάλιση	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ 				
Ύπαρξη προβλημάτων σωματικής υγείας	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ Ναι ☐ Άγνωστο ☐ <p>Διευκρίνιση:</p>				
Ύπαρξη προβλημάτων	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> Όχι ☐ 				

ψυχικής υγείας	Ναι ☐ Άγνωστο ☐ Διευκρίνιση:	Ναι ☐ Άγνωστο ☐ Διευκρίνιση:	Ναι ☐ Άγνωστο ☐ Διευκρίνιση:				
Κατοικία	Ιδιόκτητη ☐ Ενοικιαζόμενη ☐ Ξενώνας ☐ Άλλο ☐ Χωρίς στέγη ☐ Διευκρίνιση:	Ιδιόκτητη ☐ Ενοικιαζόμενη ☐ Ξενώνας ☐ Άλλο ☐ Χωρίς στέγη ☐ Διευκρίνιση:	Ιδιόκτητη ☐ Ενοικιαζόμενη ☐ Ξενώνας ☐ Άλλο ☐ Χωρίς στέγη ☐ Διευκρίνιση:				
Διεύθυνση κατοικίας (Ακριβής διεύθυνση)							
ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ							
Υπαρξη και άλλου/άλλων παιδιού/ παιδιών σε ανάδοχη φροντίδα στο παρελθόν ή και κατά την παρούσα χρονική στιγμή	Όχι ☐						
	Ναι ☐	Αριθμός παιδιών	Ηλικία παιδιών	Φύλο παιδιών	Χρονικό διάστημα παραμονής στην ανάδοχη φροντίδα	Φορέας υλοποίησης της αναδοχής	
			1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	
	Άγνωστο ☐						
	Όχι ☐						

Υπαρξη άλλου/άλλων παιδιού/ παιδιών σε υιοθεσία					
	Ναι ☐	Αριθμός παιδιών	Ηλικία παιδιών (κατά την υιοθεσία)	Φύλο παιδιών	Φορέας υλοποίησης της αναδοχής
			1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
Άγνωστο ☐					
Πρόσθετες πληροφορίες					
<p align="center">ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΓΟΝΕΩΝ & ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ</p>					
Στοιχεία για ανάδοχη μητέρα			Στοιχεία για ανάδοχο πατέρα		
Όνομα					
Επώνυμο					
Πατρώνυμο					
Φύλο	Θήλυ		Άρρεν		
Ημερομηνία γέννησης					
Τόπος γέννησης					
Ηλικία					

Εθνικότητα		
Υπηκοότητα/ Ιθαγένεια		
Εκπαίδευση	•Αναλφάβητος ☐ •Δημοτικό ☐ •Γυμνάσιο ☐ •Λύκειο ☐ •ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐ Διευκρίνιση: -----	•Αναλφάβητος ☐ •Δημοτικό ☐ •Γυμνάσιο ☐ •Λύκειο ☐ •ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐ Διευκρίνιση: -----
Εργασία /Επάγγελμα	Πλήρης εργασία ☐ Περιστασιακή ☐ Άνεργος ☐ Διευκρίνιση: -----	Πλήρης εργασία ☐ Περιστασιακή ☐ Άνεργος ☐ Διευκρίνιση: -----
Κατάσταση υγείας	Διευκρίνιση:	Διευκρίνιση:
Παρακολούθηση σχετικού επιμορφωτικού προγράμματος	Όχι ☐ Ναι ☐ Διευκρίνιση:	Όχι ☐ Ναι ☐ Διευκρίνιση:
ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΔΟΧΟ ΓΟΝΕΑ/ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ		
Κατάσταση ανάδοχης οικογένειας	Μονογονεϊκή ☐ Πυρηνική ☐ Εκτεταμένη ☐	
Έναρξη έγγαμης		

σχέσης ή συμβίωσης <i>(εφόσον πρόκειται για ζευγάρι αναδόχων)</i>							
Υπαρξη παιδιών στην ανάδοχη οικογένεια	Όχι ☐						
	Ναι ☐	Αριθμός παιδιών	Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Υγεία	
			1.	1.	1.	1.	
			2.	2.	2.	2.	
		3.	3.	3.	3.		
Παροχή ανάδοχης φροντίδας σε άλλο παιδί στο παρελθόν ή στην παρούσα χρονική στιγμή	Όχι ☐						
	Ναι ☐	Αριθμός παιδιών	Φύλο	Ηλικία	Χρονικό Διάστημα αναδοχής	Φορέας Υλοποίησης	Φορέας Εποπτείας
			1.	1.	1.	1.	1.
			2.	2.	2.	2.	2.
Υιοθεσία παιδιού/ παιδιών στο παρελθόν	Όχι ☐						
	Ναι ☐	Αριθμός παιδιών	Φύλο	Ηλικία	Φορέας Υλοποίησης	Φορέας Εποπτείας	
			1.	1.	1.	1.	

			2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.
Κατάσταση κατοικίας	<ul style="list-style-type: none"> • Ιδιόκτητη ☐ • Ενοικιαζόμενη ☐ • Άλλο ☐ Διευκρίνιση:----- 					
Διεύθυνση κατοικίας	Ακριβής διεύθυνση -----πόλη-----					
Πρόσθετες πληροφορίες						
ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ						
Αριθμός απόφασης κήρυξης της αναδοχής				Ημερομηνία απόφασης κήρυξης της αναδοχής		
Τύπος / είδος απόφασης αναδοχής:	Με σύμβαση ☐ Με απόφαση ΔΣ Φορέα, κατόπιν εισήγησης αρμόδιου υπηρεσιακού οργάνου ☐ Με δικαστική απόφαση ☐			Σε περίπτωση Σύμβασης τότε αυτή είναι :	Κατόπιν σύμβασης μεταξύ βιολογικών & αναδόχων γονέων ☐ Κατόπιν σύμβασης μεταξύ Φορέα (έχει την επιτροπεία του ανηλίκου, κατά το άρθρο 1600 του Αστικού κώδικα) ☐	

Αριθμός & Ημερομηνία της σύμβασης με τους αναδόχους γονείς			
Αριθμός & Ημερομηνία απόφασης έγκρισης της καταλληλότητας των αναδόχων γονέων		Εκδούσα αρχή	
Αριθμός & Ημερομηνία πιστοποίησης εκπαίδευσης αναδόχων γονέων		Εκδούσα αρχή	
Αριθμός & Ημερομηνία απόφασης προσωρινής ή μόνιμης αφαίρεσης της επιμέλειας του ανηλίκου από τους βιολογικούς γονείς		Εκδούσα αρχή	
Αριθμός & Ημερομηνία απόφασης ανάθεσης προσωρινά ή μόνιμα της επιμέλειας του ανηλίκου		Εκδούσα αρχή	
Πρόσθετα στοιχεία/ πληροφορίες			
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ			
Ημερομηνία τοποθέτησης παιδιού στην αναδοχή με βάση την απόφαση κήρυξης της αναδοχής			
Είχε προηγηθεί παραμονή του παιδιού	Όχι ☐	Αν ΝΑΙ, καταγράψτε	Ημερομηνία αρχικής παραμονής- φροντίδας-

στην ανάδοχη οικογένεια, με τη μορφή προσωρινής φιλοξενίας, πριν την έκδοση της απόφασης αναδοχής	Ναι ☐		φιλοξενίας του παιδιού στην οικογένεια	
			Η παραμονή ήταν	Σταθερή ☐ Περιοδική ☐
Λόγοι που επιβάλλουν την ανάδοχη φροντίδα του ανηλίκου <u>Καταγράψτε ιεραρχικά από το 1 (πιο σημαντική αιτία) έως και 3, τις τρεις κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στην αναδοχή του παιδιού</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Αδυναμία γονέα (ψυχολογική/ οικονομική, κλπ) να φροντίσει τον ανήλικο ☐ • Αδυναμία του συγγενικού περιβάλλοντος να αναλάβει την φροντίδα του ανηλίκου ☐ • Παραμέληση ☐ • Εγκατάλειψη ☐ • Κακοποίηση ☐ • Θάνατος γονέα/κηδεμόνα ☐ • Νοσηλεία γονέα/κηδεμόνα ☐ • Φυλάκιση γονέα/κηδεμόνα ☐ • Άστεγος/-η ☐ • Θύμα trafficking ☐ • Αίτημα βιολογικού γονέα ☐ • Άλλο ☐ Διευκρίνιση 			
Μορφή της αναδοχής σε σχέση με τους αναδόχους γονείς	<ul style="list-style-type: none"> • Εθελοντική ☐ • Συγγενική ☐ • Επαγγελματική ☐ • Επείγουσα ☐ • Άλλη ☐ • Διευκρίνιση 			
Προσδιορισμός διάρκειας σε σχέση με τον ατομικό προγραμματισμό και με τις εξατομικευμένες ανάγκες του ανηλίκου που τοποθετείται στην ανάδοχη οικογένεια	Προσωρινή ☐ Βραχυχρόνια ☐ Μακροχρόνια ☐ Άλλο ☐ Διευκρίνιση			
Η αναδοχή πραγματοποιείται με τη				

συναίνεση των βιολογικών γονέων	Όχι ☐ Ναι ☐		
Οι βιολογικοί γονείς είναι ενήμεροι για τα στοιχεία της ανάδοχης οικογένειας	Όχι ☐ Ναι ☐		
Υπάρχει συγγενική σχέση μεταξύ βιολογικών και αναδόχων γονέων	ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐ Προσδιορίστε:		
Πρόσθετα στοιχεία/ πληροφορίες			
ΠΑΡΟΧΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ			
Παροχές προς την ανάδοχη οικογένεια	Οικονομικές ☐	Ύψος επιδόματος	Φορέας παροχής
	Υλικές ☐	Είδος παροχής	Φορέας παροχής
	Άλλο ☐	Είδος παροχής	Φορέας παροχής

Πρόσθετα στοιχεία/ πληροφορίες			
ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ			
Πληροφορίες / Παρατηρήσεις που δεν καταγράφονται στις ενότητες που προηγήθηκαν			

Ο υπεύθυνος συμπλήρωσης του Εντύπου

Ονοματεπώνυμο:.....

Υπογραφή:.....